

Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POLSCE

Warszawa, wrzesień 2018

Opracowanie:

Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii
Departament Analiz Gospodarczych

przy współudziale departamentów:

Innowacji; Małych i Średnich Przedsiębiorstw; Handlu i Współpracy Międzynarodowej; Rozwoju Inwestycji;
Doskonalenia Regulacji Gospodarczych

Szanowni Państwo!

Dziś przedsiębiorcy wysuwają się na pierwsze miejsce w kreowaniu rzeczywistości gospodarczej. Ich firmy – pracodawcy, pracownicy i prezentowane przez nich postawy – tworzą dobrobyt kraju. Kreatywność, adaptacyjność, czy gotowość do podejmowania ryzyka skłaniają ich do śmiałej realizacji pomysłów na swój własny biznes, a nasza gospodarka otrzymuje wymierny impuls rozwojowy.

Postawa przedsiębiorcza umożliwia rozwój pomimo barier i ograniczeń, z jakimi muszą się mierzyć przedsiębiorcy. Nie zwalnia to decydentów z tworzenia coraz lepszych warunków dla prowadzenia działalności. Mijający rok upłynął pod znakiem wielu zmian regulacyjnych, zapowiedzianych wcześniej w rządowej Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Premiera Mateusza Morawieckiego. W drodze konsultacji z organizacjami przedsiębiorców zidentyfikowaliśmy problemy w prowadzeniu biznesu, na które odpowiedzią był m.in. pakiet ułatwień dla przedsiębiorców „100 zmian dla firm”. Uwolnienie od wielu niepotrzebnych obciążeń administracyjnych, wzmocnienie pozycji przedsiębiorcy w postępowaniu kontrolnym, czy korzystne zmiany w zakresie wykładni przepisów to wymierne oszczędności dla firm i obywateli. Sztandarowa inicjatywa legislacyjna rządu, czyli „Konstytucja Biznesu”, to największa reforma prawa gospodarczego po 1989 roku, wzmacniająca prawa i gwarancje przedsiębiorców. Daje też nadzieję na zbudowanie bardziej partnerskich relacji między przedsiębiorcami a administracją publiczną.

Proste prawo i jasne zasady sprzyjają przedsiębiorczym postawom. W ten sposób powstaje przestrzeń dla szerszego angażowania się w procesy rozwojowe, w tym innowacyjne. Ufam, że nastawieniu proinnowacyjnemu firm będą dodatkowo sprzyjać dedykowane instrumenty wsparcia. Duże nadzieje wiążemy z tzw. drugą ustawą o innowacyjności, która m.in. radykalnie zwiększa wysokość ulgi podatkowej na działalność badawczo-rozwojową. Program Start in Poland z kolei wspiera jedną z kluczowych grup docelowych, tzn. młode, innowacyjne firmy. We współczesnym świecie to one dają impuls do tworzenia i wykorzystywania innowacyjnych, nierzadko przełomowych rozwiązań. Wspieramy również samych wynalazców, czego przykładem jest Program Dobry Pomysł, kierowany do autorów innowacyjnych rozwiązań, aplikujących jako osoby fizyczne.

Oddając do Państwa rąk niniejszy raport wyrażam przekonanie, że warunkiem sukcesu prowadzonej polityki rozwoju przedsiębiorczości jest otwartość na opinie i sygnały płynące ze strony przedsiębiorców. Przytoczone przykłady działań w sferze legislacyjnej pokazują, że jest to możliwe i ze wszech miar potrzebne.

Jolanta Emilewicz

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
SYNTEZA	8
KONTEKST STRATEGICZNY	10
1. UWARUNKOWANIA MAKROEKONOMICZNE W 2017 R.	13
1.1 GLOBALNE UWARUNKOWANIA MAKROEKONOMICZNE W 2017 R.	13
1.1.1 OGÓLNA SYTUACJA W GOSPODARCE ŚWIATOWEJ.....	13
1.1.2 GLOBALNY HANDEL TOWAROWY	14
1.1.3 PERSPEKTYWY ROZWOJU HANDLU ŚWIATOWEGO W 2018 R.	16
1.1.4 GLOBALNE FINANSE PUBLICZNE	17
1.2 MAKROEKONOMICZNA SYTUACJA POLSKI W 2017 R.	18
1.2.1 WZROST GOSPODARCZY I JEGO CZYNNIKI.....	19
1.2.2 INWESTYCJE.....	20
1.2.3 HANDEL ZAGRANICZNY	21
1.2.4 RYNEK PRACY I KOSZTY PRACY	22
1.2.5 INFLACJA I POLITYKA PIENIĘŻNA.....	24
2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	25
2.1 DEMOGRAFIA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	25
2.2 POLSKA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W ŚWIETLE SMALL BUSINESS ACT	31
2.3 SYTUACJA EKONOMICZNO-FINANSOWA FIRM W 2017 R.	33
2.4 ANALIZA SEKTORA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW W 2016 R.	37
2.5 ZMIANA STRUKTURALNA – UJĘCIE SEKTOROWE.....	38
3. PROCESY ROZWOJOWE W PRZEDSIĘBIORSTWACH	41
3.1 INNOWACYJNOŚĆ I ROZWÓJ TECHNOLOGICZNY	42
3.2 UMIĘDZYNARODOWIENIE DZIAŁALNOŚCI	57
3.3 WSPÓŁPRACA PRZEDSIĘBIORSTW W RAMACH SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH ORAZ KLASTRÓW.....	66
3.4 BARIERY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI	69
4. OTOCZENIE DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW	76
4.1 OTOCZENIE PRAWNO-INSTITUCJONALNE	77
4.2 FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	91
5. POZYCJA KONKURENCYJNA POLSKIEJ GOSPODARKI	102
5.1 MIĘDZYNARODOWE RANKINGI KONKURENCYJNOŚCI.....	102
5.2 POLSKA NA TLE KRAJÓW UE	106
ANEKS I TABELY STATYSTYCZNE – DANE DOT. PRZEDSIĘBIORSTW	108
ANEKS II WDRAŻANIE SMALL BUSINESS ACT W POLSCE W 2017 R.	116

WSTĘP

Tegoroczny raport stanowi XVI. edycję cyklicznego opracowania przygotowanego w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii. Celem dokumentu jest wszechstronne ukazanie sytuacji przedsiębiorstw w Polsce. Przedstawiono w nim, na tle globalnej i krajowej sytuacji makroekonomicznej, warunki funkcjonowania przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem sektora MŚP. Zaprezentowane informacje dotyczą przede wszystkim 2017 r. i zmian, jakie miały miejsce w otoczeniu instytucjonalnym od prezentacji poprzedniego raportu.

Otoczenie makroekonomiczne w 2017 r. generalnie sprzyjało rozwojowi przedsiębiorstw. Osiągnięty wzrost gospodarczy na poziomie 4,6% był najwyższy od 2007 r. Głównym czynnikiem napędzającym wzrost była konsumpcja. Przyspieszenie w inwestycjach w II półroczu 2017 r. umożliwiło ich realny wzrost w skali całego roku o 3,4%. Po wyraźnym spowolnieniu w handlu zagranicznym w 2016 r., ubiegły rok przyniósł wzrost polskiego eksportu o prawie 12%

W tak kształtujących się warunkach makroekonomicznych poprawiały się wyniki przedsiębiorstw. Wzrosły przychody z całokształtu działalności, wyniki finansowe oraz wskaźniki rentowności. Zwiększyła się liczba pracujących oraz przeciętne zatrudnienie. Po spadku w 2016 r. odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw.

Wzrost liczby zarejestrowanych spółek, w tym zwłaszcza spółek handlowych (o ok. 7%) w ubiegłym roku należy uznać za element pozytywnej zmiany strukturalnej, choć nie przełożyło się to jeszcze na widoczny wzrost udziału spółek w strukturze podmiotów gospodarczych. Pozytywny obraz dopełniał szybszy wzrost wartości dodanej w nowoczesnych sektorach, np. w informacji i komunikacji, czy usługach finansowych i ubezpieczeniowych.

Przedsiębiorczość warunkuje rozwój gospodarczy. Nie bez powodu została więc silnie odzwierciedlona w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Realizując zapisy strategii, w ostatnich dwóch latach wprowadzono ważne reformy w prawie gospodarczym. Uchwalono m.in. ustawy wchodzące w skład Konstytucji Biznesu, które weszły w życie 30 kwietnia 2018 r.

Uzupełnieniem części zasadniczej raportu (rozdziały 1-5) jest syntetyczne sprawozdanie z wdrażania *Small Business Act* w Polsce (Aneks II), stanowiącego plan działań wobec małych i średnich przedsiębiorstw, realizowanych zarówno na poziomie wspólnotowym, jak i poszczególnych krajów członkowskich. Ponadto, w Aneksie I, przedstawiono dane statystyczne dotyczące sektora przedsiębiorstw.

SYNTEZA

Rok 2017 był dobry dla Polski, zarówno dzięki korzystnej sytuacji na świecie, jak i reformom podjętym w kraju. Gospodarka światowa wzrosła o 3,8% a narodowa – o 4,6%. Wzrost osiągnięty w kraju opierał się głównie na wydatkach gospodarstw domowych. Poprawa ich sytuacji majątkowej dzięki programowi „Rodzina 500 plus” zaowocowała dodatkowym popytem na dobra i usługi oferowane przez polskie przedsiębiorstwa. W drugiej połowie roku wyraźnie przyspieszyły inwestycje, dzięki czemu ich wartość w ciągu całego roku 2017 była realnie o 3,4% wyższa niż w roku ubiegłym. Pozytywne efekty proinwestycyjnych zmian w warunkach prowadzenia działalności gospodarczej, takich jak Konstytucja dla Biznesu, zwiększenie ulgi podatkowej na działalność B+R, poprawa zasad udzielania ulg na nowe inwestycje czy rosnąca rola grupy Polskiego Funduszu Rozwoju, będą coraz bardziej ujawniać się w kolejnych latach.

Polacy coraz więcej zarabiają i coraz rzadziej mają trudności ze znalezieniem pracy. Stopa bezrobocia zmalała o 1,6 pkt. proc. do wysokości 6,6%. Płace i zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosły, odpowiednio, o 5,9% i 4,5%. O wzroście zamożności świadczy również zmniejszone zapotrzebowanie gospodarstw domowych na kredyty konsumpcyjne.

Dochody przedsiębiorstw wzrosły, pomimo wzrostu kosztów pracy. Wśród firm zatrudniających powyżej 9 osób przychody z całokształtu działalności wzrosły nominalnie o 7,8%, a wynik finansowy poprawił się o blisko 12%. Wzrosła również rentowność. Szybciej od przychodów ogółem wzrosły przychody ze sprzedaży na eksport (o 10,4%). Zwiększyła się liczba pracujących oraz przeciętne zatrudnienie. Po wcześniejszym zastoju – w 2017 r. firmy zwiększyły skalę przedsięwzięć inwestycyjnych (o 4,6%).

Dane ekonomiczno-finansowe sektora przedsiębiorstw wg liczby pracujących

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>przychody z całokształtu działalności (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 451,6	2 791,3	2 898,80	2 916,60	2 995,70	3 088,0	3 194,1	3 441,8
10–49	388,6	457,3	474,5	483,8	509,5	523,5	532,2	534,8
50–249	652,3	731,2	747,6	747,3	750,9	775,0	786,9	843,3
pow. 249	1 410,7	1 602,7	1 676,7	1 685,5	1 735,3	1 789,4	1 875,0	2 063,7
<i>wynik finansowy brutto (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	131,8	141,0	128,9	134,1	136,3	142,6	163,9	183,1
10–49	21,7	11,4	24,9	21,1	23,6	26,5	27,5	28,6
50–249	27,1	27,6	26,6	30,4	34,2	38,4	39,0	39,2
pow. 249	83,0	102,0	77,3	82,6	78,6	77,8	97,4	115,3
<i>wartość nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	113,9	127,5	124,7	129,1	146,1	164,2	145,6	152,3
0–49	15,3	17,1	15,3	14,6	15,9	17,5	15,3	15,5
50–249	25,3	28,7	27,1	30,0	31,2	34,7	31,0	32,9
pow. 249	73,3	81,7	82,3	84,6	99,0	111,9	99,2	103,9
<i>liczba pracujących</i>								
pow. 9 pracujących	4 916 471	4 938 733	4 915 414	4 952 889	5 082 495	5 191 272	5 359 026	5 491 390
10–49	747 761	775 680	779 367	780 683	811 971	819 817	828 825	792 460
50–249	1 503 426	1 480 406	1 468 112	1 456 350	1 447 572	1 468 717	1 494 899	1 527 725
pow. 249	2 665 284	2 682 647	2 667 935	2 715 856	2 822 952	2 902 738	3 035 302	3 171 205

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Struktura gospodarki, jeśli chodzi o wielkość przedsiębiorstw, pozostaje od lat niezmienna. Wśród ok. 2 mln aktywnych przedsiębiorstw niefinansowych zdecydowanie dominują mikropodmioty (96,2%), udział podmiotów małych i średnich to odpowiednio 2,8% i 0,8%, natomiast duże stanowią 0,2% ogółu. Ponieważ o rozwoju firm świadczy nie tylko wzrost przychodów czy zatrudnienia ale także m.in. przechodzenie od jednoosobowej działalności do bardziej zaawansowanych form organizacyjnych, pozytywnym zjawiskiem był **wzrost liczby zarejestrowanych spółek** (o 4,6%), w tym zwłaszcza spółek handlowych (o 7,2%).

Polska gospodarka coraz większą część swojej wartości wytwarza w branżach nowocześniejszych, które rozwijają się szybciej niż sektory „tradycyjne”. Ta zmiana następuje powoli, ale konsekwentnie. Dwoma największymi sektorami pozostają przetwórstwo przemysłowe oraz handel, które razem wytworzyły ok. 39% wartości dodanej. W okresie 2010-2017 wartość dodana najszybciej wzrastała w informacji i komunikacji, usługach biznesowych, finansach i ubezpieczeniach, przetwórstwie przemysłowym oraz transporcie, logistyce i magazynowaniu. Dzięki wyższemu przyrostowi od roku 2010 (44,4%) przemysł przetwórczy przewyższa obecnie handel (przyrost: 15,6%) i odpowiada za 21% łącznej wartości dodanej.

Polska gospodarka **jest coraz silniej powiązana handlowo z innymi krajami.** Rok 2017 był kolejnym rekordowym pod względem poziomu obrotów towarowych z zagranicą – eksport osiągnął 206,6 mld euro, czyli poziom o 11,8% wyższy w ujęciu r/r, a import 206,1 mld euro, co oznacza wzrost o 13,9%. Wyniki polskich obrotów w 2017 r. odzwierciedlały wyraźne ożywienie światowej gospodarki, przyspieszenie globalnych obrotów i popytu, jak również ogólne polepszenie nastrojów. Wyższy wzrost importu z kolei wynikał m.in. z silnego popytu konsumpcyjnego, ożywienia w inwestycjach, wzrostu cen ropy naftowej oraz mocnego złotego. Trzeci rok z rzędu odnotowano nadwyżkę handlową, jednak wskutek wyprzedzenia importowego jej wkład we wzrost gospodarczy w 2017 r. był mniejszy niż rok wcześniej.

Rośnie liczba przedsiębiorstw innowacyjnych oraz wydatki badawczo-rozwojowe. W przemyśle udział takich przedsiębiorstw wyniósł w latach 2014-2016 18,7% (wzrost o 1,1 pkt. proc.) natomiast w usługach 13,6% (wzrost o 3,8 pkt. proc.). W 2016 r. sektor przedsiębiorstw zainwestował w B+R kwotę nominalnie ponad 4 razy większą kwotę niż w 2010 r., a jego udział w nakładach na B+R ogółem wyniósł 65,7% (w 2010 r. 26,6%). Nadal jednak udział ogółu wydatków na B+R jest w Polsce niższy niż w średnia unijna (1% vs 2,03%). Również miejsce Polski w międzynarodowych porównaniach innowacyjności pozostaje wyzwaniem. W unijnym rankingu European Innovation Scoreboard 2018 Polska utrzymała 25. pozycję i pozostała w grupie tzw. umiarkowanych innowatorów. Wśród naszych słabych stron wskazano m.in. niską aktywność innowacyjną małych przedsiębiorstw oraz system badań naukowych. Do mocnych stron zaliczono sprzyjające otoczenie, na które składa się dostęp do szerokopasmowego internetu i przedsiębiorczość.

Kluczowe wyzwania firm w 2017 r. dotyczyły w dużej mierze zjawisk, na które rząd może mieć wpływ co najwyżej pośredni. Z badań Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Banku Centralnego wynika, że dla większości polskich firm głównym problemem jest obecnie dostępność wykwalifikowanych kadr (23% wskazań) lub pozyskanie i utrzymanie klientów (18,5% wskazań). W porównaniu z firmami europejskimi polscy przedsiębiorcy wyraźnie częściej wskazywali jednak na regulacje (ok. 15%), co kierunkowo potwierdza zasadność licznych działań rządu w sferze poprawy jakości otoczenia prawnego, wśród których uwagę zwraca największa od 1989 r. reforma prawa gospodarczego, złożona z dwóch pakietów: „100 zmian dla firm” oraz „Konstytucja Biznesu”. Celem pakietu „100 zmian” jest zniesienie najbardziej uciążliwych przepisów utrudniających prowadzenie biznesu. Szacuje się, że przyniesie on oszczędności dla przedsiębiorców w wysokości ok. 230 mln zł rocznie.

KONTEKST STRATEGICZNY

Kluczowym dokumentem prezentującym ramy średnio- i długofalowej polityki gospodarczej kraju jest przyjęta przez rząd w lutym 2017 r. *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*. Głównym celem strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Najważniejszym zakładanym rezultatem realizacji *Strategii* będzie zwiększenie przeciętnego dochodów gospodarstw domowych, przy jednoczesnym dążeniu do zmniejszania dysproporcji w tym zakresie między poszczególnymi regionami.

Strategia jest realizowana w ramach trzech celów szczegółowych, którym przypisano określone obszary interwencji:

Cel szczegółowy I - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną

1. Reindustrializacja przeprowadzona przy jak najpełniejszym wykorzystaniu polskich zasobów.
2. Rozwój innowacyjnych firm.
3. Małe i średnie przedsiębiorstwa - czyli rozwijanie potencjału polskich firm tak, by stawały się one coraz większe dzięki działaniom w zakresie m.in. otoczenia prawnego prowadzenia biznesu.
4. Kapitał dla rozwoju poprzez zmobilizowanie środków finansowych, w tym sektora prywatnego, w celu znacznego zwiększenia poziomu inwestycji w Polsce.
5. Ekspansja zagraniczna polskich przedsiębiorstw będąca elementem pomnażania rodzimego kapitału poprzez zwiększenie ekonomii skali oraz wzmocnienie obecności na dotychczasowych i wchodzenie na nowe, w szczególności szybko rozwijające się rynki.

Cel szczegółowy II - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

1. Spójność społeczna – jako warunek gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia, dobrej jakości miejscami pracy i dużą skalą przedsiębiorczości.
2. Rozwój zrównoważony terytorialnie – korzyści z rozwoju gospodarczego kraju powinny być dostępne dla wszystkich obywateli, bez względu na miejsce zamieszkania.

Cel szczegółowy III - Skuteczne państwo i instytucje gospodarcze służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

1. Prawo w służbie obywatelom i gospodarce - poprawa jakości stanowionego prawa, w tym zmniejszenie obciążeń regulacyjnych w celu zapewnienia lepszych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i realizacji potrzeb poszczególnych grup obywateli.
2. Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem – zapewnienie instytucji sprzyjających koordynacji najważniejszych procesów gospodarczych i społecznych.
3. E-państwo – wykorzystanie w skali gospodarki możliwości oferowanych przez dostępne technologie cyfrowe. Elektronizacja procesów obsługi obywateli i przedsiębiorców, jak również wewnątrz administracji.
4. Finanse publiczne - realizacja celu strategicznego polityki państwa, jakim jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym, wymaga stabilnych, efektywnych i zrównoważonych finansów publicznych.
5. Efektywność wykorzystania środków UE - przeorientowanie sposobu wykorzystania środków europejskich pod względem zakresu, koordynacji i form wsparcia, w kierunku objęcia dofinansowaniem przedsięwzięć w obszarach interwencji kluczowych dla zdefiniowanych celów rozwojowych, przedsięwzięć cechujących się wysoką wartością dodaną i trwałością efektów.

„Małe i średnie przedsiębiorstwa” to obszar interwencji SOR związany w największym stopniu z rozwojem przedsiębiorczości. Postulowane działania na rzecz MŚP są ukierunkowane na przedsiębiorczość wzrostową. Celem jest zwiększenie ich potencjału gospodarczego, tak aby w konsekwencji wzrósł udział średnich i dużych firm w zbiorowości podmiotów gospodarczych. Jednym z ważnych kierunków działań w tym obszarze jest polepszenie otoczenia prawnego prowadzenia działalności. Małe podmioty, z uwagi na ich ograniczone możliwości reagowania na bieżąco na nowe wymogi prawne i administracyjne, zmiany w tym zakresie odczuwają najmocniej. Kolejnym elementem polityki jest wypracowanie bardziej partnerskiego podejścia do zewnętrznych interesariuszy przez administrację publiczną w Polsce. Zdiagnozowane potrzeby dotyczą m.in. zmniejszenia represyjności systemu kontroli przedsiębiorcy. Poprawie komunikacji na linii administracja – przedsiębiorcy będzie służyć również szersze niż dotychczas wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Zidentyfikowana luka w zaspokojeniu potrzeb podmiotów sektora MŚP (w zakresie finansowania kapitałowego i dłużnego) uwydatnia z kolei konieczność działań na rzecz pozyskiwania przez sektor MŚP środków na finansowanie i tworzenie warunków rozwoju. Jednocześnie z uwagi na ograniczone zasoby - niezbędne jest zwiększenie selektywności wsparcia (ukierunkowanego na działania prorozwojowe) oraz lepsze dostosowanie instrumentów do potrzeb przedsiębiorców (w zależności od skali i rodzaju prowadzonej działalności bądź etapu życia przedsiębiorstwa). W realizacji wyżej postawionych celów istotną rolę będzie odgrywała Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR).

Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych jest niezbędne dla stworzenia nowych przewag konkurencyjnych. Zgodnie z selektywnym podejściem, wsparcie skoncentrowane będzie na wybranych obszarach i technologiach. Z działaniami na rzecz innowacyjnego rozwoju firm koresponduje inteligentna reindustrializacja, polegająca na wdrażaniu nowych cyfrowych rozwiązań techniczno-technologiczno-organizacyjnych, jak również rozwoju nowych gałęzi przemysłu opartych na technologiach cyfrowych, zdolnych do tworzenia produktów przełomowych. Działania te będą impulsem dla rozwoju wielu innych dziedzin gospodarki. Oznaczać to zarazem będzie możliwość rozwoju tradycyjnych sektorów, które wdrażając najnowocześniejsze technologie produkcyjne i zarządcze, mają szansę przesunąć się w górę łańcucha wartości.

Obok działań stymulujących innowacyjność i mobilizujących kapitał na rozwój, w przedsiębiorczość wzrostową wpisuje się również ekspansja zagraniczna. Istotnym elementem polityki eksportowej będzie koncentracja wsparcia na branżach stanowiących ważną pozycję eksportową kraju oraz na tych sektorach, które mogą w przyszłości decydować o pozycji konkurencyjnej Polski w świecie. Działania zintegrowanego, spójnego systemu promocji gospodarki, wspierającego polski eksport i inwestycje, przyniosą poprawę rozpoznawalności polskich produktów i usług za granicą, umacniając również wizerunek Polski jako pożądanego partnera do współpracy gospodarczej. Przyczynią się one również do otwarcia nowych kierunków ekspansji polskich firm.

W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju została również sformułowana perspektywa działań na rzecz zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego. Globalne ramy polityczne dla tych działań wyznacza przyjęta 25 września 2015 r., przez państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rezolucja ONZ „Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Agenda 2030 obejmuje 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Najważniejszym zadaniem w całościowej realizacji Agendy 2030 jest kwestia adekwatności zdefiniowanych problemów do sytuacji w poszczególnych państwach. Implementacja Agendy 2030 wymaga zatem dostosowania globalnych celów do realiów każdego kraju i wyznaczenia narodowych priorytetów rozwojowych.

Strategia społeczno-gospodarcza Polski jest spójna również w przyjętą przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 r. strategię „Europa 2020”. Od ośmiu lat jest ona podstawowym instrumentem koordynacji polityki gospodarczej w Unii Europejskiej. Podstawowym dokumentem wdrażającym strategię na poziomie państw członkowskich jest tzw. *Krajowy Program Reform. Polski Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”* (KPR), został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 r. i zakłada korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”, tj.:

1. rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (ang. smart growth),
2. promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej (ang. sustainable growth),
3. wzmacnianiem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną (ang. inclusive growth).

Zgodnie z rytmem Semestru Europejskiego, 23 kwietnia 2018 r. Rada Ministrów przyjęła dokument pn. *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”. Aktualizacja 2018/2019* (KPR 2018/2019). Jest to już siódma, coroczna aktualizacja przyjętego w 2011 roku KPR. Biorąc pod uwagę obecną sytuację makroekonomiczną, prognozy i priorytety gospodarcze rządu, określone w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, a także zalecenia Rady UE, skierowane do Polski 11 lipca 2017 r., oraz oceny zawarte w opublikowanym przez KE 7 marca 2018 r. *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2018*, KPR 2018/2019 wskazuje najważniejsze działania, które przekładają się na realizację krajowych celów strategii „Europa 2020” w zakresie zatrudnienia, innowacyjności, energetyki, edukacji oraz przeciwdziałania ubóstwu.

1. UWARUNKOWANIA MAKROEKONOMICZNE W 2017 R.

1.1 Globalne uwarunkowania makroekonomiczne w 2017 r.

Globalna sytuacja gospodarcza, społeczna i polityczna w 2017 r. była naznaczona fluktuacjami, czego efektem była również weryfikacja prognoz makroekonomicznych przez różne ośrodki analityczne. Odnotowane wyniki okazały się lepsze od pierwotnych założeń. Gospodarka światowa rosła w tempie 3,8%, tj o ok. 0,6 pkt. proc. szybciej niż 2016 roku. Poprawa koniunktury na rynkach zagranicznych była zasługą stabilnej aktywności gospodarczej w krajach rozwiniętych. Poprawa poziomu aktywności gospodarczej dotyczyła również większości krajów UE, w efekcie czego szybciej rozwijała się zarówno UE, jak i strefa euro (wzrost o odpowiednio 2,5% i 2,4%).

Zgodnie z danymi Światowej Organizacji Handlu (WTO) w 2017 roku tempo wzrostu globalnego wolumenu handlu towarowego przyspieszyło. Czynniki, które spowodowały osiągnięcie najszybszego wzrostu światowego handlu od 2011 roku miały charakter cykliczny. Zwiększenie wydatków na inwestycje i konsumpcję oraz rosnący popyt na towary importowane głównie z Azji, pozwoliły osiągnąć wzrost światowego handlu towarami na poziomie 4,7%, podczas gdy w 2016 r. było to zaledwie 1,8%. Największy skok odnotowano po stronie importu w gospodarkach rozwijających się, gdzie wzrost wymiany handlowej przyspieszył do 7,2% w 2017 roku z 1,9% rok wcześniej. Popyt na import również wzrósł w krajach rozwiniętych.

Rok 2017 upłynął pod znakiem wysokiej aktywności gospodarczej w skali globalnej, co wskazywałoby na przestrzeń do ograniczenia ciężarów fiskalnych związanych z wspieraniem popytu. Pozytywne oczekiwania odnośnie kształtowania się globalnej koniunktury w nadchodzących latach zdają się sprzyjać działaniom ukierunkowanym na poprawę bilansów fiskalnych, zarówno w ujęciu deficytów budżetowych jak i szerzej - zadłużenia publicznego. W efekcie, światowa relacja zadłużenia publicznego do globalnego produktu poprawiła się w ujęciu rocznym i spadła z 83,1% w 2016 r. do 82,4% w roku 2017.

Otoczenie zewnętrzne sprzyjało poprawie koniunktury w kraju. Po wyraźnym spowolnieniu obserwowanym w okresie 2012-2013, wzrost gospodarczy przyspieszył w kolejnych latach. W 2017 roku wzrost wyniósł 4,6%. Było to najwyższe roczne tempo wzrostu gospodarczego Polski od 2007 r.

1.1.1 Ogólna sytuacja w gospodarce światowej

Poprawa koniunktury na rynkach zagranicznych to efekt zarówno stabilnej aktywności gospodarczej w krajach rozwiniętych, jak również ożywienia w gospodarkach rozwijających się, częściowo w wyniku wzrostu cen surowców. Wśród ważniejszych czynników, które zadecydowały o przyspieszeniu globalnego wzrostu gospodarczego oraz o korektach *in plus* jego projekcji należy wskazać m.in.:

- silne przyspieszenie wolumenu światowego handlu (towarów i usług) - wg danych MFW z 2,5% w 2016 roku do 4,7% w 2017 roku;
- przyspieszenie inwestycji publicznych i prywatnych, głównie w krajach rozwiniętych;
- wzrost produktywności gospodarek;
- umocnienie optymizmu wśród biznesu i konsumentów oraz
- wzrost cen ropy naftowej¹ - wg MFW o ponad 23%, do 52,8 USD/bar.

¹ Średnia cena U.K Brent, Dubai Fateh oraz West Texas Intermediate crude oil.

Tabela 1. Prognozy wzrostu PKB dla świata i wybranych państw na rok 2017 (przedstawione w kolejnych projekcjach MFW, w %)

	I/17	IV/17	VII/17	XI/17	I/18	Różnica I/18 vs. I/17 (pp)
Świat	3,4	3,5	3,5	3,6	3,7	+0,3
kraje rozwinięte	1,9	2,0	2,0	2,2	2,3	+0,4
Stany Zjednoczone	2,3	2,3	2,1	2,2	2,3	0,0
strefa euro	1,6	1,7	1,9	2,1	2,4	+0,8
Niemcy	1,5	1,6	1,8	2,0	2,5	+1,0
Francja	1,3	1,4	1,5	1,6	1,8	+0,5
Włochy	0,7	0,8	1,3	1,5	1,6	+0,9
Hiszpania	2,3	2,6	3,1	3,1	3,1	+0,8
Japonia	0,8	1,2	1,3	1,5	1,8	+1,0
Wielka Brytania	1,5	2,0	1,7	1,7	1,7	+0,2
Kanada	1,9	1,9	2,5	3,0	3,0	+1,1
kraje rozwijające się	4,5	4,5	4,6	4,6	4,7	+0,2
WNP	1,5	1,7	1,7	2,1	2,2	+0,7
Rosja	1,1	1,4	1,4	1,8	1,8	+0,6
rozwijające się kraje Azji	6,4	6,4	6,5	6,5	6,5	+0,1
Chiny	6,5	6,6	6,7	6,8	6,8	+0,3
Indie	7,2	7,2	7,2	6,7	6,7	-0,5
wolumen światowego handlu (towarów i usług)	3,8	3,8	4,0	4,2	4,7	+0,9

Źródło: DAG MPiT² na podstawie danych MFW.

1.1.2 Globalny handel towarowy

Według danych Światowej Organizacji Handlu (WTO) tempo wzrostu globalnego wolumenu handlu towarowego przyspieszyło w 2017 roku do 4,7% (z 1,8% w 2016 r.). Do wzrostu światowego handlu (najszybszego od 2011 roku) przyczyniły się głównie czynniki cykliczne, w szczególności zwiększenie wydatków na inwestycje i konsumpcję oraz rosnący popyt na towary importowane głównie z Azji. Wzrost globalnego wolumenu handlu towarami w 2017 r. dotyczył generalnie wszystkich regionów.

Tabela 2. Zmiany globalnego wolumenu handlu towarowego w latach 2015-2017 (w %)

	Eksport			Import		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Kraje rozwinięte	2,3	1,1	3,5	4,3	2,0	3,1
Kraje rozwijające się	2,4	2,3	5,7	0,6	1,9	7,2
Ameryka Północna	0,8	0,6	4,2	5,4	0,1	4,0
Ameryka Południowa i Środkowa	1,8	1,9	2,9	-6,4	-6,8	4,0
Europa	2,9	1,1	3,5	3,7	3,1	2,5
Azja	1,5	2,3	6,7	4,0	3,5	9,6
Pozostałe regiony*	5,5	2,6	2,3	-5,6	0,2	0,9

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych WTO z kwietnia 2018; *Afryka, Bliski Wschód, WNP

Nominalny efektywny kurs dolara wobec szerokiego koszyka walut zasadniczo nie uległ zmianie w 2017 roku, podczas gdy ceny energii, żywności, surowców i metali wzrosły o 7-24%. Dlatego też wartość światowego eksportu towarów w ujęciu dolarowym wzrosła o 10,6%, do 17,3 bln USD, a wartość importu o 10,7% do ponad 18 bln USD. Regiony eksportujące zasoby naturalne, takie jak Afryka i Bliski Wschód, odnotowały silniejszy wzrost eksportu niż importu, natomiast regiony uprzemysłowione

² Departament Analiz Gospodarczych Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii.

(Ameryka Północna, Europa i Azja) cechował silny wzrost importu. W rankingu największych światowych eksporterów i importerów towarów zaszło niewiele istotnych zmian. Republika Korei awansowała z 8. na 6. miejsce pod względem eksportu, podczas gdy Zjednoczone Emiraty Arabskie awansowały z 19. na 15. miejsce, co odzwierciedlało efekt wyższych cen ropy naftowej. Chiny pozostały największym eksporterem, a Stany Zjednoczone największym importerem. Polska uplasowała się na 22. miejscu zarówno na liście największych światowych eksporterów (podobnie jak przed rokiem) oraz na liście największych światowych importerów (spadek o jedną pozycję w porównaniu do roku poprzedniego).

Tabela 3. Najwięksi eksporterzy i importerzy towarów na świecie w 2017 roku

Lp.	Eksporterzy	Wartość	Udział	Roczna zmiana	Lp.	Importerzy	Wartość	Udział	Roczna zmiana
		mln USD	w %				mln USD	w %	
1	Chiny	2 263	12,8	7,9	1	Stany Zjednoczone	2 409	13,4	7,1
2	Stany Zjednoczone	1 547	8,7	6,6	2	Chiny	1 842	10,2	16,0
3	Niemcy	1 448	8,2	8,5	3	Niemcy	1 167	6,5	10,5
4	Japonia	698	3,9	8,3	4	Japonia	672	3,7	10,6
5	Niderlandy	652	3,7	14,1	5	Wielka Brytania	644	3,6	1,2
6	Republika Korei	574	3,2	15,8	6	Francja	625	3,5	9,2
7	Hong Kong	550	3,1	6,5	7	Hong Kong	590	3,3	7,8
8	Francja	535	3,0	6,7	8	Niderlandy	574	3,2	13,7
9	Włochy	506	2,9	9,6	9	Republika Korei	478	2,7	17,8
10	Wielka Brytania	445	2,5	8,6	10	Włochy	453	2,5	11,2
11	Belgia	430	2,4	7,9	11	Indie	447	2,5	23,8
12	Kanada	421	2,4	7,8	12	Kanada	442	2,5	7,0
13	Meksyk	409	2,3	9,5	13	Meksyk	432	2,4	8,7
14	Singapur	373	2,1	10,4	14	Belgia	403	2,2	8,2
15	ZEA	360	2,0	20,4	15	Hiszpania	351	1,9	12,7
16	Rosja	353	2,0	25,3	16	Singapur	328	1,8	12,3
17	Hiszpania	321	1,8	10,5	17	Szwajcaria	269	1,5	-0,5
18	Tajwan	317	1,8	13,2	18	ZEA	268	1,5	-1,1
19	Szwajcaria	300	1,7	-1,1	19	Tajwan	259	1,4	12,5
20	Indie	298	1,7	13,0	20	Rosja	238	1,3	24,1
21	Tajlandia	237	1,3	9,9	21	Turcja	234	1,3	17,7
22	Polska	231	1,3	14,0	22	Polska	230	1,3	16,8
23	Australia	231	1,3	19,9	23	Australia	229	1,3	16,6
24	Arabia Saudyjska	218	1,2	18,8	24	Tajlandia	223	1,2	14,7
25	Malezja	218	1,2	14,9	25	Wietnam	212	1,2	21,0
26	Brazylia	218	1,2	17,5	26	Malezja	195	1,1	15,9
27	Wietnam	214	1,2	21,4	27	Austria	176	1,0	11,5
28	Republika Czeska	180	1,0	10,7	28	Republika Czeska	162	0,9	13,2
29	Indonezja	169	1,0	16,5	29	Brazylia	157	0,9	9,7
30	Austria	168	0,9	10,5	30	Indonezja	157	0,9	15,7
	Łącznie	14 884	83,9	-		Łącznie	14 866	82,5	-
	Świat*	17 730	100,0	10,6		Świat*	18 024	100,0	10,7

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych WTO z kwietnia 2018.

Według danych Euler Hermes³ w 2017 roku na całym świecie wdrożono 467 nowych środków protekcyjnych w porównaniu z 827 rok wcześniej. Wśród głównych podmiotów, które przyczyniły się do tworzenia nowych barier, Stany Zjednoczone jako jedyne wprowadziły takich środków więcej niż

³ Raport ekonomiczny *Protekcjonizm – przeładowanie broni w wojnach handlowych*, Euler Hermes, marzec 2018 r.

w roku 2016 (wdrożono 90 nowych środków, co stanowiło jedną piątą całkowitej aktywności w tym względzie na świecie). Choć tempo wprowadzania nowych barier było wolniejsze w porównaniu z rokiem 2016, to całkowita pula aktywnych środków stale rośnie.

1.1.3 Perspektywy rozwoju handlu światowego w 2018 r.

Wśród ekonomistów wielu międzynarodowych ośrodków analitycznych panuje przekonanie, że jeszcze w 2018 r. tempo wzrostu światowego handlu utrzyma się na wysokim, jakkolwiek nieznacznie niższym poziomie niż w 2017 r. Korzystnie na światowe obroty oddziałują m.in.: nadal dobra koniunktura w gospodarce globalnej, relatywnie wysoki popyt, szczególnie wśród rynków rozwiniętych oraz dobre nastroje w wielu gospodarkach. Globalnemu handlowi w 2018 r. powinno także służyć pobudzenie aktywności krajów eksporterów surowców, w rezultacie dalszego wzrostu cen ropy naftowej (niektórzy eksperci twierdzą, że Arabia Saudyjska ponownie wywinduje cenę w okolice 100 USD). Z drugiej strony, wśród czynników mogących obniżyć dynamikę handlu w 2018 r. wskazuje się: wysoką bazę odniesienia, wolniejsze tempo zarówno integracji w ramach globalnych łańcuchów wartości, jak i liberalizacji handlu oraz rosnący protekcjonizm. Dużym zagrożeniem dla rozwoju handlu światowego w 2018 r. będzie dalszy rozwój wydarzeń na linii USA – Chiny, a także USA-reszta świata. Istnieje bowiem duże ryzyko, że działania D. Trumpa rozszerzą się na inne kraje, w tym UE (szczególnie może to dotyczyć unijnych samochodów). Ewentualna eskalacja konfliktu będzie miała niekorzystnie przełożenie na światową koniunkturę, w tym na globalne obroty.

Analitycy Światowej Organizacji Handlu zakładają, że w 2018 r. globalny handel towarami (w ujęciu wolumenowym) wzrośnie o 4,4%⁴ wobec 4,7% przed rokiem. Takie wyhamowanie ma nastąpić pomimo zakładanego w roku 2018 przyspieszenia światowego PKB. Jakkolwiek w 2018 r. Azja ma nadal być regionem gdzie obroty towarowe będą rosły najszybciej, to jednocześnie właśnie w tym regionie zanotuje się największe wyhamowanie obrotów w skali roku. W ujęciu realnym eksport tej grupy krajów ma zwiększyć się o 5,7%, a import o 5,9% wobec wzrostów na poziomie 6,7% i 9,6% przed rokiem. Z drugiej strony eksperci z WTO spodziewają się przyspieszenia obrotów krajów Europy oraz Ameryki Północnej, w tym zdecydowanie szybszego po stronie importu (kolejno o 1 pkt. proc., do 3,5% i o 1,7 pkt. proc., do 5,7%).

⁴ Szacunki z kwietnia 2018 r.

Tabela 4. Zmiany obrotów towarowych i PKB w latach 2016-2019 (r/r) w %

	2016	2017	2018*	2019*
Wolumen obrotów towarami				
Świat (średnia. eksportu i importu)	1,8	4,7	4,4	4,0
Eksport				
Kraje rozwinięte gospodarczo	1,1	3,5	3,8	3,1
Kraje rozwijające się gospodarczo	2,3	5,7	5,4	5,1
Import				
Kraje rozwinięte gospodarczo	2,0	3,1	4,1	3,3
Kraje rozwijające się gospodarczo	1,9	7,2	4,8	4,4
Realny PKB				
Świat	2,3	3,0	3,2	3,1
Kraje rozwinięte gospodarczo	1,6	2,3	2,4	2,2
Kraje rozwijające się gospodarczo	3,6	4,3	4,6	4,6

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych WTO z kwietnia 2018; * prognoza.

Podobnej do szacunków WTO, skali wzrostów światowego handlu spodziewają się analitycy Banku Światowego, z tym, że ich prognozy obejmują łączny handel towarami i usługami. Zakładają oni, że przy utrzymaniu zeszłorocznego tempa wzrostu globalnego PKB (na poziomie 3,1%), światowy handel wzrośnie o 4,3%⁵, tj. o 0,5 pkt. proc. wolniej niż przed rokiem.

Z kolei analitycy z Międzynarodowego Funduszu Walutowego szacują, że w 2018 r. wolumen światowego handlu (towarów i usług) wzrośnie o 4,8%⁶, czyli o 0,3 pkt. proc. wolniej niż przed rokiem. O mniej korzystnych wynikach ma zdecydować wyhamowanie wymiany krajów słabiej rozwiniętych i rozwijających się (o 1 pkt. proc., do 5,7%).

1.1.4 Globalne finanse publiczne

Rok 2017 upłynął pod znakiem wysokiej aktywności gospodarczej w skali globalnej, co wskazywałoby na przestrzeń do ograniczenia ciężarów fiskalnych związanych z wspieraniem popytu. Pozytywne oczekiwania odnośnie kształtowania się globalnej koniunktury w nadchodzących latach zdają się sprzyjać działaniom ukierunkowanym na poprawę bilansów fiskalnych, zarówno w ujęciu deficytów budżetowych jak i szerzej - zadłużenia publicznego.

W efekcie, światowa relacja zadłużenia publicznego do globalnego produktu poprawiła się w ujęciu rocznym i spadła z 83,1% w 2016 r. do 82,4% w roku 2017. Na wynik ten w największym stopniu przełożyła się postępująca poprawa wskaźników fiskalnych w gospodarkach strefy euro, gdzie w okresie 2013-2017 relacja zadłużenia do PKB spadła o 4,7 pkt. proc. Z drugiej strony obserwowana jest kontynuacja negatywnych tendencji w tym obszarze w gospodarce USA, która w horyzoncie prognozy doświadczy prawdopodobne przekroczenia progu zadłużenia publicznego na poziomie 110% PKB. Wg danych IMF w 2017 r. ponad 1/3 rozwiniętych gospodarek przekroczyła próg relacji zadłużenia publicznego do PKB na poziomie 85%, tj. trzy razy więcej niż w roku 2000.

Z punktu widzenia równowagi fiskalnej istotnym jest aby okres relatywnie wysokiej aktywności gospodarczej w ujęciu globalnym wykorzystany został do działań ukierunkowanych na tworzenie antycyklicznych buforów bezpieczeństwa w postaci konsolidacji finansów publicznych. Aktywność ta ma

⁵ Szacunki z czerwca 2018 r.

⁶ Szacunki z lipca 2018 r.

na celu przygotowanie finansów państw na okres dekoniunktury zapewniając wsparcie fiskalne w przypadku spowolnienia gospodarczego.

Tabela 5. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w latach 2012-2021 w relacji do PKB

	% PKB									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Świat	79,8	78,5	78,8	80,0	83,1	82,4	82,1	81,9	81,6	81,3
Gospodarki rozwinięte	106,7	105,4	104,8	104,4	106,9	105,4	103,9	103,1	102,4	101,7
USA	103,5	105,4	105,1	105,3	107,2	107,8	108,0	109,4	111,3	113,1
Strefa euro	89,4	91,3	91,8	89,9	88,9	86,6	84,2	81,7	79,3	76,8
Niemcy	79,8	77,4	74,7	71,0	68,2	64,1	59,8	55,7	52,2	48,7
Francja	90,7	93,5	95,0	95,8	96,6	97,0	96,3	96,2	95,1	93,6
Włochy	123,4	129,0	131,8	131,5	132,0	131,5	129,7	127,5	124,9	122,1
Hiszpania	85,7	95,5	100,4	99,4	99,0	98,4	96,7	95,1	93,9	92,8
Japonia	229,0	232,5	236,1	231,3	235,6	236,4	236,0	234,2	232,3	231,4
Wlk. Brytania	84,5	85,6	87,4	88,2	88,2	87,0	86,3	85,9	85,2	84,5
Kanada	84,8	85,8	85,0	90,5	91,1	89,7	86,6	83,8	81,2	78,7
Gospodarki rozwijające się*	37,4	38,6	40,7	44,0	47,0	49,0	51,2	52,9	54,3	55,6
Azja	39,8	41,5	43,6	44,8	47,2	50,1	52,3	54,5	56,6	58,5
Chiny	34,3	37,0	39,9	41,1	44,3	47,8	51,2	54,4	57,6	60,5
Indie	69,1	68,5	67,8	69,6	68,9	70,2	68,9	67,3	65,8	64,3
Europa	25,5	26,4	28,5	30,9	32,1	31,8	32,1	32,5	32,6	32,5
Rosja	11,5	12,7	15,6	15,9	15,7	17,4	18,7	19,5	19,9	20,0
Ameryka Łacińska	48,7	49,3	51,4	55,5	59,0	61,8	66,4	67,4	67,9	68,3
Brazylia	62,2	60,2	62,3	72,6	78,4	84,0	87,3	90,2	92,7	94,6
Meksyk	42,7	45,9	48,9	52,9	56,8	54,2	53,5	53,4	53,4	53,3

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych MFW, 2018-2021 prognoza; * zalicza się również gosp. o średnim poziomie dochodu

1.2 Makroekonomiczna sytuacja Polski w 2017 r.

W roku 2017 nastąpiło przyspieszenie wzrostu gospodarczego do 4,6%. Było to najwyższe roczne tempo wzrostu gospodarczego Polski od 2007 r. Poprawa poziomu aktywności gospodarczej dotyczyła większości krajów UE, w efekcie czego szybciej rozwijała się zarówno UE jak i strefa euro (wzrost o odpowiednio 2,5% i 2,4%). Na tle pozostałych 28 gospodarek Wspólnoty, tempo wzrostu realnego PKB Polski w 2017 r. było jednym z najwyższych, a spośród 10. największych gospodarek UE wzrost gospodarczy Polski był zdecydowanie najwyższy (Niderlandy 3,2%, Hiszpania 3,1%).

Głównym źródłem wzrostu PKB Polski w 2017 r. był popyt wewnętrzny. Umożliwiały to bardzo dobre wyniki po stronie konsumpcji. Stabilnemu przyrostowi konsumpcji prywatnej (wzrost w 2017 r. o 4,8% r/r) towarzyszyło stopniowe przyspieszanie dynamiki konsumpcji publicznej (wzrost o 3,4% r/r). Pozytywnie na wzrost popytu oddziaływały również inwestycje, których wartość w 2017 r. zwiększyła się realnie o 3,4% r/r. Pomimo wysokiego, 8,2-proc. tempa wzrostu eksportu, wkład popytu zagranicznego we wzrost gospodarczy Polski w 2017 r. był niższy w ujęciu rocznym i wyniósł 0,1 pkt. proc. wobec 0,8 pkt. proc. w roku 2016. Było to konsekwencją silnego wzrostu importu (wzrost o 8,7%, wobec 7,6% w 2016 r.).

Zarówno efekt niskiej bazy statystycznej (spadek inwestycji o 8,2% r/r w 2016 r.), jak i dynamiczny wzrost poziomu aktywności w skali całej gospodarki, pozwoliły na wyraźne przyspieszenie inwestycji, jednak dopiero w II półroczu. W rezultacie, w całym 2017 roku inwestycje w gospodarce wzrosły realnie o 3,4% r/r. W tak kształtującym się otoczeniu gospodarczym pozytywnie wykazał się sektor przedsiębiorstw. Po głębokim, 13,2-proc. spadku wydatków inwestycyjnych w 2016 r., w 2017 r. przedsiębiorstwa odnotowały 3,4-proc. wzrost nakładów brutto na środki trwałe.

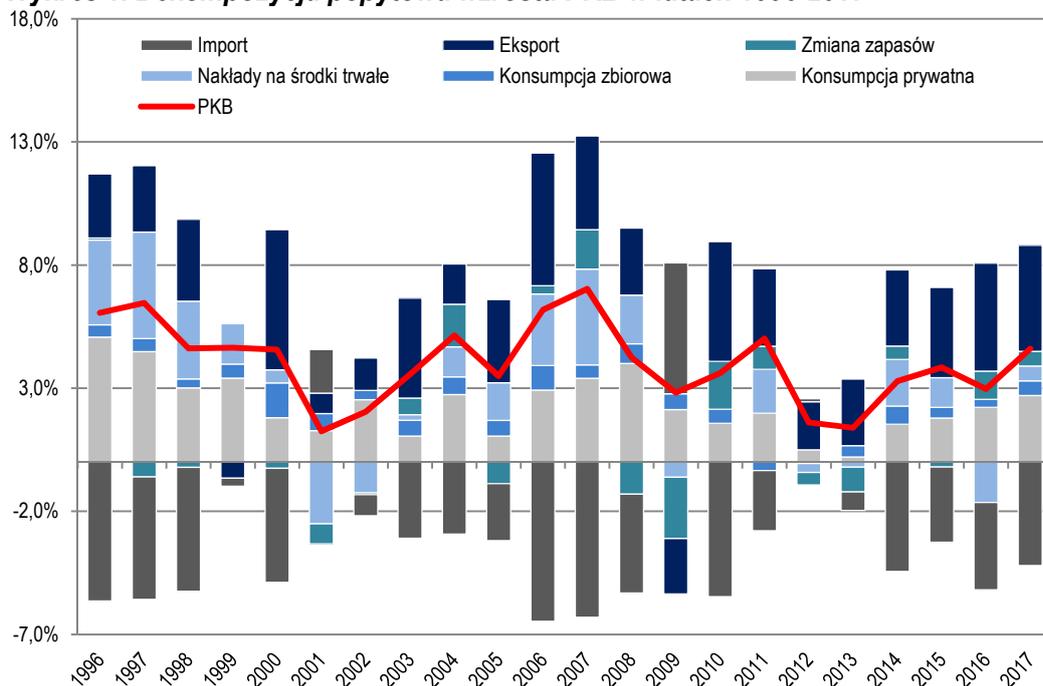
Wartość kapitału zainwestowanego w formie BIZ⁷ w Polsce w 2016 roku wyniosła 12,6 mld EUR wobec 13,8 mld EUR w 2015. Najwięcej kapitału zainwestowały w Polsce podmioty z państw Unii Europejskiej (11,6 mld EUR). Największymi inwestorami w Polsce były firmy z: Niderlandów (4,6 mld EUR), Niemiec (3,1 mld EUR) i Luksemburga (2,0 mld EUR).

W 2017 r. polskie obroty towarowe z zagranicą osiągnęły wyjątkowo wysoką wartość (blisko 413 mld EUR), co wynikało z dynamicznego, dwucyfrowego tempa ich wzrostu. Eksport wyniósł 206,6 mld EUR, czyli wzrósł o 11,8%, a import ok. 206,1 mld EUR, tj. poziom o 13,9% wyższy niż przed rokiem. Ubiegłoroczne tempo wzrostu obu strumieni handlu było najszybsze od 2011 r.

1.2.1 Wzrost gospodarczy i jego czynniki

W poszczególnych kwartałach 2017 r. tempo wzrostu gospodarczego Polski w ujęciu rocznym utrzymywało się powyżej 4 proc., przyspieszając w III kw. do 5,2%, co było najlepszym wynikiem od 2011 r.

Wykres 1. Dekompozycja popytowa wzrostu PKB w latach 1996-2017

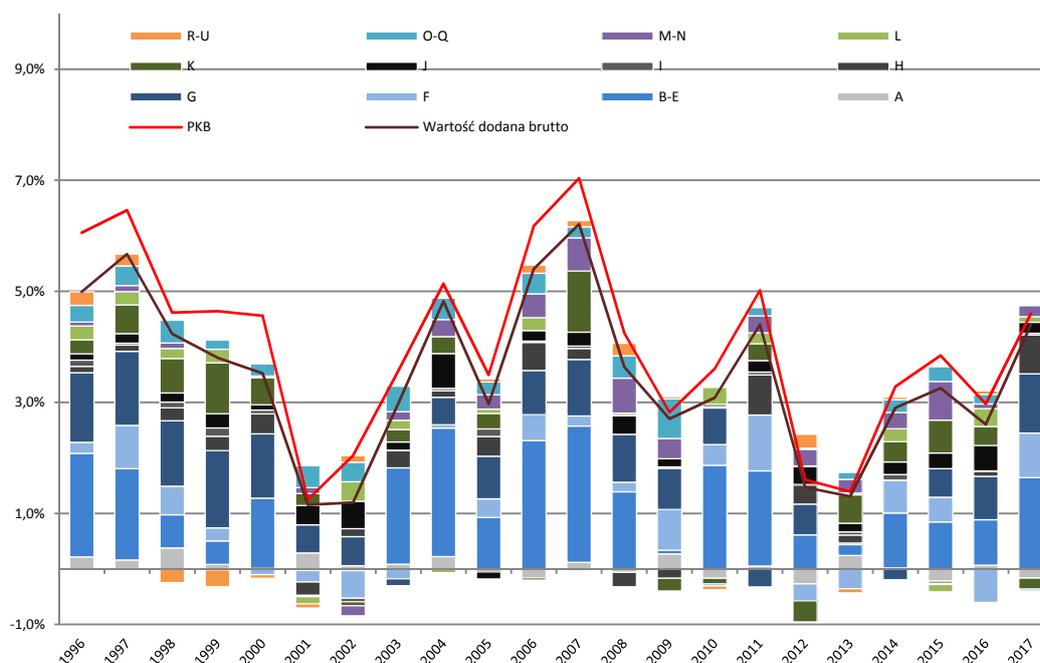

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

⁷ NBP, na podstawie danych zawartych w raporcie rocznym. Wszelkie dane w tym raporcie prezentowane są w walucie EUR, co wiązało się z zastosowaniem przeliczeń kursowych. Dla danych o transakcjach wartości przeliczono po kursie średniorocznym, zaś dla zobowiązań po kursie z 31 grudnia danego roku.

Głównym czynnikiem stymulującym wzrost popytu konsumpcyjnego w poszczególnych kwartałach 2017 r. była stopniowa poprawa sytuacji na rynku pracy (rosnące zatrudnienie oraz spadające bezrobocie), a także przyspieszający wzrost realnych płac. Stabilny przyrost zatrudnienia i wynagrodzeń spowodowały, że konsumpcja w mniejszym zakresie była oparta o kredyt, a zobowiązania gospodarstw domowych rosły wolniej niż w latach poprzednich. Dodatkowym, prokonsumpcyjnym bodźcem był ponadto zwiększony transfer środków z tytułu świadczeń socjalnych, który wzmocnił dochodową stronę budżetów gospodarstw domowych.

Wykres 2. Dekompozycja sektorowa PKB w latach 1996-2017⁸

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS

1.2.2 Inwestycje

W 2017 roku inwestycje w gospodarce wzrosły realnie o 3,4% r/r. Po okresie spadku udziału nakładów brutto sektora publicznego w PKB w latach 2014-2016, w roku 2017 odnotowano znaczący wzrost wartości wskaźnika. Głównym jego źródłem był dynamiczny, blisko 22-proc. przyrost nominalnej wartości wydatków majątkowych sektora publicznego. Na wynik ten w największym stopniu przełożyła się dynamika samorządowych nakładów inwestycyjnych, które w ujęciu rocznym wzrosły w 2017 r. o ponad 30%. Ocenia się, że było to efektem zarówno niskiej bazy statystycznej z roku 2016 jak i stopniowej intensyfikacji wydatków w ramach funduszy unijnych.

Do wzrostu inwestycji przyczynił się też sektor przedsiębiorstw. Po głębokim, 13,2-proc. spadku wydatków inwestycyjnych w 2016 r., w 2017 r. przedsiębiorstwa⁹ odnotowały 3,4-proc. wzrost nakładów

⁸ Poszczególne litery na legendzie wykresu oznaczają następujące sektory (sekcje PKD): A Rolnictwo; B-E Przemysł; F Budownictwo; G Handel, naprawa pojazdów samochodowych; H Transport i gospodarka magazynowa; I Zakwaterowanie i gastronomia; J Informacja i komunikacja; K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; L Obsługa rynku nieruchomości; M-N Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Administrowanie i działalność wspierająca; O-Q Administracja publiczna i obrona narodowa; Obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; R-U Kultura, rozrywka i inne usługi; pozostałe.

⁹ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, działalności finansowej i ubezpieczeniowej.

brutto na środki trwałe. Na przestrzeni całego roku z kwartału na kwartał obserwowane było stopniowe przyspieszanie dynamiki wydatków majątkowych sektora.

Tabela 6. Nakłady inwestycyjne brutto sektora publicznego jako procent PKB

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polska	4,5%	4,8%	5,0%	5,6%	5,9%	4,7%	4,1%	4,5%	4,4%	3,3%	3,7%
UE-28	2,7%	2,9%	3,0%	2,9%	2,8%	2,7%	2,6%	2,7%	2,8%	2,6%	2,7%

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych AMECO.

Wartość kapitału zainwestowanego w formie BIZ¹⁰ w Polsce w 2016 roku wyniosła 12,6 mld EUR wobec 13,8 mld EUR w 2015. Najwięcej kapitału zainwestowały w Polsce podmioty z państw Unii Europejskiej (11,6 mld EUR). Największymi inwestorami w Polsce były firmy z: Niderlandów (4,6 mld EUR), Niemiec (3,1 mld EUR) i Luksemburga (2,0 mld EUR).

1.2.3 Handel zagraniczny

W 2017 r. polskie obroty towarowe z zagranicą osiągnęły wyjątkowo wysoką wartość (blisko 413 mld EUR), co wynikało z dynamicznego, dwucyfrowego tempa ich wzrostu. Eksport wyniósł 206,6 mld EUR, czyli wzrósł o 11,8%, a import ok. 206,1 mld EUR, tj. poziom o 13,9% wyższy niż przed rokiem. Ubiegłoroczne tempo wzrostu obu strumieni handlu było najszybsze od 2011 r. Wyższy wzrost importu wynikał z kilku czynników, w tym m.in.: utrzymującego się silnego popytu konsumpcyjnego, ożywienia w inwestycjach, wzrostu cen ropy naftowej oraz aprecjacji złotego. Trzeci rok z rzędu odnotowano nadwyżkę, która w 2017 r. wyniosła 560 mln EUR.

Wolniej niż w ujęciu EUR, rosły w 2017 r. obroty towarowe wyrażone w PLN (eksport o 9,9%, import o 11,9%). Było to rezultatem deprecjacji EUR wobec PLN o 2,4%. Z kolei najszybciej (biorąc pod uwagę najważniejsze w naszych rozliczeniach waluty), zwiększyła się wymiana wyrażona w USD, tj. eksport o 12,9%, a import o 15,1%. Wynikało to z osłabienia dolara w stosunku do złotego o 4,2%.

Tabela 7. Obroty towarowe Polski ogółem w 2017 r.

	Wartość			Dynamika (r/r)	
	eksport	import	saldo	eksport	import
<i>mln EUR</i>	206 647	206 084	563	111,8	113,9
<i>mln USD</i>	231 591	231 035	556	112,9	115,1
<i>mln PLN</i>	882 620	880 078	2 541	109,9	111,9

Źródło: MPiT na podstawie danych GUS.

Wyniki polskich obrotów towarowych odzwierciedlały wyraźne ożywienie światowej gospodarki, przyspieszenie globalnych obrotów i popytu, jak również ogólne polepszenie nastrojów.

Na liście 5. najważniejszych rynków eksportowych w 2017 r. znalazły się: Niemcy – 27,5% udziału, Czechy – 6,4% (awans o jedną pozycję w stosunku do roku 2016), Wielka Brytania – 6,4% (spadek o jedną pozycję), Francja – 5,6% oraz Włochy – 4,9%. Lista 5. najważniejszych dostawców towarów do

¹⁰ NBP, na podstawie danych zawartych w raporcie rocznym. Wszelkie dane w tym raporcie prezentowane są w walucie EUR, co wiązało się z zastosowaniem przeliczeń kursowych. Dla danych o transakcjach wartości przeliczono po kursie średniorocznym, zaś dla zobowiązań po kursie z 31 grudnia danego roku.

Polski w 2017 r. prezentowała się tak samo jak w 2016 r., tj.: Niemcy – ok. 23% udziału, Chiny – ok. 11,8%, Rosja – 6,4%, Włochy – 5,3%, Francja – ok. 3,9%.

Eksport do całej Unii Europejskiej wzrósł o 12,1% (do 165,4 mld EUR), w tym do Niemiec o 12,2%, Czech o 9,5%, Wielkiej Brytanii o 8,1%, Francji o 14,3% oraz Włoch o 14,8%. Udział UE w całkowitym polskim eksporcie wyniósł dokładnie 80%, czyli w porównaniu z rokiem poprzednim nieznacznie się zwiększył.

Wywóz do pozostałych krajów rozwiniętych gospodarczo (poza UE) zwiększył się o ok. 13,3% (do 13,6 mld EUR), w tym do USA o ok. 26%, Norwegii o ok. 6,3% oraz Szwajcarii o 12%. Udział tej grupy rynków w łącznym polskim eksporcie wyniósł 6,6% wobec 6,5% w 2016 r.

Sprzedaż do krajów WNP wzrosła o ok. 19% (do 12,6 mld EUR), w tym do Rosji o 18,4%, na Ukrainę o ok. 23% oraz na Białoruś o blisko 8,2%. Udział WNP w eksporcie Polski zwiększył się o 0,4 pkt. proc., do 6,1%.

Niekorzystnie w 2017 r. kształtował się eksport na pozostałe (poza WNP) rynki słabiej rozwinięte i rozwijające się, który zwiększył się zaledwie o 2,5% (do ok. 15,1 mld EUR). Dynamika eksportu do poszczególnych rynków tej grupy rozkładała się bardzo nierównomiernie. Szybko rosła sprzedaż m.in. do Chin (o ok. 19%), Serbii (o prawie 16%) oraz Meksyku (o ok. 26%); wolno na nasz główny rynek eksportowy z tej grupy, Turcji (o ok. 3,5%), a do kilku istotnych państw odnotowano jej spadek, w tym m.in. do Arabii Saudyjskiej (o ok. 14%) oraz Zjednoczonych Emiratów Arabskich (o ok. 17%).

Najważniejszymi pozycjami w polskim eksporcie w 2017 r. były: *maszyny i urządzenia mechaniczne i elektryczne oraz ich części i akcesoria* (ok. 23,9% udziału w łącznym eksporcie), *pojazdy oraz ich części i akcesoria* (blisko 12%), *meble* (5,9%), *tworzywa sztuczne i artykuły z nich* (4,7%) oraz *wyroby z żeliwa i stali* (3,2%). Towary zaawansowane technologicznie odpowiadały za 8,6% całkowitego polskiego eksportu w 2017 r.

Polska wymiana handlowa z zagranicą ma charakter wewnątrzgałęziowy. W związku z tym struktura przedmiotowa importu zbliżona jest do tej w eksporcie. W 2017 r. dominujące znaczenie miały tu: *maszyny i urządzenia mechaniczne i elektryczne oraz ich części i akcesoria* (ok. 24% udziału), *pojazdy oraz ich części i akcesoria* (9,7%), *paliwa mineralne* (ok. 7%), *tworzywa sztuczne i artykuły z nich* (ok. 6%) oraz *żelazo, żeliwo i stal* (ok. 4%).

1.2.4 Rynek pracy i koszty pracy

W 2017 roku sytuacja na rynku pracy zdecydowanie się poprawiła i wykazuje pozytywne tendencje. Liczba pracujących przekroczyła 16 mln, a wskaźnik zatrudnienia, określający udział ludności pracującej w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności tej grupy wiekowej wyniósł 70,9% (wyznaczony do 2020 roku cel dla Polski zgodnie ze strategią „Europa 2020” to 71%).

Tabela 8. Sytuacja na rynku pracy w Polsce w latach 2004-2017 w grupie wiekowej 20-64 (średniorocznie, %)

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
współczynnik aktywności zawodowej	70,4	70,9	69,7	69,4	69,9	70,6	71,1	71,3	71,9	72,3	73,0	73,2	73,8	74,5
wskaźnik zatrudnienia	57,0	58,3	60,1	62,7	65,0	64,9	64,3	64,5	64,7	64,9	66,5	67,8	69,3	70,9
stopa bezrobocia BAEL	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9
stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku*	19,0	17,6	14,8	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4	11,4	9,7	8,2	6,6

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych: współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności - Eurostat; stopa bezrobocia rejestrowanego - GUS.

* dotyczy osób, które ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego.

W 2017 r. poziom przeciętnego zatrudnienia¹¹ wyniósł 8.766 tys. (wzrost o 3,3% w porównaniu z 2016 r.). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 6.017 tys., tj. o 4,5% więcej niż w 2016 r. (wobec wzrostu o 2,8% przed rokiem). Wzrost odnotowano we wszystkich sekcjach poza górnictwem i wydobywaniem oraz wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.

W 2017 roku liczba osób bezrobotnych w Polsce w grupie wiekowej 20-64 lata wyniosła 815 tys. osób. W stosunku do roku 2016 liczba bezrobotnych spadła o 206 tys. Poziom bezrobocia rejestrowanego obniżył się we wszystkich województwach, choć nadal ma miejsce wysokie terytorialne zróżnicowanie bezrobocia.

W porównaniu z rokiem 2016, w 2017 roku koszty pracy (wyrażone w EUR) wzrosły w 26 państwach Unii Europejskiej. W największym stopniu koszty pracy wzrosły w Rumunii – o 14,5% oraz w Czechach – o 11,9%. W tym samym czasie spadek kosztów pracy odnotowano w Wielkiej Brytanii o 4,1% oraz w Finlandii o 1,5%. W Polsce koszty pracy wzrosły w ujęciu rocznym o 9,3%¹².

Mimo wzrostu kosztów pracy w Polsce w latach 2004-2017, Polska z kosztem płacy na poziomie 9,4 EUR¹³ należy w dalszym ciągu do grona państw charakteryzujących się najniższymi kosztami pracy w Unii Europejskiej. Na koszty pracy składają się koszty płac oraz koszty pozapłacowe. Rola tej drugiej kategorii kosztów jest w dalszym ciągu znacząca we Francji czy Szwecji (ok. 1/3 całkowitych kosztów pracy). W przypadku Polski odsetek ten kształtował się na poziomie 18,1%.

Relatywnie niskie koszty płac, dominujące w strukturze kosztów przedsiębiorstw, przez długi czas stanowiły o konkurencyjności polskiej gospodarki i pozwalały na pozyskiwanie inwestycji zagranicznych. Wraz z postępującymi procesami rozwojowymi w Polsce i na świecie, Polska stała się mniej atrakcyjna od państw azjatyckich, gdzie masowo zaczęto realizować inwestycje bazujące na niskich kosztach pracy. Tym samym, koszty pracy jako jedno z głównych źródeł kształtowania pozycji konkurencyjnej Polski zaczęły tracić na znaczeniu na rzecz jakości – w tym jakości kapitału ludzkiego. Obecnie to poziom wykształcenia kadr jest jednym z głównych czynników jakie przyciągają zagraniczny kapitał do

¹¹ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, oraz bez rolnictwa indywidualnego, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w działalności związanej z obroną narodową i bezpieczeństwem publicznym.

¹² Dane Eurostat - Labour costs annual data - NACE Rev. 2

¹³ W przeliczeniu na 1 godzinę pracy 1 pracownika.

Polski. Ważną rolę ogrywają m.in. nowoczesne centra usług dla biznesu tworzące dużą liczbę miejsc pracy wymagających często specjalistycznych umiejętności, czyniąc nasz kraj jednym z liderów w tym zakresie.

W świetle bardzo pozytywnych sygnałów płynących z rynku pracy świadczących o utrzymującym się wysokim popycie na pracę, większość firm, zwłaszcza krajowych, postrzega koszty pracy jako jedną z głównych determinant prowadzonej działalności. Wyniki badań koniunktury w poszczególnych działach gospodarki przeprowadzanych przez GUS, wg stanu na grudzień 2017 r., wskazują, że koszty pracy są istotną barierą m.in. dla 60,1% firm budowlanych, 54,2% w handlu detalicznym, czy też 56,1% działających w obszarze transportu i gospodarki magazynowej.

Koszty pracy są ważnym czynnikiem kształtującym ceny w branżach, w których koszty wynagrodzeń stanowią istotną pozycję bilansową po stronie wydatkowej tj. m.in. w sektorze budowlanym czy też ogólnie w usługach. Koszty pracy stanowią duże obciążenie zwłaszcza dla małych i średnich firm i jednocześnie, w opinii przedsiębiorców, poważną barierę w ich rozwoju, zważywszy na fakt, że wynagrodzenie brutto wypłacane pracownikowi to tylko część ponoszonych przez firmę kosztów związanych z zatrudnieniem pracownika.

1.2.5 Inflacja i polityka pieniężna

W 2017 r. mimo dobrej koniunktury w gospodarce światowej dynamika cen w otoczeniu polskiej gospodarki pozostawała umiarkowana. Sprzyjała temu relatywnie niska inflacja bazowa, a także niższe niż przed rokiem ceny surowców rolnych na rynkach światowych.

W całym roku średni wskaźnik inflacji cen dóbr i usług konsumpcyjnych pozostawał poniżej celu inflacyjnego NBP i wyniósł średnio 2,0% (wobec deflacji 0,6% w roku 2016). Dynamika cen konsumpcyjnych w Polsce utrzymywała się na umiarkowanym poziomie. Sprzyjała temu w dalszym ciągu ograniczona – mimo stopniowego wzrostu – wewnętrzna presja popytowa oraz niska dynamika cen importu. Towarzyszyła im słabnąca dynamika cen energii.

Głównym czynnikiem oddziałującym w kierunku wzrostu cen była natomiast wysoka, choć obniżająca się, dynamika cen żywności. Było to związane w szczególności z mniejszą krajową podażą większości owoców i niektórych warzyw (efekt niekorzystnych warunków pogodowych wiosną i latem). Wzrosły także ceny mięsa, nabiału i masła, do czego przyczynił się przejściowy spadek ich produkcji na świecie w warunkach utrzymującego się wysokiego globalnego popytu. Wraz z rosnącymi dochodami gospodarstw domowych rósł również popyt wewnętrzny, co dodatkowo sprzyjało wyższej dynamice krajowych cen żywności.

Główną determinantą kształtowania sytuacji na rynku pieniężnym w Polsce w 2017 r. były tempo i perspektywy wzrostu aktywności ekonomicznej w otoczeniu gospodarczym Polski. Zgodnie z zapowiedziami, RPP utrzymała stopy procentowe na dotychczasowym poziomie: referencyjna – 1,5%, depozytowa – 0,5%, lombardowa – 2,5%, redyskonta weksli – 1,75%. Członkowie Rady podtrzymali ocenę, że stabilizacja nominalnych stóp procentowych sprzyja utrzymaniu polskiej gospodarki na ścieżce zrównoważonego wzrostu oraz pozwala zachować równowagę makroekonomiczną.

2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

Sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstw w 2017 r. generalnie należy ocenić pozytywnie. W zbiorowości firm zatrudniających powyżej 9 osób wzrosły przychody z całokształtu działalności, wyniki finansowe oraz wskaźniki rentowności. Szybciej od przychodów ogółem wzrosły przychody ze sprzedaży na eksport. Zwiększyła się liczba pracujących oraz przeciętne zatrudnienie. Na poziomie z roku 2016 pozostały wskaźniki płynności finansowej, ale ich poziom przekraczał wielkości referencyjne. Po spadku w 2016 r. odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych. Szybciej od nakładów wzrosła nadwyżka inwestycyjna oraz środki finansowe przedsiębiorców, co wskazuje na istniejące i wciąż rosnące potencjalne możliwości samofinansowania inwestycji. Zadłużenie wzrosło w tempie wolniejszym od przychodów powodując skrócenie hipotetycznego okresu jego spłaty uzyskiwanymi przychodami.

W Polsce prowadzi działalność gospodarczą ok. 2,0 mln przedsiębiorstw niefinansowych. Struktura od lat jest niezmienna. Dominują mikropodmioty (96,2%). Udział podmiotów małych i średnich to odpowiednio: 2,8% i 0,8%. Duże podmioty to 0,2% ogółu¹⁴.

Dane za rok 2017 potwierdzają, iż w gospodarce zachodzi zmiana strukturalna, wynikająca z szybszego wzrostu wartości dodanej w nowoczesnych sektorach, przy wolniejszym tempie wzrostu bądź nawet spadku w niektórych sektorach „tradycyjnych”. W okresie 2010-2017 sekcją PKD o najwyższym względnym przyroście wartości dodanej była „informacja i komunikacja”, a zaraz po niej „administrowanie i działalność wspierająca”, w skład której wchodzi takie działy jak administracyjna obsługa biurowa i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, usługi w zakresie utrzymania porządku, działalność w zakresie pośrednictwa na rynku pracy czy wynajem i dzierżawa. Dynamicznie rosła także wartość usług finansowych i ubezpieczeniowych, w zakresie transportu i magazynowania oraz przetwórstwa przemysłowego.

2.1 Demografia polskich przedsiębiorstw

2.1.1. Liczba przedsiębiorstw, sektory własności

Na koniec 2017 r. w rejestrze REGON¹⁵ znajdowało się ok. 4,3 mln podmiotów gospodarki narodowej (o 1,7% więcej niż rok wcześniej). Przy czym liczba podmiotów mających status aktywnych nie przekracza ok. 2,4 mln.

Zdecydowaną większość spośród nich stanowiły podmioty prywatne (ok. 96,1%, ponad 4,1 mln podmiotów). Tradycyjnie – największą grupę podmiotów rejestru, stanowią osoby fizyczne prowadzące własną działalność gospodarczą (ok. 69,6%), wyraźnie wyprzedzając spółki handlowe (ok. 12,4%) oraz cywilne (ok. 6,6%).

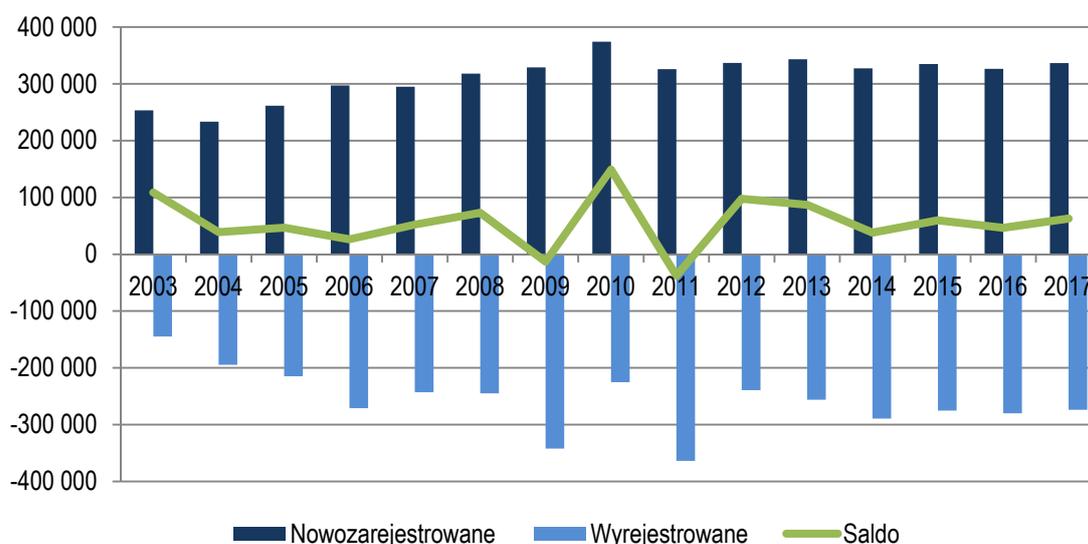
¹⁴ Z kolei w rejestrze REGON znajdowało się 4,3 mln podmiotów gospodarki narodowej (o 1,7% więcej niż rok wcześniej). Za pozytywne zjawisko należy uznać wzrost liczby zarejestrowanych spółek (o 4,6%), w tym zwłaszcza spółek handlowych (o 7,2%), choć nie przełożyło się to jeszcze na widoczny wzrost udziału spółek w strukturze wszystkich podmiotów (wzrost z 18,6 do 19,2% przy spadku udziału osób fizycznych z 70,1% do 69,6%). *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON - 2017 r.*, GUS, Warszawa 2017 r., str. 6.

¹⁵ *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON - 2017 r.*, GUS, Warszawa 2017 r., str. 6.

W 2017 r. nieznacznie zwiększyła się liczba zarejestrowanych osób fizycznych, chociaż ich udział w ogóle podmiotów zmalał. Wynikało to z wysokiego przyrostu liczby spółek handlowych, zwłaszcza spółek komandytowych (19,5%), spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (7,3%), spółek partnerskich (3,7%) oraz spółek akcyjnych (1,3%). Bardzo wysoki przyrost spółek komandytowych może być powiązany z reformą prawa skarbowego przeprowadzoną w 2014 r. (gdy spółki komandytowo-akcyjne stały się płatnikami podatku dochodowego). Jednocześnie kolejny rok z rzędu wzrasta w Polsce liczba spółdzielni (na koniec 2017 r. było ich już ponad 17 tys.). Kolejny rok z rzędu zmniejszyła się liczba przedsiębiorstw państwowych (o 2 względem 2016 r. do 142 sztuk).

W ciągu ostatnich lat liczba przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych przeważała nad liczbą podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON¹⁶.

Wykres 3. Saldo nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów rejestru REGON

Źródło: DAG MPiT podstawie danych GUS (BDL).

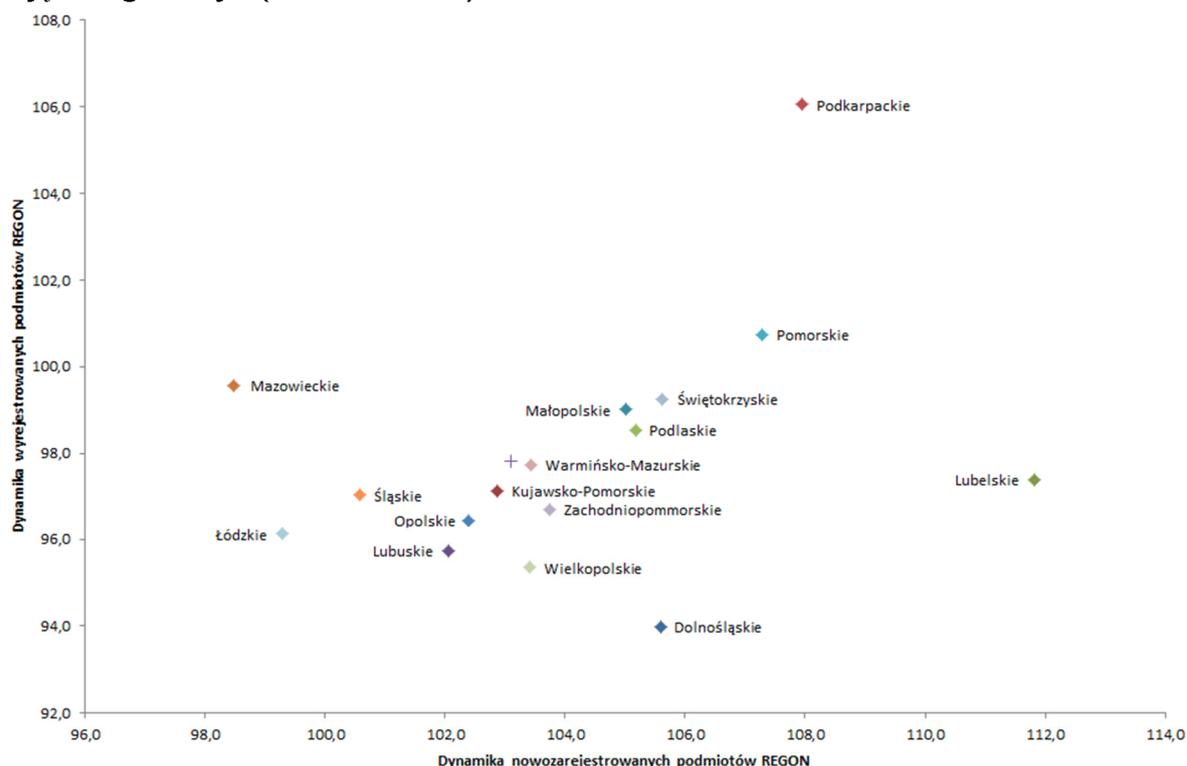
W 2017 r. liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wyniosła ok. 336,6 tys. Największy procentowy wzrost liczby podmiotów nowo zarejestrowanych zaobserwowano w sekcjach: *budownictwo* (11,8%), *informacja i komunikacja* (11,7%) oraz *działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją* (10,8%). Wśród województw o najwyższym procentowym przyroście nowo zarejestrowanych podmiotów można wyróżnić: lubelskie (11,8%), podkarpackie (7,9%) oraz pomorskie (7,3%).

Natomiast liczba wyrejestrowanych podmiotów wyniosła ok. 273,8 tys. Największy procentowy wzrost liczby wykreśleń zaobserwowano w sekcjach: *edukacja* (74,1%), *górnictwo i wydobywanie* (20,2%) oraz *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych* (6,2%). Powyższe dane wynikają z przekształceń strukturalnych w ww. sektorach oraz efektu niskiej bazy.

Wśród województw o najwyższym procentowym przyroście wykreśleń podmiotów można wyróżnić: mazowieckie (3,6%), lubuskie (2,7%) oraz śląskie (2,7%).

¹⁶ Pominięto następujące sekcje PKD 2007: S – Pozostała działalność usługowa; T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby; U – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Wykres 4. Dynamika nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów rejestru REGON w ujęciu regionalnym (dane dla 2017 r.)

Źródło: DAG MPiT podstawie danych GUS (BDL).

2.1.2. Przedsiębiorstwa aktywne, struktura wielkości, rodzaj prowadzonej działalności

Jak wskazuje GUS¹⁷, w 2016 r. w Polsce prowadziło działalność gospodarczą ok. 2,0 mln przedsiębiorstw niefinansowych¹⁸, tj. o 5,1% więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich, wśród wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych dominowały mikro podmioty (96,2%). Udział podmiotów małych, średnich i dużych wyniósł odpowiednio: 2,8%, 0,8% i 0,2%.

Wyraźnie wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw (o 5,4% r/r) oraz, co ważne – dużych (o 4,9%). Natomiast przyrost małych przedsiębiorstw był niski (o 0,9% r/r). Odnotowano równocześnie spadek liczby aktywnych podmiotów średniej wielkości (o 1,6%), co częściowo jest wynikiem przejścia części z nich do kategorii dużych przedsiębiorstw.

Liczba mikropodmiotów nieprzerwanie wzrasta od 2010, za wyjątkiem 2013 r. Ich udział w ogólnej liczby aktywnych podmiotów wahał się w analizowanym okresie od 95,6% do 96,8%, nie wykazując przy tym jednoznacznych trendów.

¹⁷ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., GUS, Warszawa 2017.

¹⁸ Nie uwzględniono sekcji: A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa), O (Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne).

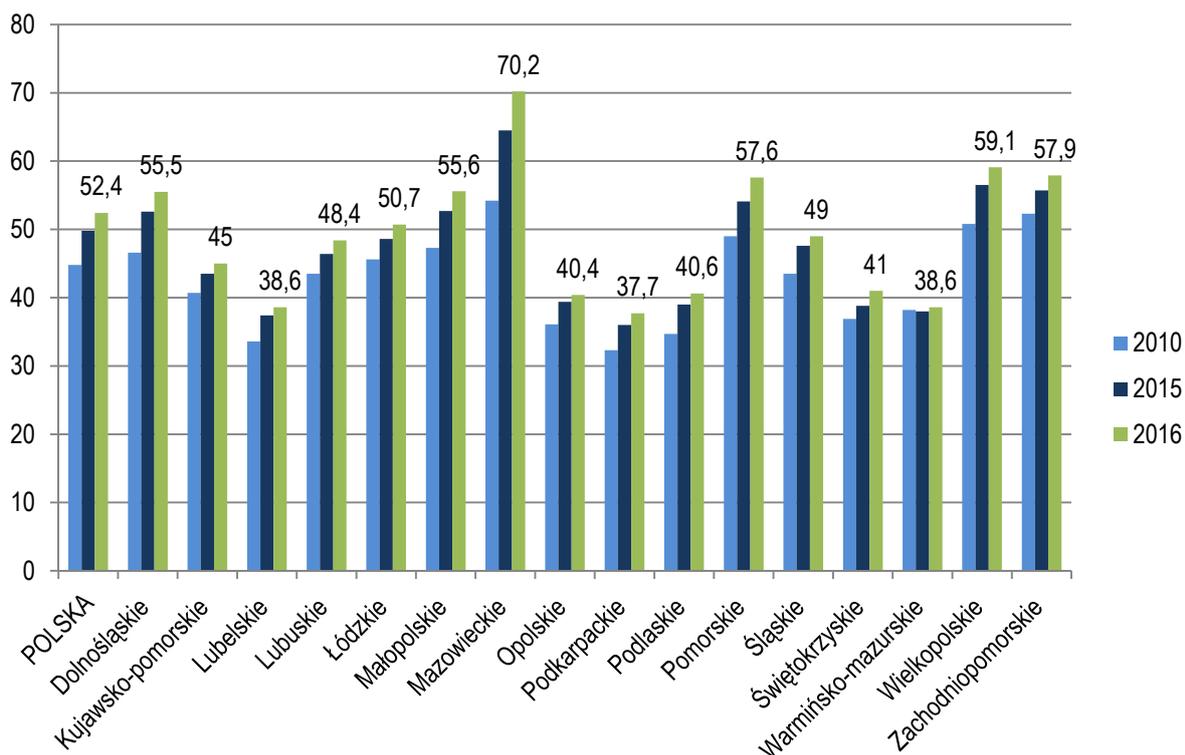
Tabela 9. Liczba aktywnych przedsiębiorstw niefinansowych (w tys.) w Polsce wg klasy wielkości

	ogółem	0-9 pracujących	10-49 pracujących	50-249 pracujących	250 i więcej pracujących
2010	1 726,7	1 655,1	52,6	15,8	3,2
2011	1 784,6	1 710,6	55,0	15,8	3,2
2012	1 794,9	1 719,2	57,1	15,5	3,2
2013	1 771,5	1 693,8	59,1	15,3	3,2
2014	1 842,6	1 764,6	59,2	15,5	3,4
2015	1 914,1	1 838,4	56,7	15,6	3,4
2016	2 013,4	1 937,3	57,2	15,4	3,6

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS (Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., Tablica 1).

W ujęciu regionalnym¹⁹ najwięcej aktywnych przedsiębiorstw (podobnie jak w latach poprzednich) znajdowało się w woj. mazowieckim (18,7% wszystkich podmiotów), śląskim (11,1%), wielkopolskim (10,2%) oraz małopolskim (9,3%). Analiza wskaźnika liczby przedsiębiorstw na tysiąc mieszkańców wskazuje, iż podobnie jak w latach poprzednich, wyniki gorsze niż średnia dla kraju (52,4), osiągają woj.: podkarpackie (37,7), lubelskie (38,6), warmińsko-mazurskie (38,6), opolskie (40,4), podlaskie (40,7), świętokrzyskie (41,0), kujawsko-pomorskie (45,0), lubuskie (48,4), śląskie (49,0) oraz łódzkie (50,7).

Wykres 5. Liczba aktywnych przedsiębiorstw na tysiąc mieszkańców (dane na koniec 2016 r.)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS (Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r.).

Jak wskazują dane GUS²⁰, dotyczące przedsiębiorstw niefinansowych, prowadzących działalność, największy odsetek podmiotów prowadzi działalność handlową (24,9% ogółu wszystkich aktywnych

¹⁹ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., GUS, Warszawa 2017., Tablica 11.

²⁰ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., GUS, Warszawa 2017., Tablica 5.

przedsiębiorstw). Kolejne rodzaje działalności wg popularności wśród podmiotów aktywnych to: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (13,3%), działalność budowlana (13,1%), działalność przemysłowa (10,4%). Warto zwłaszcza podkreślić, iż udział podmiotów w sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna w ogóle aktywnych podmiotów wzrosła o ponad 0,6 pkt. proc. W powiązaniu ze spadkiem udziału podmiotów handlowych (o ponad 1 pkt. proc.) można twierdzić, iż postępuje zmiana strukturalna krajowej gospodarki, w kierunku działalności o wyższej wartości dodanej. W przypadku wyodrębnienia sektora MŚP – struktura ta praktycznie się nie zmienia.

Tabela 10. Forma prowadzenia ewidencji księgowej przez przedsiębiorstwa niefinansowe w 2016 r.

	Ogółem	0-9 pracujących	10-49 pracujących	50-249 pracujących	250 i więcej pracujących
księgę rachunkową	237 037	182 253	36 132	15 087	3 565
<i>W tym osoby fizyczne</i>	30 241	20 712	7 625	1 784	120
<i>W tym osoby prawne</i>	206 796	161 541	28 507	13 303	3 445
podatkową księgę przychodów i rozchodów	1 342 904	1 321 760	20 880	264	0
ewidencję przychodów	350 169	350 003	166	0	0
kartę podatkową	81 465	81 459	6	0	0

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS (*Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., Tablica 1*).

Podobnie jak w latach poprzednich, najpopularniejszą formą prowadzenia ewidencji księgowej wśród przedsiębiorstw (w ujęciu ilościowym) pozostała podatkowa księga przychodów i rozchodów (wykorzystywana przez przede wszystkim mikro i małe przedsiębiorstwa). Księga rachunkowa jest dopiero trzecią wybraną formą, za ewidencją przychodów.

2.1.3. Przeżywalność przedsiębiorstw, struktura wiekowa, potencjał rozwojowy

Spośród powstałych w 2016 roku 256,5 tys. przedsiębiorstw, 179,4 tys. było dalej aktywnych po roku działalności (wskaźnik przeżywalności na poziomie 69,9%)²¹. Zgodnie z oczekiwaniami, przeżywalność rośnie wraz ze wzrostem wielkości podmiotu: w podmiotach mikro zarejestrowanych w 2016 r. wskaźnik przeżycia pierwszego roku wyniósł około 70%, wśród małych – ok. 80%, a wśród średnich i dużych – przekraczał 90%. Dodatkowo zauważalne jest zróżnicowanie terytorialnie wskaźnika przeżywalności. Lepsze wyniki niż średnia odnotowano w sześciu województwach, tj.: śląskim (81,2%), podkarpackim (80,0%), warmińsko – mazurskim (78,3%), podlaskim (78,6%), łódzkim (76,2%) oraz mazowieckim (73,1%).

Analiza struktury przedsiębiorstw w ujęciu potencjału rozwojowego²² w latach 2011-2016 nie wskazuje na jednoznaczne tendencje. Firmy wzrostowe (*szybkiego wzrostu, gازهle i wzrostowe*) osiągnęły

²¹ *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2012 – 2016*, GUS, Warszawa 2018, str. 19-20.

²² Badania potencjału rozwojowego przedsiębiorstw (w oparciu o wspólną metodologię OECD oraz Eurostatu – Program Wskaźników Przedsiębiorczości). Wyróżnia się:

1. przedsiębiorstwa szybkiego wzrostu – jednostki wykazujące, w trzyletnim okresie średnioroczny przyrost przychodów 20% i więcej;
2. przedsiębiorstwa wzrostowe – podmioty, których tempo wzrostu przychodów wynosiło od 10% do 20%;
3. przedsiębiorstwa stabilne – podmioty uzyskujące w badanych trzyletnich okresach zbliżone wartości przychodów (tj. w ostatnim roku ich wartość stanowiła od 90% do 110% wartości uzyskanej na początku);
4. przedsiębiorstwa schyłkowe – podmioty, których tempo spadku przychodów wynosiło od 10% do 20%;
5. przedsiębiorstwa szybkiego spadku – jednostki wykazujące, w trzyletnim okresie średnioroczny spadek przychodów 20% i więcej.

najwyższy udział w 2012 r. (ok. 53,7%), lecz w kolejnych latach zaś zaczęły się spadki (minimum osiągnięto w 2014 r.). Sugeruje to dość szybkie przesuwanie się kolejnych grup podmiotów w kierunku stabilizacji i faz schyłkowych. Z kolei pozytywnie należy ocenić fakt stabilnego 50% przedsiębiorstw wzrostowe na przestrzeni lat.

Tabela 11. Przedsiębiorstwa wg potencjału rozwojowego (wg metodologii GUS)

Rok	ogółem	szybkiego wzrostu	gazele	wzrostowe	stabilne	schyłkowe	szybkiego spadku
	liczba	%					
2011	37 356	10,0	0,8	37,7	23,3	23,9	5,1
2012	38 611	13,7	1,0	39,0	22,8	20,1	4,4
2013	38 194	10,5	0,7	36,9	25,6	22,3	4,7
2014	38 745	8,6	0,6	34,6	27,5	24,6	4,7
2015	39 051	9,6	0,8	35,8	26,8	23,6	4,2
2016	40 138	9,9	1,0	37,7	26,8	21,1	4,5

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS (Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2012 – 2016).

W ujęciu regionalnym, najwięcej firm przedsiębiorstw szybkiego wzrostu zidentyfikowano w woj. mazowieckim (727), śląskim (490), wielkopolskim (385), małopolskim (358) oraz dolnośląskim (331). Natomiast – najmniej opolskim (72) oraz świętokrzyskim (75).

2.1.4. Firmy rodzinne

Przedsiębiorstwa rodzinne stanowią jeden z istotnych filarów zachodnich gospodarek – nie inaczej jest zresztą w Polsce²³. Jak wskazują badania m.in. PARP²⁴, Instytutu Firm Rodzinnych²⁵ czy Konfederacji Lewiatan²⁶, w przypadku Polski przedsiębiorstwa, które zidentyfikowane są jako firmy rodzinne, stanowią ok. 36-42% wszystkich aktywnych przedsiębiorstw. Natomiast w przypadku zastosowania szerokiej definicji firm rodzinnych, ich udział może wynosić nawet ok. 80% ogółu. Dla porównania: w Europie udział ten waha się od 55% (Szwecja) do ponad 90% (Cypr)²⁷, a w USA – 90%.

Jak wynika z cyklicznych badań Fundacji Firmy Rodzinne (m.in. z 2015 r.²⁸ i 2017 r.²⁹), Polacy są pozytywnie nastawieni do firm rodzinnych. Badanie wskazuje, iż krajowi konsumenci utożsamiają ich produkty z wysoką jakością, tradycyjną recepturą lub metodą produkcji. Często podkreślane jest zaufanie, jakim konsumenci obdarzają te podmioty, co oznacza również chęć ich polecenia znajomym.

Firmy rodzinne najczęściej działają w branży handlowej oraz usługowej (G - handel, H – transport, M+N – usługi profesjonalne i administracyjne). Wysoko reprezentowany jest również przemysł i przetwórstwo przemysłowe. Natomiast najrzadziej – w branży edukacyjnej oraz finansowej.

Ze zbiorowości przedsiębiorstw szybkiego wzrostu wyodrębniono grupę tzw. gazeli, tj. przedsiębiorstw szybkiego wzrostu funkcjonujących na rynku maksymalnie 5 lat.

²³ Różnice metodologiczne utrudniają jednoznaczne i porównywalne określenie liczb tego typu podmiotów.

²⁴ *Firmy rodzinne w Polsce 2014*, PARP, Warszawa 2015 r.

²⁵ *Firma Rodzinna to Marka*, Instytut Firm Rodzinnych, Łódź 2016 r.

²⁶ M. Starczewska-Krzysztozek, *CV Firm Rodzinnych*, Konfederacja Lewiatan, Warszawa 2015 r.

²⁷ <http://www.europeanfamilybusinesses.eu/family-businesses/facts-figures>

²⁸ *Polacy o firmach rodzinnych 2015 Koniec mitu prywaciarza*, nACT Public Relations, Poznań, październik 2015.

²⁹ *Raport „Polacy o firmach rodzinnych. Firmy zbudowane na zaufaniu”* Fundacja Firmy Rodzinne, Poznań, październik 2017.

Na warszawskiej giełdzie (zarówno na GPW jak i New Connect) można odnaleźć również przedsiębiorstwa będące firmami rodzinnymi. Raport przygotowany przez Grant Thornton³⁰ wskazuje, iż nawet 20% wszystkich notowanych przedsiębiorstw (z wyłączeniem instytucji finansowych i przedsiębiorstw zagranicznych) to firmy rodzinne. Świadczy to o dużym potencjale rynku kapitałowego również dla rozwoju tego typu podmiotów.

2.2 Polska przedsiębiorczość w świetle Small Business Act

Podobnie jak w przypadku poprzednich raportów³¹, polski sektor MŚP wciąż odbiega od średniej UE, przede wszystkim w odniesieniu do struktury wielkościowej przedsiębiorstw oraz wydajności mikro- i małych przedsiębiorstw.

Udział mikropodmiotów w całkowitej liczbie przedsiębiorstw jest wyższy niż średnia unijna o ok. 2 pkt. proc., a liczba zatrudnionych przez te podmioty w Polsce jest wyższa niż średnia unijna o ok. 7 pkt. proc. Jednocześnie polskie mikropodmioty wytwarzają o ponad 2 pkt. proc. mniej wartości dodanej niż wynosi średnia unijna.

Zauważalny jest również mniejszy udział małych podmiotów w całej populacji przedsiębiorstw niefinansowych. Dodatkowo sytuacja tych przedsiębiorstw jest również gorsza niż wśród ich unijnych odpowiedników w przypadku zarówno zatrudnienia, jak i wartości dodanej (wynik o ok. 4-5 pkt. proc. gorszy niż unijna średnia).

Warto podkreślić, iż polskie średnie przedsiębiorstwa wykazują relatywnie lepsze wskaźniki (w odniesieniu do liczby zatrudnionych oraz wartości dodanej) niż średnia unijna. Na wyróżnienie zasługują również duże przedsiębiorstwa, która przy podobnym niższym udziale w ogólnej liczbie zatrudnionych (o prawie 2 pkt. proc. mniej względem średniej unijnej) generują ponad 4 pkt. proc. więcej wartości dodanej niż ich unijni odpowiednicy.

Tabela 12. Polski sektor MŚP na tle europejskiego (w świetle SME Performance Review 2017)

Klasa wielkości	Liczba przedsiębiorstw			Liczba zatrudnionych			Wartość dodana		
	Polska		UE-28	Polska		UE-28	Polska		UE-28
	Liczba (w tys.)	Udział (%)	Udział (%)	Liczba (w tys.)	Udział (%)	Udział	mld EUR	Udział (%)	Udział (%)
Mikro	1 535,6	95,3	93,0	3 235,3	36,8	29,8	35,3	18,4	20,9
Małe	58,2	3,6	5,8	1 218,9	13,9	20,0	26,5	13,8	17,8
Średnie	14,7	0,9	0,9	1 559,7	17,8	16,7	39,1	20,4	18,2
Sektor MŚP	1 608,5	99,8	99,8	6 014,1	68,4	66,6	100,9	52,5	56,8
Duże	3,2	0,2	0,2	2 772,8	31,6	33,4	91,1	47,5	43,2
Razem	1 611,7	100,0	100,0	8 786,9	100,0	100,0	192,1	100,0	100,0

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych Komisji Europejskiej.

³⁰ Rodzinny biznes na Giełdzie. Analiza Spółek Rodzinnych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Grant Thornton, Warszawa, luty 2018.

³¹ Dane do raportu zostały przygotowane przez DIW Econ, przez co ich porównywalność z danymi GUS nie jest w pełni możliwa. Populacja przedsiębiorstw niefinansowych została częściowo ograniczona: dotyczy podmiotów należących do sekcji NACE Rev. 2: B – J, L, M oraz N.).

Ciekawych wyników dostarcza również analiza polskiego sektora MŚP na tle unijnej średniej w przypadku uwzględnienia podziału na poszczególne sekcje gospodarki.

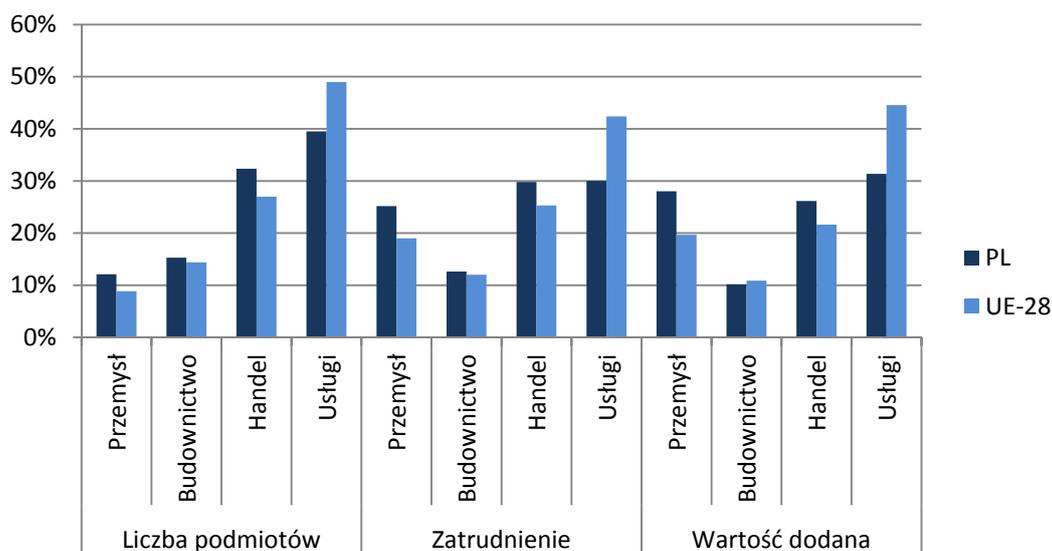
Polskę charakteryzuje co do zasady większa liczba podmiotów aktywnych niż unijna średnia w sektorach: handel (o ponad 5 pkt. proc.), przetwórstwo przemysłowe (o ponad 3 pkt. proc.) oraz budownictwo (o mniej niż 1 pkt.). natomiast w przypadku usług w kraju jest ich o ponad 9 pkt. proc. mniej niż średni wynik unijny.

Patrząc na zatrudnienie, ponownie ww. trzy sektory wykazują wyższy udział w całkowitym zatrudnieniu. Przy czym – inna jest kolejność, tj.: przetwórstwo przemysłowe (o ponad 6 pkt. proc.), handel (prawie 5 pkt. proc.) oraz budownictwo (o mniej niż 1 pkt. proc.). W przypadku sektora usług, krajowe przedsiębiorstwa zatrudniają o ponad 12 pkt. proc. mniej niż unijna średnia.

W przypadku natomiast wartości dodanej wytworzonej przez poszczególne sektory, w przypadku Polski zdecydowanie lepiej niż unijna średnia wypadają: przetwórstwo przemysłowe (o ponad 8 pkt. proc.) oraz handel (o prawie 5 pkt. proc.). Natomiast gorszy wynik odnotowano w przypadku budownictwa (o prawie 1 pkt. proc.) oraz usługi (o ponad 13 pkt. proc.).

Wyniki uzyskane przez krajowy sektor MSP wskazują, iż krajowa gospodarka silniej niż przeciętnie w UE opiera się na sektorze przetwórstwa przemysłowego oraz pozostałych gałęziach przemysłowych. W dalszym ciągu konieczne jest wsparcie transformacji gospodarki w obszarze usług, w którym przeważają usługi o niższej wartości dodanej niż w przypadku unijnej średniej.

Wykres 6. Polski sektor MŚP na tle europejskiego (w świetle SME Performance Review 2017)

Źródło: DAG MPIT na podstawie danych Komisji Europejskiej.

Tabela 13. Polski sektor MŚP na tle europejskiego (w świetle SME Performance Review 2017)

Obszar Sektor działania	Liczba podmiotów		Zatrudnienie		Wartość dodana	
	PL	UE-28	PL	UE-28	PL	UE-28
Przedsiębiorstwa niefinansowe	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Górnictwo i wydobywanie	0,12%	0,08%	0,35%	0,20%	0,57%	0,52%
Przetwórstwo przemysłowe	12,11%	8,86%	25,19%	19,04%	28,01%	19,68%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, (...)	0,19%	0,38%	0,46%	0,31%	1,31%	1,51%
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami (...)	0,45%	0,31%	1,59%	0,86%	2,4%	1,22%
Budownictwo	15,27%	14,4%	12,61%	11,97%	10,19%	10,87%
Handel detaliczny i hurtowy	32,35%	27%	29,79%	25,255	26,15%	21,64%
Transport i magazynowanie	9,13%	5,04%	7,4%	6,18%	6,82%	6,24%
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	3,22%	8,12%	3,59%	10,00%	1,92%	4,63%
Informacja i komunikacja	4,98%	4,82%	3,44%	4,19%	4,41%	6,49%
Obsługa rynku nieruchomości	2,54%	5,88%	2,62%	2,71%	4,81%	5,98%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15,43%	18,74%	8,97%	11,31%	9,48%	13,71%
Usługi administrowania i działalność wspierająca	4,23%	6,36%	3,99%	7,98%	3,94%	7,52

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych Komisji Europejskiej.

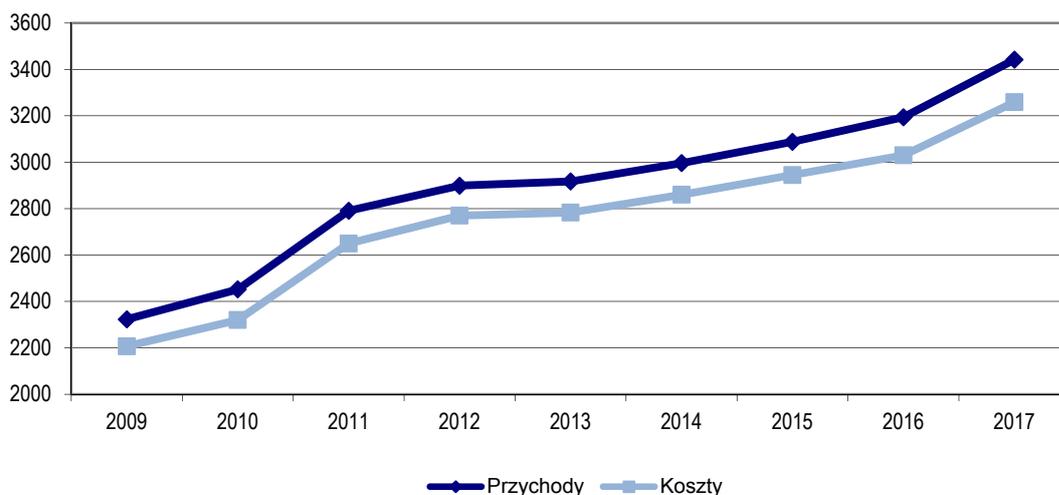
2.3 Sytuacja ekonomiczno-finansowa firm w 2017 r. ³²

Sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstw w 2017 r. generalnie należy ocenić pozytywnie. Wzrosły przychody z całokształtu działalności, wyniki finansowe oraz wskaźniki rentowności. Szybciej od przychodów ogółem wzrosły przychody ze sprzedaży na eksport.

Przychody z całokształtu działalności w 2017 r. wyniosły 3.441,8 mld zł i były wyższe niż przed rokiem o 7,8%. Przychody ze sprzedaży na eksport ukształtowały się w wysokości 755,2 mld zł i wzrosły o 10,4%. Udział eksportu w przychodach wzrósł z 21,4% do 21,9%. Od wielu lat następuje sukcesywny wzrost tego wskaźnika, który w roku 2009 wynosił 16,4%. Przychody z całokształtu działalności wzrosły w tempie szybszym od kosztów ich uzyskania, co skutkowało dynamicznym wzrostem wyników finansowych i wskaźników rentowności.

³² Dotyczy podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

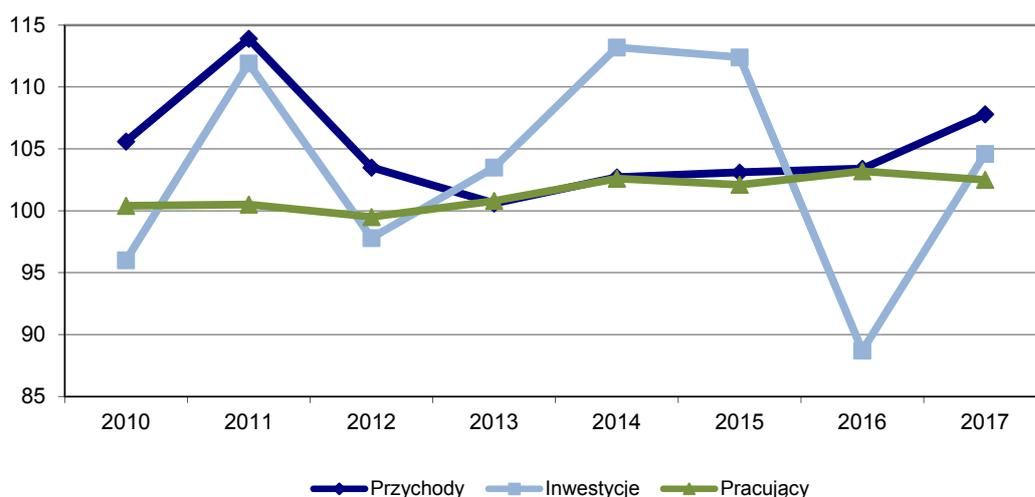
Wykres 7. Przychody z całokształtu działalności i koszty ich uzyskania w latach 2009-2017 (mld zł)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS, sprawozdanie F-01

Wyniki brutto i netto osiągnęły poziom odpowiednio 183,1 mld zł i 154,7 mld zł wykazując przyrost o prawie 12%. Rentowność brutto wzrosła z 5,1% do 5,3%, a rentowność netto z 4,3% do 4,5%. Wszystkie trzy wskaźniki płynności finansowej pozostały w zasadzie na poziomie z 2016 r. i kształtowały się powyżej wielkości referencyjnych. Zadłużenie ogółem (1.312,9 mld zł) zwiększyło się o 5,1% a więc w tempie wolniejszym od tempa wzrostu przychodów powodując wzrost potencjalnych możliwości spłaty zadłużenia osiąganymi przychodami. Nakłady inwestycyjne (152,3 mld zł) wzrosły o 4,6%, co przy jednoczesnym wzroście zarówno nadwyżki finansowej (o 6,5%), jak i środków pozostających w dyspozycji przedsiębiorstw (o 8,2%) oznacza istniejące i rosące potencjalne możliwości samofinansowania inwestycji. W badanych podmiotach pracowało 5.491 tys. osób (wzrost o 2,5%), a przeciętne zatrudnienie wyniosło 5.210 tys. osób i było wyższe o 2,3%.

Wykres 8. Dynamika przychodów ogółem, inwestycji oraz liczby pracujących w latach 2010-2017 (%)

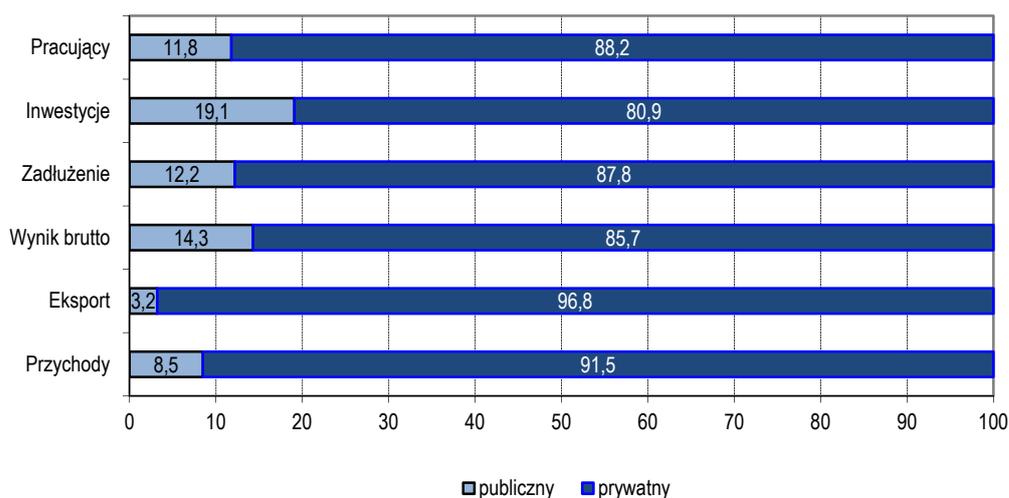

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS, sprawozdanie F-01.

W sektorach własnościowych sytuacja była zbliżona. W sektorze publicznym przychody z całokształtu działalności wzrosły o 12,4% a w prywatnym o 7,3%. Udział sektora prywatnego w przychodach

zmniejszył się z 91,8% do 91,5%. W obu sektorach dynamika eksportu wyprzedzała dynamikę przychodów ogółem. Przychody z eksportu w sektorze publicznym wzrosły o 18,2%, a w prywatnym o 10,2%. W rezultacie udział eksportu w przychodach w sektorze publicznym zwiększył się z 7,9% do 8,3%, a w sektorze prywatnym 22,6% do 23,2%. W obu sektorach nastąpił wzrost wyników finansowych. Wskaźniki rentowności w sektorze publicznym wzrosły, a w prywatnym pozostały na poziomie ubiegłorocznym. Zobowiązania ogółem w sektorze publicznym (159,8 mld zł) wzrosły o 4,0%, a w prywatnym (1.153,1 mld zł) o 5,2%. W każdym sektorze dynamika zobowiązań nie nadążała za dynamiką przychodów skutkując wzrostem możliwości spłaty zobowiązań osiąganymi przychodami.

Wykres 9. Struktura wybranych kategorii ekonomicznych w 2017 r. wg sektorów własnościowych (%)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS, sprawozdanie F-01.

W obu sektorach nakłady inwestycyjne wzrosły: w publicznym bardzo szybko (o 20,1%) a w prywatnym nieznacznie (o 1,5%). Udział sektora prywatnego w nakładach inwestycyjnych spadł z 83,4% do 80,9%. W sektorze prywatnym w związku z niewielką dynamiką nakładów nastąpił istotny wzrost potencjalnych możliwości samofinansowania inwestycji, zarówno nadwyżką inwestycyjną, jak i środkami własnymi przedsiębiorców. W sektorze publicznym możliwości samofinansowania nadwyżką nieznacznie wzrosły, a środkami pozostającymi w dyspozycji przedsiębiorców istotnie obniżyły się. W badanych przedsiębiorstwach liczba pracujących w sektorze publicznym zwiększyła się do 649 tys. osób (o 3,3%), a w prywatnym do 4.842 tys. osób (o 2,4%).

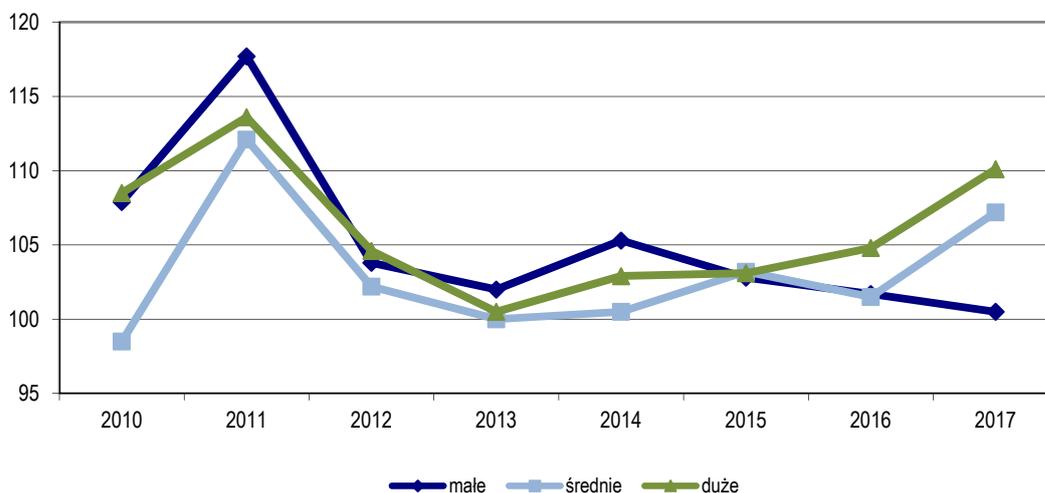
W sekcjach gospodarki sytuacja finansowa nie była jednorodna³³. We wszystkich badanych sekcjach przychody wzrosły. Tylko w dwóch spośród badanych sekcji (górnictwo i wydobywanie oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę) dynamika przychodów wyprzedzała dynamikę kosztów, co skutkowało istotnym wzrostem wyników finansowych brutto i netto oraz wskaźników rentowności. W pozostałych sekcjach dynamika przychodów nie nadążała za dynamiką kosztów: w sekcjach tych nastąpił spadek rentowności brutto i netto. Od wielu lat najwyższe przychody generują sekcje przetwórstwa przemysłowego oraz handlu i napraw. Udział

³³ Analizą objęto siedem sekcji gospodarki: cztery sekcje przemysłowe: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawy wody, gospodarowanie ściekami i odpadami a także budownictwo, handel i naprawy oraz transport i gospodarkę magazynową.

pierwszej z nich w całkowitych przychodach w 2017 r. stanowił 37,1%, a drugiej 33,4%. Łącznie sekcje te partycypowały w 2017 r. w całkowitych przychodach w ponad 70%.

W podmiotach wg wielkości³⁴ odnotowano bardziej stabilną sytuację finansową niż w sektorach własnościowych i sekcjach gospodarki.

Wykres 10. Dynamika przychodów w latach 2010-2017 wg wielkości przedsiębiorstw (%)

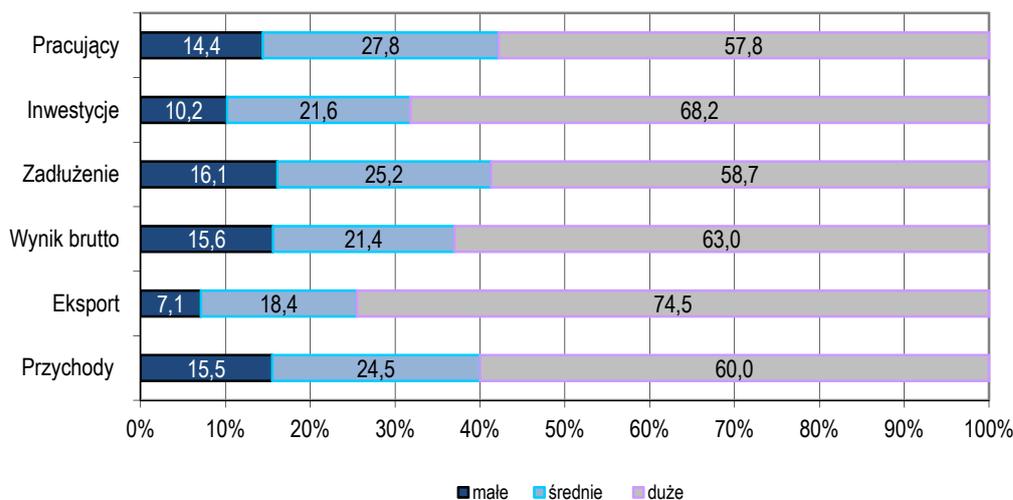
Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS, sprawozdanie F-01.

We wszystkich grupach podmiotów odnotowano wzrost eksportu. Wskaźnik udziału eksportu w przychodach z całokształtu działalności obniżył się tylko w podmiotach średnich. Wskaźnik ten wzrasta wraz wielkością przedsiębiorstw (od 10,0% w podmiotach małych do 27,3% w dużych). W strukturze przychodów z eksportu największy udział mają podmioty duże (ok 75%), a następnie średnie (ok. 18%).

Nakłady inwestycyjne wzrosły we wszystkich grupach podmiotów, najszybciej w firmach średnich. Struktura nakładów inwestycyjnych zbliżona jest do struktury przychodów z eksportu i odbiega wyraźnie od struktury przychodów z całokształtu działalności, wyników i zadłużenia. Dominują w niej także przedsiębiorstwa duże, których udział sięga 70%, a następnie firmy średnie z udziałem ok. 20%. Znacznie wyższy udział podmiotów dużych w nakładach inwestycyjnych niż w przychodach i wynikach finansowych (70% wobec ok. 60%) wynika częściowo z faktu, iż podmioty sektora paliwowo-energetycznego charakteryzujące się wysoką kapitałochłonnością klasyfikowane są w głównie grupie podmiotów dużych. Potencjalne możliwości samofinansowania inwestycji zarówno nadwyżką inwestycyjną, jak i środkami własnymi wzrosły w podmiotach małych i dużych. Natomiast w podmiotach średnich możliwości samofinansowania nadwyżką inwestycyjną zmniejszyły się, a środkami własnymi wzrosły. Wzrost przeciętnego zatrudnienia oraz liczby pracujących nastąpił w podmiotach średnich i dużych. W małych firmach pracowało 792 tys. osób (spadek o 4,4%), w średnich 1.527 tys. osób (wzrost o 2,2%), a w dużych 3.171 tys. osób (wzrost o 4,5%). W 2017 r. partycypacja poszczególnych grup przedsiębiorstw w ogólnej liczbie pracujących wynosiła odpowiednio: 14,4%, 27,8% oraz 57,8%.

³⁴ Przedsiębiorstwa podzielono na trzy grupy. Kryterium podziału jest liczba pracujących. W przedsiębiorstwach małych pracuje 10-49 osób, w średnich 50-249 osób, a w dużych powyżej 249 osób.

Wykres 11. Struktura wybranych kategorii ekonomicznych w 2017 r. wg wielkości przedsiębiorstw (%)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS, sprawozdanie F-01.

Biorąc pod uwagę skalę działalności gospodarczej w poszczególnych regionach – analiza wielkości części kategorii finansowych w tym układzie jest dość oczywista. Najwyższe przychody z całokształtu działalności zrealizowały przedsiębiorstwa zlokalizowane w województwach: mazowieckim (31,7% ogółu przychodów), wielkopolskim (13,0%), śląskim (11,8%) i małopolskim (7,4%). Przychody uzyskane w tych województwach stanowiły 63,9% przychodów ogółem. Na drugim biegunie znajdują się cztery województwa: podlaskie, świętokrzyskie, lubuskie i warmińsko-mazurskie. Inaczej przedstawia się ranking województw pod względem dynamiki przychodów. Wzrost przychodów nastąpił we wszystkich województwach, najwyższy w: podlaskim (o 15,0%), pomorskim (o 10,5%), opolskim (o 9,7%) i śląskim (o 9,1%). We wszystkich województwach przychody z eksportu wzrosły. Najwyższe przychody zrealizowały firmy z województw: mazowieckiego (22,6% ogółu eksportu krajowego), śląskiego (16,7%), wielkopolskiego (12,8%) i dolnośląskiego (10,3%). Z tych czterech województw pochodziło 62,4% krajowego eksportu (rok wcześniej 61,8%).

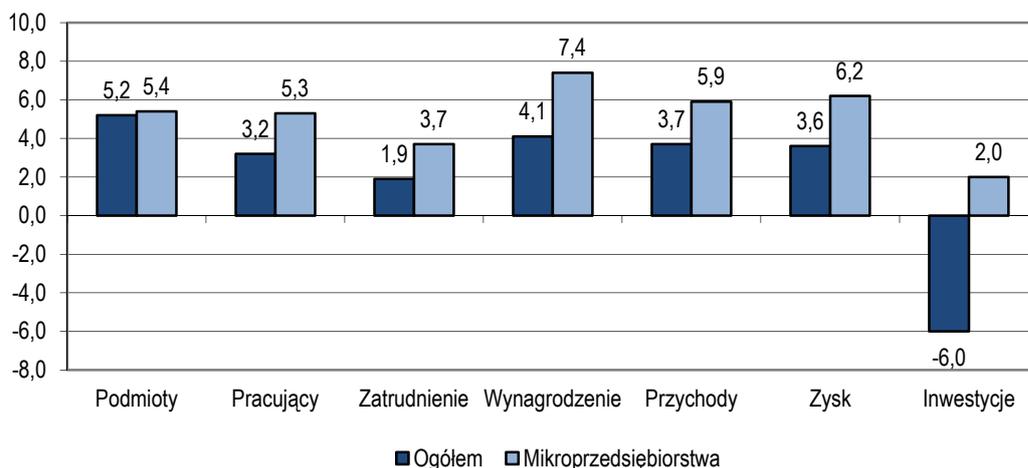
Wzrost nakładów inwestycyjnych nastąpił w 11 województwach, najwyższy w kujawsko-pomorskim (o 20,7%), podlaskim (o 14,1%) oraz dolnośląskim (o 11,2%). Najgłębsze spadki dotyczą województw: lubuskiego (o 11,3%) oraz łódzkiego (o 13,4%). Najwięcej środków zainwestowano w województwach: mazowieckim 49,3 mld zł (32,4% ogółu nakładów), dolnośląskim 17,3 mld zł (11,4%), śląskim 16,8 mld zł (11,0%), oraz wielkopolskim 15,5 mld zł (10,2%). Łącznie w tych czterech województwach zainwestowano 65,0% ogółu środków. Najniższe nakłady od 1,6 do 2,0 mld zł dotyczą województw: świętokrzyskiego, opolskiego, lubuskiego i warmińsko-mazurskiego. W województwach tych zainwestowano łącznie 4,9% ogółu środków.

2.4 Analiza sektora mikroprzedsiębiorstw w 2016 r.

W 2016 r. liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła szybciej niż w przypadku pozostałych kategorii podmiotów. Znacznie szybciej niż w całej gospodarce wzrosła także liczba pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach. W rezultacie udział mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych oraz udział pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w całkowitej liczbie pracujących i zatrudnionych zwiększył się. Dynamika przeciętnej płacy w mikroprzedsiębiorstwach wyprzedzała dynamikę przeciętnej płacy w gospodarce, co skutkowało poprawą relacji wynagrodzeń.

Również dynamika przychodów oraz zysku brutto mikroprzedsiębiorstw wyprzedzała dynamikę tych wielkości dla całej gospodarki. Udział mikroprzedsiębiorstw w przychodach oraz zysku brutto zwiększył się. Także w działalności inwestycyjnej najmniejszych przedsiębiorstw odnotowano postęp. Nakłady inwestycyjne nieznacznie wzrosły wobec spadku inwestycji w całej gospodarce. W efekcie zwiększyła się partycypacja mikroprzedsiębiorstwach w inwestycjach.

Wykres 12. Zmiany wielkości wybranych kategorii ekonomicznych w gospodarce i w mikroprzedsiębiorstwach w roku 2016 w stosunku do roku poprzedniego w %.

Źródło: DAG MPiT na podstawie Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r., GUS 2018.

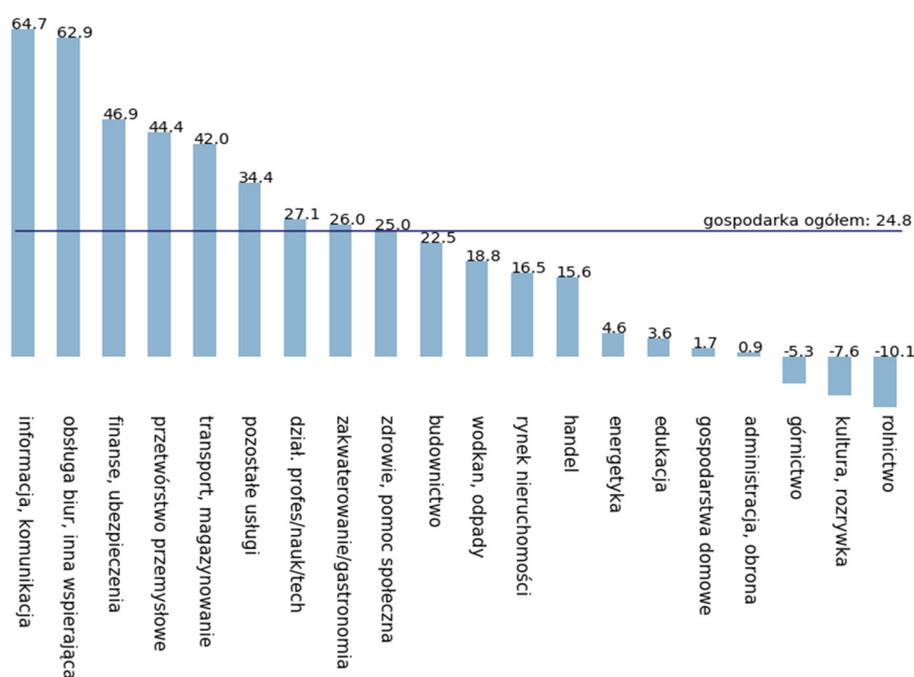
2.5 Zmiana strukturalna – ujęcie sektorowe

2.5.1 Wartość dodana według sekcji PKD

Obserwacja zmian struktury działalności gospodarczej jest istotna, ponieważ nie wszystkie branże (definiowane na różnych poziomach Polskiej Klasyfikacji Gospodarczej³⁵) w jednakowym stopniu przyczyniają się do ogólnego dobrobytu. Różnią się m.in. perspektywami rozwoju, pracochłonnością, kapitałochłonnością, wydajnością pracy, rentownością, poziomem innowacyjności czy poziomem cen sprzedawanych produktów, zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym. Zmiany w udziale poszczególnych branż w całości produkcji, zatrudnienia czy inwestycji mogą świadczyć o jakościowym aspekcie wzrostu gospodarczego, w szczególności o tym, na ile tempo wzrostu jest do utrzymania w przyszłości dzięki przesuwaniu się zasobów pracy i kapitału do branż bardziej efektywnych w przełożeniu tych zasobów na wypracowaną wartość dodaną.

³⁵ Od kategorii najogólniejszej: sekcja, dział, grupa, klasa, podklasa.

Wykres 13. Realny przyrost wartości dodanej brutto w gospodarce w latach 2010-2017 (%)

Źródło: MPiT na podstawie danych GUS.

Dane za rok 2017 potwierdzają fakt odnotowany w poprzedniej edycji raportu Przedsiębiorczość w Polsce – w gospodarce zachodzi zmiana strukturalna, wynikająca z szybszego wzrostu wartości dodanej w nowoczesnych sektorach, przy wolniejszym tempie wzrostu bądź nawet spadku w niektórych sektorach „tradycyjnych”. W okresie 2010-2017 sekcją PKD o najwyższym względnym przyroście wartości dodanej była informacja i komunikacja, a zaraz po niej „administracja i działalność wspierająca”, w skład której wchodzi takie działy jak administracyjna obsługa biurowa i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, usługi w zakresie utrzymania porządku, działalność w zakresie pośrednictwa na rynku pracy czy wynajem i dzierżawa. Dynamicznie rosła także wartość usług finansowych i ubezpieczeniowych, w zakresie transportu i magazynowania oraz przetwórstwa przemysłowego.

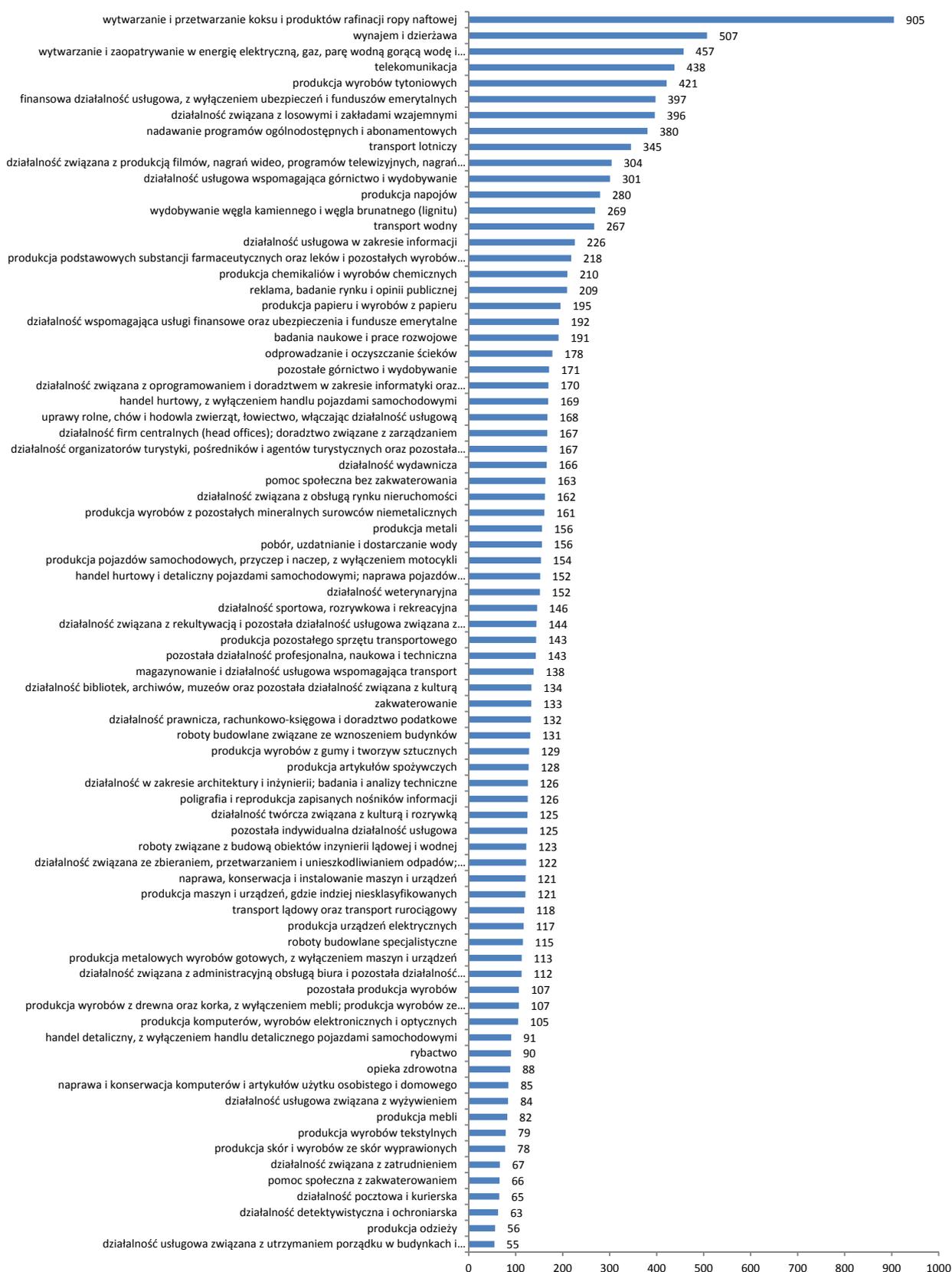
Dwoma największymi sekcjami gospodarki pozostają szeroko pojęte przetwórstwo przemysłowe oraz handel (w tym naprawa pojazdów samochodowych), które razem wytworzyły w 2017 r. ok. 39% wartości dodanej brutto. Dzięki ponadprzeciętnej dynamice największą kategorią jest od 2014 r. przetwórstwo przemysłowe, którego wkład w całkowitą wartość dodaną wyniósł w 2017 r. 21%. W przypadku handlu niższa niż w gospodarce ogółem dynamika wzrostu spowodowała spadek znaczenia tej sekcji między rokiem 2010 a 2016 z 19,3 do 17,8% łącznej wartości dodanej brutto.

2.5.2 Wydajność pracy³⁶

Analiza wydajności pracy wskazuje, jak bardzo efektywność działalności zależy od jej specyfiki, i to zarówno w ujęciu np. niskiej/wysokiej pracochłonności specyficznej dla danej branży (np. przetwarzanie koksu i ropy naftowej, wynajem i dzierżawa) czy ujęcia wysokiej skalowalności (produkcja audio-wideo, telekomunikacja).

³⁶ Dla przedsiębiorstw o zatrudnieniu powyżej 9 pracowników.

Wykres 14. Wydajność pracy w 2017 r. (tys. zł na zatrudnionego)

3. PROCESY ROZWOJOWE W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Rosnący udział przedsiębiorstw innowacyjnych, przy znacznej dynamice nakładów na B+R tego sektora świadczy o korzystnej zmianie strukturalnej i przyśpieszeniu procesów rozwojowych. W polskiej gospodarce rośnie udział podmiotów nowoczesnych, otwartych i gotowych na wymianę handlową z zagranicą, o czym świadczy m.in. relacja eksportu towarów i usług do PKB.

Relacja nakładów na działalność badawczo-rozwojową do PKB wciąż pozostaje na poziomie ok 1,0%. Choć jednocześnie zauważalne jest znaczne i dynamicznie rosnące zaangażowanie sektora przedsiębiorstw w badania i rozwój – stanowiące wyznacznik innowacyjności gospodarki. Udział podmiotów sektora przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R ukształtował się w 2016 r. na poziomie 65,7% wobec 26,6% w 2010 r. Ta pozytywna tendencja nie przełożyła się na poprawę pozycji Polski w międzynarodowych rankingach innowacyjności. W najbardziej rozpoznawalnym - unijnym rankingu European Innovation Scoreboard - Polska utrzymała niską, 25. Pozycję, pozostając w grupie tzw. umiarkowanych innowatorów. Do mocnych stron systemu innowacji wg rankingu należy sprzyjające otoczenie, na które składa się dostęp do szerokopasmowego internetu i przedsiębiorczość, natomiast do słabych aktywność innowacyjna sektora MŚP oraz system badań naukowych.

Prężnie rozwija się w Polsce sektor teleinformatyczny. Kolejny rok w sektorze tym wzrosło zatrudnienie, jednocześnie towarzyszył temu wzrost liczby przedsiębiorstw. W kontekście zmiany polskiego przemysłu w kierunku Przemysłu 4.0, warto odnotować wzrost odsetka przedsiębiorstw korzystających z chmury obliczeniowej (po raz pierwszy wskaźnik osiągnął wartość dwucyfrową). Badania wskazują również na coraz powszechniejsze stosowanie przez przedsiębiorstwa nowoczesnych technologii produkcyjnych, jak: automatyzacja, robotyzacja czy technologie przyrostowe (druk 3D).

30 czerwca 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji. Głównym założeniem nowej ustawy jest stworzenie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestowania, nie tylko dla dużych przedsiębiorstw, ale w szczególności dla podmiotów należących do sektora MŚP. Rozwiązanie to stanowi realizację jednego z filarów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – Kapitału dla Rozwoju.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju istotną rolę stymulująca procesy rozwojowe przypisuje klastrom. Ułatwiają one współpracę pomiędzy MŚP oraz sprzyjają wzrostowi ich innowacyjności. Istotnym elementem polityki klastrowej są działania dotyczące identyfikacji oraz wsparcia Krajowych Klastrow Kluczowych. W 2018 r. dokonano aktualizacji systemu oceny klastrow w ramach Konkursu o status KKK. Wprowadzone zmiany odzwierciedlają pożądane kierunki rozwoju klastrow w Polsce oraz mają na celu zapewnienie większej spójności pomiędzy polityką klastrową a innymi politykami publicznymi.

Podobnie jak w poprzednim raporcie, również w tej edycji na uwagę zasługuje coraz częściej sygnalizowana bariera rozwojowa związana z brakiem odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Problemom z zapelnieniem wakatów towarzyszą niekorzystne trendy demograficzne oraz wcześniejsze przechodzenie na emeryturę. Wśród innych, ważnych obszarów, stanowiących bariery rozwojowe przedsiębiorcy wskazują również na wysokość danin publicznych oraz skomplikowanie przepisów prawnych.

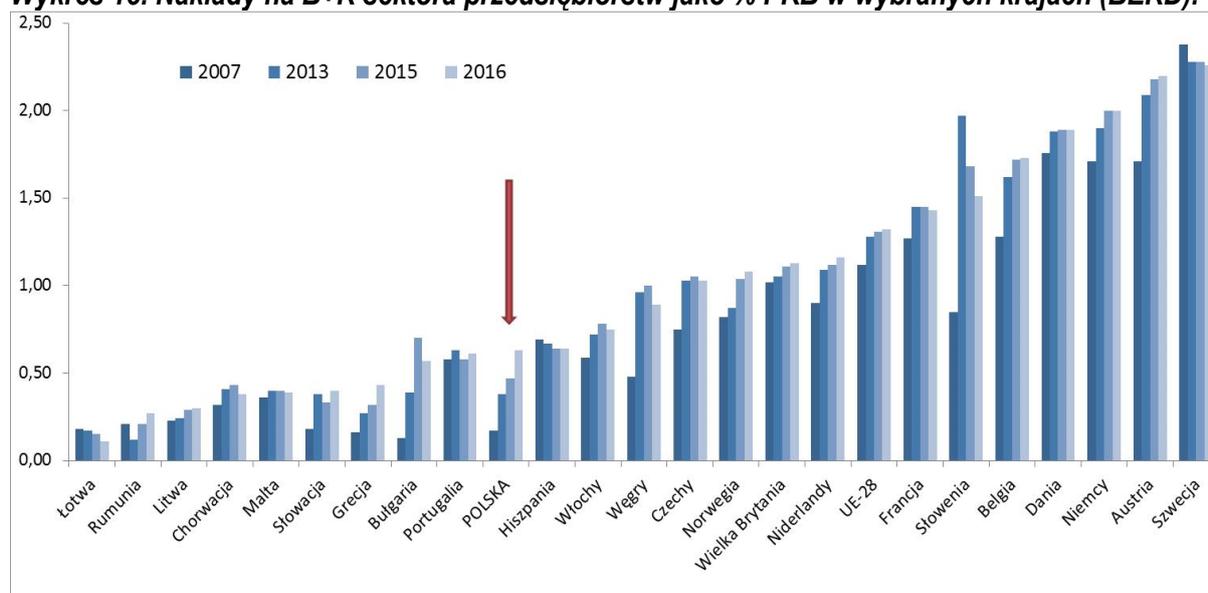
3.1 Innowacyjność i rozwój technologiczny

3.1.1. Poziom innowacyjności polskiej gospodarki

Polskie przedsiębiorstwa to podmioty coraz bardziej innowacyjne, angażujące się aktywnie w prace badawczo-rozwojowe i coraz bardziej skłonne do nawiązywania współpracy. Dane wskazują na rosnącą skłonność do podejmowania przez przedsiębiorców ryzyka, które stanowi nieunikniony element działalności innowacyjnej. Przedsiębiorstwa w Polsce dostrzegają korzyści, jakie niosą wdrożenia innowacji i starają się coraz śmieiej z takich szans korzystać, chociaż nadal wiele obszarów w sferze badania-rozwoj-innowacje wymaga poprawy.

Za jeden z ważniejszych mierników innowacyjności gospodarki i postępu technologicznego uważane są nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB. W tym przypadku wskaźnik dla Polski (ok. 1% PKB) jest wyraźnie niższy niż średnia UE (2,03%). Z kolei pozytywnie rokują stale rosnące nakłady na B+R sektora przedsiębiorstw. W 2016 r. sektor zainwestował w ujęciu nominalnym ponad 4 razy większą kwotę w relacji do 2010 r., a jego udział w nakładach na B+R ogółem wyniósł 65,7% (w 2010 r. 26,6%). Na tle innych krajów Unii Europejskiej, pod względem wskaźnika BERD w PKB Polska wyprzedza Portugalię czy Słowację.

Wykres 15. Nakłady na B+R sektora przedsiębiorstw jako % PKB w wybranych krajach (BERD).

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych Eurostat.

Również miejsce Polski w międzynarodowych rankingach innowacyjności pozostaje wyzwaniem. W unijnym rankingu *European Innovation Scoreboard 2018* Polska utrzymała 25. pozycję i pozostała w grupie tzw. umiarkowanych innowatorów. Do mocnych stron systemu innowacji wg rankingu należy sprzyjające otoczenie, na które składa się dostęp do szerokopasmowego internetu i przedsiębiorczość, natomiast do słabych aktywność innowacyjna przedsiębiorstw (MŚP) oraz system badań naukowych. Z kolei w raporcie *Global Innovation Index 2018* (GII) Polska zajęła 39. miejsce (na 126 państw), za Bułgarią, Słowacją i Łotwą. Ranking ten otwiera Szwajcaria, następnie Holandia i Szwecja.

W porównaniu do przedsiębiorstw z innych krajów, działalność B+R firm w Polsce odbywa się na mniejszą skalę. Wśród 2500 firm będących w 2017 r. światowymi liderami inwestycji w B+R, tj. poniosły na tę dziedzinę przynajmniej 24 mln EUR (wg *The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*), nie znalazło się żadne polskie przedsiębiorstwo. Dla porównania Niemcy posiadają 134 takie firmy, a

Węgry – jedną. W ostatnich latach jedynie w rankingu z 2014 r. wyróżniono również jedną firmę z Polski. W analogicznym zestawieniu 1000 firm z krajów UE dwa polskie przedsiębiorstwa (w poprzedniej edycji były również dwie, a sprzed 3 lat cztery firmy) zostały zaklasyfikowane w drugiej pięćsetce tego rankingu, uwzględniającego firmy inwestujące w badania i rozwój przynajmniej 7 mln EUR w ciągu roku. W rankingu tym znalazły się 3 firmy z Czech, 1 z Węgier i 224 z Niemiec..

Działalność innowacyjną podejmuje coraz więcej podmiotów. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych³⁷ w przemyśle rośnie systematycznie od 2012 r., natomiast w usługach zmniejszał się, dopiero w ostatnim badaniu trend ten uległ przełamaniu. Aktualne dane nt. prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności innowacyjnej w latach 2014-2016 wskazują, że udział przedsiębiorstw innowacyjnych wyniósł 18,7% w przemyśle (wzrost o 1,1 pkt proc. r/r) i 13,6% w usługach (wzrost o 3,8 pkt proc. r/r)³⁸. Wzrosty zaobserwowano również wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie. W latach 2014-2016 aktywne innowacyjnie przedsiębiorstwa³⁹ przemysłowe oraz usługowe stanowiły odpowiednio 20,3% oraz 14,5% ogólnej liczby tych podmiotów (wobec 18,9% i 10,6% w latach 2013-2015).

Wśród najbardziej innowacyjnej grupy przedsiębiorstw, tj. przedsiębiorstw dużych, zatrudniających 250 osób i więcej, oba sektory notowały poprawę wyników. W latach 2014-2016 61,5% dużych firm przemysłowych oraz 44,0% firm usługowych wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację (w latach 2013-2015 było to odpowiednio 60,6% i 42,8%). Najmniejszą innowacyjnością odznaczają się małe przedsiębiorstwa (10-49 pracowników), spośród których co ósme wprowadzało innowacje na rynek, podczas gdy we wcześniejszych latach było to co dziesiąte.

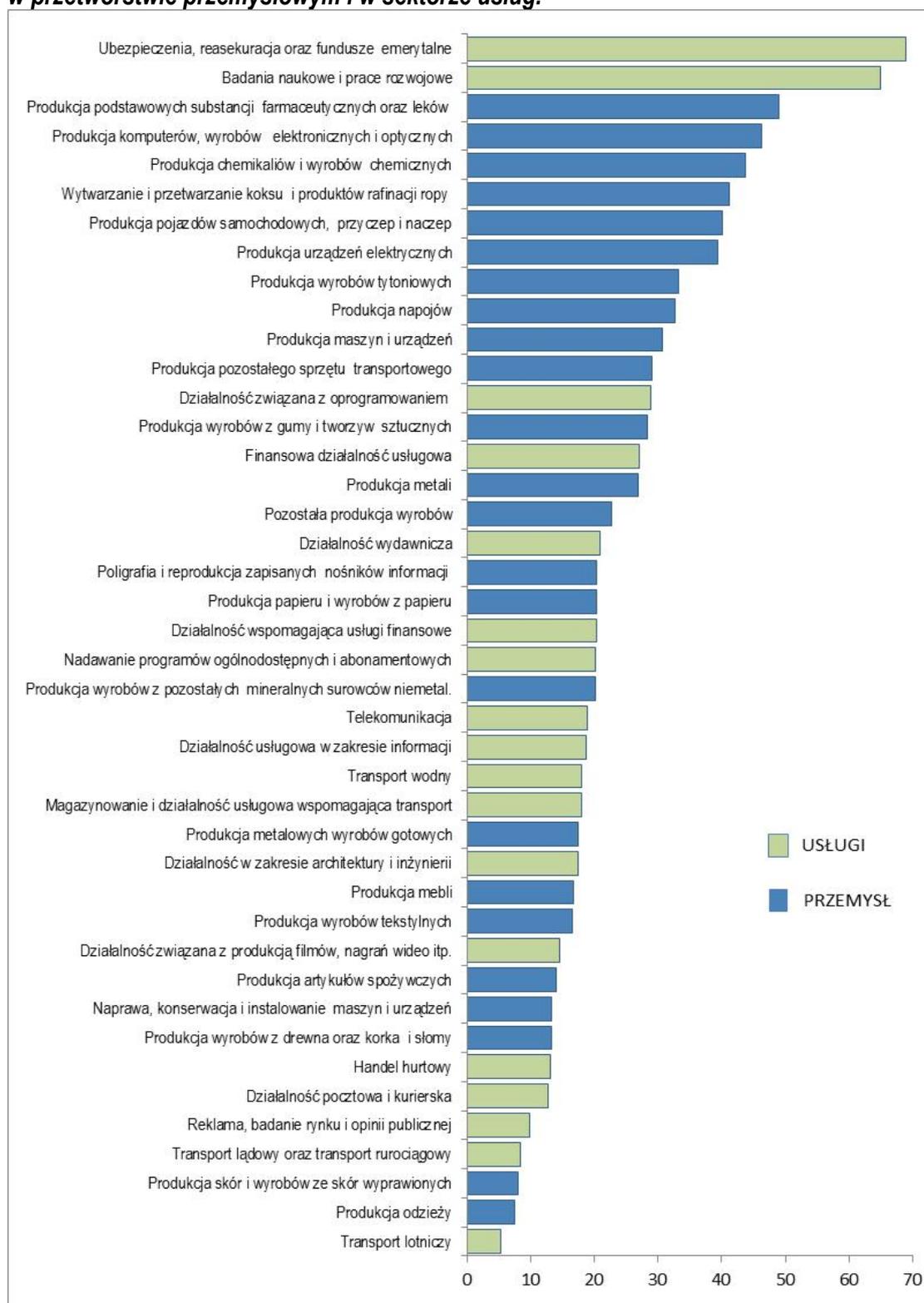
Na czele najbardziej aktywnych innowacyjnie działów przemysłu i usług, zgodnie z przywołaną metodologią GUS, znajdują się: dział ubezpieczeń, reasekuracji i funduszy emerytalnych, badań naukowych i prac rozwojowych, wydobywanie węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu), produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych, produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej. W tym samym okresie niska innowacyjność cechowała podmioty działające w transporcie lotniczym, lądowym i rurociągowym, produkcji skór i wyrobów skórzanych oraz dział reklamy, badań rynku i opinii publicznej.

³⁷ Dla celów statystycznych (porównywalność z danymi międzynarodowymi) za innowacyjne uznaje się przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową. Pod tymi pojęciami rozumie się, odpowiednio, nowe lub istotnie ulepszone wyroby (produkty lub usługi) oraz metody produkcji, dystrybucji i wspierania działalności. Kryterium nowości może dotyczyć całego rynku lub też samego przedsiębiorstwa.

³⁸ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, GUS.

³⁹ Przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie to takie, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany w trakcie badanego okresu (niezakończony sukcesem) lub nie został do końca tego okresu ukończony (tzn. jest kontynuowany).

Wykres 16. Udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w latach 2014-2016 wg działów PKD w przetwórstwie przemysłowym i w sektorze usług.

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Podobnie jak we wcześniejszych latach, przedsiębiorstwa częściej angażują się w innowacje procesowe niż produktowe. W latach 2014-2016 15,2% firm przemysłowych i 10,4% usługowych wprowadziło innowacje procesowe, podczas gdy innowacje produktowe odpowiednio 12,4% oraz 6,9%. Oba rodzaje innowacji wprowadziło 9,0% przedsiębiorstw przemysłowych i zaledwie 3,7% usługowych.

Innowacje nietechnologiczne, a więc organizacyjne lub marketingowe, są znacznie mniej popularne, jednocześnie ich znaczenie rośnie. W latach 2014-2016 na innowacje organizacyjne zdecydował się większy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych (9,5%) niż usługowych (7,6%), co oznacza wzrost wśród przedsiębiorstw przemysłowych i spadek wśród usługowych: w latach 2013-2015 innowacje organizacyjne wprowadziło po 8,1% przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych. Natomiast na innowacje marketingowe zdecydowały się wyższe odsetki zarówno wśród przemysłowych jak i usługowych podmiotów. Innowacje marketingowe, w tym samym okresie, wprowadziło 9,2% podmiotów przemysłowych i 7,2% usługowych.

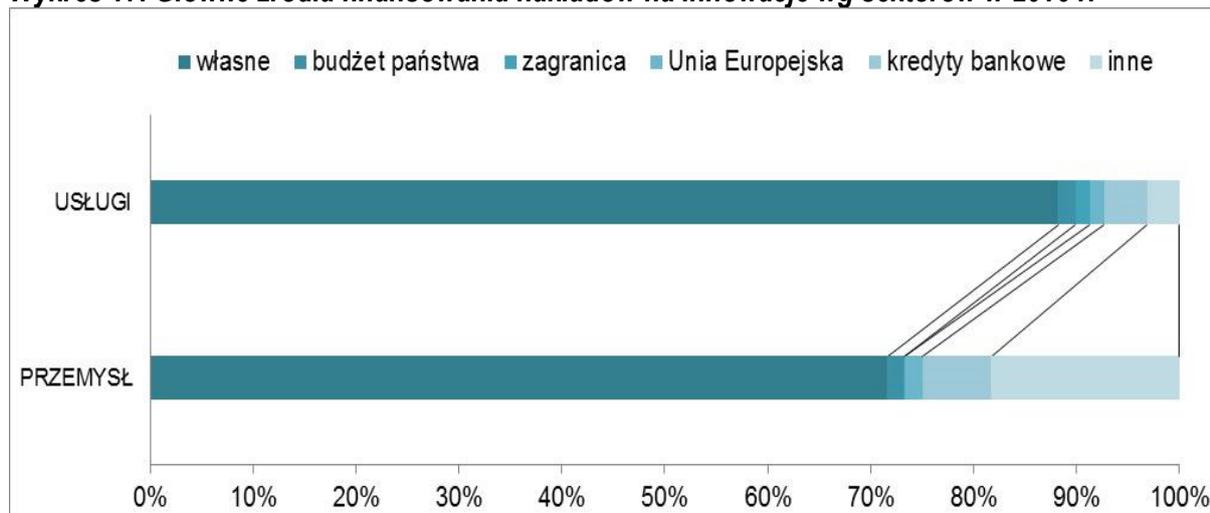
Wraz ze wzrostem wskaźników świadczących o coraz powszechniejszym angażowaniu się w działalność innowacyjną, zastanawiający jest spadek wskaźnika efektywności ekonomicznej wśród przedsiębiorstw przemysłowych, tj. udziału sprzedaży produktów innowacyjnych. W 2016 r. 8,1% przychodów netto ze sprzedaży przedsiębiorstw przemysłowych ogółem, tj. o 1,4 pkt. proc. mniej niż w 2015 r., pochodziło ze sprzedaży nowych lub istotnie ulepszonych produktów. W usługach wskaźnik ten wyniósł 3,9%, co oznacza, że był o 0,9 pkt. proc. wyższy niż w 2015 r. Wyjątkowo duże znaczenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów dla generowania przychodów ze sprzedaży widoczne było w przemyśle w województwie dolnośląskim (w 2016 r. 14,2%), jednocześnie zastanawiająca jest przedostatnia pozycja województwa mazowieckiego w tym rankingu (5,1%), , choć należy pamiętać o deklaracyjnym charakterze odpowiedzi firm-respondentów na to pytanie. W sektorze usług na pierwszym miejscu, podobnie jak we wcześniejszych latach, znalazło się województwo podkarpackie (7,0%). Najwięcej przychodów z nowych lub ulepszonych produktów osiągają w przemyśle: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (26,7%), produkcja urządzeń elektrycznych (17,1%), a w usługach: telekomunikacja (23,7%) i badania naukowe i prace rozwojowe (22,0%).

Nowoczesne rozwiązania w przemyśle są najczęściej wdrażane poprzez zakup maszyn i urządzeń (49,4%), natomiast na działalność B+R przeznaczono w 2016 r. 18,3% nakładów na innowacje. Z kolei w usługach inwestycje w maszyny stanowiły 19,0%, a w B+R 41,0%. Nakłady na B+R wśród przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych kolejny rok nominalnie wzrosły z 9,3 mld zł w 2015 r. do 9,6 mld zł w 2016 r. Firmy usługowe znacznie większą część nakładów związanych z działalnością innowacyjną, w porównaniu z firmami przemysłowymi, kierują na zakup oprogramowania (9,2% w stosunku do 1,6%) oraz marketing innowacyjnych produktów i usług (6,2% w stosunku do 1,4%). Z kolei przedsiębiorstwa przemysłowe większą część nakładów niż firmy sektora usług przeznaczają na inwestycje w budynki, budowlę i grunty (26,7% w stosunku do 5,8%).

W latach 2014-2016 w ramach działalności innowacyjnej współpracowało 32,8% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych (wobec 29,1% w latach 2013-2015) oraz 26,9% przedsiębiorstw usługowych (24,4% w latach 2013-2015).

W 2016 r. podobnie jak w latach poprzednich, dominującym źródłem finansowania nakładów na innowacje, w grupie przedsiębiorstw przemysłowych, były środki własne. Drugim źródłem były kredyty bankowe. W latach 2014-2016 publiczne wsparcie finansowe działalności innowacyjnej otrzymał nieco mniejszy odsetek podmiotów niż w latach 2013-2015, co należy wiązać z wyczerpywaniem się środków poprzedniej perspektywy finansowej i rozpoczynającymi się naborami w ramach perspektywy 2014-2020. Było to 23,5% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych (wobec 27,9% w latach 2012-2014) oraz 18,3% usługowych (wobec 19,8%).

Wykres 17. Główne źródła finansowania nakładów na innowacje wg sektorów w 2016 r.

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

3.1.2 Poziom gotowości technologicznej przedsiębiorstw

Do mocnych stron polskiej gospodarki należy znacznie wyższy niż średnio w UE udział przemysłu w tworzeniu PKB. W dobie wyczerpywania się dotychczasowych źródeł przewagi konkurencyjnej opartych na kosztach pracy, kluczowe jest znalezienie przewag opartych na nowoczesnych mechanizmach generowania technologii i wiedzy. Pożądana jest zmiana jakościowa struktury przemysłu, gwarantująca atrakcyjną pozycję w globalnych łańcuchach wartości i pozwalająca na osiągnięcie większej wartości dodanej.

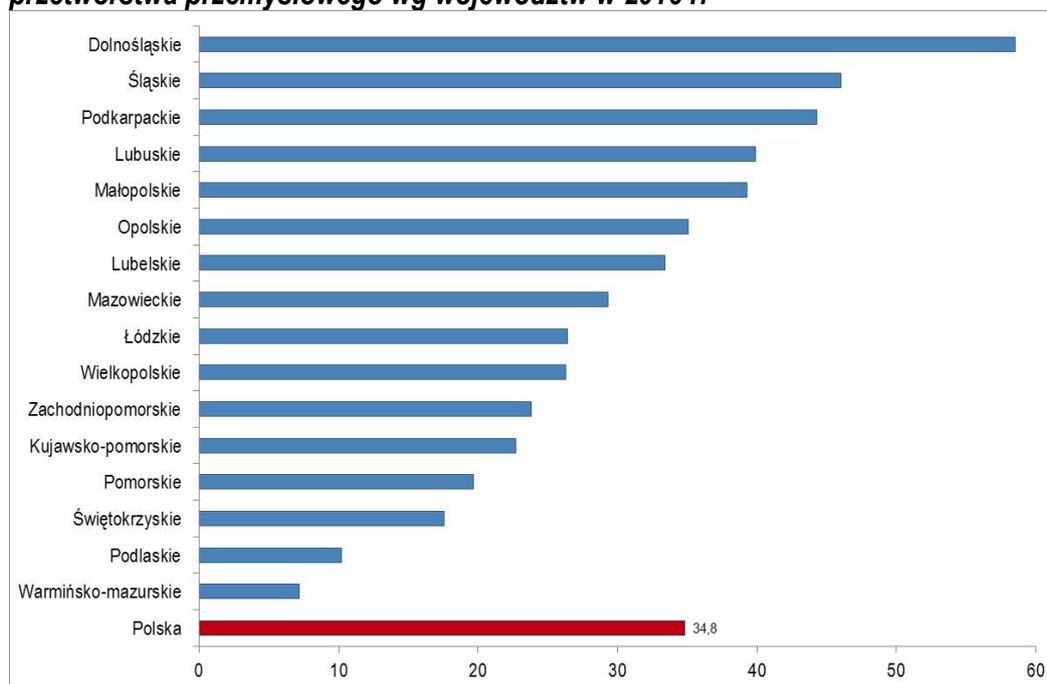
Sektor wysokiej techniki to ważny segment polskiej gospodarki, jednocześnie przedsiębiorstwa tego sektora cechuje wyższy poziom innowacyjności. Podmioty zaliczane do wysokiej techniki stanowiły w 2016 r. 2,4% (brak zmian r/r), a średniowysokiej techniki 14,2% (wzrost o 0,3 pkt. proc.) aktywnych przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego⁴⁰. W 2016 r. o 7 pkt. proc., do 44,7%, wzrósł odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych wśród przedsiębiorstw wysokiej techniki. Również zwiększył się, o 2,4 pkt. proc., udział firm aktywnych w zakresie B+R: 26,8% prowadziło własne prace badawcze i rozwojowe. Podobnie wysokie wskaźniki aktywności innowacyjnej charakteryzowały podmioty średniowysokiej techniki: 34,2% było innowacyjnych, a 17,3% poniosło nakłady wewnętrzne na prace B+R.⁴¹ W 2016 r. wzrósł udział przychodów netto ze sprzedaży produktów przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki o 0,6 pkt. proc., osiągając poziom 34,8%. Jednocześnie występują znaczne rozpiętości regionalne w poziomie zaawansowania sprzedawanych produktów, które są efektem m.in. koncentracji przemysłu czy warunków naturalnych regionów.

Spośród 16,1 mln pracujących 9,4 mln pracowało w usługach, a 3,2 mln w przetwórstwie przemysłowym. Udział pracujących w wysokiej i średniowysokiej technice oraz w usługach wiodzących wyniósł 36,8% i był wyższy o 0,2 pkt. proc. w porównaniu do 2015 r.

⁴⁰ O liczbie pracujących powyżej 9 osób.

⁴¹ GUS, Nauka i technika w 2015 r.

Wykres 18. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki w przychodach netto ze sprzedaży produktów przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego wg województw w 2016 r.

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Diagnozę czynników towarzyszących wdrażaniu koncepcji Przemysłu 4.0, które wspierają innowacyjność polskiego sektora MŚP zawiera raport z badań Smart Industry Polska 2018. Przedmiotem przeprowadzonego w kwietniu 2018 roku badania były m.in.: poziom nakładów ponoszonych na rozwiązania technologiczne, rodzaje rozwiązań technologicznych, które zostały przez firmy wybrane do wdrożenia, bariery hamujące proces wdrażania innowacji, kluczowe kryteria stymulujące podejmowanie decyzji o wdrażaniu nowych technologii, wsparcie ze strony państwa.

Według ww. raportu mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa produkcyjne przeznaczały średnio 14,5% przychodów na wdrażanie innowacyjnych technologii. Małe firmy, liczące od 10 do 49 osób, przeznaczają powyżej 30% swoich przychodów na wdrażanie technologii, podczas gdy mikro przedsiębiorstwa przeznaczają na ten cel w granicach 10-30% swoich przychodów.

Zgodnie z wynikami badań, automatyzacja linii produkcyjnych (52% firm), analityka danych wykorzystywana w procesach produkcyjnych (51% firm), oprogramowanie obniżające koszty prototypowania i wprowadzania nowych produktów (32% firm) oraz Internet Rzeczy (29% firm) są najczęściej stosowanymi technologiami, które jednocześnie w największym stopniu generowały wzrost zysków przedsiębiorstw. Najmniej popularne technologie w polskich MŚP to sztuczna inteligencja (5% firm), Big Data (9% firm) oraz cloud computing (10% firm). Sztuczna inteligencja została również wskazana jako najtrudniejsza we wdrożeniu w firmie.

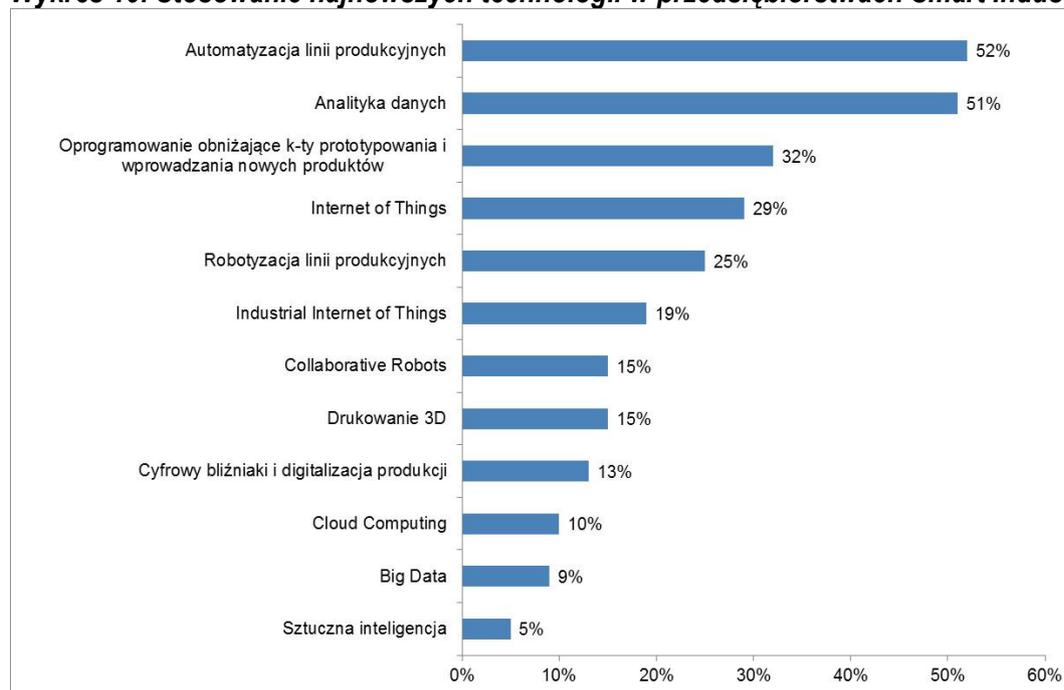
W polskich firmach z sektora MŚP działalność związaną z adaptacją technologii ogranicza: brak środków finansowych (prawie 65% wskazań) oraz brak czasu (62% wskazań). Trzecią istotną barierą technologiczną rozwoju małych i średniej wielkości przedsiębiorstw jest brak wykwalifikowanej kadry (53% wskazań).

Głównymi determinantami decyzji MŚP o wprowadzeniu innowacji były: potrzeba obniżenia kosztów produkcji (35% wskazań), potrzeba uzyskania przewagi konkurencyjnej (22,6% wskazań) oraz

oczekiwania klientów wobec wzrostu jakości oferowanych produktów (9,7% wskazań). W firmach średniej wielkości, zatrudniających od 50 do 250 pracowników wdrożenia innowacyjnych rozwiązań mają doprowadzić do zmniejszenia liczby przestojów i awarii podczas produkcji.

Najbardziej oczekiwanym przez polskich przedsiębiorców wsparciem ze strony państwa we wdrażaniu nowych technologii są zachęty podatkowe (80% wskazań) oraz zapewnienie ram edukacyjnych pozwalających na dostosowanie kształcenia przyszłych kadr do potrzeb firm (70% wskazań). Trzecim istotnym obszarem, na który wskazało 69% przedsiębiorców jest poprawa przejrzystości obowiązujących regulacji prawnych. Relatywnie małą rolę wsparcia publicznego widzą przedsiębiorcy w tworzeniu konsorcjów polskich przedsiębiorstw różnej wielkości pracujących nad innowacyjnymi projektami (36% wskazań).

Wykres 19. Stosowanie najnowszych technologii w przedsiębiorstwach Smart Industry 2018.

Źródło: DAG MPiT na podst. Smart Industry 2018.

Internet of Things, staje się codzienną rzeczywistością przedsiębiorstw w Polsce. W analizach Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii⁴² w drugiej połowie 2017 r. 25% ankietowanych przedsiębiorstw deklaruowało korzystanie z urządzeń komunikujących się ze sobą poprzez internet, z czego 18% mikroprzedsiębiorstw, 35% małych podmiotów i 60% średnich. Ankietowani przedsiębiorcy wykorzystują Internet Rzeczy najczęściej w obsłudze budynków, następnie w marketingu i sprzedaży. Odsetek firm korzystających z Internet of Things, był najwyższy w branży produkcyjnej (31%) i w usługach przewozowych (28%).

Korzystne trendy obserwowano w sektorze IT (obejmującym produkcję IT oraz usługi IT). Wg danych GUS, liczba firm działających w sektorze IT w 2017 r. wzrosła o 11,4% i wyniosła 2278, z czego 89,4% przypada na firmy usługowe (przede wszystkim usługi informatyczne), pozostałe to produkcyjne. Kolejny rok z rzędu zwiększyła się liczba pracowników (w 2016 r. o 6,2%) osiągając poziom 227,4 tys.

⁴² Trendy Rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2017 r., Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, DAG.

osób, co świadczy o szybkim rozwoju sektora i rosnących potrzebach. Największy wzrost liczby pracujących nastąpił w usługach informatycznych (o 9,3%), podczas gdy w produkcji notowano spadek.

W 2016 r. przychody przedsiębiorstw sektora IT stanowiły 5,1% przychodów uzyskanych przez wszystkie firmy produkcyjne i usługowe w Polsce. Przychody netto ze sprzedaży w całym sektorze telekomunikacyjnym wzrosły o 3,3%, osiągając poziom 143,4 mld zł w 2016 r. Wzrost nastąpił w podmiotach usługowych (o 4,2%), oraz nieznaczny wśród podmiotów produkcyjnych (o 0,3%). Ponad ¾ przychodów generują usługi IT, a w ich strukturze z roku na rok rośnie znaczenie usług informatycznych i sprzedaży hurtowej, kosztem usług telekomunikacyjnych.⁴³

Kolejny rok wzrósł eksport IT. W 2016 r. przychody netto ze sprzedaży na eksport wzrosły o 4,3%, przy czym w firmach produkujących wyroby IT wzrost był nieznaczny i wyniósł 16,7%, a w usługowych o 8,5%. O dynamicznym rozwoju usług IT świadczą też dane nt. wydatków na B+R. W 2016 r. 95,1% (tj. 2.475,9 mln zł) nakładów na działalność badawczo-rozwojową w sektorze IT poniosły przedsiębiorstwa świadczące usługi. Dodatkowo, wzrost nakładów r/r był znaczący i wyniósł 44,9%.

3.1.3 Instrumenty wspierania innowacyjności/sfery B+R

Przedsiębiorcy mogą korzystać z wielu instrumentów finansowania projektów innowacyjnych, a dodatkowe poszerzenie tej oferty wprowadziła Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (filary: Rozwój innowacyjnych firm). Spójny system tych instrumentów ma zachęcać i premiować przedsiębiorców, którzy podejmują działalność innowacyjną. Wsparcie na takie przedsięwzięcia można pozyskać z programów krajowych, regionalnych oraz realizowanych na poziomie Unii Europejskiej.

Wsparcie z budżetu krajowego

Narzędziem wspierającym innowacyjność są instrumenty podatkowe zawarte w ustawie **o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej**. Celem ustawy jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki poprzez wzrost nakładów sektora prywatnego na badania i rozwój oraz poprawę efektywności gospodarowania środkami publicznymi przeznaczonymi na B+R. Ustawa ta wprowadziła **status Centrum Badawczo-Rozwojowego** Wg znowelizowanej w 2018 r. ustawy status centrum badawczo-rozwojowego może uzyskać przedsiębiorca po spełnieniu trzech warunków formalnych:

- uzyskanie przychodów netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy w wysokości co najmniej: (a) 5 mln zł – przy czym 20 proc. przychodów netto w stosunku do przychodów ogółem musi pochodzić ze sprzedaży własnych usług B+R lub (b) pomiędzy 2,5 mln zł, a 5 mln zł przy czym 70 proc. przychodów netto w stosunku do przychodów ogółem musi pochodzić ze sprzedaży własnych usług B+R,
- stosowanie przepisów o rachunkowości,
- niezaleganie z zapłatą podatków oraz składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

Minister Przedsiębiorczości i Technologii przyznał status CBR 39 przedsiębiorstwom (według stanu na dzień 10 sierpnia 2018 r.).

Zasadniczym instrumentem wspierającym innowacyjność, wprowadzonym ustawą z dnia **25 września 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności** (Dz. U. z 2015 r. poz. 1767) jest ulga podatkowa na prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej. Polega ona na odliczeniu od podstawy opodatkowania kosztów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową, zwanych „kosztami kwalifikowanymi”. Określono katalog kosztów kwalifikowanych, do którego zaliczono

⁴³ Społeczeństwo informacyjne w Polsce 2013-2017, GUS.

koszty pracy personelu B+R, materiały i surowce bezpośrednio związane z działalnością B+R, ekspertyzy, opinie, nabycie wyników badań na podstawie umów, korzystanie z aparatury badawczej wykorzystywanej do działalności B+R, odpisy amortyzacyjne od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. Ustawa wprowadziła także możliwość odliczenia kosztów na prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej przez trzy kolejne lata podatkowe. Wysokość wprowadzonej ulgi (w postaci określenia wysokości kosztów kwalifikowanych w stosunku do kosztów) wynosiła początkowo (w 2016 r.) 20% dla MŚP i 10% dla pozostałych przedsiębiorców, z tym że dla kosztów pracy 30% dla wszystkich podatników. Rozszerzenie ulgi nastąpiło ustawą z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej (Dz. U. poz. 2201). Ustawa ta wprowadziła ulgę podatkową umożliwiającą odpisanie od podstawy opodatkowania kosztów kwalifikowanych w wysokości 100% dla wszystkich przedsiębiorców. Przedsiębiorcy mogą obecnie zaliczać koszty prowadzenia badań lub prac rozwojowych do kosztów uzyskania przychodów, a dodatkowo odliczać te same koszty od podstawy opodatkowania. Możliwość odliczenia kosztów na prowadzenie działalności B+R została wydłużona do 6 lat podatkowych.

Tabela 14. Ulga na B+R – wysokość odliczenia/ulgi podatkowej (2016-2018)

Rodzaj kosztu/rodzaj i wielkość przedsiębiorstwa		2016 r.	2017 r.	2018 r.
Koszty osobowe (pracy) (niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa)		30%	50%	<ul style="list-style-type: none"> • 100% dla przedsiębiorców niebędących CBR • 150% dla CBR
Pozostałe koszty	Mikro/mali/średni przedsiębiorca	20%	50%	<ul style="list-style-type: none"> • 100% dla wszystkich przedsiębiorców niebędących CBR • 150% dla CBR (wyjątek: duże CBR 100% kosztów dot. patentów)
	Pozostałe przedsiębiorstwa (duże przedsiębiorstwa)	10%	30% (bez patentów)	

Źródło: Opr. własne MPiT

Wsparcie w ramach Programów Operacyjnych

Fundusze unijne stanowią istotne źródło wsparcia innowacyjności polskiej gospodarki. Kluczowym krajowym programem operacyjnym koncentrującym się na sferze B+R jest **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 (PO IR)**, przyjęty przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r. (alokacja 8,6 mld EUR). Celem głównym PO IR jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki przy zwiększeniu nakładów na B+R (w szczególności prywatnych). POIR oferuje wsparcie projektów „od pomysłu do rynku”, czyli całego procesu powstawania innowacji: od fazy tworzenia koncepcji innowacyjnych produktów, usług lub technologii, poprzez prowadzenie badań, przygotowanie prototypów i linii pilotażowych, aż po komercjalizację – inwestycje związane z oferowaniem nowych produktów i usług.

Program adresowany jest do przedsiębiorstw (w szczególności MŚP), jednostek naukowych oraz konsorcjów przedsiębiorstw i jednostek naukowych.

POIR koncentruje się wokół czterech osi priorytetowych:

1. Oś I. Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa

Finansowanie obejmuje projekty polegające na prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa. Wspierane są także sektorowe programy B+R, czyli agendy badawcze proponowane do realizacji przez daną branżę (np. podmioty skupione w ramach platformy

technologicznej, klastra). Ponadto planowana jest realizacja instrumentów wsparcia z funduszami venture capital, które wspólnie z podmiotami publicznymi będą angażować środki w finansowanie badań i komercjalizacji ich wyników. Instytucją organizującą konkursy jest NCBR.

2. Oś II. Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I

Wsparcie kierowane jest m.in. na tworzenie lub rozwój infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach, która jest niezbędna do wyposażenia centrum badawczo-rozwojowego. Dzięki utworzeniu platformy innowacji i usługom brokerskim świadczonym w ramach tej platformy możliwe będzie kojarzenie firm – dostawców technologii z firmami MŚP zainteresowanymi wdrożeniem nowych rozwiązań. Ponadto podmioty sektora MŚP mogą otrzymać dofinansowanie kosztów proinnowacyjnych usług, świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu lub jednostki naukowe. Finansowane są także koszty związane z ochroną własności przemysłowej w przedsiębiorstwach. Klastry o największym potencjale innowacyjnym i konkurencyjnym w skali kraju, czyli tzw. Krajowe Klastry Kluczowe, mogą ubiegać się o dofinansowanie kosztów usług związanych z internacjonalizacją i promocją produktów zaawansowanych technologicznie na rynkach zagranicznych. Instytucjami organizującymi konkursy są: Ministerstwo Rozwoju oraz PARP.

3. Oś III. Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach

Wsparcie kierowane jest na zwiększenie aktywności inwestorów prywatnych (funduszy seed, funduszy venture capital, aniołów biznesu) w obszarze B+R+I. Finansowane są również usługi związane z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej dla wejścia na Giełdę Papierów Wartościowych (w tym rynek NewConnect, Catalyst itp.). Wsparcie projektów związanych z wdrożeniem wyników prac B+R kierowane jest wyłącznie do MŚP i realizowane z wykorzystaniem instrumentów dotacyjnych oraz instrumentów finansowych (gwarancje). Ponadto podejmowane są działania wspierające internacjonalizację innowacyjnych przedsiębiorstw (zapewnienie dostępu do usług doradczych oraz realizacja kompleksowych programów promocji dla wiodących branż polskiej gospodarki oraz priorytetowych rynków zagranicznych). Instytucjami organizującymi konkursy są: PARP oraz BGK.

4. Oś IV. Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego

Finansowanie kierowane jest na badania naukowe i prace rozwojowe realizowane przez konsorcja naukowe i naukowo-przemysłowe w ramach: strategicznych programów badawczych (łączenie środków publicznych i prywatnych w ramach tzw. wspólnych przedsięwzięć), regionalnych agend naukowo-badawczych (zgodnych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami) oraz projektów aplikacyjnych. Wsparcie w zakresie rozwoju nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki ograniczone jest do wybranych w konkursie projektów umieszczonych na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej. Ponadto wspierane są Międzynarodowe Agendy Badawcze, czyli nowe jednostki naukowe powołane w celu realizacji wysokiej jakości badań naukowych i prac rozwojowych, przez zespoły wybitnych naukowców z Polski i z zagranicy. Środki programu ukierunkowane na zwiększenie potencjału kadrowego dostępne będą dla młodych naukowców oraz zespołów badawczych, kierowanych przez wybitnych uczonych. Instytucjami organizującymi konkursy są: NCBR oraz Ośrodek Przetwarzania Informacji.

Poddziałanie 1.1.1 Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa (NCBR)	wsparcie projektów B+R (obejmujących badania przemysłowe i prace rozwojowe lub wyłącznie prace rozwojowe) realizowanych przez przedsiębiorstwa (zarówno MŚP, jak i duże)	821 umów o dofinansowanie o łącznej wartości 4,43 mld zł (20/08/2018)
Działanie 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw	wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury B+R przedsiębiorstw poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę, służącą prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych na rzecz tworzenia innowacyjnych produktów i usług.	339 umów o dofinansowanie na kwotę 1,87 mld zł (20/08/2018)
Poddziałanie 2.3.2 Bony na innowacje dla MŚP (PARP)	stymulowanie współpracy pomiędzy sektorem nauki i gospodarki; wsparcie na realizację projektów obejmujących zakup usługi od jednostki naukowej polegającej na opracowaniu nowego lub znacząco ulepszającego wyrobu, usługi, technologii, produkcji lub nowego projektu wzorniczego.	3 konkursy - rekomendacja do wsparcia 582 projektów o wartości dofinansowania 131,2 mln zł. Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów składanych w konkursie 2018 r. to 70 mln zł.
Poddziałanie 2.3.2 Bony na innowacje dla MŚP – etap II inwestycyjny (PARP)	dofinansowanie projektów polegających na wdrożeniu w mikro, małych lub średnich przedsiębiorstwach innowacji technologicznych opracowanych przez jednostki naukowe w etapie I usługowym.	kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu trwającego od 17.04.2018 do 4.01.2019 r. to 70 mln zł.
Poddziałanie 3.2.1 Badania na rynek (PARP)	podniesienie innowacyjności i konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie środków na realizację wdrożeń projektów badawczych; projekty o charakterze inwestycyjnym, polegające na wdrożeniu wyników prac B+R, których efektem musi być wprowadzenie na rynek nowych bądź znacząco ulepszonych produktów lub usług, również eksperymentalne prace rozwojowe oraz doradztwo.	196 umów o dofinansowanie na kwotę 2,26 mld zł (20/08/2018)
Poddziałanie 2.3.3. Umiedzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych (PARP)	wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw działających w ramach Krajowych Klastrow Kluczowych; dofinansowanie usług doradczych, wspierających wprowadzanie na rynki zagraniczne oferty klastra, ze szczególnym uwzględnieniem produktów zaawansowanych technologicznie.	3 nabory: 4.11-30.12.2016 - 9 umów na kwotę 27,03 mln zł 16.06.2017-31.01.2018 3 umowy o na kwotę 11,6 mln zł. 27.02-30.06.2018 2 projekty na łączną kwotę 10,57 mln zł). W trakcie oceny (stan na 9.07.2018) są 3 wnioski o dofinansowanie na kwotę 16,5 mln zł
Poddziałanie 2.3.1 „Proinnowacyjne usługi IOB dla MŚP”	wsparcie MŚP w procesie opracowania i wdrożenia innowacji produktowych lub procesowych o charakterze technologicznym realizowanych w obszarach Krajowych Inteligentnych Specjalizacji poprzez współfinansowanie zakupu proinnowacyjnych usług świadczonych przez akredytowane instytucje otoczenia biznesu	4 konkursy - rekomendacja do wsparcia 190 projektów o wartości dofinansowania 96,6 mln zł
Poddziałanie 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej”	wsparcie przedsiębiorstw z sektora MŚP w procesie uzyskania ochrony prawa własności przemysłowej w trybie krajowym, regionalnym, unijnym lub międzynarodowym, z wyłączeniem zgłoszenia do Urzędu Patentowego RP w celu uzyskania ochrony wyłącznie na terytorium Polski, i jej realizacji.	4 konkursy - rekomendacja do wsparcia 125 projektów o wartości dofinansowania 26,5 mln zł.

W ramach **działania 1.2 Sektorowych programów B+R** (NCBiR), podmioty zrzeszające przedsiębiorstwa, jednostki naukowe, itp. danego sektora gospodarki (np. izby gospodarcze, stowarzyszenia branżowe, platformy technologiczne) mogą zgłaszać się do NCBR z propozycjami ustanowienia Programów dedykowanych potrzebom poszczególnym gałęziom gospodarki. Beneficjentami w programach sektorowych mogą być przedsiębiorstwa lub konsorcja przedsiębiorców. Programy sektorowe reprezentują podejście bottom-up, a co za tym idzie oddają inicjatywę w ręce podmiotów działających na danym rynku, w tym w dużej mierze dla MŚP.

Dotychczas NCBR ogłosił 23 konkursy mające na celu zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności polskiego przemysłu: 1 konkurs INNOLOT (innowacyjne lotnictwo), 1 konkurs INNOMED (program dedykowany medycynie innowacyjnej), 2 konkursy INNOCHEM (branża chemiczna), 1 konkurs INNOTEXTILE (sektor włókienniczy), 2 konkursy INNOSTAL (przemysł stalowy), 2 konkursy GAMEINN (sektor producentów gier wideo na rynku globalnym), 1 konkurs INNOSBZ (sektor produkcji systemów bezzałogowych), 1 konkurs INNOTABOR (sektor przemysłu taboru szynowego), 2 konkursy IUSER (sektor producentów inteligentnych urządzeń i systemów do generacji energii oraz zarządzania systemami i elementami energetyki rozproszonej), 2 konkursy PBSE (sektor elektroenergetyczny), 2 konkursy INNONEUROPHARM (sektor farmaceutyczny), 1 konkurs INNOWACYJNY RECYKLING (sektor recyklingu surowców mineralnych i drewna), 1 konkurs WOODINN (sektor leśno-drzewny i meblarski), 1 konkurs INNOSHIP (sektor stoczniowy), 2 konkursy INNOMOTO (sektor motoryzacyjny). Wg stanu na 12 lipca 2018 r. zawarto 333 umowy o dofinansowanie.

Widząc celowość i konieczność wspierania młodych innowacyjnych przedsiębiorstw, w czerwcu 2016 r. uruchomiono **Program Start in Poland**, który obejmuje szereg inicjatyw adresowanych do startupów lokalizujących swój biznes w Polsce. Program tworzy sprzyjające warunki do ich działalności na każdym etapie ich rozwoju, począwszy od fazy inkubacji i akceleracji, przez rozwój, jak i ekspansję międzynarodową. Program jest ściśle powiązany z innymi działaniami, głównie legislacyjnymi, mającymi na celu poprawę warunków działania innowacyjnych firm czy ich ekspansji zagranicznej.

Budżet programu to blisko 3 mld zł. Program przyspieszy kompleksowy rozwój ekosystemu sprzyjającego nie tylko rozwojowi startupów, ale również dzieleniu się wiedzą i własnością intelektualną, nawiązywaniu długofalowej współpracy pomiędzy firmami różnej wielkości, a także przyciąganiu talentów z zagranicy.

Poszczególne komponenty znajdują się w różnych fazach realizacji. Program akceleracyjny **Scaleup** został ogłoszony przez PARP najwcześniej (czerwiec 2016) i jest już zakończony. Jego celem było połączenie potencjału startupów z doświadczeniem, infrastrukturą oraz zasobami korporacji, w tym Spółek Skarbu Państwa. Dzięki temu startupy miały szansę zdobycia doświadczenia w budowaniu kontaktów i współpracy z dużymi firmami, a także na zdobycie partnerów biznesowych i potencjalnych inwestorów. Efektem programu jest komercjalizacja innowacyjnych rozwiązań proponowanych przez startupy, w tym produktów i usług, które były odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby dużych przedsiębiorstw. Spośród 61 aplikacji wybrano 10 akceleratorów, z którymi zawarto umowy na łączną kwotę 57,8 mln zł. Wybrane akceleratory współpracowały z 66 dużymi firmami z różnych branż (m.in. energetycznej, fintech, spożywczej, ochrony zdrowia, motoryzacyjnej, maszynowej, transportowej). Szansę na rozwój miało 273 startupów. Liczba deklarowanych wdrożeń w dużych przedsiębiorstwach przekracza 150.

Po sukcesie programu akceleracyjnego Scale Up postanowiono kontynuować tę formę wspierania MŚP poprzez opracowanie komponentu Programy akceleracyjne 2.5 POIR. Program akceleracji zakłada wspieranie startupów uczestniczących w programie dedykowanymi usługami wspomagającymi ich rozwój oraz grantami, przeznaczonymi na rozwój produktów lub usług, w tym na dostosowanie do potrzeb odbiorców technologii. Wybrane w konkursie akceleratory będą zobowiązane wybrać min. 25% startupów działających spośród wskazanych obszarów: Technologie kosmiczne, Fintech, Sztuczna

inteligencja (AI), Inteligentne tworzywa, Mikroelektronika, *Industrial Internet of Things* (IIoT)/ *Augmented reality* (AR), Smart city, Cyberbezpieczeństwo, Biogospodarka, Biotechnologia farmaceutyczna. Ogłoszenie konkursu nastąpiło 13 czerwca 2018 r. a nabór wniosków trwał od 17 lipca 2018 r. do 4 września 2018 r.

Kolejnym Programem akceleracyjnym jest **Elektro ScaleUp**. Jego istotą jest zwiększenie podaży projektów w obszarze elektromobilności poprzez pomoc mikro- lub małym przedsiębiorcom w zdobyciu pierwszego / przełomowego zlecenia od klienta biznesowego z branży elektromobilności. 5 kwietnia 2018 r. zakończył się nabór wniosków do tego programu, w którym złożono 3 wnioski na łączną kwotę 30 mln zł.

Start in Poland to również inwestycje kapitałowe **funduszy Venture Capital**. Czterema komponentami inwestycyjnymi zarządza PFR Ventures. Obejmują one działania Starter, Biznest, Otwarte innowacje i KOFFI. 15 maja 2017 roku uruchomiono pierwszy konkurs dla funduszy kapitałowych (grup zarządzających), które z PFR Ventures będą realizowały komponent Starter. Inwestycje kapitałowe w startupy skierowane są w tym komponentcie na fazę wczesnego rozwoju przedsiębiorstw (pre-seed, seed). Mają na celu identyfikację pomysłów opartych na innowacyjnych rozwiązaniach i weryfikację potencjału rynkowego przedstawionych pomysłów. Przeprowadzono dotychczas trzy nabory dla funduszy kapitałowych (grup zarządzających), które będą realizowały komponent Starter (ostatni we wrześniu 2018 r.).

W ramach komponentu Biznest przeprowadzono 3 na Pośredników Finansowych. Ich zadaniem będzie dokonanie selekcji Aniołów Biznesu i startupów celem dokonania koinwestycji, w oparciu o finansowanie zwrotne zapewnione przez PFR Biznest FIZ, Podmiot Zarządzający oraz środki prywatne Aniołów Biznesu. Dotychczas podpisano umowę z jednym funduszem inwestycyjnym.

Komponent KOFFI jest dedykowany MŚP na etapie wzrostu, rozwoju/ekspansji poszukującym finansowania na realizację innowacyjnych projektów o dużym potencjale rynkowym/wzrostu. W ramach instrumentu odbywa się nabór ciągły ofert. W przypadku 2 ofert zakończono ocenę merytoryczną i trwa negocjowanie umów, natomiast 7 ofert jest na etapie oceny.

PFR Otwarte Innowacje FIZ powstał z myślą o przedsiębiorstwach w fazie rozwoju technologicznego. Wspierze on podmioty z sektora MŚP na etapie akceleracji technologicznej, rozwoju i docelowo wdrożenia innowacji technologicznych i projektów B+R pozyskanych w formule otwartych innowacji o dużym potencjale rynkowym. Finansowanie zwrotne z przeznaczeniem pieniędzy w wysokości 421 mln zł będzie udzielane poprzez fundusze venture capital angażujące również pieniądze inwestorów prywatnych (np. przedsiębiorstw branżowych). W ramach PFR Otwarte Innowacje FIZ przewidziana wielkość inwestycji w innowacyjne przedsiębiorstwo wyniesie od 5 do 60 mln zł. Do tej pory podpisano 2 umowy.

Wychodząc naprzeciw potrzebie zagospodarowania innowacyjnych pomysłów indywidualnych wynalazców (nie mogących dotychczas korzystać ze wsparcia finansowego) w 2016 r. powstał **pilotażowy Program Dobry Pomysł**, który ma na celu zapewnienie wsparcia autorom innowacyjnych rozwiązań, aplikującym jako osoby fizyczne, które dokonały wynalazku w warunkach lub w zakresie nie objętym umową o pracę, lub nie były związane innymi relacjami prawnymi, z których wynika, że prawo własności dóbr intelektualnych ich autorstwa należy do innych podmiotów. Pomysłodawcy otrzymują dostęp do usług niezbędnych do weryfikacji komercyjnej przydatności pomysłu oraz możliwość przygotowania kompleksowej komercyjnej oferty dla inwestora dotyczącej wdrożenia innowacyjnego rozwiązania. Do końca czerwca 2018 r. do programu zgłoszono 640 pomysłów. Zwycięskie projekty (36) przeszły czteroetapową weryfikację, podczas której pomysłodawcy zaprezentowali innowacyjność pomysłów, wykazali, że mają do nich prawa własności, zdefiniowali odbiorców i określili szanse komercjalizacji swoich rozwiązań.

Aby przyciągnąć zagraniczne talenty do Polski przygotowano program **Poland Prize**. Program ma na celu zachęcanie cudzoziemców do zakładania startupów w Polsce i rozwijania ich działalności. Wsparcie obejmuje m.in. ułatwienie przyjazdu do Polski i zamieszkania w kraju oraz założenia działalności gospodarczej/spółki, szkolenia, doradztwo, networking, wsparcie finansowe (grant) na rozwój produktu. Program jest adresowany do startupów o dużym potencjale technologicznym, w których udziały będą należeć do osoby nie posiadającej obywatelstwa polskiego oraz takie, w których co najmniej jeden członek zarządu jest cudzoziemcem. Program Poland Prize został ogłoszony 8 lutego 2018 r.. W ramach konkursu wyłoniono 6 operatorów programu, dzięki czemu przewiduje się rekrutację min. 102 zespołów startupowych. Budżet programu to ok. 30 mln zł. Akceleratorzy rozpoczną działalność operacyjną od września 2018 r.

Z kolei **Platformy startowe dla nowych pomysłów** to oferta dedykowana przedsiębiorcom z Polski Wschodniej. Pierwszy etap wsparcia (poddziałanie 1.1.1 PO PW) jest realizowany poprzez utworzenie Platform startowych, których celem będzie stworzenie dla ich odbiorców warunków sprzyjających rozwojowi nowych, innowacyjnych pomysłów biznesowych i ich realizacji w Polsce Wschodniej w formie przedsiębiorstw typu startup. Platformy startowe przygotowywane i zarządzane będą przez animatorów - ośrodki innowacji funkcjonujące w Polsce Wschodniej. Warunkiem niezbędnym realizacji platform startowych będzie utworzenie wokół nich partnerstwa z uczelniami, doświadczonymi przedsiębiorcami, funduszami VC, aniołami biznesu, czy też innymi instytucjami z sektora IOB, oferującymi swoje wyspecjalizowane usługi w zależności od potrzeb ostatecznych odbiorców (pomysłodawców). Usługi te będą świadczone w ramach procesu inkubacji, w czasie którego przedsiębiorcy muszą opracować model biznesowy oraz stworzyć MVP. Alokacja wynosi 270 mln zł, a nabór wniosków zakończył się w czerwcu 2018 r.

Pomysłodawcy, którzy z sukcesem przejdą inkubację w Platformach startowych i założą firmę, będą skierowani do poddziałania 1.1.2 PO PW Rozwój startupów w Polsce Wschodniej. O wsparcie finansowe ubiegać się będą mogły przedsiębiorstwa zarejestrowane w Polsce Wschodniej, które posiadają opracowany model biznesowy oraz MVP. Pozyskane środki będą mogły przeznaczyć na dalszy rozwój produktu oraz ekspansję przedsiębiorstwa. Wsparcie przekazywane będzie w formie bezzwrotnej dotacji, do wysokości 800 tys. zł. Przedsiębiorcy muszą wnieść wkład własny odpowiadający 15% kosztów kwalifikowanych projektu.

Wsparcie w ramach programów międzynarodowych

Działalność polskich ośrodków sieci Enterprise Europe Network⁴⁴ jest ważnym elementem wsparcia konkurencyjności mającym na celu podniesienie poziomu innowacyjności oraz internacjonalizacji polskich małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz przyczynia się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej i promowania kultury przedsiębiorczości. Obecnie w ponad 60 krajach na całym świecie działa około 600 ośrodków tej sieci oraz 3000 ekspertów. W Polsce ośrodków sieci EEN jest 30. Sieć oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom kompleksowe usługi, które mają im pomóc w pełni rozwinąć ich potencjał i zdolności innowacyjne. Enterprise Europe Network jest także pośrednikiem umożliwiającym instytucjom Unii Europejskiej pełniejszą orientację w potrzebach MŚP.

W ramach obecnie trwającego Programu wieloletniego pn. „Udział Polski w Programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjności przedsiębiorstw, w latach 2015-2021” od 2015 r. polskie ośrodki Enterprise Europe Network m.in:

⁴⁴ Dane kontaktowe do polskich ośrodków Enterprise Europe Network znajdują się na stronie internetowej www.een.org.pl.

- udzieliły wsparcia dla ponad 37,5 tys. małych i średnich przedsiębiorstw w ramach usług sieci bez uwzględnienia usług świadczonych drogą elektroniczną,
- zorganizowały ponad 8000 spotkań z udziałem polskich przedsiębiorstw podczas wydarzeń brokerskich i misji zagranicznych, w których wzięło udział ponad 2 000 małych i średnich przedsiębiorstw,
- zawarły 743 partnerskich umów biznesowych i technologicznych,
- zorganizowały szereg wydarzeń lokalnych i regionalnych dla ponad 25 tys. uczestników,
- udzieliły wsparcia dla ponad 1,3 mln użytkowników w ramach usług sieci świadczonych drogą elektroniczną (z uwzględnieniem użytkowników stron internetowych).

Korzystanie z usług sieci Enterprise Europe Network daje MŚP możliwość dostosowania swoich produktów i usług do wymogów Wspólnego Rynku. Umożliwia także nawiązanie współpracy z przedsiębiorstwami z UE i spoza obszaru Wspólnego Rynku. Dodatkowo, sieć wspiera udział MŚP w programach ramowych oraz w konsultacjach, prowadzonych na szczeblu Komisji Europejskiej.

Ośrodki Enterprise Europe Network uczestniczą także w realizacji usług finansowanych w ramach unijnego programu Horyzont 2020 w zakresie:

- udzieliły wsparcia doradczego dla firm, które uzyskały dofinansowanie w ramach Instrumentu MŚP (SME Instrument) podczas realizacji projektu,
- świadczyły usługi doradcze mające na celu zwiększenie zdolności zarządzania innowacjami w MŚP.

Korzystanie z usług sieci daje MŚP możliwość dostosowania swoich produktów i usług do wymogów Wspólnego Rynku. Umożliwia także nawiązanie współpracy z przedsiębiorstwami z UE i spoza obszaru Wspólnego Rynku. Dodatkowo, sieć wspiera udział MŚP w programach ramowych oraz w konsultacjach prowadzonych na szczeblu KE.

Do końca 2019 r. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości realizuje Branżowy Program Promocji sektora IT/ICT finansowany ze środków Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój. Celem programu jest prezentacja polskiej oferty produktów i usług ICT wśród partnerów zagranicznych oraz promocja Polski jako kraju wytwarzającego zaawansowane technologie i usługi, oferującego interesujące i innowacyjne rozwiązania, posiadającego potencjał do rozwoju na arenie międzynarodowej.

W sumie, w ramach realizacji programu, PARP zorganizuje polskie stoiska informacyjno-promocyjne na 19 wiodących targach i konferencjach zagranicznych – w tym na wydarzeniach dedykowanych startupom – w Brazylii, Japonii, Korei Południowej, USA, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Izraelu, Niemczech, Austrii, Portugalii i Hiszpanii. W 2017 r. PARP zorganizował 7 stoisk informacyjno-promocyjnych na międzynarodowych wydarzeniach targowych i konferencyjnych dla branży IT/ICT, na których swoją ofertę promowało ok. 200 polskich firm, a także zorganizowano polskie stoisko narodowe na targach MEDICA (13-16.11.2017 r. Dusseldorf, Niemcy), na którym prezentowana była oferta 23 firm z branży technologii medycznych. Wydano także raport nt. sektora ICT w Polsce wraz ze streszczeniami w językach krajów, w których organizowane są stoiska promocyjne.

19 listopada 2012 r. Polska przystąpiła do **Europejskiej Agencji Kosmicznej** (ang. *European Space Agency* (ESA)) – organizacji międzynarodowej, której celem jest rozbudowa i integracja europejskiego przemysłu wysokich technologii i innowacji. Dzięki temu od ponad 4 lat polskie firmy są coraz bardziej liczącym się i rozpoznawalnym partnerem w programach kosmicznych na naszym kontynencie. Polska uczestniczy w programach obowiązkowych Agencji oraz w programach opcjonalnych. Do końca 2019 r. polskie podmioty będą objęte specjalnym programem wsparcia ESA (tzw. *Polish Industry Incentive Scheme* - PLIIS), którego celem jest dostosowanie ich możliwości do udziału w programach i projektach Agencji. Okres działania PLIIS został wydłużony o 2 lata w konsekwencji udanych negocjacji Polskiej Delegacji do ESA z Europejską Agencją Kosmiczną. Wydłużenie tego okresu oznacza, że 45 proc. składki płaconej przez Polskę na programy obowiązkowe jest przeznaczane wyłącznie na kontrakty dla krajowych firm i instytutów naukowo-badawczych. W ramach PLIIS jest otwarty ciągły nabór wniosków

(co trzy miesiące terminy oceny), w którym firmy mogą zgłaszać własne autorskie pomysły wpisujące się w działania ESA. Do końca 2017 w otwartych konkursach PLIIS Zespół Zadaniowy ESA-PL udzielił rekomendacji na dofinansowanie 148 projektów, w łącznej wysokości ponad 30 mln EUR.

O pozostałą część polskiej składki przedsiębiorstwa mogą się ubiegać zgodnie z ogólnymi zasadami i procedurami przetargowymi ESA. Podstawową zasadą polityki przemysłowej Europejskiej Agencji Kosmicznej jest zlecenie zadań, o ile to tylko możliwe, przemysłowi europejskiemu oraz takie rozdzielanie kontraktów, aby do przedsiębiorstw danego państwa trafiały zamówienia o wartości proporcjonalnej do jego wkładu do budżetu ESA (jest to tzw. zasada zwrotu geograficznego). Polscy przedsiębiorcy biorą udział w dziesięciu programach opcjonalnych, w których rywalizują z wszystkimi potencjalnymi konkurentami na zasadach obowiązujących wszystkie państwa, bez względu na staż w ESA i wysokość składki. W roku 2017 w otwartych przetargach ESA polskie podmioty uzyskały rekomendacje na wsparcie finansowe na ponad 18 mln euro, co daje łącznie ponad 42,5 mln euro i wskazuje na bardzo wysoką dynamikę wzrostu wykorzystania środków (w odniesieniu do lat poprzednich). Członkostwo w ESA, a co za tym idzie udział polskich przedsiębiorców i naukowców w projektach finansowanych przez agencję, zwiększa ich zaangażowanie w prace nad przełomowymi technologiami. Sektor kosmiczny jest źródłem licznych innowacji, także w innych sektorach przemysłu i usług, i ma coraz większy wpływ na gospodarkę i społeczeństwa świata. Technologie wytwarzane przez sektor kosmiczny znajdują zastosowanie w codziennym życiu, np. w telekomunikacji, meteorologii, nawigacji satelitarnej, zarządzaniu kryzysowym, rolnictwie precyzyjnym etc.

3.2 Umiejdzynarodowienie działalności

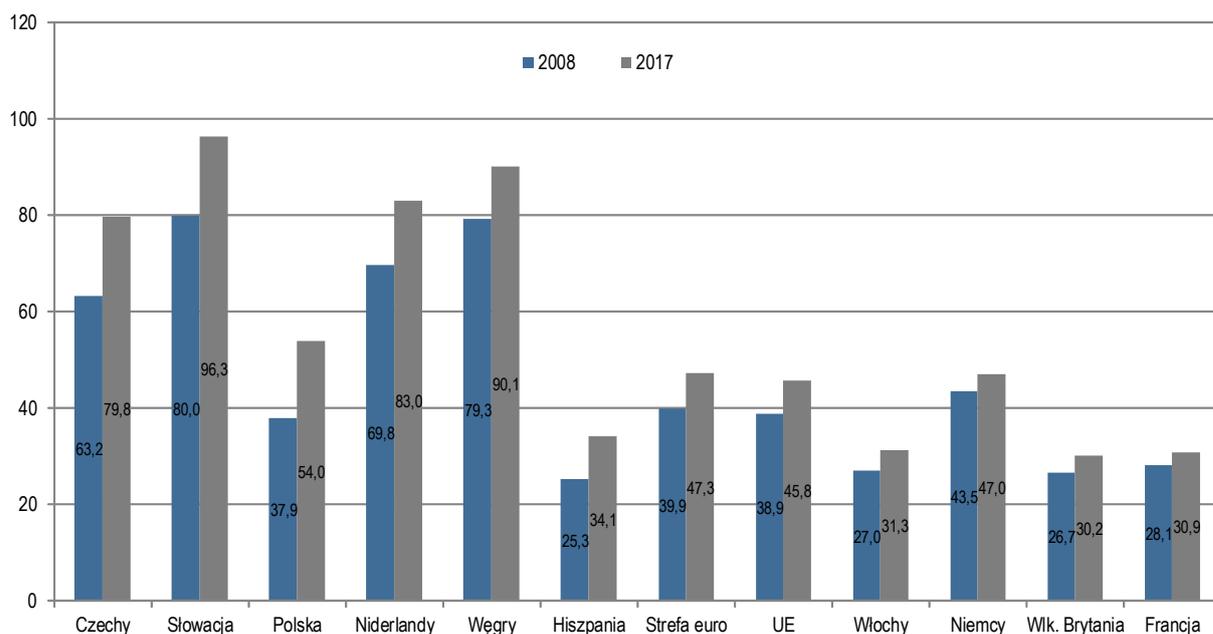
3.2.1. Działalność eksportowa

Polska jest gospodarką otwartą, która coraz bardziej włącza się w międzynarodowy podział pracy i proces internacjonalizacji. W Polsce ten proces nabrał rozpędu wraz z początkiem transformacji i objawiał się przyspieszoną integracją z gospodarką światową szczególnie w obszarze handlu zagranicznego oraz napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Poziom umiejdzynarodowienia polskiej gospodarki kształtuje się różnie w zależności od wskaźnika poddanego ocenie. Analizując udział eksportu w PKB, nasza gospodarka wypada bardzo korzystnie, w tym znacznie lepiej niż większość krajów unijnych. W 2017 r. relacja eksportu towarów do PKB wyniosła blisko 43%⁴⁵, czyli była o ok. 12 pkt. proc. wyższa niż w 2008 r. Włączając w to także usługi relacja ta osiągnęła 54%, co oznacza wzrost o ok. 16 pkt. proc. w ciągu ostatnich 10 lat. Był to wzrost 2,3-krotnie szybszy niż średni dla całej UE. Jednocześnie należy zauważyć, że relacja eksport/PKB jest najwyższa w stosunkowo małych gospodarkach (np. Węgry, Słowacja) - znacznie silniej włączonych, na skutek mniejszego rynku wewnętrznego, w międzynarodową wymianę handlową.

⁴⁵ Dane Eurostatu.

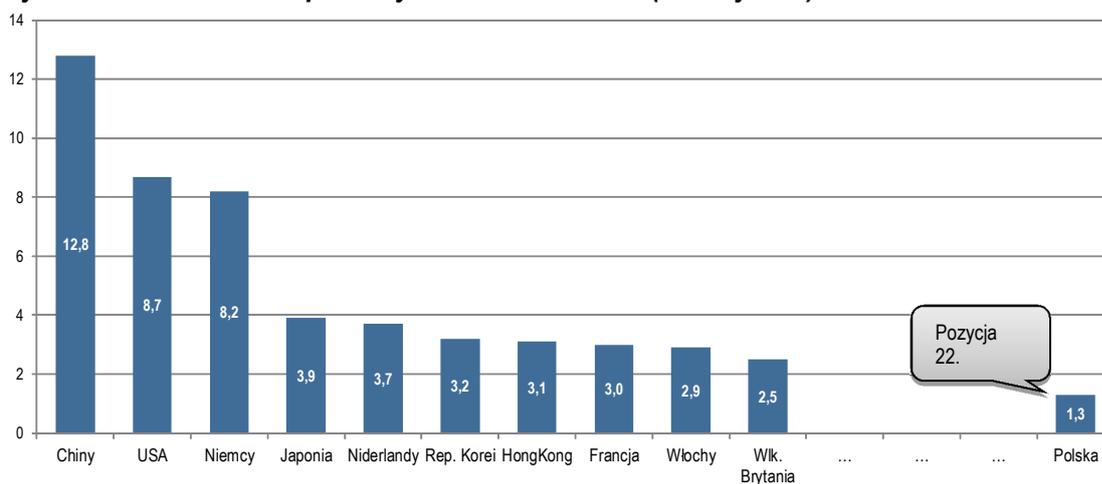
Wykres 20. Relacja eksportu towarów i usług do PKB dla wybranych krajów UE (w %)

Źródło: Opracowanie DAG MPiT na podstawie danych Eurostat, za 2017 dla Hiszpanii, Francji i Niderlandów dane wstępne.

Wyraźny wzrost relacji eksportu do PKB był możliwy dzięki dynamicznemu wzrostowi naszego eksportu w ostatnich latach, znacznie przewyższającym wzrost globalny. W latach 2008-2017 średnioroczne tempo wzrostu polskiego eksportu towarów (w ujęciu dolarowym) wyniosło 5,9%, wobec 3,3% w skali światowej⁴⁶. Zaowocowało to umocnieniem Polski na liście najważniejszych światowych eksporterów - w ciągu dziesięciu lat Polska przesunęła się o 6 pozycji, na miejsce 22. w 2017 r. (1,3% udziału w światowym handlu).

Wykres 21. Światowi eksporterzy towarów w 2017 r. (udziały w %)

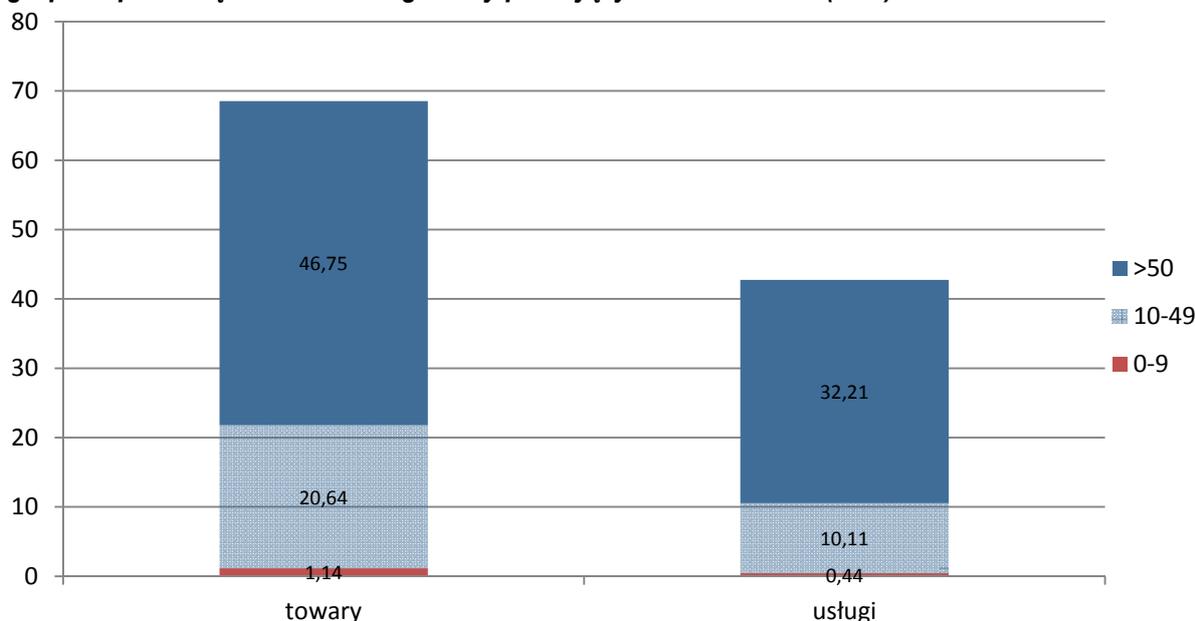
Źródło: Opracowanie DAG MPiT na podstawie danych Światowej Organizacji Handlu.

Inną miarą stopnia internacjonalizacji gospodarki jest liczba podmiotów angażujących się w międzynarodową wymianę handlową. Niestety pod tym względem nasz rynek prezentuje się zdecydowanie gorzej, osiągając jednocześnie wskaźniki poniżej średniej unijnej. Wynika to częściowo z

⁴⁶ Dane Światowej Organizacji Handlu.

dużego rozdrobnienia rodzimych firm. Mikroprzedsiębiorstwa z reguły ograniczają się do działalności na rynku wewnętrznym. W 2016 r. zaledwie 2% wszystkich krajowych podmiotów sprzedało swoje towary za granicę, a 1% zaangażował się w eksport usług⁴⁷. W Polsce ekspansja zagraniczna jest udziałem przede wszystkim większych firm – w 2016 r. ok. 47% firm zatrudniających powyżej 50 pracowników sprzedało za granicę towary, a 32% usługi.

Wykres 22. Odsetek polskich firm prowadzących działalność eksportową towarów i usług w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w roku 2016 (w %)

Źródło: Opracowanie DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Słabością zaangażowania międzynarodowego firm pozostaje niewystarczająca dywersyfikacja geograficzna ich działalności. W 2017 r. do Unii Europejskiej trafiło 80% całkowitego wywozu z Polski, w tym do Niemiec 27,5%, Czech i Wielkiej Brytanii po 6,4%. Na liście 10 najważniejszych odbiorców towarów z Polski, w 2017 r. znalazły się jedynie dwa rynki spoza UE, tj. Rosja (na miejscu 7., z udziałem 3%) oraz USA (na pozycji 10., z udziałem 2,7%). Tak silna koncentracja na rynkach państw UE powoduje, że w dużym stopniu wyniki eksportu naszych przedsiębiorstw uzależnione są od wahań koniunkturalnych gospodarek unijnych. Co więcej oznacza to, że nasze firmy nie wykorzystują potencjału perspektywicznych rynków azjatyckich, afrykańskich i amerykańskich, które często notują znacznie wyższe wskaźniki wzrostu PKB i obrotów handlowych niż UE.

Według danych Eurostatu w 2016 r. zaledwie 30% wszystkich firm eksportujących z Polski, sprzedało swoje towary na rynki pozaunijne. Tradycyjnie największy odsetek firm takich firm odnotowano w przypadku firm dużych (zatrudniających powyżej 250 pracowników) – 80% z nich sprzedało swoje towary także poza UE, a najmniejszy odsetek wystąpił wśród firm mikro – zaledwie 24%. Wśród krajów unijnych gorzej od nas pod tym względem wypadają jedynie 4 kraje, tj.: Słowenia, Łotwa, Niderlandy, Węgry oraz Słowacja⁴⁸.

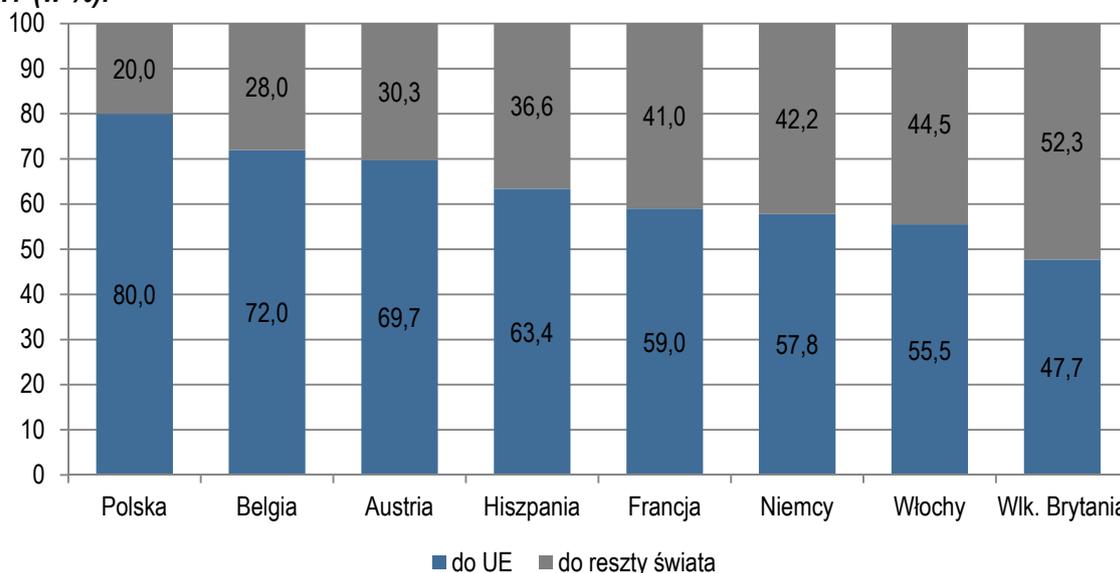
Dywersyfikacja kierunków geograficznych eksportu, jest o tyle ważna, iż w dłuższej perspektywie dynamicznie rosnący eksport do UE nie jest możliwy do utrzymania. Rynek unijny jest wprawdzie duży,

⁴⁷ Dane GUS. Udział eksporterów w całkowitej liczbie aktywnych podmiotów krajowych, które posługują się regonem i składają sprawozdanie SAD i INTRASTAT.

⁴⁸ Brak danych dla Czech, Estonii, Luksemburga, Malty oraz Finlandii.

a konsumenci relatywnie zamożni, jednak jego chłonność nie będzie rosnąć w nieskończoność. Tym samym niezależnie od wagi państw Unii Europejskiej w polskim eksporcie, wzorem wysoko rozwiniętych krajów unijnych, takich jak np.: Niemcy, Francja czy Wielka Brytania, należy dążyć do intensyfikacji ekspansji naszych firm na rynki pozaunijne.

Wykres 23. Udział eksportu do UE w całkowitym eksporcie wybranych rynków unijnych w roku 2017 (w %).

Źródło: Opracowanie DAG MPiT na podstawie wstępnych danych ITC, dla Polski dane GUS.

W dobie wydawałoby się sprzecznych tendencji, tj. jednoczesnej postępującej globalizacji, digitalizacji i ale i fragmentaryzacji produkcji, kiedy to bardzo duża część światowego handlu realizowana jest w ramach regionalnych lub globalnych łańcuchów wartości, sama internacjonalizacja jest z zasady zjawiskiem naturalnym i nie stanowi już tak wielkiego wyzwania. Wyzwaniem dla poszczególnych gospodarek, w tym polskiej, jest za to odpowiednie włączanie się w międzynarodowy podział pracy, tak żeby z umiędzynarodowienia osiągać jak największe korzyści. Tylko partycypacja w globalnych łańcuchach wartości w początkowych lub końcowych pozycjach, gdzie wytwarzana jest największa wartość dodana, pozwala na osiągnięcie tego celu. Działalności te realizowane są przez wysokorozwinięte, bogate kraje z dobrze rozbudowanym zapleczem naukowo-badawczym i know-how, podczas gdy pozycja polskich producentów i eksporterów koncentruje się z reguły na środkowych ogniwach tych łańcuchów, czemu towarzyszy wysoka importochłonność produkcji i eksportu. Wynika to m.in. z relatywnie niskiego udziału wyrobów zaawansowanych technologicznie w polskim eksporcie, szacowanym w 2017 r. na poziomie 8,6% (tymczasem dobra pośrednie, w tym komponenty, części i akcesoria odpowiadają za prawie połowę naszego eksportu). Ponadto konkurowanie na rynkach zagranicznych niskimi kosztami pracy, a nie towarami wysokiej techniki, nie daje już takich efektów jak przed laty. Niezbędnym warunkiem w osiągnięciu postępu przez nasze przedsiębiorstwa w tym obszarze jest skuteczna działalność innowacyjna, ukierunkowana na tworzenie nowoczesnych produktów i usług oraz nieustanne poszukiwanie nowych rozwiązań, które odpowiadają na zmieniające się potrzeby klientów.

3.2.2 Bezpośrednie inwestycje zagraniczne, w tym polskie BIZ

Światowe transakcje BIZ w latach 2016-2017 pozostawały pod silnym wpływem wydarzeń gospodarczych i geopolitycznych (m.in. wyborów parlamentarnych w Niemczech, wyborów prezydenckich we Francji, przygotowań do brexitu oraz polityki handlowej USA).

Wg danych UNCTAD, w 2017 roku globalnie BIZ spadły o 23%, do 1,43 bln USD z 1,87 bln USD w 2016 roku. Napływ BIZ do gospodarek rozwiniętych spadł gwałtownie, o 37%, do 712 mld USD, w przeciwieństwie do gospodarek rozwijających się, w których napływ BIZ w 2017 r. pozostał na niezmiennym poziomie po spadku w 2016 r. o 10% i wyniósł 671 mld USD. Wśród 32 państw Europy 18 zanotowało spadek BIZ. W ten trend wpisała się także Polska. Prognozy dotyczące globalnych BIZ w 2018 r. wykazują delikatny wzrost – wg szacunków UNCTAD mają one wzrosnąć do 1,45-1,57 mld USD. Jednak ryzyko geopolityczne może negatywnie oddziaływać na możliwości odbudowy strumieni BIZ do poziomów sprzed kryzysu.

Wartość BIZ⁴⁹ w Polsce w 2016 roku wyniosła 12,6 mld EUR wobec 13,8 mld EUR w 2015. Najwięcej kapitału zainwestowały w Polsce podmioty z państw Unii Europejskiej (11,6 mld EUR). Największymi inwestorami w Polsce były firmy z: Niderlandów (4,6 mld EUR), Niemiec (3,1 mld EUR) i Luksemburga (2,0 mld EUR). Najwięcej środków z tytułu BIZ napłynęło przede wszystkim do sektora usług (8,5 mld EUR), z czego 2,4 mld EUR do działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Do przetwórstwa przemysłowego napłynęło w sumie 3,6 mld EUR. Najbardziej atrakcyjna dla zagranicznego kapitału okazała się produkcja pojazdów samochodowych, przyczep, naczep i pozostałego sprzętu transportowego (prawie 1,3 mld EUR).

W ujęciu skumulowanym, z ogólnej kwoty 176,0 mld EUR, jaką zainwestowano w Polsce do końca 2016 roku, najwięcej kapitału pochodziło z krajów Unii Europejskiej – 92,2%. Najwyższe zobowiązania występowały w stosunku do inwestorów z: Niderlandów (33,9 mld EUR), Niemiec (29,2 mld EUR), Luksemburga (23,5 mld EUR) i Francji (17,8 mld EUR).

Do końca 2016 roku najwięcej środków finansowych zagraniczne firmy zainwestowały w usługach (105,7 mld EUR) - w tym działalności finansowej i ubezpieczeniowej (33,4 mld EUR); handlu hurtowym i detalicznym; w naprawie pojazdów (25,8 mld EUR), a także w działalności związanej z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (14,6 mld EUR). Inwestycje w usługi charakteryzuje bardziej dynamiczny przyrost wartości skumulowanej niż ma to miejsce w przypadku pozostałych sektorów. Świadczy o tym m.in. systematyczny wzrost liczby centrów usługowych w Polsce oraz zatrudnienia w nich (o ok. 13% między I kw. 2016 r. a I kw. 2018 r.), przy czym dominującą większość nowych miejsc pracy (87%) wygenerowały centra zagraniczne.⁵⁰

Według szacunków UNCTAD, w 2017 r. do naszego kraju z tytułu BIZ trafiło 6,4 mld USD. Był to wynik o połowę gorszy od notowanego rok wcześniej. Spadek ten był konsekwencją przede wszystkim dwóch zjawisk: repolonizacji i spłaty kredytów zagranicznych, a nie pogorszeniem sentymentu inwestorów.⁵¹

W minionej dekadzie do Polski napływało średniorocznie ponad 12,0 mld USD z tytułu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Utrzymywanie się strumienia BIZ na stabilnym, przekraczającym 10 mld USD, poziomie – z przejściowym tylko ograniczeniem napływu BIZ do Polski w 2013 r. będącym odzwierciedleniem osłabienia sentymentu inwestorów w skali świata – świadczy o silnej pozycji Polski jako atrakcyjnego miejsca dla zagranicznego kapitału. Przy czym krajowa gospodarka wykazuje mniejsze uzależnienie od BIZ od pozostałych krajów naszego regionu i jednocześnie wyższe w porównaniu z Francją, Niemcami czy Włochami. Strumień BIZ jest ważnym wsparciem dla inwestycji krajowych - nie wykazuje przy tym znacznych wahań w czasie i utrzymuje się na poziomie nie przekraczającym 15%.

⁴⁹ NBP, na podstawie danych zawartych w raporcie rocznym. Wszelkie dane w tym raporcie prezentowane są w walucie EUR, co wiązało się z zastosowaniem przeliczeń kursowych. Dla danych o transakcjach wartości przeliczono po kursie średniorocznym, zaś dla zobowiązań po kursie z 31 grudnia danego roku.

⁵⁰ ABSL, Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2018

⁵¹ UNCTAD, World Investment Report 2018.

Tabela 15. Zasoby BIZ w relacji do PKB oraz napływ BIZ w relacji do wartości nakładów na środki trwałe w wybranych krajach UE i w skali świata

	BIZ/PKB (%)						BIZ/nakłady na środki trwałe (%)					
	2000	2013	2014	2015	2016	2017	2000	2013	2014	2015	2016	2017
Czechy	35,2	64,0	58,5	63,0	63,1	78,3	26,4	6,9	10,5	1,0	20,7	15,3
Polska	19,5	43,7	38,8	39,0	39,8	48,5	23,5	3,7	13,3	16,0	16,0	7,0
Słowacja	33,7	58,9	49,3	52,7	48,9	58,4	48,2	- 3,0	- 2,5	0,5	-1,6	12,5
Francja	13,4	27,1	24,6	28,4	28,6	36,1	9,4	5,5	0,4	8,7	6,6	9,3
Niemcy	24,1	25,8	21,9	23,0	22,7	27,2	44,1	2,1	0,5	5,0	2,4	5,1
Włochy	10,7	17,1	16,4	18,6	18,8	22,9	5,7	6,6	6,4	6,4	7,1	5,4
Wielka Brytania	26,8	55,6	54,2	49,2	56,1	62,6	38,7	11,8	9,0	6,7	44,8	3,7
UE	24,6	45,4	42,3	51,6	52,6	60,1	31,3	9,7	7,1	16,2	16,2	9,4
Świat	21,4	31,7	31,5	34,1	36,3	40,4	16,2	7,7	6,8	10,4	10,1	7,4

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych UNCTAD; World Investment Report 2018.

Według danych UNCTAD, w 2017 r. największy udział w podziale zagranicznego kapitału miały Indie, Chiny oraz USA – będące jednocześnie ważnymi odbiorcami BIZ w skali świata. Udział Polski w ogłoszonych projektach *greenfield* oscylował w granicach 2,7%, a ich liczba sięgnęła 429.

Z kolei, według danych EY⁵², w 2017 r. w Polsce ogłoszono 197 nowych projektów BIZ (wobec 256 rok wcześniej), co pozwoliło nam uplasować się w tej kategorii na miejscu 9. Inwestycje te przełożą się na 24 tys. miejsc pracy i 5. miejsce Polski w całej UE.

Ekspansja zagraniczna w formie BIZ jest coraz częściej realizowana również przez krajowych inwestorów, przy czym w dalszym ciągu na ekspansję zagraniczną inną niż eksport decyduje się niewielki odsetek firm. Za granicą inwestują najczęściej duże przedsiębiorstwa, dążące do pozyskania tańszych zasobów lub nowych technologii wytwarzania, czy też rozwoju sieci dystrybucji. Polska nie może poszczycić się wieloma przypadkami tzw. *born globals*, ani przedsiębiorstwami o globalnej marce. Wiele firm odniosło sukces na rynkach zagranicznych, często funkcjonując w niszach rynkowych i skutecznie je zagospodarowując.

W 2016 roku, według danych NBP, wartość netto transakcji z tytułu polskich inwestycji bezpośrednich za granicą wyniosła 7,3 mld EUR i była wyższa w porównaniu do 2015 roku, gdy wyniosła 4,5 mld EUR⁵³. Spośród kierunków geograficznych ekspansji polskich firm w 2016 roku, najwyższą wartość inwestycji w akcje i udziały zaobserwowano w przypadku inwestycji dokonywanych w Luksemburgu (4,3 mld EUR). Na koniec 2016 roku należności polskich inwestorów zagranicznych wyniosły niecałe 27,7 mld EUR, tj. były wyższe porównując je z 25,2 mld EUR w roku 2015. Natomiast w porównaniu z rokiem 2004 wzrosły blisko czterdziestokrotnie. Tym samym, Polska jest, obok Cypru, jednym z liderów pod względem skumulowanej wartości BIZ ulokowanych poza granicami kraju wśród państw Unii Europejskiej, które dołączyły do niej od 2004 r.

Wyniki badań prowadzonych przez GUS dotyczących działalności podmiotów posiadających udziały w podmiotach z siedzibą za granicą wskazują na zwiększanie się aktywności polskich firm poza granicami kraju. Pod względem zasięgu geograficznego, przedsiębiorstwa zależne zlokalizowane były w 117 krajach, w tym 63,1% z nich – w krajach UE. W podziale na poszczególne państwa dominowały

⁵² EY European Attractiveness Survey (EAS); Zmiana metodologii w obecnej edycji EAS utrudnia porównanie trendów w Polsce w ujęciu rocznym. Ocena działań inwestycyjnych powinna również uwzględniać inne wymiary tego procesu, w szczególności wartość projektów Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu (PAIH) zawartych w wynikach EAS dla Polski, które wzrosły w 2017 r. w porównaniu do 2016 r.

⁵³ Z wyłączeniem transakcji podmiotów specjalnego przeznaczenia

jednostki zarejestrowane na terytoriach: Niemiec (14,4%), Czech (7,4%), Ukrainy (7,4%) oraz Rosji (6,3%). Polskie firmy decydują się zwiększać zakres umiędzynarodowienia realizując projekty inwestycyjne typu *greenfield* również w odległych geograficznie regionach: Azji, Afryce, czy obu Amerykach.

3.2.3. System oraz instrumenty wsparcia umiędzynarodowienia

Podejmowane przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (poprzednio: Ministerstwo Rozwoju) działania skoncentrowane są na wspieraniu umiędzynarodawiania przedsiębiorstw, budowaniu ich konkurencyjności oraz stworzeniu silnej marki Polski na świecie. Celem jest zwiększanie powiązań z rynkami międzynarodowymi, poprzez zwiększenie liczby podmiotów uczestniczących w wymianie międzynarodowej oraz rozwijanie zaawansowanych form współpracy z zagranicą (wykraczających poza proste powiązania handlowe), a także zwiększenie eksportu towarów i usług zaawansowanych technologicznie.

Od 2015 r. wprowadzane są zmiany w architekturze systemu wsparcia umiędzynarodowienia krajowej gospodarki. Obecnie można uznać, iż osiągnął on stan docelowy, przy czym niektóre mechanizmy nie zostały jeszcze w pełni zoperacjonalizowane. Podstawowym podmiotem operacyjnym systemu jest Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju, w skład której wchodzi: Polski Fundusz Rozwoju S.A. (PFR), Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S. A. (KUKE), Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), Agencja Rozwoju Przemysłu (ARP) Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) oraz Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. (PAIH). Skoncentrowanie tych instytucji w ramach jednej struktury umożliwia stworzenie spójnej oferty usług i mechanizmów wspierających każdy etap internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw, bez względu na ich wielkość lub rodzaj prowadzonej działalności.

Bank Gospodarska Krajowego (BGK) zapewnia system wsparcia finansowego dla polskiego eksportu oparty o **Program Rządowy Finansowe Wsparcie Eksportu**, który jest realizowany wspólnie z Korporacją Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. Obejmuje on instrumenty zarówno krótkoterminowe (np. operacje na akredytywach, gwarancje, prefinansowanie eksportu), jak i długoterminowe (np. kredyty dla nabywcy, wykupy wierzytelności). Dodatkowo BGK zapewnia finansowanie ekspansji i inwestycji zagranicznych dla krajowych przedsiębiorstw. Oferta dotyczy zwłaszcza eksportu dóbr i usług inwestycyjnych oraz inwestycji zagranicznych. Dostępne mechanizmy finansowe to m.in. finansowanie projektowe, finansowanie lewarowane, połączone finansowane dłużne i kapitałowe czy finansowanie korporacyjne. BGK rozwija swoją ofertę mechanizmów finansowania celem skutecznego wsparcia internacjonalizacji krajowych przedsiębiorstw.

KUKE prowadzi ubezpieczenia eksportowe gwarantowane przez Skarb Państwa, zapewniając bezpieczeństwo w handlu na rynkach podwyższonego ryzyka (w tym również ochronę przed tzw. ryzykiem nierynkowym, związanym z wybranymi krajami). Ubezpieczenie daje pewność otrzymania zapłaty za dostarczony towar i wykonaną usługę, a także ułatwia podejmowanie decyzji o współpracy z nowymi odbiorcami. Specjalna oferta produktowa skierowana jest również na wsparcie eksportu przedsiębiorstw na rynki uznane za perspektywiczne przez MPiT (Algieria, Indie, Iran, Meksyk, Wietnam). Oferta KUKE skierowana jest zarówno bezpośrednio do przedsiębiorstw (przyjmując postać m.in. ubezpieczeń czy gwarancji kontraktowych) jak również banków finansujących transakcje eksportowe (przyjmując postać m.in. ubezpieczeń forfaitingu i leasingu, gwarancje dla akredytyw).

Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. (PAIH) jest koordynatorem wspierania ekspansji zagranicznej krajowych przedsiębiorstw, punktem pierwszego kontaktu dla eksportera i inwestora oraz centrum wiedzy dla przedsiębiorcy planującego rozwój działalności eksportowej. PAIH wspiera eksporterów poprzez m.in. misje gospodarcze czy przygotowanie firm do udziału w targach. Agencja,

wykorzystując potencjał Zagranicznych Biur Handlowych (ZBH) prowadzi prace analityczno-informacyjne dotyczące atrakcyjności poszczególnych zagranicznych rynków i branż dla krajowych przedsiębiorstw. Sieć ZBH⁵⁴ wspiera krajowych przedsiębiorców za granicą i zastąpiły dotychczasowe Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji Ambasad i Konsulatów RP. Biura są otwierane przede wszystkim na perspektywicznych, a jednocześnie trudniejszych i mniej znanych rynkach krajów pozaunijnych. Dopelnieniem systemu wspierania krajowych eksporterów i inwestorów, zwłaszcza na rynkach gdzie nie otwarto jeszcze ZBH są Ambasad RP⁵⁵, które również realizują programy promocji⁵⁶.

Mikro, mali i średni przedsiębiorcy mogą skorzystać z dofinansowania, w ramach projektów „**Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych – Go to Brand**” oraz „**Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki – Brand**”. Wsparcie może być przeznaczone m.in. na pokrycie kosztów wynajmu, budowy i obsługi stoiska wystawowego, czy też innych kosztów związanych z udziałem w branżowych programach promocji:

- 12 wybranych branż (sprzęt medyczny, maszyny i urządzenia, kosmetyki, IT/ICT, biotechnologia i farmaceutyka, moda polska, budowa i wykańczanie budowli, jachty i łodzie, meble, polskie specjalności żywnościowe, sektor usług prozdrowotnych, części samochodowe i lotnicze),
- 5 programach promocji na rynkach perspektywicznych (Algieria, Indie, Iran, Meksyk oraz Wietnam),
- programach promocji podczas dużych wydarzeń medialnych.

Dla najbardziej innowacyjnych firm, przygotowany jest projekt „**Polskie Mosty Technologiczne**”, który ma wspierać je w zdobywaniu nowych zagranicznych rynków. Przedsiębiorcy będą mogli uczestniczyć w programach akceleracyjnych na wybranych 20 rynkach zagranicznych⁵⁷, umożliwiającym im dopasowanie i implementację strategii ekspansji firmy na danym rynku, dostosowanie produktu/usługi do lokalnych wymogów oraz pozyskanie usług mentorskich, dopasowanych do potrzeb firm (m.in. internacjonalizacja, współpraca z partnerami zagranicznymi).

Wsparcie w zakresie internacjonalizacji realizowane jest również przez krajowe klastry kluczowe (KKK). W ramach projektu „**Umiejdzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych**” umożliwiono skorzystanie z profesjonalnych usług doradczych w obszarze ekspansji zagranicznej. Mechanizm wsparcia koncentruje się na wspieraniu ekspansji międzynarodowej klastra w powiązaniu z jego działalnością badawczo-rozwojową i innowacyjną, jak również m.in. sieciowaniem krajowym i międzynarodowym.

Pomoc polskim przedsiębiorcom jest także realizowana w ramach tzw. pomocy *de minimis*. Ze wsparcia finansuje się m.in.: uzyskanie certyfikatu wyrobu wymaganego na rynkach zagranicznych, organizację seminariów czy konferencji, a także branżowe projekty promocyjne obejmujące wsparcie projektów realizowanych przez grupę co najmniej czterech przedsiębiorców.

Zwiększanie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych realizowane jest również poprzez umożliwianie krajowym przedsiębiorcom nawiązywania kontaktów biznesowych

⁵⁴ Docelowo ma powstać 70 zagranicznych biur handlowych. Dotychczas powstawało 42 takie biura. Planowane są jeszcze w m.in. Algierze, Baku, Casablance, Chengdu, Dublinie, Houston, Johannesburgu, Kuwait City, Lagos, Moskwie, Nowym Jorku, Rangunie, Rijadzie, San José, Santiago, São Paulo, Seulu, Stambule, Sztokholmie oraz Ulan Bator.

⁵⁵ Dotyczy to: Australii, Azerbejdżanie, Chile, Gruzji, Iranie, Kolumbii, KRLD, na Kubie, w Łotwie, Meksyku, Mołdawii, Peru, Senegal, Singapurze, Słowacji, Słowenii, Tajlandii, Wenezueli oraz Warszawskie Biuro Handlowe na Tajwanie.

⁵⁶ Na podstawie Porozumienia z dnia 14 września 2006 r. między Ministrem Spraw Zagranicznych a Ministrem Gospodarki w sprawie współpracy w realizacji zadań Ministra Gospodarki z zakresu promocji handlu i inwestycji zagranicznych przez polskie placówki zagraniczne w których nie funkcjonują (WPHI).

⁵⁷ Są to: USA, Chiny, Meksyk, Turcja, Hongkong, Rosja, Norwegia, Indie, Iran, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Ukraina, Szwajcaria, Algieria, Republika Południowej Afryki, Kanada, Egipt, Japonia, Korea Południowa, Wietnam i Arabia Saudyjska.

w ramach misji gospodarczych i giełd kooperacyjnych, w tym poprzez koordynowaną przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, krajową sieć ośrodków Enterprise Europe Network.

Podejmowane są również działania mające na celu wesprzeć udział krajowych firm w globalnym rynku zamówień publicznych. Od 2015 r. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, wspólnie z Ministerstwem Przedsiębiorczości i Technologii oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych realizuje projekt pn. „Punkt Informacyjny Międzynarodowe Zamówienia Publiczne (MZP)”. Przedsiębiorcy mogą tam uzyskać informacje nt. przetargów, wsparcie merytoryczne nt. procedur przetargowych czy znaleźć partnerów.

Wśród szeregu instrumentów ułatwiających podbijanie nowych rynków zagranicznych, warto wyróżnić programy „Go”, realizowane dla kilku pozaeuropejskich rynków. W ramach programów organizowane są fora, konferencje, misje wyjazdowe i przyjazdowe przedsiębiorców. Dla każdego z programów, (Go China, Go Africa, Go Arctic, Go India, Go Iran i Go ASEAN) stworzono dedykowane portale internetowe, gdzie eksporterzy i inwestorzy mogą znaleźć aktualne informacje o warunkach prowadzenia biznesu.

Wsparciem dla rodzimych przedsiębiorców jest funkcjonujący przy Ministrze Przedsiębiorczości i Technologii, **Zespół do Spraw Barier w Dostępie do Rynków Krajów Trzecich**. Zespół ten zajmuje się identyfikacją barier w dostępie do poszczególnych rynków pozaunijnych dla polskich producentów i eksporterów oraz podejmowaniem działań przez polską administrację ukierunkowanych na dążenie do eliminacji tych barier, które w sposób szczególny dotyczą polskich producentów i eksporterów. Ogółem w ramach prac Zespołu od początku jego funkcjonowania, tj. od marca 2010 r. przeanalizowano ponad 70 krajów pozaunijnych i zidentyfikowano oraz omówiono ok. 760 barier w dostępie do rynków tych krajów. Informacje dotyczące barier występujących na danych rynkach krajów trzecich są sukcesywnie uzupełniane i aktualizowane. Dostęp do bieżących opisów jest możliwy przez Portal Promocji Eksportu.

Wzmocnieniu rozpoznawalności polskich produktów oraz budowaniu wizerunku Polski jako kraju atrakcyjnego gospodarczo służą także prezentacje podczas dużych wydarzeń promocyjnych na świecie. W 2017 r. Polska uczestniczyła w dwóch wydarzeniach promocyjnych o dużej skali i kompleksowym charakterze: w Targach Hannover Messe oraz w Międzynarodowej Wystawie EXPO 2017 w Astanie w Republice Kazachstanu.

W wystawie Astana EXPO 2017, której tematem przewodnim była „Energia przyszłości”, uczestniczyło 115 państw i 22 organizacje międzynarodowe. Odwiedziło ją ok. 4 mln osób, a polską ekspozycję – ponad 300 tys. osób. Polskie uczestnictwo w Wystawie odbyło się pod hasłem „Poland: creative people, smart energy”, którą nagrodzono złotym medalem w kategorii Design. W trakcie EXPO 2017 zorganizowano Polsko-Kazachstańskie Forum Gospodarcze, w którym uczestniczyło ponad 300 firm (zarówno polskich jak i kazachskich).

W 2017 r. rozpoczęły się prace związane z udziałem Polski w Światowej Wystawie EXPO 2020 w Dubaju. Organizatorzy EXPO 2020 przewidują ponad 200 uczestników ze 180 krajów oraz ok. 25 milionów wizyt na terenie Wystawy. Ponadto zakłada się, że 70% odwiedzających będą stanowiły osoby spoza ZEA, co stanie się po raz pierwszy w historii Wystaw EXPO. Priorytetami obecności na EXPO 2020 będzie promocja Polski, w tym przede wszystkim w zakresie gospodarczym, a także wsparcie ekspansji polskich przedsiębiorstw na rynek ZEA oraz krajów Bliskiego Wschodu.

3.3 Współpraca przedsiębiorstw w ramach specjalnych stref ekonomicznych oraz klastrów

3.3.1 Specjalne Strefy Ekonomiczne

Całkowita liczba zezwoleń wydanych od początku funkcjonowania stref do końca 2017 r. wyniosła ponad 4 tys. (prawie 1,7 tys. zostało wyłączonych z obrotu prawnego w związku z cofnięciem, wygaśnięciem, stwierdzeniem nieważności bądź uchYLENIEM). W 2017 r. skumulowana wartość zainwestowanego kapitału wyniosła blisko 106,6 mld zł.

W roku 2017 wydanych zostało 349 zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych, przy czym na koniec roku ważnych pozostało 346 zezwoleń, co stanowiło 14,7% ogółu ważnych zezwoleń. Na koniec grudnia 2017 r. inwestorzy zatrudniali łącznie ponad 353 tys. pracowników. W stosunku do 2016 r. ich liczba zwiększyła się o 21 tys., tj. o 6,3%. Wzrost ten był zbliżony do poziomu z roku 2016, który wyniósł 6,4%.

Tabela 16. Efekty działania stref na dzień 31 grudnia 2017 r.

Lp.	Specjalna strefa ekonomiczna	Liczba ważnych zezwoleń	Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco w mln zł)	Miejsca pracy	
				nowe	utrzymane
1	Kamiennogórska	60	2 557,3	6 698	832
2	Katowicka	329	16 605,1	34 018	30 463
3	Kostrzyńsko-Słubicka	180	7 133,4	18 152	14 248
4	Krakowska	189	4 240,4	15 939	13 641
5	Legnicka	86	5 131,8	9 206	6 088
6	Łódzka	209	13 318,7	24 876	8 525
7	Mielecka	268	7 838,1	18 162	16 830
8	Pomorska	173	10 481,6	14 692	10 201
9	Słupska	79	1 592,3	2 415	1 063
10	Starachowicka	56	1 790,9	2 645	4 184
11	Suwalska	92	2 500,1	4 895	3 441
12	Tarnobrzaska	195	7 470,7	13 812	6 928
13	Wałbrzyska	315	22 789,5	39 439	10 829
14	Warmińsko – Mazurska	118	3 124,6	8 072	12 706
Razem		2 349	106 574,5	213 021	139 979

Źródło: MPiT.

Na koniec 2017 r. ponad 68% wartości kapitału zainwestowanego w strefach pochodziło z sześciu krajów: Polski, Niemiec, Holandii, USA, Luksemburga i Włoch. W porównaniu z rokiem 2016 zmianie uległa pozycja lidera, bowiem Polska z udziałem przekraczającym 21% wyprzedziła Niemcy. Dodatkowo na piątym miejscu znalazł się Luksemburg, który awansował z trzynastej pozycji zajmowanej w 2016 r. Z pierwszej szóstki krajów wypadła Belgia.

Ramka 1. Tzw. Polska Strefa Inwestycji

Rok 2018 to przełom w podejściu do polityki inwestycyjnej i dotychczasowej formuły funkcjonowania stref. Idea Polskiej Strefy Inwestycji została wprowadzona na podstawie Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji, która weszła w życie 30 czerwca 2018 r. Nowe przepisy są realizacją jednego z filarów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – Kapitału dla Rozwoju. Wprowadzone działania są komplementarne z innymi projektami Strategii, takimi jak Pakiet dla Miast Średnich czy Program Wspierania Inwestycji o Istotnym Znaczeniu dla Gospodarki Polski.

Ustawa zastąpi dotychczas funkcjonujący system wsparcia dla inwestorów w ramach ustawy z 1994 roku o Specjalnych Strefach Ekonomicznych. Wsparcie udzielane pod rządami nowej ustawy będzie polegało na uzyskaniu przez przedsiębiorcę prawa zwolnienia od podatku dochodowego, które będzie uzależnione nie tylko od lokalizacji inwestycji, ale od jej charakteru i jakości tworzonych miejsc pracy. Celem nowego podejścia jest zachęcenie przedsiębiorców do inwestowania na terenie całego kraju.

Dla zagwarantowania praw nabytych przez przedsiębiorców realizujących inwestycje na terenie SSE, zdecydowano się nie uchylać ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych. Obowiązki dwóch ustaw wprowadza przejrzysty podział na inwestycje, które będą korzystały z dotychczasowego wsparcia do 2026 r. w ramach zezwoleń wydanych na podstawie ustawy o SSE oraz inwestycje nowe, które będą mogły skorzystać ze wsparcia w oparciu o nową ustawę.

Tymczasem w ramach Polskiej Strefy Inwestycji instrument pomocy publicznej w postaci zwolnień podatkowych dostępny będzie dla przedsiębiorców planujących dokonanie inwestycji na dowolnym terenie przeznaczonym na inwestycje w kraju, które zgodnie z ustawodawstwem polskim oraz prawem Unii Europejskiej obejmować będą utworzenie nowego zakładu produkcyjnego oraz reinwestycje.

Korzystne rozwiązania w zakresie wsparcia inwestorów, które wchodziły obecnie w życie oznaczają całkowite odejście od ograniczeń terytorialnych, co wyeliminuje długotrwałą i obciążającą przedsiębiorcę i administrację publiczną procedurę zmiany granic SSE oraz ograniczenie obszarów, na których można było uzyskać wsparcie.

W przypadku ustawy o SSE okres korzystania przez danego przedsiębiorcę ze zwolnienia podatkowego wynikał z końcowej daty funkcjonowania SSE. Obecne rozwiązanie przewiduje korzystanie ze zwolnienia podatkowego przez okres obowiązywania wydanej na rzecz przedsiębiorcy decyzji o wsparciu – standardowo od 10 do 15 lat. Stosowana będzie zasada, że im wyższa pomoc publiczna w regionie dozwolona przez Unię Europejską, tym dłuższy możliwy okres zwolnienia.

Decyzja o wsparciu może być wydana w odniesieniu do nowej inwestycji po spełnieniu przez nią szeregu kryteriów, które mają na celu weryfikację czy inwestycja przysłuży się do rozwoju gospodarczo-społecznego kraju i regionu. W związku z tym premiowane będą przedsięwzięcia mające wpływ na konkurencyjność i innowacyjność regionalnych gospodarek, a w konsekwencji na rozwój gospodarczy Polski. Chodzi m.in. o transfer wiedzy, prowadzenie działalności B+R, rozwój klastrów, ale także zapewnienie korzystnych warunków dla pracowników, w tym tych wykraczających poza standardowe świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Minimalne kryteria dotyczące kosztów inwestycji zostaną zróżnicowane w zależności od rozmiaru przedsiębiorcy oraz stopy bezrobocia w powiecie właściwym dla lokalizacji inwestycji. Premiowanie będą także inwestycje w miastach średnich, tracących funkcje gospodarcze i społeczne. Na preferencje będą mogły liczyć również pozostałe regiony, w których występuje wysokie bezrobocie w myśl zasady im wyższe bezrobocie w powiecie, tym niższe wymagane nakłady inwestycyjne.

Należy także podkreślić, że nowe zasady pomocy publicznej dla inwestorów otwierają możliwość uzyskania wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców, gdyż wymagane nakłady będą dostosowane do ich możliwości. Powinno to sprzyjać zwiększonemu napływowi inwestycji w rejony słabiej rozwinięte, które na obecnym etapie rozwoju nie są w stanie sprostać wygórowanym wymaganiom dużych inwestorów jak np. infrastruktura czy dostępność zasobów ludzkich.

Mając na celu wykorzystanie dotychczasowego dorobku spółek zarządzających strefami, staną się one głównym punktem kontaktu w regionie do obsługi inwestora na każdym etapie realizacji inwestycji i będą działały w oparciu o stworzony przez siebie plan rozwoju inwestycji.

3.3.2 Klastry w Polsce

Jednym z priorytetów gospodarczych rządu jest zapewnienie rozwoju polskich przedsiębiorstw oraz wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki w UE oraz na rynkach globalnych. W dzisiejszych warunkach konkurencyjność gospodarki jest oparta w coraz większym stopniu o badania, rozwój i innowacje (B+R+I). Klastry dzięki naturalnie nawiązanej współpracy przedsiębiorstw, instytucji badawczych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych stały się przestrzenią do rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw, wzrostu transferu wiedzy pomiędzy różnymi interesariuszami oraz do rozwoju zaufania pomiędzy nimi.

Dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw działających w klastrach przyczynia się do szybszego wzrostu gospodarczego, podniesienia produktywności, zwiększonych zysków, napływu inwestycji bezpośrednich, wzrostu eksportu, kreowania nowych miejsc pracy. Tworzenie klastrów w zaawansowanych technologicznie sektorach sprzyja poprawie innowacyjności przedsiębiorstw. Szczególne znaczenie ma funkcjonowanie w ramach klastrów małych i średnich przedsiębiorstw, które bez wsparcia instytucjonalnego oraz tworzonego w klastrze łańcucha wartości nie byłyby często w stanie sprostać wyzwaniom rynku.

Pierwsze klastry w Polsce zaczęły powstawać w latach 2003-2005. W 2015 r. PARP przeprowadził analizę klastrów w Polsce, która skoncentrowała się na ustaleniu stanu faktycznego liczebności funkcjonujących w kraju klastrów. W wyniku tej 'inwentaryzacji' zidentyfikowano 134 klastry, które powstały pomiędzy rokiem 2003 a 2015. I choć badanie potwierdziło obecność klastrów funkcjonujących 12 lat, to większość (ponad 60%) stanowią klastry młode, tj. takie które powstały w latach 2011-2015, Polskie klastry działają zarówno w sektorach zaawansowanych technologicznie, tj. sektor teleinformatyczny czy sektory przemysłów kreatywnych, ale także sektorach tradycyjnych. Wśród klastrów działających w sektorach tradycyjnych wymienić należy klaster drzewny, klastry przemysłu meblowego, klaster budowlany, klaster surowcowy, klaster obróbki metalu, klaster zdrowej żywności, klastry jakości życia oraz klastry turystyczne.

W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przypisuje się klastrom istotną rolę związaną z rozwojem współpracy pomiędzy MŚP oraz wzrostem ich innowacyjności dzięki funkcjonowaniu w strukturach klastrowych, jak również umiędzynarodowieniem działań podmiotów klastra opartych o doświadczenie i współpracę pomiędzy członkami klastra. Istotnym elementem realizacji ww. założeń jest kontynuacja działań dotyczących identyfikacji oraz wsparcia Krajowych Klastrów Kluczowych.

W 2018 r. dokonano aktualizacji systemu oceny klastrów w ramach Konkursu o status KKK. Wprowadzone zmiany odzwierciedlają pożądane kierunki rozwoju klastrów w Polsce oraz mają na celu zapewnienie większej spójności pomiędzy polityką klastrową a innymi politykami publicznymi. System wyboru KKK składa się obecnie z sześciu obszarów oceny, które odnoszą się do najistotniejszych obszarów funkcjonowania klastrów: zasoby ludzkie i organizacyjne, zasoby infrastrukturalne i finansowe, potencjał gospodarczy klastra, tworzenie i transfer wiedzy, działania na rzecz polityk publicznych, orientacja na klienta. Dotychczas przeprowadzono dwie rundy konkursowe w ramach których wyłoniono 16 klastrów kluczowych. Obecnie status KKK posiadają: Klaster Dolina Lotnicza, Klaster Interizon, Klaster Obróbki Metali, Mazowiecki Klaster ICT, Polski Klaster Aluminium, Wschodni Klaster Budowlany oraz Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”, Klaster Lifescience Kraków, MedSilesie - Śląska Sieć Wyrobów Medycznych, NUTRIBIOMED Klaster, Śląski Klaster Lotniczy, Wschodni Klaster ICT, Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu, Klaster Zrównoważona Infrastruktura, Klaster Logistyczno-Transportowy Północ-Południe, Bydgoski Klaster Przemysłowy.

W 2018 r. zainicjowane zostały prace Grupy roboczej ds. polityki klastrowej, która gromadzi przedstawicieli 16 regionów, przedstawicieli KKK, innych klastrów oraz ekspertów ds. polityki klastrowej.

Grupa ma za zadanie wypracować kierunki rozwoju polityki klastrowej w Polsce i dokonać rewizji dotychczas realizowanych inicjatyw, ocenić stopień koordynacji polityki klastrowej na poziomie kraj-region oraz osiągnięte efekty synergii.

3.4 Bariery prowadzenia działalności

3.4.1. Bariery prowadzenia działalności gospodarczej w ocenie przedsiębiorców

Rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się z szeregiem wyzwań, które przedsiębiorcy decydują się ponieść w zmiennym otoczeniu gospodarczym. Definiowanie, a następnie wdrażanie interwencji publicznych mających na celu zmniejszenie tych wyzwań, które mogą stanowić barierę w rozwoju i prowadzeniu biznesu, jest ważnym zadaniem dla dalszego rozwoju przedsiębiorczości. Ankiety jakościowe są jednym z narzędzi analitycznych, stanowiących uzupełnienie statystyki publicznej w zakresie badań sektora przedsiębiorstw.

Badania ankietowe *Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców*, prowadzone cyklicznie od 1998 r., aktualnie przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, stanowią źródło informacji o barierach, z jakimi się spotykają przedsiębiorcy w prowadzeniu działalności gospodarczej. Ostatnią ankietyzację przeprowadzono na przełomie luty/marzec 2018 r. na wylosowanej grupie przedsiębiorstw.

Wykres 24. Najważniejsze bariery rozwoju przedsiębiorczości wg ankietowanych firm MSP w drugiej połowie 2017 r.

Źródło: *Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2017 roku*, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, czerwiec 2018.

Chociaż od wielu lat głównym problemem, przed którym stoją przedsiębiorcy jest wysokość podatków i opłat (22,9% wskazań ogółem), to znaczenie tego obszaru systematycznie maleje. Kwestie te są ważniejsze dla samozatrudnionych, niż przedsiębiorców zatrudniających pracowników (różnica w

odpowiedziach 10 pkt. proc.). Drugą najczęściej wskazywaną przeszkodą w prowadzeniu biznesu są małe obroty (16,1% ogółem - podobnie do wyników badania z drugiej połowy 2016 r.). Konkurencja dużych przedsiębiorstw oraz małych i średnich firm to bariery, których znaczenie nieznacznie wzrosło w ostatnim badaniu (odpowiednio 7,6% i 4,7% wskazań ogółem). Natomiast na skomplikowanie przepisów prawnych wskazało znacznie więcej niż zazwyczaj, bo 11,9% ankietowanych. Czynniki dotyczące pracowników tj. koszty oraz kwalifikacje są coraz bardziej dotkliwsze dla pracodawców – na brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach wskazało 9,3% przedsiębiorców natomiast na kwestie kosztów zatrudniania 6,4%.

Wśród mikroprzedsiębiorstw udział wskazań na wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem, jako najważniejszej bariery w prowadzeniu biznesu, wyniósł w drugiej połowie 2017 r. 25,4%. Drugą najważniejszą barierą były małe obroty – 16,2% wskazań. Wzrósł odsetek wskazań na skomplikowanie przepisów prawnych – 9,2%. Również mikroprzedsiębiorstwa borykają się z problemem braku pracowników o odpowiednich kwalifikacjach – 8,1% wskazało jako główną barierę rozwoju. Na konkurencję dużych firm wskazało 7,5% ankietowanych, małych i średnich firm 4,6%. Odsetek wskazań na biurokrację jest najwyższy wśród mikroprzedsiębiorstw (5,2%).

W grupie właścicieli firm małych 16,3% badanych wskazało na wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem jako na najważniejszą barierę oraz tyleż samo na małe obroty.

Dla właścicieli firm średnich najważniejszą barierę stanowił brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach (20,0%).

Obowiązujące przepisy i procedury mają istotny wpływ na prowadzenie działalności biznesowej. W drugiej połowie 2017 roku, wysoki udział odpowiedzi negatywnych (jakość przepisów ocenionych źle lub bardzo źle) obserwowano w przepisach i procedurach prawa podatkowego (61%), w dalszej kolejności sądownictwa gospodarczego (49%). Wysoki był odsetek odpowiedzi negatywnie oceniających przepisy i procedury w zakresie prawa pracy (40%) oraz kontroli działalności gospodarczej (39%). Natomiast przewaga ocen pozytywnych nad negatywnym wystąpiła w obszarze przepisów i procedur w zakresie zakładania i zamykania firmy: 46% ankietowanych przedsiębiorców oceniło je pozytywnie.

Większość przedsiębiorców oceniła, że nie zauważyła zmian w procedurach i przepisach w drugiej połowie 2017 roku. 33% ankietowanych niekorzystnie oceniło zmiany w prawie podatkowym, 24% w sądownictwie gospodarczym i 25% w kontroli działalności, a 20% w prawie pracy. Jednocześnie 15% przedsiębiorców wskazało na poprawę przepisów dot. kontroli działalności gospodarczej i tyleż samo w zakresie zakładania i zamykania firmy. 13% oceniło korzystnie zmiany przepisów dot. prawa podatkowego.

Działalność innowacyjna wiąże się z podejmowaniem wyższego ryzyka z racji samej specyfiki innowacji. Jednocześnie, z punktu widzenia pożądanej struktury nowoczesnej gospodarki, działalność taka jest jak najbardziej pożądana wśród przedsiębiorców. W badaniu przedsiębiorstw nieinnowacyjnych, chociaż 81,7% przedsiębiorstw wg badań GUS, w latach 2014-2016⁵⁸ nie znalazło przekonującego powodu dla wdrożenia innowacji, to jednak 18,3% zaniechało wdrożeń z uwagi na zbyt wysokie bariery. Do głównych barier we wdrażaniu innowacji wśród przedsiębiorstw przemysłowych należały: zbyt wysokie koszty, brak możliwości finansowania oraz trudność w pozyskiwaniu publicznych grantów lub subsydiów. Przedsiębiorcy ocenili też skutki wpływu regulacji na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych. Chociaż dla 17,7% przedsiębiorstw przemysłowych regulacje wpłynęły na zainicjowanie jednego lub więcej przedsięwzięć innowacyjnych, to 21,5% wskazało na podniesienie

⁵⁸ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016, GUS.

kosztów jednego lub więcej tego typu przedsięwzięć, 13,8% na powstrzymanie przedsiębiorstwa przed podjęciem jednego lub więcej przedsięwzięć innowacyjnych, 9,6% na opóźnienie zakończenia jednego lub więcej przedsięwzięć innowacyjnych, a 6,5% na zatrzymanie jednego lub więcej przedsięwzięć innowacyjnych będących w toku.

3.4.2 Luki kompetencyjne na rynku pracy

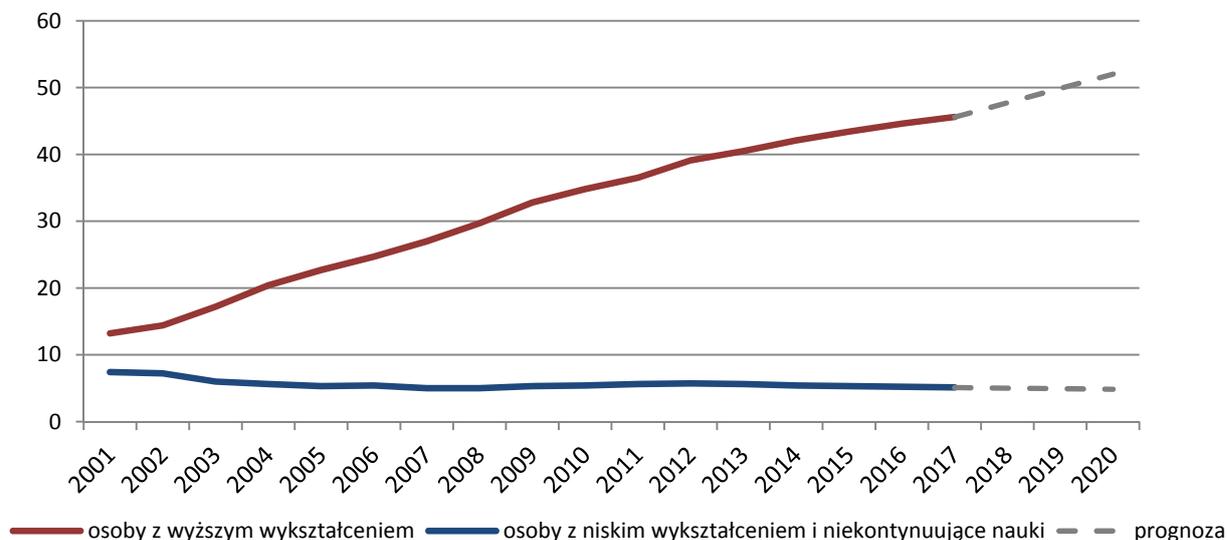
Kapitał ludzki o odpowiednio wysokich kompetencjach i kwalifikacjach dostosowanych do wyzwań zmieniającej się rzeczywistości stanowi jeden z istotnych czynników szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz poprawy jakości życia obywateli. Procesy zachodzące w polskiej gospodarce (m.in. gospodarcze, demograficzne, klimatyczne czy bezpieczeństwa energetycznego) przyczyniają się do zmian struktury popytu na pracę zarówno na rynku krajowym, jak również na lokalnych rynkach pracy, co przekłada się na zmieniające się zapotrzebowanie na kompetencje, jak również umiejętności. Bez odpowiedniego inwestowania w umiejętności wzrasta grupa osób, którym grozi wykluczenie społeczne, a postęp technologiczny nie przekłada się na wzrost gospodarczy. Zmiany struktury popytu na pracę wymagają odpowiedniego dostosowania podaży pracy poprzez rozwój kwalifikacji pracowników oraz zwiększenie ich mobilności.

Powszechnym problemem w skali kraju i regionów jest niedopasowanie systemów edukacji i kształcenia do potrzeb aktualnego i prognozowanego na przyszłość stanu rynku pracy. To niedopasowanie jest barierą dla ewolucji struktury wytwarzania dóbr i usług w kierunku umożliwiającym trwały wzrost gospodarczy. Obok konkretnych umiejętności zawodowych wsparcia wymagają ogólne postawy istotne dla funkcjonowania w życiu społecznym i gospodarczym, takie jak komunikatywność, kreatywność, umiejętność uczenia się czy umiejętność współpracy, które należy kształcić na każdym etapie edukacji od najwcześniejszych lat.

Dynamicznie zmieniające się uwarunkowania oraz konieczność sprostania dylematom rozwoju rodzą nowe wyzwania jakim muszą sprostać polska nauka i szkolnictwo wyższe. Zarówno na płaszczyźnie kształcenia (niewielki udział kadry z praktyki w dydaktyce), wspólnych przedsięwzięć badawczych (często łatwiejsze i „szybsze” jest realizowanie badań we własnym zakresie niż zlecenie ich placówce badawczej uczelni) i przepływu informacji (m.in. o zapotrzebowaniu na kwalifikacje i na temat kwalifikacji zatrudnionych absolwentów szkół i uczelni). **Kluczowe jest zatem wydobywanie potencjału wiedzy, umiejętności i kreatywności**, która pozwala na realizację aspiracji zawodowych, umożliwia adaptację do ciągle pojawiających się zmian w gospodarce oraz jest niezbędna dla tworzenia nowych, innowacyjnych rozwiązań.

Mimo, iż odsetek osób w wieku 18-24 lata z niskim wykształceniem i niekontynuujących nauki systematycznie się obniża w ostatnich latach - w roku 2017 wynosił 5,1% (w UE – 10,6%) to nadal konieczna jest poprawa jakości kształcenia na wszystkich jego etapach. **W polskiej edukacji należałoby postawić na rozwój jakościowy**, a nie tylko ilościowy – najlepsze polskie uczelnie (mimo że odsetek osób z wykształceniem wyższym – 45,6% w 2017 r. w stosunku do niespełna 40% średniej dla UE – jest imponujący) mieszczą się zaledwie w piątej setce tzw. listy szanghajskiej – prestiżowego rankingu najlepszych uczelni na świecie.

Wykres 25. Odsetek osób z wyższym wykształceniem w wieku 30-34 lata oraz odsetek osób z niskim wykształceniem i niekontynuujących nauki w wieku 18-24 lata wraz z prognozą na podstawie trendu z lat 2001-2017 (%).

Źródło: Opracowanie MPiT na podstawie danych Eurostat.

Gwarancją dobrego przygotowania absolwentów do rynku pracy, a także późniejszej właściwej adaptacji pracowników do potrzeb zmieniającej się gospodarki zarówno w wymiarze ogólnym, jak i regionalnym, jest aktywny udział pracodawców w tworzeniu programów kształcenia zawodowego.

Z uwagi na wysokie tempo rozwoju technologii, umiejętność adaptacyjności pracowników jest rzeczą niezbędną w ciągu całego życia zawodowego. Krytycznego znaczenia w tym aspekcie nabiera podnoszenie kompetencji również w wieku dorosłym.

Udział dorosłych uczących się przez całe życie jest niski i spada w ciągu ostatniego dziesięciolecia (wykres 38.), szczególnie wśród starszych pracowników i osób o niskich kwalifikacjach, którzy najbardziej tego potrzebują. W Polsce w 2016 r. tylko 3,7% osób w wieku 25-64 lata podnosiło swoje kompetencje (w UE – 10,8%).

Istotną sprawą dla pracodawców poszukujących pracowników jest znajomość języków obcych. Zgodnie z wynikami badania *Kształcenie Dorosłych w 2016 r.* (GUS, 2018), ponad dwie trzecie badanej populacji osób w wieku 18-69 lat deklarowało znajomość jakiegokolwiek języka obcego, spośród których najliczniejszą grupę stanowiły osoby umiejące posługiwać się tylko jednym językiem obcym (44,7% ogółu badanej populacji). Przeważająca część deklarujących posługiwanie się jednym językiem obcym osób (66,5%) opanowała go na poziomie podstawowym. Obok dużej liczby osób nie posługujących się żadnym językiem obcym (prawie jedna trzecia ankietowanych), 57,4% obywateli znających język obcy określało swoje umiejętności językowe na poziomie zaledwie podstawowym. Niecałe 30% całej badanej populacji oceniało posiadane kompetencje w zakresie języków obcych na poziomie co najmniej średnim, którego osiągnięcie wydaje się być dzisiaj niezbędne, aby sprostać wymogom współczesnej gospodarki opartej na wiedzy⁵⁹

Rynek pracy zmienia się w ostatnich latach nie tylko pod względem demograficznym, ale również sektorowym i jakościowym, przy czym tempo zmian jest dynamiczne. Robotyzacja stanowisk pracy, autonomiczne produkty, inteligentne fabryki stają się coraz powszechniejsze. Digitalizacja, stanowiąca

⁵⁹ GUS (2018) *Kształcenie dorosłych w 2016 r.*, Gdańsk.

filary Przemysłu 4.0. staje się obecna we wszystkich obszarach działalności firm, a mimo to przedsiębiorcy doświadczają znacznych barier podaźowych na rynku pracy. Nowe zawody i zapotrzebowanie na nowe kompetencje wpływają na konieczność reedukacji zasobów ludzkich, co staje się niełatwym zadaniem w czasach tzw. „rynku pracownika”. Efektywne zarządzanie czterema odmiennymi pokoleniami pracowników może stanowić ważną przewagę konkurencyjną przedsiębiorstw.

Efektywni pracownicy muszą łączyć wiedzę dotyczącą specyficznego procesu produkcji z umiejętnościami z zakresu IT, w tym pod kątem wyzwań związanych z cyfrową transformacją przemysłu. System edukacji i rozwoju umiejętności powinien być na tyle elastyczny, aby pozwalał na szybkie reagowanie na zapotrzebowanie gospodarki na konkretne umiejętności. Z danych GUS wynika, że tylko 46,4% Polaków posiada umiejętności cyfrowe.⁶⁰

Kwestia adekwatności posiadanych kwalifikacji w erze digitalizacji wydaje się być coraz bardziej ważąca. Jak wynika z badań rynkowych⁶¹ wśród firm działających w obszarze cyfryzacji, 44% pracowników zadeklarowało, że musi aktualizować swoje umiejętności systematycznie by dobrze wykonywać swoją pracę, 9% co 1-3 miesiące, 21% co 6 miesięcy, a 17% raz na roku. Zaledwie 2% stwierdziło, że nie ma takiej potrzeby, 3% nie wiedziało, a 5% odpowiedziało, że wystarczy podjąć takie działania raz na kilka lat.

Budowanie nowoczesnych kadr dla polskiej gospodarki jest jednym ze strategicznych wyzwań zapisanych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Strategia, zgodnie z oczekiwaniami przedsiębiorców, wskazuje na potrzebę skonstruowania nowego modelu współpracy szkolnictwa z gospodarką – m.in. poprzez włączenie do systemu kształcenia praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach czy aktywny udział przemysłu w przygotowaniu programów nauczania. Istotną rolę w konstruowaniu modelu współpracy szkolnictwa z przedsiębiorcami odgrywa system rad ds. kompetencji. System składa się z trzech elementów: Sektorowych Rad ds. Kompetencji, Rady Programowej oraz Bilansu Kapitału Ludzkiego czyli badania dopasowania kompetencyjnego podaży i popytu na rynku pracy.

Spośród działań realizowanych w 2017 r. przez instytucje publiczne na rzecz lepszego dostosowania kwalifikacji do wymogów rynku pracy, należy wspomnieć m.in. o kontynuacji wdrażania wprowadzonej w maju 2014 r. nowelizacji *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Wprowadziła one nowe rozwiązania, takie jak trójstronne umowy szkoleniowe, system bonów, m.in. bon stażowy i bon szkoleniowy oraz Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS).

W 2017 r. z powyższych instrumentów skorzystało, m.in.:

- 49,2 tys. osoby bezrobotne i poszukujące pracy, które ukończyły szkolenie, z czego 15,4 tys. osób bez kwalifikacji zawodowych. 34,3 tys. osób podjęło pracę w trakcie lub do trzech miesięcy po ukończeniu szkolenia;
- 140,1 tys. osób bezrobotnych, które ukończyły staż, z tego 118,6 tys. osób kontynuowało zatrudnienie;
- 173 osoby ukończyły przygotowanie zawodowe osób dorosłych;
- 253 osoby bezrobotne, które ukończyły szkolenie w ramach trójstronnych umów szkoleniowych (podpisywanych między pracodawcą, PUP i instytucją szkoleniową);
- 27,4 tys. pracodawców otrzymało wsparcie finansowe z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS) na działania z zakresu kształcenia ustawicznego, co pozwoliło 110 tys. osób pracujących rozwijać swoje kompetencje i kwalifikacje.

⁶⁰ GUS (2017). *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013-2017*.

⁶¹ "Coming of Age Digitally", MIT Sloan Management Review & Deloitte, 2018.

Przedsiębiorców coraz silniej dotyka problem braku odpowiednich kandydatów na wolne stanowisko pracy. Wg badań sektora MŚP prowadzonych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii⁶², wśród ankietowanych przedsiębiorców zatrudniających pracowników i prowadzących nabór w drugiej połowie 2017 roku, 18% oświadczyło, że nie zgłosił się żaden kandydat do pracy, 29% zaledwie 1, 35% od 2 do 4, a 18% od 5 kandydatów wzwyż. Przedsiębiorcom nie zawsze udaje się znaleźć właściwy personel, czego najczęstszą przyczyną były zbyt wysokie oczekiwania płacowe oraz brak wymaganych kwalifikacji. Jednocześnie w firmach zatrudniających pracowników, wolne miejsca pracy dla pracowników wykwalifikowanych istniały w 25% podmiotów, 2% dla pracowników niewykwalifikowanych, a 8% podmiotów zadeklarowało posiadanie stanowisk pracy zarówno dla wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych.

W prognozie na 2018 r. znalazło się 27 zawodów uznanych przez ekspertów za deficytowe - największych problemów ze znalezieniem odpowiednich osób do pracy można spodziewać się w branżach związanych z budownictwem i przemysłem (cieśle, stolarze budowlani, murarze i tynkarze, spawacze), ale również w gastronomii (kucharze, cukiernicy) i branży medycznej (pielęgniarki i położne, opiekunowie osoby starszej i niepełnosprawnej), w transporcie oraz usługach.⁶³

Polska jak cała UE, napotyka problemy niekorzystnych przemian demograficznych. Według prognoz GUS w nadchodzących latach Polskę czeka wyraźny spadek liczby ludności. Do 2020 r. populacja naszego kraju zmniejszy się o 280 tys. mieszkańców w porównaniu z 2015 r., a do 2030 prawie o milion. W przypadku rynku pracy, bardziej istotny od malejącej ogólnej liczby ludności okazuje się spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, a więc osób pomiędzy 18. a 64. rokiem życia. W latach 2015-2020 ubędzie blisko 590 tys. osób w wieku produkcyjnym, a w kolejnych latach proces ten jeszcze się nasili. Łącznie do 2030 r. zasoby pracy zmniejszą się o ponad 1,5 mln osób (tj. o ponad 6%). Najgwałtowniejszy spadek dotyczyć będzie osób w wieku produkcyjnym „mobilnym”, czyli pomiędzy 18 a 45 r.ż. Pod względem ekonomicznym ta część siły roboczej jest szczególnie cenna. Zgodnie z analizą prognozy Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (CEDEFOP) największy spadek podaży pracy w Polsce w perspektywie do 2025 r. wystąpi w grupach wiekowych 15-24 i 25-34 (odpowiednio 22,5% i 21,5%).

W obliczu obecnych wyzwań, starzenia się populacji i zmniejszenia liczby miejscowej siły roboczej, szczególnego znaczenia nabiera odpowiednia polityka migracyjna. Rosnąca mobilność ludności, w tym zwłaszcza mobilność zasobów pracy, staje się warunkiem *sine qua non* rozwoju ekonomicznego i społecznego wielu gospodarek.

Perspektywa zachodzących przemian demograficznych wymaga opracowania długofalowego i spójnego podejścia do tego wyzwania, z uwzględnieniem kwestii zarządzania migracjami, co zostało wskazane w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* z 14 lutego 2017 r. W kontekście potrzeb rynku pracy, *Strategia* zakłada, że specyficzna sytuacja Polski, jako kraju wciąż jeszcze emigracyjnego (od 2002 r. liczba osób przebywających czasowo za granicą systematycznie rośnie), ale także imigracyjnego (rosnąca atrakcyjność ekonomiczna skutkująca sukcesywnym wzrostem udziału cudzoziemców na rynku pracy – zwłaszcza ze wschodu Europy i Azji), wymusza prowadzenie odpowiednich działań, w odniesieniu do procesu emigracji oraz imigracji.

W 2017 r. wydano ponad 235,6 tys. zezwoleń na pracę w Polsce dla obcokrajowców (o 85% więcej niż w 2016 r.). Najliczniejszą grupę uprawnionych stanowili obywatele Ukrainy (81,7%), a następnie Białorusi (4,5%), Nepalu (3%), Indii (1,7%) i Mołdawii (1,6%). Najwięcej obcokrajowców podjęło pracę

⁶² *Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2017 roku.*

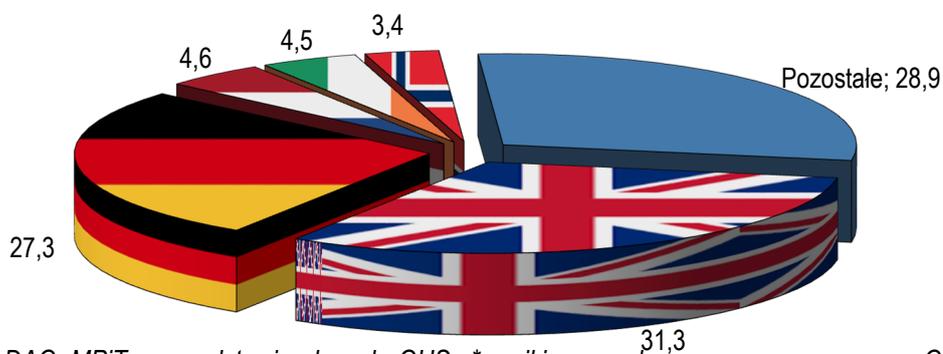
⁶³ MRPIPS (2018). *Barometr zawodów 2018*, Warszawa.

w budownictwie; handlu hurtowym i detalicznym, informacji i komunikacji oraz przetwórstwie przemysłowym.⁶⁴

Największe zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców występuje nadal w województwie mazowieckim – w 2017 r. w tym regionie wydano 32% zezwoleń i zarejestrowano 23% oświadczeń. Jednak znaczenie tego województwa wyraźnie spada na tle Polski i obserwowany jest stopniowy wzrost znaczenia innych regionów, m.in. województwa dolnośląskiego, wielkopolskiego czy podkarpackiego.

Według szacunku Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2016 r. poza granicami Polski przebywało czasowo około 2,5 mln Polaków, tj. 4,7% więcej niż w 2015 roku. W Europie przebywało około 2,2 mln osób, przy czym zdecydowana większość (około 2,1 mln) przebywała w krajach członkowskich UE. Liczba ta zwiększyła się o 5,1% w stosunku do 2015 roku.

Wykres 26. Szacunek mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą w ujęciu geograficznym w 2016 roku (w %)*

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS; *wyniki szacunku opracowanego przez GUS powinny być traktowane jako przybliżone.

4. OTOCZENIE DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Od czasu publikacji ostatniego raportu wprowadzono szereg zmian prawnych, poprawiających warunki prowadzenia działalności gospodarczej. 30 kwietnia 2018 r. weszła w życie tzw. Konstytucja Biznesu, tj. pakiet 5 ustaw, które mają przede wszystkim pomóc zbudować na nowo partnerskie relacje między przedsiębiorcami a urzędnikami i ułatwić założenie oraz prowadzenie firmy w Polsce. Jeden z tych pakietów - ustawa Prawo przedsiębiorców - wprowadza kanon podstawowych zasad dających gwarancje przedsiębiorcom w relacjach z władzą publiczną. Jako akt centralny ma wpływać na sposób stanowienia, interpretacji i stosowania wszystkich przepisów dotyczących działalności gospodarczej. Do najważniejszych zapisów ustawy należy zaliczyć m.in. ustanowienie katalogu praw i obowiązków przedsiębiorców i organów, stanowiących wytyczne dla organów administracji i stawiających granice ich ingerencji w wolność działalności gospodarczej.

Przedstawione w poprzednim rozdziale wyniki analizy barier dla sektora MŚP potwierdzają, że wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem stanowi najczęściej wskazywaną przez przedsiębiorców barierę ich rozwoju. Odpowiedzią polityki publicznej za zdiagnozowany problem było m.in. uchwalenie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą na mniejszą skalę. Wprowadza ona rozwiązania mające na celu rozwiązanie problemu związanego z nadmiernym obciążeniem przedsiębiorców prowadzących niskoprzychodową działalność gospodarczą. Uzależniają one wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne od uzyskiwanego przychodu.

Z badania Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE), realizowanego przez Komisję Europejską we współpracy z EBC wynika, że dostęp do finansowania nie jest w tej chwili kluczową barierą rozwoju dla większości przedsiębiorstw polskich ani europejskich. Nie znaczy to, że ten problem nie istnieje. Wciąż możemy mówić o relatywnie większej luce finansowej w niektórych segmentach rynku – tj. przedsiębiorstwach mikro, nowych, bez historii kredytowej czy na rynku kapitału podwyższonego ryzyka. W mocy pozostają również zalecane ogólne kierunki ograniczania tej luki, czyli głównie różne sposoby ograniczania asymetrii informacji oraz upowszechniania form finansowania alternatywnych względem kredytu bankowego, w szczególności tzw. długu alternatywnego, rozwiązań hybrydowych oraz mechanizmów rynku kapitałowego.

Środki własne przedsiębiorstw są w Polsce źródłem finansowania dla ponad 77% wartości realizowanych inwestycji w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Za pomocą krajowych i zagranicznych kredytów bankowych w 2017 r. sfinansowano wydatki inwestycyjne o wartości 17,7 mld zł, co stanowiło 10% nakładów, potwierdzając rolę kredytu jako drugiego co do ważności źródła wydatków inwestycyjnych. Istotną rolę w zewnętrznym finansowaniu działalności pełni leasing. Jest to główne, obok kredytu, zewnętrzne źródło finansowania inwestycji w polskiej gospodarce. W 2017 r. leasingodawcy sfinansowali inwestycje o wartości 67,8 mld zł, co stanowiło nominalny wzrost o 15,7%. Jest to dynamika zbliżona do wysokiej wieloletniej średniej, a oczekiwania branży na kolejny rok są równie optymistyczne. Wciąż niewielką rolę odgrywa polski rynek Private Equity (PE/VC), będący w fazie rozwoju. Niezbędna infrastruktura prawno-organizacyjna dla funkcjonowania sektora została już w dużej mierze zbudowana, natomiast w przyszłości konieczne będzie zwiększenie udziału środków prywatnych.

W roku 2017 oraz w pierwszych miesiącach 2018 realizacja programów perspektywy 2014-2020 została przyspieszona, zarówno pod względem umów, jak i płatności. Obecnie gros finansowania dotyczy celów związanych z badaniami i rozwojem, innowacyjnością i szeroko pojętą konkurencyjnością przedsiębiorstw.

4.1 Otoczenie prawno-instytucjonalne

4.1.1 Horyzontalne regulacje gospodarcze

W lipcu 2017 r. weszła w życie **ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych**. Głównym celem nowelizacji przepisów było stworzenie mechanizmu stymulującego proces inwestycyjny dokonywany przez przedsiębiorców. Zakłada się, że dzięki wprowadzonym zmianom szerszy krąg przedsiębiorców będzie chętniej inwestował w maszyny i urządzenia, co z kolei wpłynie na poprawę wydajności oraz konkurencyjność prowadzonego przedsiębiorstwa.

Nowe przepisy obejmują zarówno podatników płacących CIT oraz PIT, którzy każdego roku będą mogli dokonać jednorazowych odpisów amortyzacyjnych w wysokości do 100 tys. zł rocznie. Z jednorazowego odpisu amortyzacyjnego mogą korzystać przedsiębiorcy, którzy dokonali zakupu maszyny lub urządzenia (lub dokonali wpłat na poczet nabycia środków trwałych) znajdujących się w grupach 3-6 oraz 8 Klasyfikacji Środków Trwałych za kwotę nie mniejszą niż 10 tys. zł.

W 2018 r. kontynuowane są prace nad Pakietem 100 zmian dla firm, przy czym 85% zaprojektowanych rozwiązań weszło w życie już w 2017 r.

5 lutego 2018 r. Prezydent RP podpisał **ustawę z 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektroniczną**. Regulacje wejdą w życie 1 stycznia 2019 r.

Pracodawcy będą przechowywać akta pracownicze krócej – 10, zamiast obecnych 50 lat. ZUS będzie dysponował wszystkimi danymi niezbędnymi do uzyskania świadczeń i ustalenia ich wysokości. Będą one zapisane na koncie ubezpieczonego. Pracodawcy będą mogli prowadzić dokumentację pracowniczą w postaci elektronicznej, co jest wyjściem naprzeciw trwającej już w biznesie cyfrowej transformacji. Jeśli pracodawca zdecyduje się na tę formę archiwizacji akt, dotychczasowa dokumentacja papierowa zostanie zeskanowana i opatrzona kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Oddziaływanie: będzie taniej i prościej poprzez zmniejszenie powierzchni magazynowania, zmniejszenie ilości wyposażenia technicznego niezbędnego do przechowywania dokumentów pracowniczych (np. segregatory, regały) oraz zwiększenie poziomu zabezpieczenia ubezpieczonych i ich rodzin poprzez przekazanie danych do ZUS, który będzie mógł korzystać ze swoich zasobów informacji w trakcie ustalania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Zamiast stosu papierów – forma elektroniczna.

W 2018 r. kontynuowane były również prace nad **pakietem Konstytucji Biznesu**, który wszedł w życie 30 kwietnia 2018 r.

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, jako centralny akt prawa gospodarczego, zawiera kanon podstawowych zasad, które urzeczywistniają wolność działalności gospodarczej i wyznaczają ogólne ramy jej prowadzenia. Uchwalone przepisy służą wzmocnieniu praw i gwarancji przedsiębiorców. Zasady ogólne wyznaczają standard działań organów publicznych w sprawach przedsiębiorców. Ustawa wprowadziła m.in. tzw. instytucję działalności nierejestrowej (w przypadkach działalności na mniejszą skalę nie powstaje obowiązek rejestracji działalności), jak również tzw. „ulgę na start”, która przewiduje, że początkujący przedsiębiorcy zostaną zwolnieni z obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne przez pierwsze 6 miesięcy prowadzenia działalności. Zgodnie z przepisami ustawy przedsiębiorca w kontaktach z urzędami będzie posługiwał się wyłącznie numerem NIP, który stanie się również numerem identyfikacyjnym w rejestrze REGON. Organy administracji będą

wydawały natomiast „objaśnienia prawne” wyjaśniające przepisy w zakresie działalności gospodarczej, dotyczące praktycznego stosowania tych przepisów, napisane prostym językiem.

Pakiet wprowadził również instytucję Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców (**ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców**). Zadaniem Rzecznika jest stanie na straży i ochrona praw przedsiębiorców. W zakresie jego kompetencji znalazły się m.in. opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących interesów przedsiębiorców, występowanie do odpowiednich organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, a także do odpowiednich urzędów z wnioskami o wydanie objaśnień prawnych szczególnie skomplikowanych przepisów dotyczących działalności gospodarczej, wspieranie mediacji pomiędzy przedsiębiorcami a organami administracji oraz zwracanie się do odpowiednich organów, organizacji i instytucji z wnioskami o podjęcie odpowiednich działań.

Kolejną regulacją w ramach pakietu jest **ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy**. Wśród najważniejszych modyfikacji centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej (CEIDG), znajdują się: umożliwienie udostępniania w CEIDG rejestru pełnomocnictw i prokury, wprowadzenie zasady automatycznego wznowienia wykonywania działalności po upływie okresu zawieszenia, ograniczenie zakresu danych zawartych we wpisie do CEIDG nie związanych bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub nie wpływających istotnie na bezpieczeństwo obrotu gospodarczego. Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy natomiast, to rozwinięcie obecnej strony www.biznes.gov.pl. Punkt nie tylko wyjaśni, w jaki sposób załatwić poszczególne sprawy urzędowe, ale też umożliwi np. uiszczanie opłat urzędowych czy uzyskanie zaświadczenia o niezaleganiu z podatkami lub składkami. Będzie także dostarczał przedsiębiorcom jasnych i precyzyjnych informacji o przepisach dotyczących wykonywania działalności gospodarczej – zgodnie z przyjętymi założeniami o potrzebie prowadzenia spraw przy wykorzystaniu nowych technologii komunikacyjnych. Punkt będzie też przypominał przedsiębiorcom, przez SMS lub e-mail, np. o zbliżających się terminach urzędowych. Na stronie internetowej będą też publikowane wyjaśnienia dotyczące zagadnień prawnych budzących najwięcej wątpliwości w praktyce. Możliwe będzie wreszcie zgłaszanie propozycji usprawnień czy likwidacji konkretnych obciążeń administracyjnych m.in. poprzez umożliwianie im załatwiania spraw związanych z podejmowaniem, wykonywaniem i zakończeniem działalności gospodarczej na terytorium państwa.

Pakiet zawiera również regulację, która w sposób kompleksowy określa normy prawne wykonywania działalności gospodarczej i transgranicznej działalności usługowej na terytorium RP przez przedsiębiorców zagranicznych i inne osoby zagraniczne (**ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym**). Ustawa konsumuje przepisy ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o świadczeniu usług na terytorium RP oraz przepisy aktualnie dotychczas obowiązującej ustawy o swobodzie działalności gospodarczej dotyczące utworzenia i działalności oddziałów przedsiębiorcy zagranicznego.

28 maja 2018 r. Prezydent RP podpisał **ustawę z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zasadach pozyskiwania informacji o niekaralności osób ubiegających się o zatrudnienie i osób zatrudnionych w podmiotach sektora finansowego**. Ustawa reguluje zasady badania niekaralności kandydatów ubiegających się o zatrudnienie oraz osób zatrudnionych w podmiotach sektora finansowego lub wykonujących czynności na rzecz tych podmiotów. Dotychczasowy brak możliwości weryfikacji niekaralności osób zatrudnianych w tych podmiotach osłabiał bezpieczeństwo obrotu oraz zmniejszał konkurencyjność polskich firm i negatywnie wpływał na decyzje o inwestycjach w tym sektorze rynku.

7 czerwca 2018 r. Sejm RP uchwalił **ustawę o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej**. Ustawa wprowadza możliwość kontynuacji działalności firmy zmarłego jako tzw.

przedsiębiorstwa w spadku, prowadzonego przez zarządcę sukcesyjnego. Dzięki temu firma zachowa pracowników, numer NIP i ciągłość rozliczeń podatkowych, będzie można dalej wykonywać koncesje czy zezwolenia uzyskane przez przedsiębiorcę, a także realizować zawarte przez niego kontrakty handlowe.

Zarządcę sukcesyjnego będzie mógł przede wszystkim powołać sam przedsiębiorca za życia. To bardzo proste rozwiązanie – wystarczy oświadczenie na piśmie i wpis do CEIDG (bez opłat). Po śmierci przedsiębiorcy zarządca będzie mógł natychmiast przejąć prowadzenie bieżącej działalności firmy. Przepisy ustawy przewidują też „mechanizm awaryjny” – powołanie zarządcy sukcesyjnego przez osoby dziedziczące przedsiębiorstwo lub małżonka przedsiębiorcy. Może to nastąpić w terminie 2 miesięcy od śmierci, za zgodą 85% uprawnionych. W tym przypadku przewidziany został wymóg aktu notarialnego. Zarządca sukcesyjny będzie mógł prowadzić firmę aż do zakończenia formalności spadkowych (podziału spadku), maksymalnie 2 lata. Sąd będzie mógł w szczególnych przypadkach przedłużyć zarząd sukcesyjny na okres do 5 lat.

30 czerwca 2018 r. weszła w życie **ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji**. Głównym założeniem nowej ustawy jest stworzenie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestowania, nie tylko dla dużych przedsiębiorstw ale w szczególności dla podmiotów należących do sektora MŚP. Przepisy ustawy dają możliwość skorzystania z wielu ulg związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, które dają specjalne strefy ekonomiczne. Znaczącym novum jest jednak odejście od zwolnień podatkowych uzależnionych od lokalizacji prowadzonej działalności. Nowe przepisy nie wiążą działalności gospodarczej z konkretną lokalizacją na terenie kraju, a bardziej z charakterem inwestycji i jakością tworzonych miejsc pracy (nowe rozwiązania opisano bardziej szczegółowo w podrozdziale 3.3.1)

6 czerwca 2018 r. opublikowana została koncepcja nowego **Prawa zamówień publicznych**, przedstawiająca propozycję całościowej reformy systemu zamówień publicznych oraz jego nowego kształtu. Obecnie trwają spotkania z interesariuszami dotyczące Koncepcji. Do końca 2018 r. ma zostać przygotowany oraz skierowany do rządowego procesu legislacyjnego projekt nowej ustawy Prawo zamówień publicznych. Planowane jest, iż przyjęcie nowej ustawy przez Sejm nastąpi w 2019 r.

Głównymi celami nowej regulacji są m.in. bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych, zwiększenie konkurencyjności postępowań, większy dostęp do rynku zamówień dla MŚP, zwiększenie pewności i przejrzystości prawa czy większa transparentność postępowań.

Wśród propozycji zawartych w koncepcji nowego Prawa zamówień publicznych, które w sposób szczególny mają służyć przedsiębiorcom są m.in. zrównoważenie pozycji stron umowy (w tym wprowadzenie otwartego katalogu klauzul abuzywnych), zapewnienie w kontraktach długoterminowych płatności częściowych albo zaliczek, poszerzenie zakresu przysługujących wykonawcom środków ochrony prawnej oraz zmniejszenie ich kosztów, uproszczenia proceduralne w tym wprowadzenie uproszczonej procedury dla zamówień o wartości poniżej progów unijnych, integracja rejestrów umożliwiająca zmniejszenie ilości dokumentów jakie będą mieli przedłużyć wykonawcy ubiegający się o udzielenie zamówienia.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą na mniejszą skalę (wejdzie w życie 1.01.2019 r.) wprowadziła rozwiązania mające na celu rozwiązanie problemu związanego z nadmiernym obciążeniem przedsiębiorców prowadzących niskoprzychodową działalność gospodarczą (m.in. związaną z działalnością sezonową). Uzależniają one wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne od uzyskiwanego przychodu. Warunkiem korzystania z mechanizmu proporcjonalnie obniżonych składek do osiąganego przychodu będzie:

- uzyskiwanie przychodu nieprzekraczającego w ciągu roku kalendarzowego 30-krotności minimalnego wynagrodzenia (w przypadku rozpoczęcia lub zawieszenia działalności)

gospodarczej w ciągu roku kalendarzowego, limit przychodów ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu);

- niekorzystanie równocześnie z preferencyjnej podstawy wymiaru składek dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (tzw. mały ZUS);
- prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w poprzednim roku kalendarzowym przez min. 60 dni;
- niewykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej na rzecz byłego pracodawcy.

Z nowego mechanizmu będzie można korzystać przez 36 miesięcy w ciągu ostatnich 60 miesięcy prowadzenia działalności. Z regulacji zostały wyłączone osoby, do których w poprzednim roku kalendarzowym miały zastosowanie przepisy dotyczące zryczałtowanego podatku dochodowego w formie karty podatkowej i korzystali ze zwolnienia sprzedaży od podatku od towarów i usług na podstawie art. 113 ust. 1 i 9 ustawy o podatku od towarów i usług. Jest to uzasadnione tym, że te osoby nie przekazują informacji o przychodach w składanych formularzach podatkowych do KAS.

Spodziewanym efektem regulacji jest poprawa rentowności niskoprzychodowych działalności gospodarczych, które obecnie ponoszą nieadekwatne obciążenia parafiskalne. Powinna ona wpłynąć pozytywnie na przeżywalność przedsiębiorstw oraz przyczynić się do rozwoju przedsiębiorczości.

Projekt **ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym** obejmuje ponad 50 ułatwień dla małego i średniego biznesu. Projekt ułatwia prowadzenie firmy na 3 sposoby: zmniejsza obciążenia biurokratyczne, rozszerza niektóre przywileje, jednoznacznie przesądza niejasności w przepisach, które rodzą problemy w codziennej działalności firmy. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (MPiIT) szacuje, że w ciągu 10 lat obowiązywania tej ustawy w kieszeniach przedsiębiorców zostanie co najmniej 3,8 mld zł. Regulacja zawiera m.in. propozycję podwyższenia progu przychodów uprawniającego do uzyskania statusu „małego podatnika” z 1,2 mln euro do 2 mln euro, uznawania wynagrodzenia małżonka jako kosztu uzyskania przychodu oraz umożliwienia jednorazowego rozliczenia straty do 5 mln zł. W projekcie proponuje się uproszczenia w księgowości dla mikroprzedsiębiorców, drobne ułatwienia w zakresie BHP oraz uproszczenia i przesądzenie spornych kwestii dla spółek z o.o.

Obecnie trwają prace nad tzw. prostą spółką akcyjną (PSA) – **projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw** jest już po konsultacjach publicznych i uzgodnieniach międzyresortowych.

Nowy rodzaj działalności – prosta spółka akcyjna, będzie idealnym rozwiązaniem dla młodych, innowacyjnych firm, których największym kapitałem jest pomysł. PSA to nowa forma prawna prowadzenia biznesu, projektowana z myślą o innowacyjnych firmach – startupach. PSA będzie można dostosować do swoich potrzeb – jej najważniejszą cechą jest duża elastyczność założycieli w kształtowaniu relacji w spółce, jej struktury majątkowej i organizacyjnej. Wkładem do spółki może być to, co stanowi najważniejszy początkowy kapitał startupu, nie trzeba tworzyć „sztucznego” często kapitału zakładowego. Kapitałem pieniężnym spółki można dysponować łatwiej niż w przypadku innych spółek kapitałowych – nie będą konieczne procedury podwyższania kapitału zakładowego. Akcje spółki można wyposażyć w różnorodne prawa, np. zapewnić odpowiednią „siłę” akcjom założycielskim albo wyemitować akcje nieme. PSA do działania potrzebuje jedynie zarządu (brak obowiązkowej rady nadzorczej), założyciele mogą jednak alternatywnie powołać radę dyrektorów, która zajmie się zarówno zarządem jak i nadzorem w spółce. W razie niepowodzenia można skorzystać z uproszczonej likwidacji.

Aktualnie prowadzone są również prace nad **ograniczeniem zatorów płatniczych**. Ponad połowa polskich firm deklaruje, że opóźnienia w płatnościach są barierą dla rozwoju ich działalności. Podobny skutek mają wydłużane nawet do 120 dni terminy płatności. Problem dotyka szczególnie mocno MŚP:

firmy te ponoszą wyższe koszty związane z opóźnieniami w zapłacie i mają słabszą pozycję negocjacyjną wobec dużych firm. Pierwszym krokiem było przygotowanie Zielonej Księgi ws. zatorów płatniczych, która zawierała propozycje i przykłady rozwiązań prawnych z różnych krajów.

Konsultacje Zielonej Księgi potwierdziły, że zatory są dużym problemem dla polskich przedsiębiorców, na tyle poważnym, że wymaga on przemyślanej, ale i zdecydowanej interwencji ustawodawcy. W toku konsultacji kluczowe propozycje z Zielonej Księgi zyskały poparcie przedsiębiorców. Pozytywny odbiór proponowanych rozwiązań potwierdziła też – skierowana do biznesu – ankieta Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. W oparciu o wyniki przeprowadzonych konsultacji i analiz przygotowano projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych, który został przekazany do uzgodnień międzyresortowych, opiniowania i konsultacji publicznych.

Podjęto prace nad przygotowaniem **rozwiązań dot. problematyki postępowań grupowych**. Potrzeba działań w tym zakresie jest uzasadniona tym, aby zwiększyć ochronę prawną dla MŚP i konsumentów poszkodowanym masowo w związku z naruszeniem prawa konkurencji i prawa ochrony konsumentów. Regulacje powinny wzmocnić pozycję MŚP i konsumentów w sprawach o szkody wyrządzone z naruszeniem prawa konkurencji i prawa konsumenckiego.

Jeszcze innym problemem jest potrzeba wzmocnienia pozycji konsumentów czy kontrahentów dużych podmiotów działających poprzez „spółki córki” (spółki celowe). Pojawia się bowiem w grupach kapitałowych praktyka tworzenia tzw. „centrów strat” - spółek zależnych, powoływanych jedynie w celu ponoszenia przez nie ryzyka biznesowego, bez wymiernych korzyści, wynikiem czego spółka nie jest w stanie spłacać swoich zobowiązań. Stąd trwają prace koncepcyjne nad projektem ustawy o odpowiedzialności przebijającej, którego istotą jest wprowadzenie odpowiedzialności cywilnoprawnej „spółki matki” za szkody wyrządzone osobom trzecim przez „spółki córki”.

4.1.2 Działania pozalegislacyjne w obszarze lepszego prawa

W ramach realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) kontynuowane są prace w obszarze poprawy jakości otoczenia regulacyjnego przedsiębiorców. W szczególności realizowany jest projekt strategiczny pn. „Rozwój systemu oceny wpływu regulacji oraz partycypacji społecznej w procesie stanowienia prawa”. MPiT podjęło współpracę z Komisją Europejską w zakresie rozwoju metodyki szacowania kosztów i korzyści regulacji. Efektem współpracy będzie raport opracowany przez wyłonionych przez Komisję ekspertów zewnętrznych, który będzie zawierać przegląd systemu oceny skutków regulacji w Polsce i rekomendacje w zakresie poprawy tego systemu. Przygotowana zostanie również baza danych z szacowanymi kosztami (w tym dot. czasu) związanymi ze standardowymi czynnościami wykonywanymi przez przedsiębiorców w celu realizacji procedur administracyjnych. Dane oszacowane m.in. na podstawie wywiadów z przedsiębiorcami będą mogły być wykorzystywane w codziennej praktyce tworzenia ocen skutków regulacji, a w konsekwencji – przyczynić się do identyfikacji i redukcji nadmiernych oraz nieadekwatnych obciążeń regulacyjnych nakładanych przez system prawny na przedsiębiorców.

Na internetowych stronach MPiT udostępniono wykaz podmiotów do wykorzystania w procesie konsultacji publicznych projektów aktów prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji reprezentujących przedsiębiorców. Wykaz, który jest aktualizowany na bieżąco, ma wspomóc proces doboru podmiotów do konsultowania projektów aktów prawnych. Obejmuje on organizacje, które brały udział w konsultacjach, mają w statucie uwzględnioną współpracę z organami centralnymi lub same zgłaszają zainteresowanie konsultacjami.

30 kwietnia 2018 roku weszły w życie zasadnicze przepisy pakietu ustaw przygotowywanych w ramach wspomnianej wcześniej „Konstytucji Biznesu”. Od tego czasu zaczęła obowiązywać m.in. ustawa Prawo przedsiębiorców oraz ustawa o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców. Rzecznik ma być

instytucjonalnym gwarantem zasad i praw wyrażonych w Prawie przedsiębiorców, a więc m.in. zasady wolności działalności gospodarczej, zasady pogłębiania zaufania przedsiębiorców do władzy publicznej, zasady bezstronności i równego traktowania. W ramach swoich ustawowych zadań Rzecznik będzie współpracował z organizacjami pozarządowymi na rzecz ochrony praw przedsiębiorców, będzie też pomagał w organizowaniu mediacji między przedsiębiorcami a organami administracji publicznej. Ustawa Prawo przedsiębiorców określiła zasady opracowywania projektów aktów normatywnych z zakresu prawa gospodarczego. Prawodawca, jeszcze przed rozpoczęciem prac nad opracowywaniem projektu aktu prawnego, ma dokonać analizy możliwości osiągnięcia zakładanych celów metodą inną, niż ingerencja prawodawcza. Powstał ustawowy obowiązek przygotowania oceny skutków społeczno-gospodarczych, która uwzględniać ma wpływ na mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców, a także obowiązek przeprowadzenia analizy zgodności projektowanych regulacji z przepisami ustawy (test zgodności z Prawem przedsiębiorców). Projektodawca zobowiązany został do minimalizowania obowiązków administracyjnych nakładanych na przedsiębiorców i dążenia do ograniczania nakładania obowiązków informacyjnych. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorstw będzie mógł zwrócić się do właściwego ministra o przygotowanie oceny funkcjonowania aktu normatywnego, jeżeli w związku z jego stosowaniem ujawnią się istotne rozbieżności w wykładni prawa lub znaczne ryzyko, że ten akt normatywny powoduje istotne negatywne skutki gospodarcze lub społeczne. Jednocześnie Prawo przedsiębiorców nałożyło na ministrów kierujących działami administracji rządowej obowiązek dokonywania bieżących przeglądów funkcjonowania aktów normatywnych dotyczących działalności gospodarczej oraz corocznego przedkładania Radzie Ministrów informacji o działaniach podjętych w wyniku takiego przeglądu.

4.1.3 Obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców

Obowiązki sprawozdawcze są nakładane na przedsiębiorców przez organy państwowe na mocy przepisów prawa. Oficjalne badania skali obowiązków sprawozdawczych polskich przedsiębiorstw wobec instytucji publicznych nie są prowadzone. Dużą ilość różnego rodzaju *ankiet, formularzy, sprawozdań, deklaracji, druków*, itp. przedsiębiorcy składają organom skarbowym i podatkowym oraz urzędowi statystycznym.

Liczne obowiązki sprawozdawcze nakłada ustawa *o statystyce publicznej* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1068 z późn. zm.). W 2017 r. obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców uszczegółowił *Program badań statystycznych statystyki publicznej wprowadzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017* (Dz.U.2016.1426, z późn. zm.). Zawiera on 249 tematów badawczych (w roku 2016 – 253, 2015 – 248, 2014 – 250, 2013 – 243, 2012 – 246).

Pbssp szczegółowo wskazuje zakres zbieranych danych oraz podmioty zobowiązane do ich przekazania, m.in. według rodzajów formy prawno-organizacyjnej lub rodzaju prowadzonej działalności. Badania statystyczne są prowadzone na zasadzie obowiązku albo udziału dobrowolnego. Jeżeli badanie zostało ujęte jako obowiązkowe, podmioty (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorców, w zakresie obejmującym dane za rok kalendarzowy od rozpoczęcia działalności) zobowiązane są do udzielenia i przekazania prowadzącemu badanie pełnych i wyczerpujących informacji w określonym zakresie, formie i terminie.

Dane statystyczne przekazywane są na formularzach sprawozdawczych, kwestionariuszach i ankietach statystycznych lub w innej formie. Prezes Rady Ministrów określił w drodze rozporządzenia z dnia 14 marca 2017 r. (Dz.U.2017.837) wzory formularzy sprawozdawczych, objaśnienia co do sposobu ich wypełniania oraz wzory kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017. Rozporządzenie obejmuje ponad 400 formularzy.

Zintegrowana Baza Obowiązków Sprawozdawczych w GUS w 2017 obejmowała:

- ok. 395 tys. podmiotów gospodarki narodowej – osób prawnych i jednostek niemających osobowości prawnej prowadzących działalność gospodarczą, biorących udział w co najmniej jednym badaniu statystycznym;
- ok. 234 tys. podmioty gospodarki narodowej – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, biorące udział w co najmniej jednym badaniu statystycznym.

Statystyka publiczna podejmuje działania w celu zmniejszenia obciążeń respondentów obowiązkami sprawozdawczymi i ułatwienie ich realizacji poprzez wprowadzenie sprawozdawczości elektronicznej, wykorzystywanie danych ze źródeł administracyjnych, rozwój nowoczesnych technik zbierania danych, jak: CATI – wywiad telefoniczny wspierany komputerowo, CAII – samospis internetowy, CAPI – wywiad bezpośredni prowadzony przez ankietera z użyciem formularza elektronicznego przy wykorzystaniu terminala mobilnego.

Ponadto przy wyborze źródeł danych do badań statystycznych w pierwszej kolejności brane są pod uwagę administracyjne źródła danych. Dopiero w sytuacji, gdy takich źródeł nie ma bądź zawarte w nich dane nie spełniają wymagań dotyczących aktualności i jakości, statystyka publiczna zbiera dane bezpośrednio od respondentów. Takie założenia mają na celu odciążenie respondentów od obowiązków informacyjnych i pełne wykorzystanie informacji znajdujących się już w systemach administracyjnych źródeł danych i urzędowych rejestrach, jako danych statystycznych.

Generalnie, podmioty zobowiązane do składania określonych sprawozdań przekazują je w formie elektronicznej za pośrednictwem Portalu Sprawozdawczego GUS⁶⁵. Przedsiębiorcy, którzy zatrudniają nie więcej niż 5 osób, mogą przekazywać dane statystyczne w formie papierowej po przesłaniu do urzędu statystycznego informacji o wyborze tej formy.

Oprócz obowiązków sprawozdawczych wynikających z badań statystycznych statystyki publicznej w prawie polskim istnieje bardzo duża liczba administracyjnych obowiązków sprawozdawczych nakładanych przez organy administracji, w tym m.in. NBP, organy podatkowe, W 2016 r. przepisy Ordynacji podatkowej nałożyły na przedsiębiorców obowiązek przekazywania organom kontroli skarbowej szczegółowych danych podatkowych. Informacje te muszą być generowane i przesyłane w wersji elektronicznej w formie Jednolitego Pliku Kontrolnego (JPK). Podatnicy, którzy prowadzą ewidencję VAT przy użyciu programów komputerowych, mają obowiązek przekazywać w formie JPK co miesiąc - bez wezwania organu podatkowego - informację o ewidencji. Najwięksi podatnicy przedkładają informacje od 1 lipca 2016 r., od stycznia 2017 r. obowiązek objął małych i średnich przedsiębiorców, a mikroprzedsiębiorcy przekazują raporty od 1 stycznia 2018 r.

Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. *o zmianie ustawy o rachunkowości* (Dz. U. z 2017 r., poz. 61) wprowadziła w 2017 r. nowe obowiązki sprawozdawcze, które objęły duże jednostki, tj. przedsiębiorstwa, których średnioroczne zatrudnienie przekracza 500 osób, roczna suma bilansowa przekracza 85 mln zł albo przychody netto są powyżej 170 mln zł w skali roku. To oznacza, że w Polsce obowiązek raportowania społecznego objął około 300 przedsiębiorstw przede wszystkim działających na rynku finansowym, w tym m.in.: banki, zakłady ubezpieczeń, emitentów papierów wartościowych oraz duże grupy kapitałowe, które będą zobowiązane upubliczniać swoje działania w obszarach takich, jak etyka i prawa człowieka, przeciwdziałanie korupcji, sprawy pracownicze czy ochrona środowiska. Ustawa wdrożyła przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy. Przepisy weszły w życie 26 stycznia 2017 r. i mają zastosowanie do sprawozdań sporządzonych za rok

⁶⁵ <https://raport.stat.gov.pl/>

obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 r. lub po tej dacie. Według wdrażanych zasad firmy będą musiały upubliczniać w raporcie dane dotyczące swojej działalności w czterech obszarach: ochrona środowiska, etyka i prawa człowieka, sprawy pracownicze, wpływ na otoczenie i przeciwdziałanie korupcji. Dodatkowo spółki giełdowe zatrudniające ponad 250 osób, będą musiały ujawniać w sprawozdaniach informacje na temat różnorodności zatrudnienia (uwzględniające aspekty takie jak wiek, płeć, pochodzenie geograficzne, wykształcenie i doświadczenie zawodowe).

4.1.4 Kontrole i nadzór nad przedsiębiorcami

W 2017 r. podstawowe uregulowania w zakresie kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy zawarte były w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2017 poz. 460). Ustawa określała m.in. zasady i tryb przeprowadzania kontroli, obowiązki i uprawnienia przedsiębiorcy w toku prowadzonych czynności kontrolnych oraz obowiązki i uprawnienia podmiotów prowadzących kontrolę.

Biorąc pod uwagę wielość podmiotów mogących kontrolować przedsiębiorców i trudności z uogólnieniem tendencji w tym zakresie poniżej przedstawiono dane dotyczące postępowań kontrolnych wybranych instytucji, tj.: **Państwowej Inspekcji Pracy, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów** oraz **Inspekcji Handlowej**, a także informacje na temat kontroli skarbowej.

W odniesieniu do kontroli skarbowej należy nadmienić, że od 1 marca 2017 r., na mocy ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 16 listopada 2016 r., doszło do likwidacji urzędów kontroli skarbowej i zniesienia organów kontroli skarbowej. W ich miejsce utworzono urzędy celno-skarbowe i powołano nowe organy, tj. naczelników urzędów celno-skarbowych, którzy obecnie realizują m.in. dawne zadania kontroli skarbowej.

Przestrzeganie prawa pracy, a w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy nadzorowane i kontrolowane jest przez **Państwową Inspekcję Pracy**. W 2017 r. inspektorzy PIP przeprowadzili ok. 80,8 tys. kontroli (u ok. 63,6 tys. pracodawców i innych podmiotów, na rzecz których świadczyło pracę ok. 4 mln osób). W związku ze stwierdzonymi naruszeniami przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy inspektorzy wydali ponad 306 tys. decyzji, o 1,5% mniej niż w 2016 r.

W 2017 r. okręgowi inspektorzy pracy wydali 7 decyzji nakazujących zaprzestanie prowadzenia działalności bądź działalności określonego rodzaju (8 w roku 2016). Były to zakłady należące do sekcji: przetwórstwo przemysłowe (5), budownictwo (1), działalność profesjonalna (1). Oprócz decyzji z zakresu bezpieczeństwa pracy, inspektorzy wydali w roku sprawozdawczym 6,6 tys. decyzji nakazujących wypłatę wynagrodzeń lub innych świadczeń ze stosunku pracy. Decyzje te dotyczyły należności dla ponad 61 tys. pracowników, na łączną kwotę 130 mln zł. Ponadto inspektorzy skierowali do kontrolowanych podmiotów 279,3 tys. wniosków w wystąpieniach i wydali 15,2 tys. poleceń ustnych. Nielegalne zatrudnienie, polegające na powierzeniu pracy bez potwierdzenia na piśmie umowy o pracę oraz niezgłoszeniu osoby zatrudnionej lub wykonującej inną pracę zarobkową do ubezpieczenia społecznego inspektorzy pracy stwierdzili w prawie 24% kontrolowanych podmiotów (w 2016 – w 35%).

W 2017 r. do wojewódzkich sądów administracyjnych wniesiono 40 skarg na decyzje i 17 na postanowienia okręgowych inspektorów pracy.

W 2017 r. **Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK)** wszczął 162 sprawy z zakresu ogólnego bezpieczeństwa produktów a zakończył 101. Najczęściej kontrolowano produkty konfekcyjne dla dzieci (59). Na 58 wydanych decyzji Prezes Urzędu 6 razy nałożył na przedsiębiorców określone obowiązki, a 12 razy – kary pieniężne. Jednocześnie w 2017 r., w związku ze skargami oraz ze względu na możliwe śmiertelne skutki braku spełniania stosownych wymagań technicznych, przeprowadzono w specjalistycznych laboratoriach badania czujników czadu (inaczej detektory tlenu węgla).

W 2017 r. UOKiK w ramach systemu oceny zgodności prowadził 438 spraw, kończąc w tym czasie 304 sprawy. Jak co roku, najliczniejszą grupą produktów, w stosunku do których były podejmowane działania stanowiły zabawki (182), sprzęt elektryczny (82) oraz w tym roku elektronarzędzia (21). Badaniom laboratoryjnym poddano 689 wyrobów (w tym zabawki pod kątem występowania niedozwolonych substancji chemicznych czy konstrukcji oraz sprzęt elektryczny, elektronarzędzia, środki ochrony osobistej), negatywne wyniki stwierdzono w przypadku 246 wyrobów (35,7 proc.). W konsekwencji Prezes Urzędu wydał 335 decyzji, przy czym w 42 przypadkach nałożył na przedsiębiorców określone w ustawie obowiązki. W wyniku działań UOKiK tylko w trzech wymienionych wyżej sektorach (zabawki, sprzęt elektryczny, elektronarzędzia) z obrotu wycofano ponad 127 tys. wyrobów, które nie spełniały obowiązujących wymagań prawno-technicznych.

Wojewódzkie inspektoraty Inspekcji Handlowej (IH) przeprowadziły w 2017 r. ponad 7,8 tys. planowanych kontroli na zlecenie UOKiK, z których najwięcej dotyczyło artykułów rolno-spożywczych (2,4 tys.) oraz innych produktów nieżywnościowych i usług (1,3 tys.). W 2017 r., w ujęciu tematycznym, przeprowadzono 17 ogólnopolskich kontroli artykułów rolno-spożywczych, które były ukierunkowane na ujawnianie zafalszowań środków spożywczych. Przeprowadzono również 13 tematycznych ogólnokrajowych kontroli artykułów nieżywnościowych i usług.

IH realizuje zadania UOKiK także w sprawach kontroli jakości paliw. W 2017 r. skontrolowano 939 próbki paliwa (benzyny i oleju napędowego). Spośród nich 2,34% nie spełniało wymagań jakościowych. Przedstawione dane dotyczą kontroli w ramach monitoringu jakości paliw ciekłych. W odniesieniu do gazu skroplonego (LPG) stwierdzono 2,38 % nieprawidłowości z pobranych 420 próbek. Biorąc pod uwagę wyniki kontroli prowadzonych w 2017 r., należy stwierdzić, że jakość LPG w Polsce uległa pogorszeniu. W przypadku paliw płynnych, pogorszeniu uległa jakość oleju napędowego, natomiast wyniki kontroli benzyn wskazują na poprawę jakości tego gatunku paliwa w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

W ramach działań kontroli skarbowej (do 28 lutego 2017 r.) oraz urzędów celno-skarbowych, w 2017 r. przeprowadzono łącznie 4.271 kontroli dotyczących podatków. W ich wyniku wykryto nieprawidłowości skutkujące uszczupleniami podatkowymi na łączną kwotę ponad 14,7 mld zł. Ustalenia podatkowe w 2017 r. w głównej mierze odnosiły się do podatku VAT (88,4% całości ustaleń), następnie podatku dochodowego od osób prawnych (8,2%), podatku dochodowego od osób fizycznych (1,8%) oraz podatku akcyzowego (1,3%).

Wśród branż o szczególnym ryzyku wystąpienia nieprawidłowości podatkowych należy wymienić, podobnie jak w 2016 roku, branże: paliwową oraz elektroniczną.

Dodatkowe wpływy budżetowe w wyniku działalności kontroli celno-skarbowej wyniosły 1,74 mld zł (wzrost o 50,3% w stosunku do 2016 r.), natomiast kwota wstrzymanych zwrotów VAT lub zmniejszonych zwrotów VAT (przed lub po dokonaniu zwrotu) wyniosła łącznie ponad 1,5 mld zł.

Należy dodać, że Ustawa Prawo przedsiębiorców z 6 marca 2018 r. (Dz.U. 2018 poz. 646) określa w Rozdziale 5 ograniczenia kontroli działalności gospodarczej. Zachowane w Prawie przedsiębiorców wszelkiego rodzaju ograniczenia wpływają pozytywnie na powstrzymanie ingerencji w wolność działalności gospodarczej. Te ograniczenia dotyczą przede wszystkim liczby kontroli działalności gospodarczej, ich intensywności czy sposobu prowadzenia.

Ustawa Prawo przedsiębiorców w większości jedynie porządkuje kwestie dotyczące kontroli zawarte we wcześniej obowiązującej ustawie o swobodzie działalności gospodarczej, którą znowelizowała w tym zakresie ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców (Dz.U. 2016 poz. 2255), która weszła w życie 1 stycznia 2017 r. Wtedy dodano przepisy dotyczące m.in.:

- konieczności prowadzenia analizy prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach działalności przed dokonaniem kontroli;
- zasady udostępniania książki kontroli (w szczególności w formie elektronicznej);
- zakaz prowadzenia powtórnej kontroli w tym samym przedmiocie.

Została zachowana (wprowadzona także 1 stycznia 2017 r.) instytucja skargi do sądu administracyjnego na przewlekłe prowadzenie kontroli (art. 59 ust. 14 i 15 Prawa przedsiębiorców).

Zgodnie z tymi przepisami w razie przewlekłości czynności kontrolnych przedsiębiorca może wnieść do sądu administracyjnego skargę na przewlekłe prowadzenie kontroli. Wniesienie skargi do sądu nie wstrzymuje czynności kontrolnych. Do skargi tej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi dotyczące skargi na przewlekłe prowadzenie postępowania (art. 59 ust. 15 ustawy).

4.1.5 Prawo pracy i ubezpieczenia społeczne

W ostatnim okresie wprowadzono korzystne zmiany w zakresie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, mające wpływ na sytuację przedsiębiorców oraz pracowników.

W 2017 r. i I półroczu 2018 r. w przepisach prawa pracy wprowadzono następujące zmiany:

- **Minimalną stawkę godzinową dla określonych umów cywilnoprawnych** — umów zlecenia (art. 734 Kodeksu cywilnego) oraz umów o świadczenie usług, do których stosuje się przepisy o zleceniu (art. 750 Kodeksu cywilnego), która obowiązuje od 1 stycznia 2017 r. (*ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1265, z późn. zm.). Regulacja ma na celu przeciwdziałanie nadużywaniu umów cywilnoprawnych oraz ochronę osób otrzymujących wynagrodzenie na najniższym poziomie. Zgodnie z przepisami ustawowymi stawka ta jest corocznie waloryzowana w stopniu odpowiadającym wzrostowi minimalnego wynagrodzenia za pracę.
- **Ustawę z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2017 r. 962), która weszła w życie od 1 czerwca 2017 r. z wyjątkiem części przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, dla których termin wejścia w życie wyznaczono na dzień 1 stycznia 2018 r. Przepisami ustawy wprowadzono rozwiązania mające na celu: podniesienie standardów pracy tymczasowej; polepszenie warunków zatrudnienia pracowników tymczasowych i bezpieczeństwa prawnego pracodawców użytkowników, korzystających z usług agencji pracy tymczasowej; a także poprawę skuteczności kontroli przeprowadzanych przez Państwową Inspekcję Pracy. Najważniejsze zmiany dotyczą: określenia limitów wykonywania pracy tymczasowej zarówno w odniesieniu do agencji pracy tymczasowej, jak i pracodawcy użytkownika; wprowadzenia większej ochrony pracownic w ciąży wykonujących pracę tymczasową; wprowadzenia obowiązku dla pracodawcy użytkownika przedstawiania do wglądu agencji pracy tymczasowej treści regulacji wewnętrznych, dotyczących wynagradzania pracowników, a także przekazywania agencji informacji o zmianach takich zasad; rozszerzenia ochrony procesowej pracowników tymczasowych, itd..
- **Ustawę z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektronicznością**, która zmienia m.in. Kodeks pracy. Ustawa ta zacznie obowiązywać od 1 stycznia 2019 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 357). Przewiduje ona m.in. skrócenie okresu przechowywania dokumentacji pracowniczej (co do zasady z 50 do 10 lat), a także możliwość prowadzenia takiej dokumentacji zarówno w postaci papierowej jak i elektronicznej oraz zmiany postaci prowadzonej dokumentacji. Zmiany dotyczą również kwestii sposobu przekazywania pracownikowi wynagrodzenia za pracę. Wynagrodzenie pracownika, co do zasady, będzie przekazywane na jego rachunek bankowy. Jedynie na wniosek pracownika, wynagrodzenie będzie wypłacane do jego rąk.

- **Ustawę z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni** (Dz. U. z 2018 r. poz. 305), która weszła w życie z dniem 1 marca 2018 r.. Ustawa przewiduje zakaz handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem w placówkach handlowych w niedziele i święta, a także zakaz powierzania w takie dni w takich placówkach pracownikowi lub zatrudnionemu wykonywania pracy w handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem, jak również odstępstwa od tych zakazów.

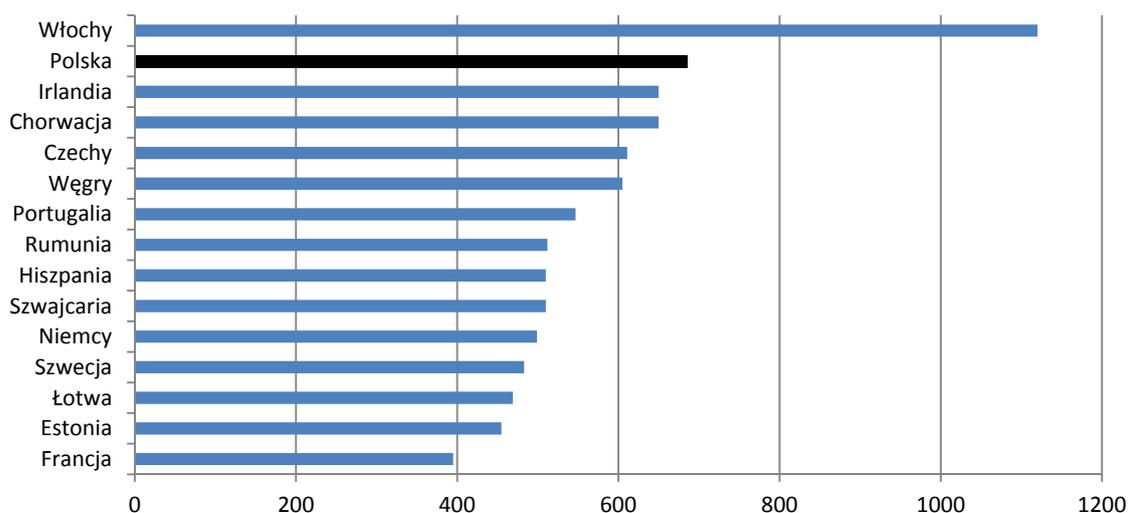
W obszarze ubezpieczeń społecznych wprowadzono:

- **Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 lutego 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz innych dokumentów** (weszło w życie 1 marca 2017 r.) Wprowadziło ono nowy kod przyczyny wyrejestrowania ubezpieczonego 800 – wyrejestrowanie pracownika w związku z przejściem zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę w trybie art. 231 ustawy z dnia 23 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, z późn.zm.). Zmiana ta pozwala Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych na dysponowanie wiedzą o zakończeniu dotychczasowego stosunku pracy w związku z przejściem pracownika przez innego pracodawcę, co umożliwi monitorowanie przepływu pracowników i bieżącą kontrolę oraz analizę prawidłowości wywiązywania się z obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych.
- **Ustawę z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw**, która wprowadzi nowy sposób autoryzacji wystawianych przez lekarzy elektronicznych zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy (wejście w życie z dniem 1 grudnia 2017 r.). Celem wprowadzanych zmian jest upowszechnienie wystawiania elektronicznych zaświadczeń lekarskich, co pozwoli pracodawcom szybciej pozyskać informację o niezdolności do pracy ich pracowników oraz okresie jej trwania, co korzystnie wpłynie na organizację pracy oraz zmniejszy się także liczba sytuacji wymagających przeliczenia zasiłku chorobowego czy opiekuńczego z powodu przekroczenia terminu dostarczenia zaświadczenia lekarskiego płatnikowi przez ubezpieczonego.
- **Ustawę z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. poz. 1027) która przewiduje, że każdy przedsiębiorca będzie posiadał indywidualny rachunek składowy, na który będzie wpłacać wszystkie należności, do poboru których zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Przedsiębiorca będzie dokonywał tylko jednej wpłaty zamiast dotychczasowych trzech lub czterech. Jedna wpłata do ZUS zastąpi dotychczasowe składki na: ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych. Ponadto ustawa przewiduje m.in. wprowadzenie ułatwień dla płatników składek, jeśli chodzi o wydawanie przez ZUS zaświadczeń o niezaleganiu, które wykorzystywane są przez płatników składek, np. w postępowaniach przetargowych, poprzez zrównanie - pod względem prawnym - zaświadczeń wydawanych w postaci papierowej i wydruków elektronicznych samodzielnie wygenerowanych przez płatnika z systemów elektronicznych ZUS. Ustawa porusza także kwestię tzw. „outsourcingu pracowniczego”, celem zmniejszenia obciążeń składowych przedsiębiorców, którzy skorzystali z takich rozwiązań poprzez możliwość przeksięgowania przez ZUS już dokonanych wpłat na konta właściwych płatników składek, zmniejszając tym samym ich zaległości z tytułu składek. Przepisy dotyczące wprowadzenia indywidualnych rachunków składowych weszły w życie 1 stycznia 2018 r. Natomiast pozostałe przepisy ustawy dotyczące m.in. zaświadczeń o niezaleganiu czy kwestii „outsourcingu” - w terminie 14 dni od ogłoszenia ustawy tj. 13 czerwca 2017 r.

4.1.6 Funkcjonowanie sądownictwa

Jakość, skuteczność i niezawisłość sądownictwa jest ważnym elementem wpływającym na prowadzenie działalności gospodarczej. Duże znaczenie dla przedsiębiorcy mają kwestie związane z rozstrzygnięciem sporów, czy długością trwania postępowań. Choć w ostatnich latach podejmowano szereg działań mających na celu poprawę efektywności dochodzenia praw z umów, raport Banku Światowego ocenia stan sądownictwa gospodarczego, mierzony średnim czasem dochodzenia należności z umów drogą sądową, jako jeden z dłuższych w Unii Europejskiej.

Wykres 27. Średni czas dochodzenia należności z umów drogą sądową w wybranych krajach (w dniach)

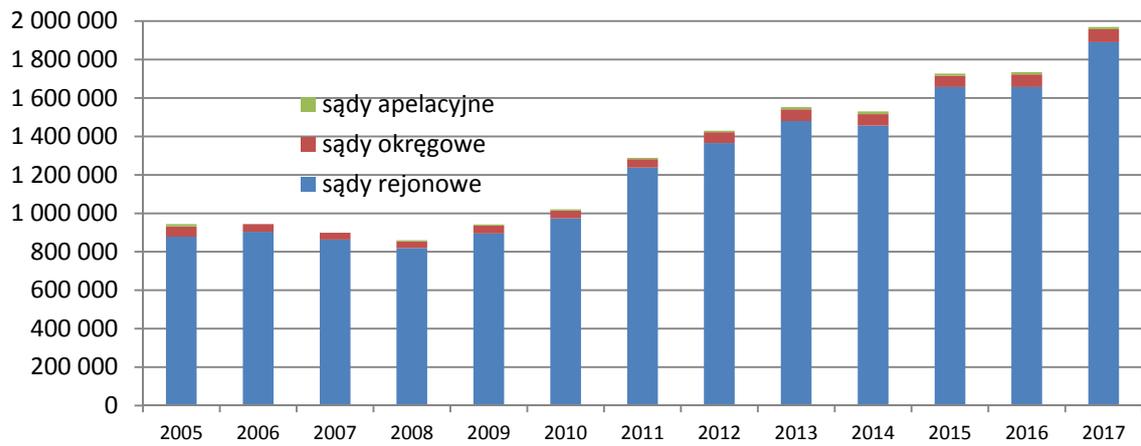

Źródło: Raport Doing Business 2018, Bank Światowy.

W 2017 r. do sądów powszechnych wpłynęło prawie 2 mln spraw gospodarczych (wzrost o 13%). Największy wzrost liczby spraw odnotowano w sądach rejonowych (o 14%), przy czym do sądów tych wpłynęło o 19% więcej spraw nakazowych i upominawczych oraz o 17% więcej spraw z zakresu postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego. W sądach rejonowych wzrost liczby spraw wyniósł 3,6%, a największy wzrost wpływu osiągnęły apelacje w II instancji (o 15%).

Istotny spadek wpływu spraw (o prawie 60%) odnotował Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Zmniejszenie wpływu spraw w Sądzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów było spowodowane nowelizacją ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2018 r. poz. 798, j.t.). Zgodnie z treścią art. 23b ust. 1 to Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji administracyjnej rozstrzyga o niedozwolonym charakterze postanowienia wzorca umowy i zakazuje dalszego jego wykorzystywania. Odciążyło to Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który do tej pory orzekał o uznaniu danego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i zakazywał jego wykorzystywania. Jednocześnie dało to wyraźny sygnał dla przedsiębiorców, aby w bardziej dokładny i ostrożny sposób formułowali treść umów zawieranych z konsumentami, gdyż wprowadzone zmiany z pewnością wpłyną pozytywnie na czas trwania procesu kontroli wzorców umownych.

Wykres 28. Wpływ spraw gospodarczych wg kategorii sądów

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych MS.

Tabela 17. Wpływ spraw gospodarczych w latach 2008-2017

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
OGÓLEM SPRAWY GOSPODARCZE	861 059	945 366	1 025 815	1 295 324	1 444 597	1 594 515	1 629 573	1 729 953	1 737 307	1 970 933
RAZEM w sądach apelacyjnych (II instancja)	5 992	6 279	6 352	6 987	7 805	11 474	14 150	10 751	11 505	11 479
RAZEM w sądach okręgowych	35 109	41 599	41 199	43 781	56 546	60 598	59 868	59 405	65 571	67 963
Procesowe (I inst)	7 932	9 328	9 607	9 972	13 628	16 506	15 621	15 367	15 499	15 337
nakazowe i upominawcze (I inst)	8 339	12 632	12 305	13 335	19 174	19 021	17 165	15 518	19 727	20 683
Apelacje (II inst)	6 627	7 048	7 462	8 076	10 079	10 175	11 382	12 535	13 716	15 781
Zażalenia (II inst)	7 235	7 456	7 054	8 034	9 069	9 923	10 396	10 899	11 541	11 444
skargi na postępowanie sądowe Wykaz S (II inst)	76	95	122	187	223	318	435	465	411	435
Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	888	2 816	4 538	6 524	14 449	41 556	3 617	2 409	2 327	938
RAZEM w sądach rejonowych (I instancja)	819 019	894 616	973 654	1 237 913	1 365 652	1 480 719	1 551 754	1 657 179	1 657 695	1 890 364
procesowe	28 986	35 128	36 114	42 352	87 829	104 364	110 865	129 011	141 840	158 180
procesowe uproszczone	22 096	26 339	29 357	32 503						
rejestrowe - razem	528 118	538 063	552 139	584 176	638 504	710 908	821 799	876 996	945 277	1 060 957
nakazowe i upominawcze	211 183	262 916	324 638	544 455	597 323	603 239	558 360	583 908	511 666	610 207
z zakresu postępowania upadłościowego i naprawczego	6 854	8 638	8 662	8 401	10 615	11 447	10 887	18 781	24 259	28 536

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości.

Zmiany legislacyjne na rzecz poprawy funkcjonowania sądownictwa gospodarczego⁶⁶

Zmiany w zakresie prawa spółek i prawa rejestrów sądowych

Z dniem 15 marca 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 398, z późn. zm.). Akt ten stanowi kolejny etap wprowadzanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości reformy prawa gospodarczego w aspekcie Krajowego Rejestru Sądowego.

⁶⁶ Od czasu prezentacji poprzedniego raportu.

Ustawa wprowadziła rozwiązania dotyczące funkcjonowania Krajowego Rejestru Sądowego, które ułatwiają rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej oraz znacznie przyspieszają i usprawniają działanie sądów rejestrowych.

Wprowadzone przepisy przewidują automatyzację wpisów do Krajowego Rejestru Sądowego. To rozwiązanie skutkować będzie znaczącym odciążeniem sądów, do których corocznie wpływa olbrzymia liczba wniosków o wpis informacji o złożeniu rocznego sprawozdania finansowego, a tym samym pozwoli na przyspieszenie rozpoznawania innych spraw o wpis i zmiany w rejestrze.

Inne zmiany, które wejdą w życie od 1 marca 2020 r. to m.in.:

- utworzenie ogólnodostępnych akt elektronicznych podmiotu, które będą obejmować wszystkie dokumenty złożone do tych akt przez strony i dokumenty wytworzone przez sąd, a także coraz szersze wykorzystanie możliwości elektronicznego doręczania dokumentów sądowych, w tym wprowadzenie możliwości śledzenia na bieżąco online przebiegu postępowania, z czym wiąże się także możliwość otrzymywania informacji o wpisach do rejestru dzięki dobrowolnej usłudze newslettera;
- udostępnienie w Internecie pełnych danych o podmiotach wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, co oznacza, że zainteresowani będą mieli łatwiejszy dostęp do danych o konkretnym podmiocie już od momentu jego powstania, a nadto sądy zostaną odciążone od obowiązków związanych z udostępnianiem akt rejestrowych.

Trwają prace nad projektami:

- ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, która zawiera rozwiązania usprawniające funkcjonowanie sądownictwa w sprawach restrukturyzacyjnych i upadłościowych;
- ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, która przewiduje zmiany przepisów k.p.c. polegające m.in. na wprowadzeniu odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych. Głównym celem projektowanych przepisów jest doprowadzenie do stanu, w którym sprawy gospodarcze będą rozpoznawane szybciej, niż pozostałe sprawy cywilne. Jednocześnie, wobec faktu, iż stronami takich postępowań z założenia są podmioty profesjonalne, można na nie nałożyć surowsze wymagania i rygory procesowe. W celu przyspieszenia postępowań w projekcie przewidziano m. in.: skrócenie niektórych terminów wiążących strony, wprowadzenie ograniczeń czasowych w powoływaniu twierdzeń i dowodów, ograniczenie wpływu spraw, które można rozwiązać w drodze negocjacji, wprowadzenie możliwości nadawania wyrokowi waloru tytułu zabezpieczenia przed jego uprawomocnieniem, zapewnienie prymatu dowodu z dokumentu oraz wprowadzenie tzw. umowy dowodowej.

4.2 Finansowanie działalności gospodarczej

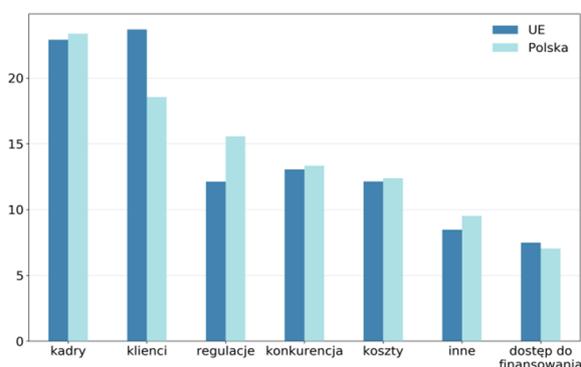
4.2.1 Luka finansowa

Przez lukę finansową, w kontekście finansowania działalności gospodarczej, potocznie rozumie się różnicę między podażą środków finansowych dostępnych dla przedsiębiorstw a popytem zgłaszanym na takie środki. Tak szeroko rozumiana luka składa się jednak z dwóch jakościowo różnych elementów: 1) przedsięwzięć ekonomicznych, które mogłyby okazać się opłacalne – i w tym przypadku mamy do czynienia z niesprawnością rynku, wynikającą zwykle ze zjawiska asymetrii informacji oraz 2) takich przedsięwzięć, w przypadku których odmowa udzielenia wsparcia przez podmiot dysponujący środkami (np. bank, instytucję publiczną, fundusz PE/VC), jest – w świetle obiektywnych cech danego przedsięwzięcia – racjonalna nie tylko z punktu widzenia tego podmiotu i jego modelu zarządzania ryzykiem, ale także całego systemu gospodarczego. Problemem dla polityki gospodarczej są przypadki niesprawności rynku. O luce finansowej w sensie ścisłym możemy zatem mówić zwłaszcza w sytuacjach, gdy:

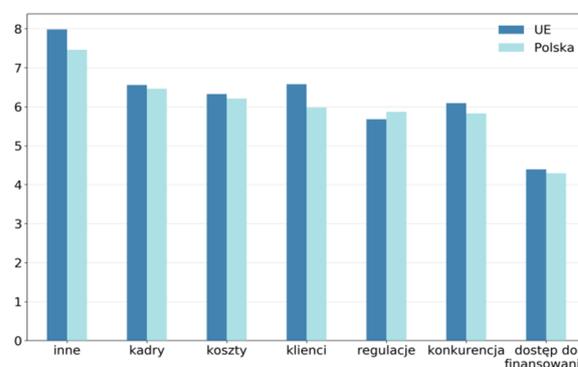
1. przedsiębiorstwo znajdujące się w dobrej sytuacji ekonomicznej pomimo wystąpienia o finansowanie racjonalnego gospodarczo i obciążonego typowym ryzykiem przedsięwzięcia nie otrzymuje takich środków albo otrzymuje je na gorszych warunkach lub w zmniejszonej ilości,
2. przedsiębiorstwo znajdujące się w dobrej sytuacji ekonomicznej pomimo zidentyfikowania racjonalnego gospodarczo przedsięwzięcia, którego nie może sfinansować z własnych środków, w ogóle nie występuje o środki zewnętrzne (efekt zniechęcenia),
3. przedsiębiorstwo nie płynne ale efektywne ekonomicznie nie może otrzymać środków przywracających płynność i umożliwiających podjęcie niezbędnych działań sanacyjnych,
4. przedsiębiorstwo znajdujące się w dobrej kondycji ekonomicznej nie może uzyskać finansowania projektów inwestycyjnych o podwyższonym ryzyku ze względu na ponadprzeciętny poziom ryzyka projektu lub niekorzystną relację wielkości niezbędnego finansowania zewnętrznego do będących w dyspozycji przedsiębiorstwa zabezpieczeń⁶⁷.

Identyfikacja i pomiar luki jest istotnym i trudnym problemem o dużym znaczeniu praktycznym, zwłaszcza w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw. Cykliczną analizą przybliżającą temat i pozwalającą na porównania międzynarodowe jest badanie Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE), realizowane przez Komisję Europejską we współpracy z Europejskim Bankiem Centralnym⁶⁸. Jak wynika z jego ostatniej edycji, dostęp do finansowania nie jest w tej chwili kluczową barierą rozwoju dla większości przedsiębiorstw polskich ani europejskich. Dwa główne problemy to pozyskanie klientów (odsetek wskazań w UE i Polsce: odpowiednio 24% i 18,5%) oraz wykwalifikowanej kadry (ok. 23 %). Wśród opcji danych do wyboru w pytaniu dostęp do finansowania był wybierany najrzadziej, przy czym w Polsce nawet nieznacznie rzadziej niż ogólnie w Europie (ok. 7% odpowiedzi).

Wykres 29. Najważniejszy problem, przed jakim stoi obecnie firma (% wskazań)

Wykres 30. Istotność problemu dla firmy w ciągu ostatnich 6 miesięcy (1-10 punktów)

Źródło: KE, badanie SAFE 2017, $n(ue) = 14950$, $n(pl) = 1161$

W ramach badania przedsiębiorcy byli proszeni także o przypisanie poziomów ważności do poszczególnych problemów. Również przy tak sformułowanym pytaniu na pierwsze miejsca wysuwają się inne czynniki niż dostęp do finansowania. W skali od 1-10 został on przez polskich przedsiębiorców uznany za nieznacznie mniej ważny niż w skali całej Unii (odpowiednio 4,3 oraz 4,4 punktu). Brak większych problemów w skali całej gospodarki nie oznacza jednak, że system finansowania działalności gospodarczej działa idealnie. Nadal zachowują ważność tezy podnoszone od lat, w tym

⁶⁷ NBP, Dostępność finansowania przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, 2016 s. 13 (<https://www.nbp.pl/systemfinansowy/dostepnosc-finansowania.pdf>, dostęp 2018-06-15).

⁶⁸ https://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys_en

również w poprzedniej edycji raportu *Przedsiębiorczość w Polsce*, o relatywnie większej luce finansowej (w sensie ścisłym, zdefiniowanym powyżej) w niektórych segmentach rynku – tj. przedsiębiorstwach mikro, nowych, bez historii kredytowej czy na rynku kapitału podwyższonego ryzyka. W mocy pozostają również zalecane ogólne kierunki ograniczania tej luki, czyli głównie różne sposoby ograniczania asymetrii informacji oraz upowszechniania form finansowania alternatywnych względem kredytu bankowego, w szczególności tzw. długu alternatywnego, rozwiązań hybrydowych oraz mechanizmów rynku kapitałowego.

Tabela 18. Mechanizmy finansowania MŚP

Instrumenty finansowania aktywów	Kredyt alternatywny	Rozwiązania hybrydowe	Rynek kapitałowy
Kredyt / Pożyczka	Obligacje korporacyjne	Pożyczki podporządkowane	Private Equity
Faktoring	Obligacje zabezpieczone	Obligacje zamienne na akcje	Venture Capital
Leasing	Crowdfunding (pożyczkowy)	Mezzanine	Aniołowie Biznesu
Kredyt kupiecki	Sekurytyzacja		Crowdfunding (udziałowy)

Źródło: Opracowanie MPiT na podstawie OECD Economic Surveys Poland 2018

<http://www.oecd.org/poland/economic-survey-poland.htm>

4.2.2 Kredyt bankowy

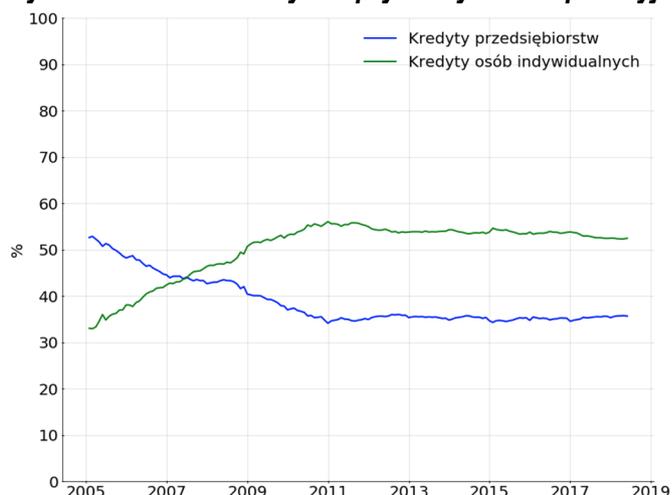
Środki własne przedsiębiorstw są w Polsce źródłem finansowania dla ponad 77% wartości realizowanych inwestycji w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Za pomocą krajowych i zagranicznych kredytów bankowych w 2017 r. sfinansowano wydatki inwestycyjne o wartości 17,7 mld zł, co stanowiło 10% nakładów, potwierdzając rolę kredytu jako drugiego co do ważności źródła wydatków inwestycyjnych⁶⁹.

Udział kredytów przedsiębiorstw w całości kredytów bankowych dla podmiotów realnej gospodarki rynkowej (tj. z wyłączeniem banków oraz rządu) konsekwentnie malał do roku 2011, kiedy to ustabilizował się na poziomie ok. 35%. Było to pochodną dynamicznego wzrostu kredytów konsumpcyjnych i hipotecznych dla osób prywatnych.

⁶⁹ GUS, *Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2016 roku*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/przemysl-budownictwo-srodki-trwale/srodki-trwale/srodki-trwale-w-gospodarce-narodowej-w-2016-roku,1,14.html>, dostęp 2.07.2018 r.

Dane dotyczą jedynie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 49 pracowników. Dane dla całej populacji przedsiębiorstw prawdopodobnie wskazałyby na jeszcze wyższy udział środków własnych.

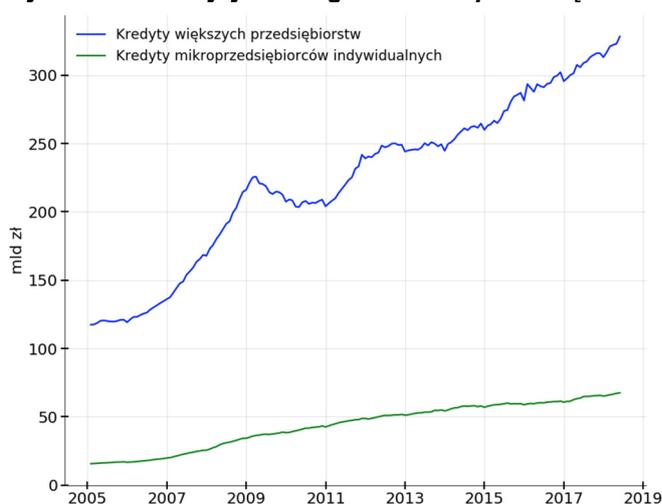
Wykres 31. Udział kredytów prywatnych i korporacyjnych

Źródło: MPiT na podstawie danych NBP

Na koniec maja 2018 r. suma kredytów dla firm udzielonych przez banki wyniosła ponad 395 mld zł. Kredyty dla mikroprzedsiębiorstw odpowiadają za ok. 17% tej kwoty. W konsekwencji również dynamika kredytowania sektora przedsiębiorstw jako całości jest o wiele silniej skorelowana z kredytowaniem większych firm.

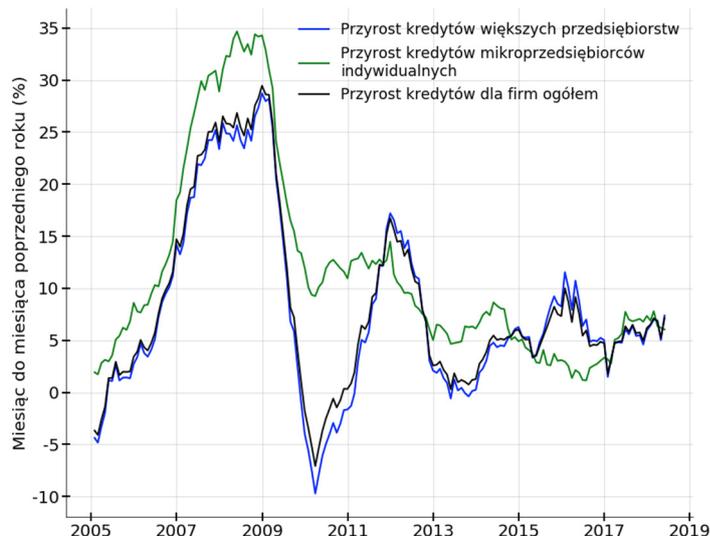
Wykres 32. Kredyty według wielkości przedsiębiorstw (mld zł)

Źródło: MPiT na podstawie danych NBP.

Między majem 2017 r. a majem 2018 wartość kredytów dla przedsiębiorstw wzrosła nominalnie o 7,14%, przy czym w przypadku przedsiębiorstw większych o 7,37% a przedsiębiorców indywidualnych 6%. W poprzednim analogicznym okresie liczby te wyniosły 4,9% dla ogółu przedsiębiorstw, 4,8% dla przedsiębiorstw większych oraz 5,6% dla przedsiębiorców indywidualnych.

Wykres 33. Kredyty według wielkości przedsiębiorstw – dynamika

Źródło: MPiT na podstawie danych NBP.

W strukturze rodzajowej kredytów dla ogółu przedsiębiorstw największy udział na koniec maja 2018 r. wciąż miały kredyty bieżące (44,11%). W porównaniu z majem 2017 r. ich udział wzrósł o ponad 0,7 pkt. proc. O ponad 1 pkt. proc. do poziomu 17% wzrósł udział kredytów na nieruchomości, natomiast spadł, w podobnym stopniu, do poziomu 35%, udział kredytów inwestycyjnych. Warto jednak zauważyć, że struktura kredytów nie w pełni odzwierciedla cele, na jakie firmy przeznaczają pozyskany kapitał (np. część przedsiębiorców finansuje inwestycje w ramach kredytu w rachunku bieżącym).

4.2.3 Leasing

Leasing jest umową cywilnoprawną, na mocy której dawca przekazuje biorcy prawo do użytkowania określonego dobra w zamian za płatności w postaci rat leasingowych. Jest to główne, obok kredytu, zewnętrzne źródło finansowania inwestycji w polskiej gospodarce. Na koniec 2017 r. łączna wartość aktywnego portfela branży leasingowej wyniosła 119,3 mld zł, co było wartością porównywalną do sumy, na ten sam dzień, bankowych kredytów inwestycyjnych (127 mld zł). W ciągu roku leasingodawcy sfinansowali inwestycje o wartości 67,8 mld zł, co stanowiło nominalny wzrost o 15,7%. Jest to dynamika zbliżona do wysokiej wieloletniej średniej.

Tabela 19. Struktura przedmiotowa leasingu w 2017 r.

Aktywa sfinansowane przez branżę leasingową w 2017 r. (razem: 67,8 mld zł)		
Rodzaj	Udział	Zmiana rdr
Pojazdy osobowe, dostawcze i ciężarowe do pół tony	45 %	22 %
Transport ciężki (ciągniki, pojazdy ciężarowe, autobusy itp.)	25,9 %	2 %
Maszyny i inne urządzenia (przemysłowe, budowlane, rolnicze, medyczne, IT)	27,2 %	20 %
Nieruchomości	1,34 %	26 %
Inne	0,55 %	3,6 %

Źródło: Związek Polskiego Leasingu (www.leasing.org.pl).

Z usług leasingowych korzystają głównie mikro i małe firmy. Według szacunków branży ponad 70% wartości rynku to usługi dla firm o obrotach nie większych niż 20 mln zł rocznie. Biorąc pod uwagę wysoki popyt krajowy, stopień wykorzystania mocy produkcyjnych przez firmy, odbicie produkcji budowlanej oraz ożywienie w inwestycjach, w tym infrastrukturalnych finansowanych ze środków

unijnych, branża oczekuje, że rok 2018 będzie szóstym z rzędu rokiem z dwucyfrowym tempem rozwoju, przy czym głównym motorem wzrostu staną się maszyny i inne urządzenia.

4.2.4 Giełda papierów wartościowych

Na rynku głównym warszawskiej giełdy na koniec czerwca 2018 roku notowane były 473 spółki, o 9 mniej niż na koniec 2017 r. oraz o 14 mniej niż rok wcześniej. Liczba debiutów w roku 2017 wyniosła 15 natomiast 20 firm wycofało się z giełdy. Debiutujące firmy pozyskały 7,6 mld zł, wyraźnie więcej niż w roku 2016, kiedy to wartość finansowania dla 19 emitentów wyniosła 1,09 mld zł.

Stopy zwrotu z głównych indeksów były generalnie w 2017 roku wyraźnie wyższe niż w 2016, natomiast między styczniem a czerwcem 2018 r. indeksy odnotowały 12-13% spadku.

Tabela 20. Wartość indeksów GPW w latach 2010-2018

Indeks/rok	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
WIG20 (%)	-13,23	26,35	4,77	-19,72	-3,54	-7,05	20,45	-21,85	14,88
mWIG40 (%)	-12,95	14,99	18,18	2,4	4,13	31,06	17,42	-22,51	19,57
sWIG80 (%)	-13,06	2,36	7,93	9,11	-15,55	37,28	22,92	-30,47	10,18
WIG (%)	-12,22	23,17	11,38	-9,62	0,26	8,06	26,24	-20,83	18,77

Źródło: MPiT na podstawie danych GPW. Dane za rok 2018 dotyczą okresu do końca czerwca.

W strukturze obrotów na rynku głównym utrzymywała się dominacja inwestorów zagranicznych, którzy w 2017 roku odpowiadali za 53% obrotów (inwestorzy indywidualni – 16%, inwestorzy instytucjonalni – 31%). Inwestorzy indywidualni przeważają natomiast na rynku New Connect (76 %), natomiast krajowi instytucjonalni – na rynku instrumentów dłużnych Catalyst (58 %).

Na rynku New Connect w 2017 zadebiutowało 19 spółek, które sprzedały akcje o łącznej wartości 155 mln zł. Był to znaczny wzrost względem roku 2016, kiedy to 16 emitentów pozyskało w sumie 39,3 mln zł.

Na rynku Catalyst w 2017 roku 21 nowych emitentów pozyskało łącznie 4,2 mld zł oraz 20 mln euro. W przypadku obligacji złotówkowych oznacza to wyraźny wzrost względem roku poprzedniego, kiedy to 19 emitentów wprowadziło do obrotu obligacje o wartości 1,4 mld zł, natomiast w przypadku obligacji w EUR nastąpił znaczny spadek z wartości 754 mln, przy czym ta wysoka wartość była zasługą praktycznie jednej emisji spółki Orlen Capital AB. Kilka dużych emisji potrafi zatem w bardzo znaczący sposób podnieść łączną wartość debiutów. W 2017 r. największe emisje debiutujących emitentów dotyczyły spółek: PZU (2,25 mld zł) oraz PKO BP (1,25 mld zł).

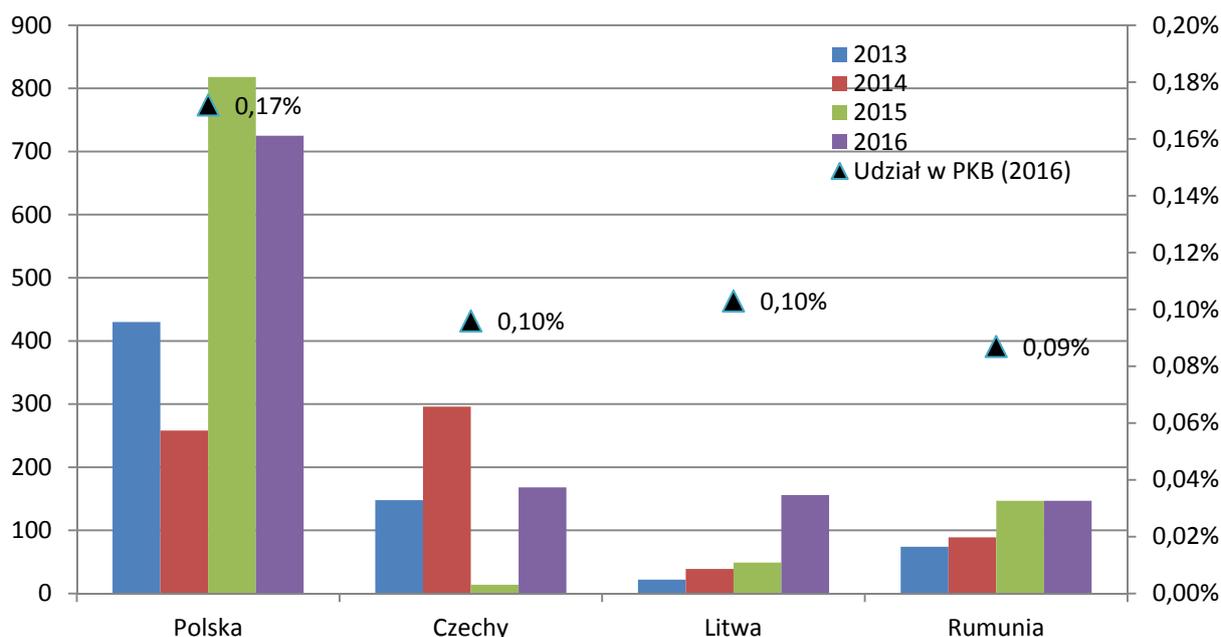
4.2.5 Private Equity/Venture Capital

Polski rynek Private Equity (PE/VC) jest w fazie rozwoju. Niezbędna infrastruktura prawno-organizacyjna dla funkcjonowania sektora została już w dużej mierze zbudowana, natomiast w przyszłości konieczne będzie zwiększenie udziału środków prywatnych. Bez działalności takich podmiotów dysponujących środkami publicznymi jak Krajowy Fundusz Kapitałowy, PARP czy NCBiR rynek byłby znacznie mniejszy. Wyzwaniem wydaje się zmiana nastawienia potencjalnych inwestorów – zwiększenie zainteresowania inwestycjami w start-upy w relacji do innych aktywów, takich jak

nieruchomości, papiery wartościowe czy dojrzałe firmy, do czego z kolei potrzebne jest zapewnienie odpowiednich bodźców, w szczególności podatkowych⁷⁰.

Według danych Invest Europe\EDC wartość inwestycji portfelowych PE zrealizowanych w Polsce w 2016 r. wyniosła ok. 725 mln EUR, natomiast wartość wyjść w tym samym roku wyniosła ok. 363 mln EUR⁷¹. Wartość krajowego rynku PE wyniosła ok. 0,17% PKB natomiast w skali całej Europy jest to ok. 0,33% (przy czym np. dla Austrii wartość ta wynosi ok. 0,03% a dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej – ok. 0,12%).

Wykres 34. Inwestycje Private Equity w wybranych krajach Europy Środkowej i Wschodniej (mln EUR)

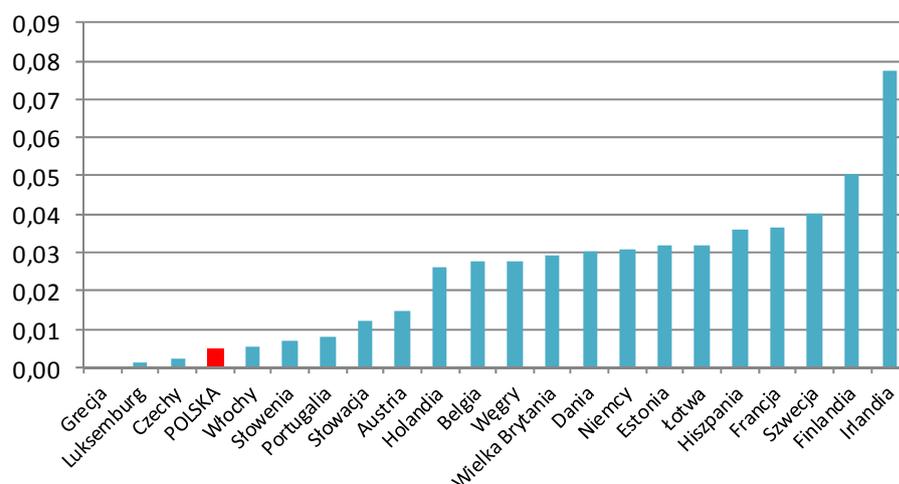
Źródło: Opracowanie MPiT na podstawie danych Invest Europe\EDC.

Segment Venture Capital (VC), a więc rynek inwestycji na początkowych etapach działalności przedsiębiorstw, jest w jeszcze wcześniejszej fazie rozwoju niż cały ekosystem PE. Dotyczy to zarówno liczby aktywnych na rynku inwestorów, wartości zainwestowanych środków jak również liczby transakcji (zarówno wejść i jak i wyjść). Z udziałem VC w PKB szacowanym na niewiele ponad 0,005% krajowego PKB wyprzedzamy jedynie Grecję, Luksemburg oraz Czechy.

⁷⁰ Por. „Hodowla polskich start-upów”, Dziennik Gazeta Prawna 2018-05-17 (wywiad z Julią Krzysztofiak-Szopą, prezes zarządu fundacji Startup Poland).

⁷¹ Invest Europe\EDC (2016). *Central and Eastern Europe Statistics 2016*, https://www.investeurope.eu/media/671537/invest-europe_cee_privateequitystatistics2016_24082017.pdf

Wykres 35. Inwestycje Venture Capital jako % PKB (2016)

Źródło: Opracowanie MPiT na podstawie danych OECD⁷².

Należy zauważyć, iż w dalszym ciągu większość finansowania przekazywanego do start-up'ów przez inwestorów (zarówno VC lub Aniołów Biznesu) nie przekracza wartości ok. 1 mln USD. Mamy zatem do czynienia z niewielkimi wejściami kapitałowymi podczas zarówno pierwotnej, jak i kolejnych rund finansowania, przy czym wyraźnie widoczna jest dominacja inwestorów krajowych, w szczególności – jak już wskazano – współfinansowanych ze środków publicznych. Najwięcej spośród wspieranych start-up'ów działa w obszarach rozwiązań teleinformatycznych (w tych technologii finansowych), urządzeń (hardware i urządzenia mobilne), nauk o życiu oraz telemedycyny.

4.2.6 Pożyczki

Fundusze pożyczkowe funkcjonują w Polsce od ok. 25 lat. Są to prowadzone przez organizacje non-profit wyodrębnione rachunki księgowo pozwalające na zdobycie finansowania zewnętrznego przez zarówno nowe jak i już działające na rynku przedsiębiorstwa (zarejestrowane w CEIDG lub KRS). Dla skorzystania z ich oferty nie jest potrzebne posiadanie historii kredytowej, ważne jest natomiast, aby potencjalny pożyczkobiorca nie figurował w rejestrach „złych dłużników”. Przygotowując się do zaciągnięcia pożyczki trzeba pamiętać o przygotowaniu rzetelnego, przemyślanego biznesplanu oraz zastanowić się nad potencjalnymi zabezpieczeniami zobowiązania. Spłata powinna być zabezpieczona weksłem in blanco i np. poręczeniem osoby trzeciej, zastawem na nieruchomości czy zastawem na rzeczy ruchomej.

Maksymalna kwota pożyczki nie jest jednolicie określona, co oznacza, że może zostać sfinansowany dobry pomysł biznesowy zarówno rzędu kilkudziesięciu czy też kilkuset tysięcy zł. Zaletą jest też koszt, który ograniczony wyłącznie do oprocentowania (nie występują opłaty za rozpatrzenie wniosku, obowiązkowe ubezpieczenia itp.) – może zostać zminimalizowany. Maksymalny okres spłaty to zazwyczaj 5 lat, przy czym dopuszczalna jest karencja w spłacie, co jest szczególnie ważne w początkowym okresie działalności. Wraz ze środkami finansowymi pożyczkobiorca otrzymuje także nierzadko eksperckie wsparcie szkoleniowe.

⁷² OECD, *OECD Economic Surveys Poland 2018*, <http://www.oecd.org/poland/economic-survey-poland.htm>

W 2017 roku fundusze udzieliły blisko 5,1 tys. pożyczek o łącznej wartości 587 mln zł, co było pewnym spowolnieniem dynamiki względem roku poprzedniego, wynikającym z ograniczenia dostępnego kapitału pożyczkowego. Średnia wartość pożyczki w 2017 roku wyniosła ok. 115 tys. zł. Najmniejszą ilość pożyczek udzielono w województwie lubuskim, jednak najniższą wartością finansowania przedsiębiorstw przez fundusze odnotowano w regionie dolnośląskim. Z kolei najwięcej pożyczek udzielono w regionie pomorskim. Pomorze wygrywa także w ujęciu wartościowym, jednak już z mniejszą przewagą nad kolejnym regionem (warmińsko-mazurskie). 89% liczby oraz 76% wartości pożyczek trafia do mikroprzedsiębiorstw. Szacuje się, że ponad 90% kapitału pożyczkowego pochodzi z funduszy unijnych.

Poza funduszami pożyczkowymi innego rodzaju podmioty mają marginalne znaczenie we wdrażaniu instrumentów pożyczkowych w ramach bieżącej perspektywy finansowej. Jak wskazują rozstrzygnięcia przetargów na wybór pośredników finansowych ogłaszanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego, bez funduszy pożyczkowych wdrożenie tych instrumentów byłoby niemożliwe.

4.2.7 Poręczenia

Sprawdzoną formułą gwarancji portfelowych jest program gwarancji de minimis, realizowany przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Od uruchomienia w 2013 r. do końca 2017 r. z programu skorzystało ponad 129 tys. MŚP a suma zabezpieczonych kredytów przekroczyła 75 mld zł. Programowi brakowało jednak osadzenia w kontekście strategicznym, przedłużany był z roku na rok doraźnymi decyzjami, oraz opierał się na środkach budżetu państwa. Stąd, w październiku 2017 r. został przyjęty przez Radę Ministrów projekt *ustawy o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne oraz niektórych innych ustaw*, w ramach którego przewiduje się utworzenie w BGK Krajowego Funduszu Gwarancyjnego jako wehikułu finansowego zapewniającego montaż środków z różnych źródeł.

Zamiast programu odnawianego corocznie decyzjami rządu ma się pojawić system zapewniający przedsiębiorcom trwały, stabilny dostęp do preferencyjnych gwarancji umożliwiający planowanie wykorzystania instrumentów gwarancyjnych w strategicznej perspektywie, a wolumen udzielanych gwarancji powinien pozostać na poziomie zbliżonym do lat ubiegłych (ok. 9 mld zł). Zamiast budżetowego finansowania całości wydatków i kosztów z tytułu udzielonych gwarancji umożliwi się łączenie środków uwolnionych z instrumentów finansowych programów operacyjnych szczebla centralnego obecnej i minionej perspektywy finansowej UE, środków realokowanych z kapitałów BGK oraz ewentualnej, dobrowolnej partycypacji interesariuszy w dowolnym przedziale czasowym, przy czym budżet pełniłby rolę wspomagającą jako gwarant systemu.

4.2.8 Faktoring

Faktoring to działalność finansowa polegająca na wykupie nieprzeterminowanych wierzytelności, należnych przedsiębiorcom od odbiorców z tytułu dostaw towarów lub usług. Firma faktoringowa wykonuje co najmniej dwie z następujących czterech czynności: finansuje bezsporne i niewymagalne należności, prowadzi sprawozdawczość i konta dłużników, egzekwuje należności, przejmuje ryzyko wypłacalności odbiorcy. Faktorzy dostarczają przedsiębiorstwom środki finansowe pod nieuregulowane faktury, odnoszące się zarówno do sprzedaży krajowej, jak i eksportowej. Przedsiębiorstwa mogą uzyskać do 90% wartości wystawionych faktur w momencie wysłania towarów (lub świadczenia usług), a wypłata pozostałej części następuje po zapłacie odbiorcy na konto faktora.

Typowy adresat faktoringu to firma prowadząca sprzedaż z odroczonej płatnością, o dużym zapotrzebowaniu na elastyczne finansowanie, utrzymująca stałą współpracę z odbiorcami, realizująca ekspansywną strategię zwiększenia obrotów m.in. poprzez stosunkowo długie terminy płatności.

Branża od 2009 r. nieprzerwanie wykazuje dwucyfrową dynamikę wzrostu. W 2017 r. obroty przedsiębiorstw zrzeszonych w Polskim Związku Faktorów wzrosły o 17% do wartości 185 mld zł

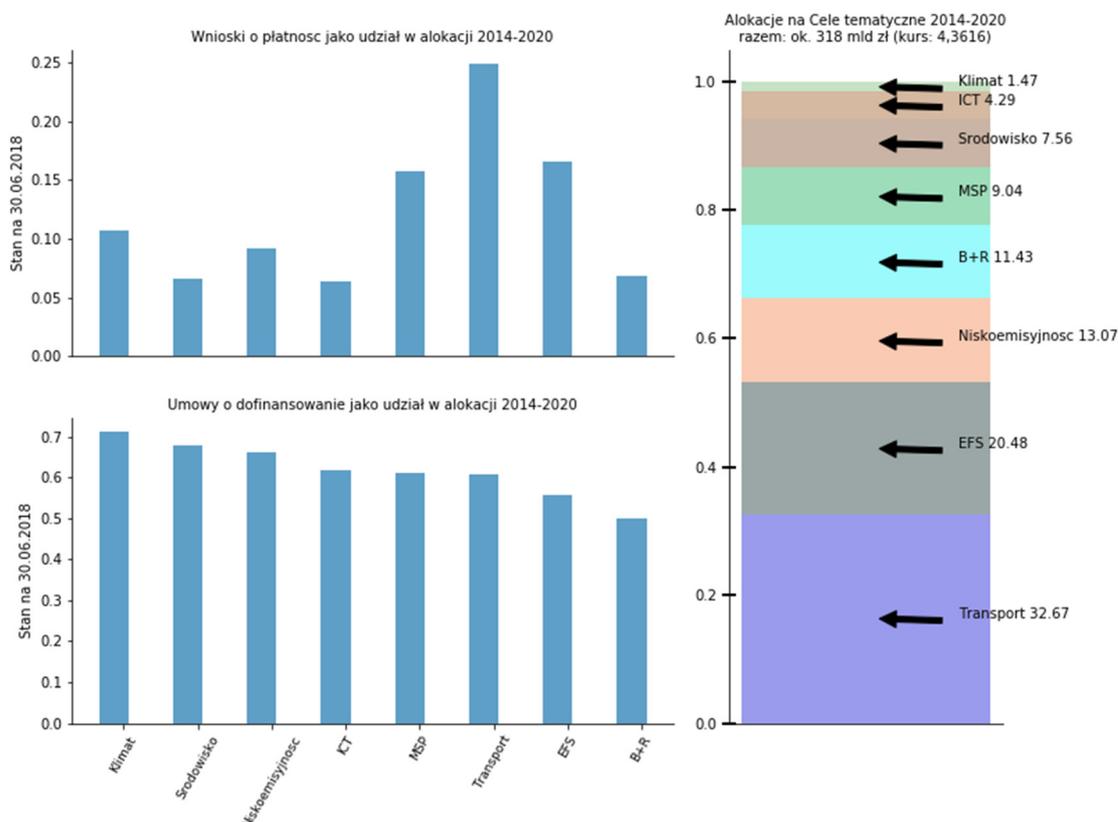
sfinansowanych faktur a liczba klientów z 8 do 9 tys. firm. Z usług faktoringowych korzystają głównie firmy produkcyjne (48% obrotów) oraz zajmujące się dystrybucją (37%).

4.2.9 Fundusze Unii Europejskiej

W roku 2017 oraz w pierwszych miesiącach 2018 realizacja programów perspektywy 2014-2020 coraz bardziej nabierała tempa, zarówno pod względem umów, jak i płatności. W nowej perspektywie większe środki niż poprzednio przeznaczono na cele związane z badaniami i rozwojem, innowacyjnością i szeroko pojętą konkurencyjnością przedsiębiorstw.

Wsparcie skierowane *stricto* do przedsiębiorstw ujęte zostało w ramach Celu tematycznego 3 „Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury”. Przedsiębiorcy mogą również pozyskać znaczną część środków w ramach Celu tematycznego 1 „Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji”. Razem na te cele przewidziano ponad 20% całości środków. Przedsiębiorcy szukający finansowania powinni się zainteresować w szczególności programem Inteligentny Rozwój oraz regionalnymi programami operacyjnymi. Oprócz tego dostępnych jest szereg możliwości dla specyficznych rodzajów przedsiębiorstw – np. na rozwój sieci telekomunikacyjnych, wdrożenie przyjaznych środowisku technologii produkcyjnych, zakładanie działalności gospodarczej czy ekonomię społeczną w ramach innych programów perspektywy 2014-2020.

Wykres 36. Cele tematyczne w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 oraz postęp w ich realizacji

Źródło: MPiT na podstawie danych MliR oraz Umowy Partnerstwa. Dla uproszczenia obliczeń przyjęto jeden kurs EUR/PLN – średni kurs NBP z 29.06.2018 r., wynoszący 4,3616. Alokacja bez uwzględnienia PROW, pomocy technicznej oraz programów mobilności, innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Do końca kwietnia 2018 r. łącznie w celach tematycznych 1 i 3 zawarto umowy o dofinansowanie na ok. 35,9 mld zł a wydatki wykazane przez beneficjentów we wnioskach o płatność sięgnęły 7 mld zł.

We wszystkich celach tematycznych podpisane umowy przekroczyły 50% alokacji. Pod względem wniosków o płatność cel dotyczący MŚP, z wartością 15,8% alokacji, znajdował się wśród trzech kierunków wsparcia o najwyższym tempie wdrażania (za transportem – 24,9%, gdzie pewne znaczenie ma jednak obecność fazowanych projektów z poprzedniej perspektywy, oraz EFS – 16,5%).

Spośród wielu inicjatyw współfinansowanych z funduszy unijnych warto zwrócić szczególną uwagę na Program Start in Poland (opisany bliżej w podrozdziale 3.1.3) , będący parasolem dla szeregu inicjatyw rządu adresowanych do start-upów.

5. POZYCJA KONKURENCYJNA POLSKIEJ GOSPODARKI

5.1 Międzynarodowe rankingi konkurencyjności

Na przestrzeni ostatnich lat pozycja Polski w niektórych międzynarodowych porównaniach i rankingach konkurencyjności systematycznie się poprawiała. Świadczy to o dokonanym postępie i słusznie obranym kierunku zmian, zwłaszcza tych o charakterze deregulacyjnym.

Oceny zawarte w rankingach mogą być pomocne w przypadku podejmowania decyzji inwestycyjnych, jednakże należy mieć na uwadze, że mają one ograniczenia metodologiczne i dlatego powinny być odczytywane jedynie w określonych kontekstach.

Poniżej przedstawiono oceny pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, na tle innych państw, w świetle wybranych publikacji na ten temat.

1. Raport Grupy Banku Światowego⁷³ „Doing Business 2018”

Raport Grupy Banku Światowego jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych opracowań dotyczących konkurencyjności. Eksperti BŚ oceniają jedynie aspekty mikroekonomiczne prowadzenia działalności gospodarczej. Są one związane zasadniczo z regulacjami w 10 obszarach, uznanych za kluczowe w prowadzeniu biznesu, takich jak np. płacenie podatków, egzekwowanie zobowiązań umownych, zakładanie firmy, czy pozyskiwanie kredytu.

Ranking „Doing Business 2018” porównuje warunki prowadzenia biznesu w 190 krajach świata. W najnowszej edycji raportu liderem pod względem łatwości prowadzenie działalności gospodarczej (*ease of doing business*), podobnie jak rok temu, została Nowa Zelandia. Drugie miejsce zajął Singapur, a kolejne Dania. Polska w tegorocznym zestawieniu zajęła **27.** miejsce, co oznacza nieznaczne pogorszenie wyniku w stosunku do 2017 r., w którym znajdowała się na 24. pozycji w rankingu⁷⁴.

W porównaniu do innych krajów, Polska wypada bardzo dobrze w zakresie obsługi handlu międzynarodowego – *ex aequo* z 13 innymi krajami europejskimi⁷⁵ zajmuje **1.** miejsce w subrankingu „handel zagraniczny”. Tym samym zaliczono ją do grupy krajów charakteryzujących się minimalnymi kosztami i czasochłonnością procedur eksportowych/importowych.

Dobrze oceniono „łatwość uzyskiwania kredytu”, choć wynik Polski pogorszył się w porównaniu do ubiegłorocznej edycji badania (**29.** pozycja w subrankingu w DB 2018 wobec 20. miejsca w DB 2017.). Nieco lepszą notę uzyskał obszar dotyczący prawa upadłościowego – **22.** miejsce w 2018 r. Jest to kolejny rok, w którym usprawnienie przepisów w tym zakresie pozwoliło przesunąć się Polsce do góry w subrankingu. Korzystny trend utrzymuje się również w kategorii „uzyskiwanie pozwoleń budowlanych”, podobnie jak w poprzednim roku Polska awansowała i uplasowała się na miejscu **41.** (w ubiegłym roku było to miejsce 46.). W tym obszarze udało się utrzymać na tym samym poziomie

⁷³ W skład Grupy Banku Światowego wchodzi pięć instytucji: Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju, Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju, Międzynarodowa Korporacja Finansowa, Agencja Wielostronnych Gwarancji Inwestycji oraz Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych.

⁷⁴ Autorzy raportów DB podkreślają, że zmiana liczby krajów i wskaźników objętych badaniem, a także wprowadzanie modyfikacji w metodologii prac wpływa na możliwość porównywania wyników z poszczególnych edycji raportu.

⁷⁵ Lista krajów obejmuje Luksemburg, Słowenię, Słowację, Holandię, Francję, Czechy, Portugalię, Hiszpanię, Austrię, Belgię, Dania, Węgry oraz Włochy.

liczbę wymaganych procedur (12) oraz czasochłonność (153 dni). Należy jednocześnie zwrócić uwagę na utrzymujący się bardzo niski koszt uzyskania pozwolenia (0,3% wartości budowanego magazynu).

Z drugiej strony, wciąż istnieje pole do poprawy, jeśli chodzi m.in. o płacenie podatków. Czynności te zajmują w Polsce nadal więcej czasu niż w większości innych krajów Unii Europejskiej. O ile w DB 2016 zanotowano spektakularną (o 38 miejsc) poprawę Polski w subrankingu „płacenie podatków”, w kolejnych latach zauważalna jest tendencja spadkowa. W rankingu z 2017 r. Polska spadła na 47. miejsce, a w tegorocznym zestawieniu znalazła się na **51.** miejscu. Obecnie, zgodnie z szacunkami autorów raportu, przedsiębiorca, który chciałby spełnić wymagania polskich przepisów podatkowych, musi dokonać w ciągu roku 7 płatności i poświęcić na to 260 godzin, całkowita stopa opodatkowania wynosi zaś 40,5%.

Pod względem egzekwowania zobowiązań umownych, pozycja Polski nie zmieniła się w stosunku do ubiegłorocznej edycji raportu (**55.** miejsce). Warto przypomnieć, że w 2012 r. czas dochodzenia należności z umów, wg wyliczeń autorów raportu, wynosił 830 dni. Aktualnie został on ograniczony do 685 dni. Na zbliżonym poziomie kształtuje się pozycja Polski w subrankingu dot. dostępu do energii elektrycznej (**54.** miejsce, spadek z 46. w DB 2017). Pogorszenie odnotowano również w przypadku kategorii „ochrona inwestorów mniejszościowych”(42. miejsce w DB 2017, **51.** – w DB 2018).

W zakresie rejestracji prawa własności nieruchomości Polska utrzymała pozycję z poprzedniej edycji raportu i znajduje się na **38.** miejscu. Choć koszt rejestracji jest stosunkowo niski, poprawy wymagają pozostałe elementy poddane ocenie: liczba wymaganych procedur (6), czasochłonność procesu (33 dni) oraz jakość zarządzania gruntami (liczona jako indeks, który wyniósł w tym roku 19,5).

Podobnie jak w ubiegłym roku, Polska została najgorzej oceniona w kategorii „rozpoczynanie działalności gospodarczej”. W tym przypadku utrzymuje się negatywna dla Polski tendencja spadkowa, która pogłębia niekorzystną ocenę. W 2017 r. odnotowano spadek Polski o 5 miejsc, na 107. pozycję. W tym roku natomiast Polska zajmuje dopiero miejsce **120.** Na niskiej ocenie najbardziej ciąży liczba dni potrzebna, zdaniem autorów rankingu, do uruchomienia działalności (37 dni) oraz koszt (12% dochodu per capita). Najwyżej ocenione w tej kategorii kraje europejskie to Irlandia (8. pozycja), Estonia (12. miejsce), Szwecja (13. pozycja), Wielka Brytania (14. miejsce) oraz Belgia (16. miejsce).

Tabela 21. Ranking swobody prowadzenia działalności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2017	7	17	29	32	21	27	50	33	24
Ranking 2018	7	20	31	28	16	30	46	39	27

Źródło: DAG MPiT na podstawie *Doing Business 2017*, *Doing Business 2018*.

2. Raport Atrakcyjność Inwestycyjna Europy Ernst & Young 2018 (European Attractiveness Survey)

Według tegorocznej edycji Raportu Atrakcyjność Inwestycyjna Europy przygotowanej przez firmę Ernst & Young, tempo wzrostu europejskiej gospodarki w 2017 r. było najszybsze od dekady. O ponad 10% w ujęciu rocznym wzrosła w Europie liczba Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ), co ma odzwierciedlenie w ogólnej liczbie ogłoszonych decyzji dotyczących ponad 6,6 tys. projektów, które przyczynią się do powstania 353 tys. miejsc prac (ponad połowa z nich znajdzie się w krajach Europy Środkowo-Wschodniej). Mimo niepewności związanej z Brexitem, Wielka Brytania obroniła pierwszą pozycję w zestawieniu Ernst & Young pod względem nowych BIZ, na drugim i trzecim miejscu znalazły się odpowiednio Niemcy i Francja. Polska pozostaje atrakcyjnym kierunkiem dla inwestorów zagranicznych. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez autorów raportu, przez ostatnie lata odpowiadała za około 3% napływu BIZ do UE. Szacuje się, że w Polsce, dzięki ogłoszonym inwestycjom, w 2017 r. powstało 24.000 miejsc pracy, czyli o 2.000 więcej niż rok wcześniej.

Tabela 22. Ranking krajów pod względem liczby stworzonych dzięki BIZ miejsc pracy

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2017	1	3	5	9	-	8	20	12	2
Ranking 2018	1	2	3	6	-	12	-	-	9*

*Autorzy raportu zwracają uwagę na to, że z uwagi na zmianę metodologii wyniki Polski z ostatniego rankingu są trudne do porównania z poprzednimi edycjami badania.

Źródło: DAG MPiT na podstawie Ernst & Young European Attractiveness Survey 2016, 2017, 2018.

3. Ranking globalnej konkurencyjności Światowego Forum Ekonomicznego 2017-2018

Ranking globalnej konkurencyjności jest kluczowym elementem corocznego raportu Światowego Forum Ekonomicznego pt. *The Global Competitiveness Report*. Powstaje on na podstawie oceny tzw. indeksu globalnej konkurencyjności (*The Global Competitiveness Index – GCI*), który mierzy ogólną konkurencyjność gospodarki. Indeks został wyliczony na podstawie ponad 100 wskaźników cząstkowych ujętych w 12 kategorii (filarów konkurencyjności) i przypisanych do trzech głównych obszarów (podstawowe wymogi; bodźce wymuszające efektywność; innowacje oraz stopień rozwoju biznesu). Część wskaźników cząstkowych, w oparciu o które dokonano oceny, ustalono na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród przedsiębiorców/menedżerów w okresie pomiędzy lutym a czerwcem 2017 r.⁷⁶

W ostatnim rankingu WEF – GCI 2017-2018 - Polska odnotowała spadek o 3 pozycje, plasując się na **39.** miejscu w gronie 137 państw. Jednocześnie wyprzedzamy w rankingu 12 krajów UE-28: Litwę, Portugalię, Włochy, Słowenię, Bułgarię, Łotwę, Słowację, Węgry, Cypr, Rumunię, Chorwację i Grecję.

Spośród 12 kategorii relatywnie najlepsze oceny uzyskały: wielkość rynku (21. miejsce – b/z), zdrowie i szkolnictwo podstawowe (38. - b/z), szkolnictwo wyższe i szkolenia (40. – spadek o 3 miejsca) oraz otoczenie makroekonomiczne (41. – poprawa o 4 miejsca).

Najniżej oceniono: efektywność rynku pracy (78. miejsce, poprawa o jedną pozycję), instytucje (72. – spadek o 7 miejsc), innowacje (poprawa o 1 pozycję, na miejsce 59.), stopień rozwoju biznesu (*business sophistication* – 57. miejsce, spadek o 3 pozycje). Pomimo relatywnie nie najlepszej oceny infrastruktury (44. pozycja) należy zauważyć, że odnotowano tutaj wyraźną poprawę w stosunku do zeszłorocznego rankingu (o 10 miejsc).

W badaniu ankietowym wśród kadry zarządzającej za największe bariery w prowadzeniu działalności uznano: przepisy podatkowe (17,6% wskazań), stawki podatkowe (13,8% wskazań), restrykcyjne prawo pracy (12,5%) oraz niestabilność polityczną (11,5%).

Tabela 23. Ranking wg indeksu globalnej konkurencyjności (GCI)

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2016-2017	7	5	21	32	35	31	44	65	36
Ranking 2017-2018	8	5	22	34	41	31	43	59	39

Źródło: DAG MPiT na podstawie *The Global Competitiveness Report 2016-2017* oraz 2017-2018.

4. Indeks wolności gospodarczej 2018 – Heritage Foundation i Wall Street Journal

Autorzy corocznego rankingu pn. *Index of Economic Freedom* oceniają m.in. swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, politykę handlową, obciążenia podatkowe, politykę budżetową, politykę rynku pracy czy poziom korupcji.

⁷⁶ W badaniu wzięło udział 204 przedstawicieli top managementu firm działających w Polsce.

W aktualnej edycji rankingu wolności gospodarczej, w którym ocenie poddano 180 krajów, Polska z wynikiem 68,5 uplasowała się na tym samym miejscu co w 2017 r. (45. pozycja). Liderami rankingu jest Hong Kong (wynik 90,2), Singapur (88,8) oraz Nowa Zelandia (84,2). Jeśli chodzi o kraje europejskie, w pierwszej dwudziestce znalazły się: Szwajcaria, Irlandia, Estonia, Wielka Brytania, Islandia, Dania, Luksemburg, Szwecja, Gruzja, Holandia, Litwa. Biorąc pod uwagę 44 kraje europejskie, Polska zajmuje wśród nich 21. pozycję z wynikiem poniżej średniej regionalnej. Ranking wolności gospodarczej zamykają: Kuba (31,9), Wenezuela (25,2) oraz Korea Północna (5,8).

W porównaniu do rankingu z 2017 r. poprawę zaobserwowano w pięciu obszarach (ochrona praw własności, wydatki budżetowe, stopień fiskalizmu, rynek pracy, polityka monetarna). Symetrycznie, w pięciu obszarach odnotowano pogorszenie (transparentność rządów, obciążenia podatkowe, sprawność sądów, wolność biznesowa, wolność handlowa), natomiast ocena pozostałych dwóch kryteriów (wolność inwestycyjna oraz finansowa) pozostała bez zmian.

Spśród badanych kategorii najwyższe oceny uzyskały: wolność handlu (86,9), polityka monetarna (85), stopień fiskalizmu (81,5) oraz obciążenia podatkowe (75,9). Z kolei wolność gospodarczą w Polsce w największym stopniu ogranicza, wg autorów raportu, polityka budżetowa (kategoria „wydatki budżetowe” uzyskała najniższą ocenę (47,8) spośród analizowanych pozycji).

Tabela 24. Ranking wolności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2017	12	26	72	69	16	28	79	57	45
Ranking 2018	8	25	71	60	19	24	79	59	45

Źródło: DAG MPiT na podstawie Index of Economic Freedom 2017, 2018.

5. Światowy Rocznik Konkurencyjności 2018 – International Institute for Management Development (IMD)

Najnowszy raport IMD „World Competitiveness Yearbook” ocenia konkurencyjność 63 państw, w oparciu o ponad 300 kryteriów szczegółowych. Czynniki branżowe pod uwagę w tej ocenie są m.in. wyniki gospodarcze (wzrost gospodarczy, wyniki w HZ, zatrudnienie, poziom cen itp.), finanse publiczne, polityka fiskalna, jakość ustawodawstwa biznesowego, efektywność przedsiębiorstw (m.in. produktywność, finanse przedsiębiorstw, zarządzanie, innowacyjność), infrastruktura (m.in. infrastruktura techniczna, technologiczna, naukowa, zdrowotna, edukacyjna). Liderem rankingu są USA, kolejne miejsca w czołówce zajmują: Hong Kong, Singapur, Holandia oraz Szwajcaria. W aktualnym zestawieniu najbardziej konkurencyjnych gospodarek Polska zajęła 34. miejsce, co oznacza awans o 4 pozycje. Autorzy raportu zwracają uwagę, że Polska należy obok Litwy (32. miejsce), Słowenii (37. miejsce), Węgier (47. miejsce), Bułgarii (48. miejsce) i Rumunii (49. miejsce) do tych krajów z regionu Europy Wschodniej, których gospodarki uległy poprawie. Oceniono, że wśród tych krajów największe postępy poczyniły Polska, Słowenia i Węgry. W przypadku Polski poprawę wyników przypisuje się wzrostowi PKB, zwiększeniu eksportu usług komercyjnych oraz poprawie zarządzania długiem publicznym.

Tabela 25. Ranking IMD

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2017	19	13	31	34	33	28	44	51	38
Ranking 2018	20	15	28	36	32	29	42	55	34

Źródło: DAG MPiT na podstawie The World Competitiveness Scoreboard 2016, 2017, 2018.

5.2 Polska na tle krajów UE

Do oceny postępu w zakresie realizacji strategii społeczno-gospodarczej UE - *strategii Europa 2020*, służy zestaw dziesięciu tzw. wskaźników głównych, pogrupowanych w pięciu kategoriach problemowych. W kontekście konkurencyjności warto zwrócić uwagę przede wszystkim na wskaźniki z obszaru innowacyjności oraz edukacji.

Z porównania ze średnią unijną wynika, że Polska zajmuje relatywnie dobrą pozycję pod względem wskaźników edukacji, natomiast w obszarze innowacyjności nasz kraj plasuje się wyraźnie poniżej średniej unijnej.

Ramka 2. Wskaźniki główne – definicje

1. **Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata** to udział osób pracujących w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności w tej samej grupie wiekowej.
2. Wskaźnik **wydatków na badania i rozwój** odzwierciedla udział krajowych wydatków brutto na badania i rozwój w PKB. Uwzględnia on wydatki ponoszone przez podmioty gospodarcze, instytucje szkolnictwa wyższego, budżet państwa oraz prywatny sektor non-profit.
3. Wskaźnik **emisji gazów cieplarnianych** jest to wielkość emisji 6 głównych gazów cieplarnianych, ważony ich potencjalnym wpływem na globalne ocieplenie, w stosunku do roku bazowego (1990=100).
4. Wskaźnik **udziału odnawialnych źródeł energii** został zdefiniowany jako relacja energii elektrycznej wyprodukowanej ze źródeł odnawialnych do całkowitego zużycia energii elektrycznej.
5. Wskaźnik **zużycia energii pierwotnej** oblicza się jako zużycie krajowe energii brutto z wyłączeniem zużycia nieenergetycznego (np. gaz ziemny używany nie do spalania, ale do produkcji chemikaliów). Ilość ta jest istotna dla pomiaru rzeczywistego zużycia energii.
6. Wskaźnik **finalnego zużycia energii** oblicza się jako całkowite wielkość energii dostarczonej do przemysłu, transportu, gospodarstw domowych, sektora usług oraz rolnictwa (z wyłączeniem dostaw dla sektora przetwarzania energii oraz przemysłu energetycznego) Ilość ta jest istotna dla pomiaru zużycia energii w końcowym punkcie jej odbioru.
7. Wskaźnik **emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych ETS** (mln ton ekwiwalentu CO₂) jest obliczany jako poprzez odjęcie od wskaźnika emisji gazów cieplarnianych zweryfikowanej emisji w sektorach ETS, emisji CO₂ krajowego lotnictwa oraz emisji NF3.
8. **Odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę** - jest to odsetek populacji w wieku 18-24 lata posiadający co najwyżej niższą edukację średnią i nie kontynuujący nauki ani nie dokończający się.
9. **Odsetek osób z wykształceniem wyższym w grupie wiekowej 30-34 lata** to udział osób w podanym wieku, które ukończyły co najmniej studia wyższe, w ogólnej populacji osób z tej grupy wiekowej.
10. Wskaźnik **Osoby żyjące w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy** informuje o odsetku populacji w wieku od 0 do 59 lat, żyjącym w gospodarstwie domowym, którego członkowie w wieku produkcyjnym w ostatnim roku pracowali mniej niż przez 20% ich całkowitego potencjału pracy. Potencjał pracy został zdefiniowany jako proporcja liczby miesięcy, w których pracowali wszyscy członkowie gospodarstwa w wieku produkcyjnym w trakcie roku i liczba miesięcy, która mogła być teoretycznie przepracowana przez tych samych członków gospodarstwa w danym okresie. Ponadto, osoba w wieku produkcyjnym jest określano jako osoba w wieku od 19 do 59 lat, nie będąca studentem w wieku od 18 do 24 lat.
11. **Stopa ryzyka ubóstwa** definiowana jest jako udział w całej populacji osób o dochodach do dyspozycji poniżej granicy ubóstwa. Granicę tę ustalono jako 60% mediany rozkładu dochodów w poszczególnych krajach (dochody po transferach socjalnych).
12. Wskaźnik **Osoby zagrożone deprywacją materialną** jest wyrażony jako odsetek populacji deklarującej brak możliwości realizacji ze względów finansowych przynajmniej czterech z dziewięciu potrzeb (np. opłacenie tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku, brak w gospodarstwie domowym ze względów finansowych telewizora kolorowego, pralki, samochodu czy telefonu).

Tabela 26. Wskaźniki główne strategii „Europa 2020” – Polska na tle krajów UE-28

Lp.	Nazwa wskaźnika	Rok	Polska	UE-28	Cel dla Polski do roku 2020	Cel dla UE do roku 2020
Zatrudnienie						
1	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	2017	70,9	72,2	71%	75%
		2016	69,3	71,1		
Badania i rozwój oraz innowacje						
2	Relacja nakładów na badania i rozwój do PKB	2016	0,97 ^p	2,03 ^p	1,7%	3%
		2015	1,0	2,04		
Zmiany klimatu i energia						
3	Wskaźnik emisji gazów cieplarnianych	2016	85,03	77,64	Redukcja o 14% w porównaniu z rokiem 1990	Redukcja o 20% w porównaniu z rokiem 1990
		2015	82,72	77,99		
4	Wskaźnik udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii	2016	11,3	17,0	15,48%	20%
		2015	11,7	16,7		
5	Wskaźnik zużycia energii pierwotnej (indeks, 2005=100)	2016	107,6	90,0	Zwiększenie efektywności energetycznej o 14%	Zwiększenie efektywności energetycznej o 20%
		2015	102,6	89,4		
6	Wskaźnik finalnego zużycia energii (indeks, 2005=100)	2016	114,0	92,9	Zwiększenie efektywności energetycznej o 14%	Zwiększenie efektywności energetycznej o 20%
		2015	106,6	91,1		
7	Wskaźnik emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych ETS	2016	107,1 ^p	88 ^p	114	90,7
		2015	103,8	87,3		
Edukacja						
8	Odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę	2017	5,0	10,6	4,5%	10%
		2016	5,2	10,7		
9	Odsetek osób z wykształceniem wyższym w grupie wiekowej 30-34 lata	2017	45,7	39,9	45%	40%
		2016	44,6	39,1		
Ubóstwo i wykluczenie społeczne						
10	Osoby żyjące w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy (jako % populacji)	2017	5,7	bd	Redukcja liczby osób wykluczonych o 1,5 mln	Redukcja liczby osób wykluczonych o 20 mln
		2016	6,4	10,5		
11	Stopa ryzyka ubóstwa (jako % populacji)	2017	15,0	bd		
		2016	17,3	17,3		
12	Osoby zagrożone deprivacją materialną (jako % populacji)	2017	5,9	6,7 ^e	5	
		2016	6,7	7,		
	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy trzech powyższych) (jako % populacji)	2017	19,5	bd		
		2016	21,9	23,5		

bd – brak danych

p – dane tymczasowe

e – szacunek wstępny

Źródło: Eurostat.

ANEKS I TABELE STATYSTYCZNE – DANE DOT. PRZEDSIĘBIORSTW

Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących oraz wybranych sekcji PKD

Wyszczególnienie a – 31.12.2017 b – dynamika (2016=100)		razem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
ogółem	a	4 309 800	4 128 611	147 607	29 154	3 685	743
	b	101,7	101,8	99,7	99,6	99,5	97,8
górnictwo i wydobywanie	a	4814	4221	430	127	28	8
	b	99,0	99,2	98,2	96,2	103,7	80,0
przetwórstwo przemysłowe	a	381 689	346919	26768	6569	1234	199
	b	101,2	101,4	99,2	99,4	99,6	98,5
wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	9511	8896	354	196	43	22
	b	103,1	103,5	97,8	99,0	97,7	88,0
budownictwo	a	512 933	495 490	15 395	1 872	154	22
	b	103,7	103,9	99,1	98,7	98,1	100,0
handel, naprawa pojazdów samochodowych	a	1 029 037	998 322	27 280	3 058	317	60
	b	98,5	98,5	98,8	99,7	100,0	101,7
transport i gospodarka magazynowa	a	264 382	258 549	4 881	752	161	39
	b	101,6	101,6	101,3	99,3	98,8	92,9
zakwaterowanie i gastronomia	a	133 730	128 224	5 166	296	38	6
	b	102,1	102,2	100,3	101,0	100,0	100,0
informacja i komunikacja	a	154 495	151 266	2751	392	68	18
	b	108,4	108,6	99,3	103,7	98,6	100,0
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	a	123 243	121 194	1 493	449	75	32
	b	98,9	98,9	99,1	98,9	102,7	97,0
obsługa rynku nieruchomości	a	248 859	244 813	3 258	703	78	7
	b	103,4	103,4	104,0	101,3	105,4	140,0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	a	437997	430869	6213	759	135	21
	b	103,9	104,0	100,8	100,8	100,0	95,5
administrowanie i działalność wspierająca	a	132 653	127 715	3 847	845	197	49
	b	104,5	104,6	103,7	101,8	100,0	102,1
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	a	27 113	21068	3 357	2264	359	65
	b	100,0	100,2	99,9	99,5	95,7	91,5
edukacja	a	146 018	111818	27508	6548	87	57
	b	97,5	96,8	99,6	98,8	101,2	100,0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	a	241747	232867	6647	1666	466	101
	b	103,3	103,4	101,2	100,3	100,0	99,0
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	a	79133	75403	3094	601	30	5
	b	103,5	103,6	100,8	99,7	96,8	100,0
pozostała działalność usługowa	a	286100	280671	4476	811	119	23
	b	103,3	103,4	99,6	99,9	100,8	95,8

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2017 r., GUS, Warszawa 2017.

Tabela 28. Dane finansowe przedsiębiorstw wg sektora własności

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
przychody z całokształtu działalności (mld zł)								
sektory razem	2 451,6	2 791,3	2 898,8	2 916,6	2 995,7	3 088,0	3 194,1	3 441,8
sektor publiczny	294,4	311,6	310,5	290,0	275,2	279,7	261,4	293,9
sektor prywatny	2 157,2	2 479,6	2 588,3	2 626,6	2 720,5	2 808,3	2 932,7	3 147,9
koszty całokształtu działalności (mld zł)								
sektory razem	2 319,6	2 650,4	2 770,4	2 782,6	2 859,6	2 945,5	3 030,2	3 258,7
sektor publiczny	272,0	283,6	290,6	271,6	257,6	263,1	244,8	267,6
sektor prywatny	2 047,7	2 366,8	2 479,4	2 511,1	2 602,0	2 682,4	2 785,4	2 991,1
wynik finansowy brutto (mld zł)								
sektory razem	131,8	141,0	128,9	134,1	136,3	142,7	163,9	183,1
sektor publiczny	22,4	28,1	19,9	18,5	17,6	16,6	16,6	26,3
sektor prywatny	109,4	112,9	109,0	115,6	118,7	126,0	147,3	156,9
wynik finansowy netto (mld zł)								
sektory razem	109,9	116,6	107,4	114,8	115,0	120,6	138,3	154,7
sektor publiczny	18,72	23,41	16,16	15,61	13,70	12,37	12,9	22,5
sektor prywatny	91,22	93,22	91,24	99,16	101,27	108,20	125,3	132,2
wskaźnik rentowności obrotu brutto (%)								
sektory razem	5,37	5,05	4,45	4,60	4,55	4,62	5,13	5,32
sektor publiczny	7,61	9,01	6,40	6,39	6,38	5,94	6,35	8,94
sektor prywatny	5,07	4,55	4,21	4,40	4,36	4,49	5,02	4,98
wskaźnik rentowności obrotu netto (%)								
sektory razem	4,48	4,18	3,71	3,93	3,84	3,90	4,33	4,50
sektor publiczny	6,36	7,51	5,21	5,38	4,98	4,42	4,95	7,65
sektor prywatny	4,23	3,76	3,53	3,78	3,72	3,85	4,27	4,20
stopa rentowności aktywów (%)								
sektory razem	5,30	5,11	4,53	4,62	4,36	4,32	4,71	4,99
sektor publiczny	3,88	4,73	3,12	3,06	2,57	2,10	2,22	3,58
sektor prywatny	5,72	5,22	4,93	5,03	4,82	4,92	5,32	5,35
udział jednostek rentownych (%)								
sektory razem	77,75	77,43	76,08	77,70	79,52	81,12	79,98	79,96
sektor publiczny	70,31	68,66	69,67	72,36	71,40	72,71	70,27	68,41
sektor prywatny	78,17	77,90	76,41	77,98	79,93	81,54	80,47	80,55

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 29. Przychody i wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo i na 1 pracującego

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	50 197,2	55 517,7	56 343,3	56 876,5	57 215,9	59 032,3	60 704,0	66 350,4
10-49	12 531,7	14 016,9	14 148,3	14 334,3	14 541,7	15 033,7	15 282,5	15 872,6
50-249	44 237,1	50 260,1	50 578,1	51 941,6	53 480,0	54 899,7	55 077,7	58 007,9
pow. 249	456 992,1	516 682,4	535 510,4	536 111,7	529 055,2	531 145,4	534 801,3	566 634,6
<i>wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 251,1	2 319,7	2 087,6	2 238,0	2 195,9	2 304,9	2 628,3	2 982,7
10-49	588,2	254,0	632,0	542,1	579,0	659,2	688,0	733,1
50-249	1 518,7	1 564,8	1 499,0	1 796,0	2 086,7	2 345,7	2 344,9	2 288,0
pow. 249	22 452,2	27 586,8	20 458,2	22 465,6	19 935,6	19 145,0	23 056,4	26 567,2
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	498,6	565,2	589,7	588,9	589,4	594,8	596,0	626,8
10-49	519,6	589,6	608,8	619,7	627,5	638,6	642,1	674,9
50-249	433,9	493,9	509,3	513,2	518,7	527,7	526,4	552,0
pow. 249	529,3	597,5	628,5	620,6	614,7	616,5	617,7	650,8
<i>wynik finansowy netto na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	22,4	23,6	21,9	23,2	22,6	23,2	25,8	28,2
10-49	24,4	10,7	27,2	23,4	25,0	28,0	28,9	31,2
50-249	14,9	15,4	15,1	17,7	20,2	22,5	22,4	21,8
pow. 249	26,0	31,9	24,0	26,0	23,2	22,2	26,6	30,5

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 30. Dane finansowe przedsiębiorstw wg liczby pracujących

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>przychody z całokształtu działalności (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 451,6	2 791,3	2 898,80	2 916,60	2 995,70	3 088,0	3 194,1	3 441,8
10-49	388,6	457,3	474,5	483,8	509,5	523,5	532,2	534,8
50-249	652,3	731,2	747,6	747,3	750,9	775,0	786,9	843,3
pow. 249	1 410,7	1 602,7	1 676,7	1 685,5	1 735,3	1 789,4	1 875,0	2 063,7
<i>koszty całokształtu działalności (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 319,6	2 650,3	2 770,1	2 782,6	2 859,6	2 945,5	3 030,2	3 258,7
10-49	366,9	446,0	449,6	462,7	486,0	497,2	504,7	506,2
50-249	624,9	703,6	721,0	716,9	716,8	736,6	747,9	804,1
pow. 249	1 327,8	1 500,8	1 599,4	1 603,0	1 656,8	1 711,7	1 777,7	1 948,4
<i>wynik finansowy brutto (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	131,8	141,0	128,9	134,1	136,3	142,6	163,9	183,1
10-49	21,7	11,4	24,9	21,1	23,6	26,5	27,5	28,6
50-249	27,1	27,6	26,6	30,4	34,2	38,4	39,0	39,2
pow. 249	83,0	102,0	77,3	82,6	78,6	77,8	97,4	115,3
<i>wynik finansowy netto (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	109,9	116,6	107,4	114,8	115,0	120,6	138,3	154,7
10-49	18,2	8,3	21,2	18,3	20,3	23,0	24,0	24,7
50-249	22,4	22,8	22,2	25,8	29,3	33,1	33,5	33,3
pow. 249	69,3	85,6	64,1	70,6	65,4	64,5	80,8	96,8
<i>wskaźnik rentowności obrotu brutto (%)</i>								
pow. 9 pracujących	5,37	5,05	4,45	4,60	4,55	4,62	5,13	5,32
10-49	5,58	2,49	5,25	4,37	4,62	5,05	5,17	5,35
50-249	4,16	3,77	3,56	4,07	4,55	4,96	4,96	4,65
pow. 249	5,88	6,37	4,61	4,90	4,53	4,35	5,19	5,59
<i>wskaźnik rentowności obrotu netto (%)</i>								
pow. 9 pracujących	4,48	4,18	3,71	3,93	3,84	3,90	4,33	4,50
10-49	4,69	1,81	4,47	3,78	3,98	4,39	4,50	4,62
50-249	3,43	3,11	2,96	3,46	3,90	4,27	4,26	3,94
pow. 249	4,91	5,34	3,82	4,19	3,77	3,60	4,31	4,69
<i>stopa rentowności aktywów (%)</i>								
pow. 9 pracujących	5,30	5,11	4,53	4,62	4,36	4,32	4,71	4,99
10-49	5,93	2,40	5,82	5,05	4,94	5,25	5,41	5,47
50-249	4,56	4,24	3,93	4,29	4,76	5,10	4,89	4,59
pow. 249	5,42	6,12	4,44	4,66	4,06	3,79	4,47	5,02
<i>udział jednostek rentownych (%)</i>								
pow. 9 pracujących	77,8	77,4	76,1	77,7	79,5	81,1	80,0	80,0
10-49	77,3	77,1	75,7	76,7	78,5	80,2	79,2	79,5
50-249	77,8	77,8	76,2	78,9	81,3	82,7	81,3	80,4
pow. 249	81,7	79,6	79,9	83,2	83,1	83,5	82,7	82,5

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 31. Zadłużenie przedsiębiorstw

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>zobowiązania krótkoterminowe (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	571,0	644,1	639,2	662,4	672,2	715,5	775,9	833,6
10-49	97,0	118,0	110,5	109,4	119,7	128,3	141,4	137,8
50-249	151,3	172,1	172,6	178,6	179,2	182,2	196,2	221,5
pow. 249	322,7	354,0	356,1	374,4	373,3	405,1	438,4	474,3
<i>zobowiązania długoterminowe (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	263,1	317,0	325,5	346,6	414,9	437,2	473,7	479,3
10-49	47,8	58,9	59,8	54,8	70,0	75,0	71,6	74,0
50-249	70,6	75,1	83,0	91,7	96,6	100,0	105,4	109,0
pow. 249	144,8	182,9	182,7	200,2	248,4	262,2	296,6	296,2
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	5 387,2	6 304,4	6 326,1	6 759,2	7 925,2	8 358,0	9 002,1	9 239,4
10-49	1 540,6	1 806,0	1 781,7	1 622,6	1 997,3	2 153,0	2 056,5	2 197,4
50-249	4 785,3	5 164,2	5 615,6	6 371,5	6 879,1	7 086,6	7 379,5	7 499,8
pow. 249	46 899,3	58 967,0	58 354,6	63 670,6	75 725,3	77 824,6	84 604,5	81 331,8
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	53,5	64,2	66,2	70,0	81,6	84,2	88,4	87,3
10-49	63,9	76,0	76,7	70,1	86,2	91,5	86,4	93,4
50-249	46,9	50,7	56,5	62,9	66,7	68,1	70,5	71,4
pow. 249	54,3	68,2	68,5	73,7	88,0	90,3	97,7	93,4

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 32. Współczynniki charakteryzujące zadłużenie podmiotów

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>współczynnik długu (zobowiązania/aktywa)</i>								
pow. 9 pracujących	0,40	0,42	0,41	0,41	0,41	0,41	0,43	0,42
10-49	0,47	0,51	0,47	0,45	0,46	0,46	0,48	0,47
50-249	0,45	0,46	0,45	0,45	0,45	0,43	0,44	0,46
pow. 249	0,37	0,38	0,37	0,38	0,39	0,39	0,41	0,40
<i>zobowiązania/kapitał własny</i>								
pow. 9 pracujących	0,78	0,85	0,80	0,79	0,82	0,82	0,87	0,86
10-49	0,99	1,2	0,98	0,92	0,96	0,97	1,03	0,98
50-249	0,93	0,97	0,95	0,92	0,93	0,88	0,90	0,96
pow. 249	0,68	0,73	0,71	0,72	0,75	0,77	0,82	0,80
<i>zobowiązania długoterminowe/kapitał własny</i>								
pow. 9 pracujących	0,25	0,28	0,27	0,27	0,31	0,31	0,33	0,31
10-49	0,33	0,40	0,34	0,31	0,35	0,36	0,35	0,34
50-249	0,30	0,30	0,31	0,31	0,32	0,31	0,32	0,32
pow. 249	0,21	0,25	0,24	0,25	0,30	0,30	0,33	0,31
<i>zobowiązania długoterminowe/przychody ze sprzedaży produktów i usług podstawowych</i>								
pow. 9 pracujących	0,19	0,20	0,20	0,22	0,25	0,25	0,27	0,25
10-49	0,33	0,35	0,34	0,31	0,36	0,36	0,34	0,36
50-249	0,21	0,20	0,21	0,23	0,24	0,24	0,25	0,24
pow. 249	0,16	0,18	0,18	0,19	0,23	0,24	0,26	0,24

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 33. Wskaźniki płynności finansowej

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>wskaźnik płynności</i>								
pow. 9 pracujących	1,49	1,48	1,48	1,45	1,52	1,50	1,48	1,49
10-49	1,59	1,49	1,66	1,62	1,66	1,64	1,55	1,61
50-249	1,53	1,48	1,52	1,51	1,53	1,59	1,58	1,54
pow. 249	1,45	1,47	1,40	1,37	1,46	1,40	1,42	1,43
<i>wskaźnik podwyższonej płynności finansowej</i>								
pow. 9 pracujących	1,08	1,05	1,03	1,02	1,08	1,06	1,06	1,06
10-49	1,16	1,09	1,20	1,16	1,19	1,18	1,13	1,18
50-249	1,07	1,03	1,05	1,05	1,07	1,12	1,11	1,10
pow. 249	1,06	1,05	0,97	0,97	1,04	1,00	1,02	1,01
<i>wskaźnik wysokiej płynności finansowej</i>								
pow. 9 pracujących	0,42	0,40	0,38	0,38	0,42	0,41	0,40	0,41
10-49	0,46	0,42	0,49	0,44	0,46	0,44	0,42	0,45
50-249	0,36	0,33	0,35	0,37	0,39	0,42	0,40	0,38
pow. 249	0,43	0,42	0,36	0,36	0,41	0,39	0,40	0,41

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 34. Wskaźniki działalności eksportowej

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>udział sprzedaży eksportowej w przychodach z całokształtu działalności (%)</i>								
pow. 9 pracujących	17,53	18,30	19,08	20,17	20,37	20,40	21,41	21,94
10-49	7,52	7,84	8,24	9,15	9,66	9,25	9,64	10,00
50-249	12,82	13,06	14,55	15,72	15,81	15,92	16,91	16,50
pow. 249	22,46	23,67	24,17	25,30	25,48	25,61	26,64	27,26
<i>dynamika przychodów z całokształtu działalności (%)</i>								
pow. 9 pracujących	105,6	113,9	103,9	100,6	102,7	103,1	103,4	107,8
10-49	107,8	117,7	103,7	102,0	105,3	102,8	101,7	100,5
50-249	98,5	112,1	102,3	100,0	100,5	103,2	101,5	107,2
pow. 249	108,5	113,6	104,6	100,5	103,0	103,1	104,8	110,1
<i>dynamika sprzedaży eksportowej (%)</i>								
pow. 9 pracujących	113,0	118,9	108,3	106,3	103,7	103,3	108,5	110,4
10-49	119,5	122,7	109,0	113,2	111,1	98,4	106,0	104,2
50-249	105,2	114,2	113,9	108,0	101,1	103,9	107,9	104,6
pow. 249	114,7	119,7	106,8	105,2	103,7	103,6	109,0	112,6

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 35. Aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>wartość nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych (mld zł)¹</i>								
pow. 9 pracujących	113,9	127,5	124,7	129,1	146,1	164,2	145,6	152,3
0–49	15,3	17,1	15,3	14,6	15,9	17,5	15,3	15,5
50–249	25,3	28,7	27,1	30,0	31,2	34,7	31,0	32,9
pow. 249	73,3	81,7	82,3	84,6	99,0	111,9	99,2	103,9
<i>wartość nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 332,7	2 535,1	2 424,0	2 517,9	2 789,5	3 138,2	2 766,2	2 935,3
10–49	494,1	522,8	455,3	431,4	452,7	502,9	438,7	460,2
50–249	1 717,8	1 970,4	1 835,5	2 084,4	2 222,8	2 458,5	2 172,7	2 263,1
pow. 249	23 736,9	26 348,4	26 288,9	26 899,3	30 177,3	33 227,5	28 304,1	28 515,9
<i>wartość nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	23,2	25,8	25,4	26,1	28,7	31,6	27,2	27,7
10–49	20,5	22,0	19,6	18,6	19,5	21,4	18,4	19,6
50–249	16,8	19,4	18,5	20,6	21,6	23,6	20,8	21,5
pow. 249	27,5	30,5	30,9	31,1	35,1	38,6	32,7	32,7
<i>relacja nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych do przychodów ze sprzedaży produktów i usług podstawowych (%)</i>								
pow. 9 pracujących	8,3	8,2	7,7	8,0	8,8	9,5	8,1	7,9
10–49	10,6	10,2	8,7	8,1	8,2	8,5	7,4	7,5
50–249	7,6	7,7	6,9	7,6	7,7	8,2	7,2	7,1
pow. 249	8,3	8,0	7,9	8,2	9,3	10,1	8,6	8,3
<i>relacja nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych w nadwyżce finansowej[%]</i>								
pow. 9 pracujących	55,0	57,2	55,8	55,9	62,3	65,1	54,9	52,9
10–49	53,6	84,6	44,5	47,0	46,5	47,3	40,3	39,7
50–249	57,0	61,3	56,0	57,9	56,5	58,2	50,4	52,9
pow. 249	54,6	52,4	58,6	57,1	68,2	71,9	60,0	55,7
<i>udział nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup używanych środków trwałych w amortyzacji</i>								
pow. 9 pracujących	1,50	1,58	1,45	1,46	1,57	1,54	1,43	1,41
10–49	2,18	2,24	1,86	1,73	1,72	1,79	1,51	1,57
50–249	1,56	1,67	1,48	1,59	1,60	1,65	1,38	1,43
pow. 249	1,39	1,46	1,38	1,39	1,54	1,48	1,43	1,39

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 36. Liczba podmiotów zatrudniających powyżej 9 pracowników i liczba pracujących w nich osób

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>liczba badanych podmiotów gospodarczych</i>								
pow. 9 pracujących	48 839	50 277	51 449	51 280	52 358	52 310	52 618	51 873
10–49	31 007	32 627	33 536	33 748	35 037	34 824	34 825	33 693
50–249	14 745	14 548	14 782	14 388	14 041	14 117	14 287	14 538
pow. 249	3 087	3 102	3 131	3 144	3 280	3 369	3 506	3 642
<i>liczba pracujących</i>								
pow. 9 pracujących	4 916 471	4 938 733	4 915 414	4 952 889	5 082 495	5 191 272	5 359 026	5 491 390
10–49	747 761	775 680	779 367	780 683	811 971	819 817	828 825	792 460
50–249	1 503 426	1 480 406	1 468 112	1 456 350	1 447 572	1 468 717	1 494 899	1 527 725
pow. 249	2 665 284	2 682 647	2 667 935	2 715 856	2 822 952	2 902 738	3 035 302	3 171 205
<i>liczba pracujących na 1 przedsiębiorstwo</i>								
pow. 9 pracujących	100,6	98,2	95,5	96,6	97,1	99,2	101,8	105,9
10–49	24,1	23,8	23,2	23,1	23,2	23,5	23,8	23,5
50–249	101,9	101,8	99,3	101,2	103,1	104,0	104,6	105,1
pow. 249	863,4	864,8	852,1	863,8	860,7	861,6	865,7	870,7

Źródło: MPiT na bazie GUS F-01.

Tabela 37. Liczba aktywnych przedsiębiorstw w latach 2010–2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	1 726 663	1 784 603	1 794 943	1 771 460	1 842 589	1 914 141	2 013 364
pon. 10 pracujących	1 655 064	1 710 598	1 719 187	1 693 785	1 764 597	1 838 365	1 937 250
10–49	52 591	54 999	57 071	59 128	59 166	56 713	57 198
50–249	15 841	15 817	15 484	15 329	15 470	15 631	15 351
pow. 249	3 167	3 189	3 201	3 218	3 356	3 432	3 565

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r. (i wcześniejsze).

Tabela 38. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach w latach 2010–2016(w zł)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	3 300	3 481	3 628	3 761	3 899	4 017	4 182
pon. 10 pracujących	2 006	2 059	2 172	2 210	2 315	2 437	2 616
10–49	bd.	bd.	3 309	3 441	3 508	3 652	3 720
50–249	3 363	3 568	3 706	3 850	4 015	4 180	4 392
pow. 249	4 012	4 255	4 430	4 563	4 731	4 832	5 003

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r. (i wcześniejsze).

Tabela 39. Przychody, koszty, dochody oraz nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (wartości nominalne)

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Przychody ogółem w mld zł	ogółem	3 297	3 666	3 763	3 793	3 908	4 076	4 227
	pon. 10 pracujących	719	761	762	780	808	896	948
	10–49	449	520	555	562	580	578	575
	50–249	689	769	767	765	778	802	819
	pow. 249	1 439	1 616	1 680	1 686	1 743	1 801	1 886
Koszty ogółem w mld zł	ogółem	3 046	3 425	3 542	3 550	3 653	3 818	3 948
	pon. 10 pracujących	618	665	675	681	705	776	827
	10–49	420	501	523	531	543	538	543
	50–249	649	738	736	730	736	757	779
	pow. 249	1 358	1 521	1 608	1 608	1 670	1 748	1 799
Zysk brutto w mld zł	ogółem	291	298	276	294	311	335	347
	pon. 10 pracujących	121	114	106	118	121	142	150
	10–49	34	36	39	41	45	47	41
	50–249	46	41	40	43	51	53	50
	pow. 249	89	107	90	93	94	93	106
Nakłady inwestycyjne i wydatki na zakup używanych środków trwałych w mld zł	ogółem	141	161	155	162	183	201	189
	pon. 10 pracujących	25	28	24	26	30	30	30
	10–49	17	19	17	18	19	20	17
	50–249	29	34	33	34	36	40	36
	pow. 249	70	80	80	83	98	111	106

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2016 r. (i wcześniejsze). W stosunku do danych prezentowanych w poprzednich tabelach (pochodzących z modułu Polgos na bazie GUS-F01) prezentowane powyżej dane (zbiorowość podmiotów niefinansowych) nie obejmują sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) oraz K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa), za to uwzględniają sekcję P (Edukacja), z wyłączeniem szkolnictwa wyższego.

ANEKS II Wdrażanie Small Business Act w Polsce w 2017 r.

I. Wdrażanie obszarów priorytetowych Small Business Act (SBA) na szczeblu centralnym.

Jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej jest zapewnienie optymalnych możliwości funkcjonowania, rozwoju oraz konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Głównym dokumentem strategicznym na poziomie wspólnotowym, określającym ramy kształtowania polityki dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MŚP) jest Komunikat „Think Small First. A Small Business Act for Europe” COM(2008) 394. Opiera się ona na osiągnięciach polityki KE i państw członkowskich, tworzy nowe ramy polityki, integrujące istniejące instrumenty polityki przedsiębiorstw oraz nowoczesnej polityki w zakresie MŚP.

Dokument SBA określa m.in. zasady oraz środki wsparcia MŚP na każdym etapie ich cyklu życia w ramach 10 obszarów priorytetowych, które powinny zostać objęte innowacją:

1. Tworzenie warunków, w których przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa rodzinne mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana.
2. Zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę.
3. Opracowywanie przepisów zgodnie z zasadą „najpierw myśl na małą skalę”.
4. Sprawienie, by organy administracji publicznej lepiej reagowały na potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw.
5. Dostosowanie instrumentów polityki publicznej do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz lepsze wykorzystanie możliwości pomocy państwa dla MŚP.
6. Ułatwianie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego sprzyjającego terminowym płatnościom w transakcjach handlowych.
7. Pomaganie MŚP w szerszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez jednolity rynek.
8. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji.
9. Umożliwienie MŚP przekształcania wyzwań związanych z ochroną środowiska na nowe możliwości.
10. Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków.

Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków. Program SBA tworzy nowe ramy polityki przedsiębiorczości, integrujące istniejące instrumenty wsparcia, koncentrując się w szczególności na kreowaniu nowoczesnej polityki wobec MŚP. Jednym z kluczowych warunków skutecznej implementacji założeń SBA, jest systematyczne monitorowanie prowadzonych działań, według określonej metodologii gromadzenia informacji. W celu określenia efektywności oraz stopnia wdrażania działań w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA w Polsce zebrano informacje dotyczące realizowanych, jak również zaplanowanych do wdrożenia inicjatyw z zakresu SBA. Informacje przedstawione poniżej uwzględniają działania zainicjowane i realizowane w poszczególnych obszarach SBA w okresie lipiec 2017 r. – czerwiec 2018 r. Należy podkreślić, iż poza działaniami przedstawionymi poniżej, w Polsce funkcjonowały równocześnie systemy wsparcia/działania zainicjowane w latach poprzednich.

Materiał sprawozdawczy z realizacji SBA na poziomie krajowym ma na celu określenie efektywności oraz stopnia wdrażania działań w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA.

Obszar priorytetowy	Opis przedsięwzięć
<p>1. Tworzenie warunków, w których przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa rodzinne mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana.</p>	<p>Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (wcześniej Ministerstwo Rozwoju): 30 kwietnia 2018 r. weszła w życie tzw. Konstytucja Biznesu, tj. pakiet 5 ustaw, które mają przede wszystkim pomóc zbudować na nowo partnerskie relacje między przedsiębiorcami a urzędnikami i ułatwić założenie oraz prowadzenie firmy w Polsce:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ustawa Prawo przedsiębiorców Wprowadza kanon podstawowych zasad dających gwarancje przedsiębiorcom w relacjach z władzą publiczną. Prawo przedsiębiorców jako akt centralny ma wpływać na sposób stanowienia, interpretacji i stosowania wszystkich przepisów dotyczących działalności gospodarczej. Do najważniejszych zapisów ustawy należy zaliczyć m.in. ustanowienie katalogu praw i obowiązków przedsiębiorców i organów, stanowiących wytyczne dla organów administracji i stawiających granice ich ingerencji w wolność działalności gospodarczej. 2. ustawa o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców Zadaniem Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców jest stanie na straży i ochrona praw przedsiębiorców, szczególnie tych z sektora MŚP. W zakresie jego kompetencji znajduje się m.in. wspieranie mediacji pomiędzy przedsiębiorcami a organami administracji oraz występowanie do odpowiednich organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, a także do odpowiednich urzędów z wnioskami o wydanie objaśnień prawnych szczególnie skomplikowanych przepisów dotyczących działalności gospodarczej. 3. ustawa o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy Wśród najważniejszych modyfikacji CEIDG znajdują się m.in. umożliwienie udostępniania w CEIDG rejestru pełnomocnictw i prokury oraz wprowadzenie zasady automatycznego wznowienia wykonywania działalności po upływie okresu zawieszenia. Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy stanowi rozwinięcie portalu www.biznes.gov.pl. Umożliwia np. uiszczanie opłat urzędowych czy uzyskanie zaświadczenia o niezaleganiu z podatkami czy składkami. Punkt przypomina przedsiębiorcom, przez SMS lub e-mail, o zbliżających się terminach urzędowych oraz informuje o najważniejszych zmianach w prawie. 4. ustawa o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Do tej pory regulacje poświęcone temu zagadnieniu były umieszczone w trzech różnych ustawach i niespójne. Ww. ustawa stanowi dla inwestorów zagranicznych jeden, przejrzysty i spójny akt prawny. 5. ustawa Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej Poza odpowiednim zaszczepieniem w polskim systemie prawnym rozwiązań przewidzianych w pozostałych ustawach Konstytucji Biznesu, przepisy wprowadzające regulują praktyczne ułatwienia, zarówno dla przedsiębiorców (np. jednoosobowe firmy będą mogły udzielać prokury, wprowadzenie zasady posługiwania się przez przedsiębiorcę w kontaktach z urzędami wyłącznie numerem NIP), jak i wszystkich obywateli (np. możliwe stanie się załatwianie spraw w urzędzie za pomocą SMS-ów oraz innych środków komunikacji). <p>1 stycznia 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne oraz niektórych innych ustaw. Wprowadzono system zapewniający przedsiębiorcom trwały, stabilny dostęp do preferencyjnych gwarancji, umożliwiający planowanie wykorzystania instrumentów gwarancyjnych w strategicznej perspektywie, przy jednoczesnym utrzymaniu wolumenu udzielanych gwarancji na poziomie zbliżonym do lat ubiegłych (ok. 9 mld zł). Stworzono także montaż finansowy środków uwolnionych z instrumentów finansowych programów operacyjnych szczebla centralnego obecnej i minionej perspektywy finansowej UE, środków realokowanych z kapitałów BGK oraz ewentualnej, dobrowolnej partycypacji interesariuszy w dowolnym przedziale czasowym (budżet państwa ma pełnić rolę wspomagającą).</p>

	<p>Uchwalona przez Sejm 7 czerwca 2018 r. ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od ogłoszenia) umożliwi zapewnienie ciągłości funkcjonowania przedsiębiorstwa po śmierci przedsiębiorcy – osoby fizycznej, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej. Dzięki kontynuacji funkcjonowania przedsiębiorstwa, które będzie w dalszym ciągu generować zyski, regulowane będą zobowiązania wobec kontrahentów oraz zobowiązania publicznoprawne oraz zachowane zostaną miejsca pracy. Ponadto zwiększą się szanse na dalszy rozwój przedsiębiorstwa.</p> <p>20 lipca 2018 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie niektórych ustaw w celu obniżenia składek na ubezpieczenia społeczne osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą na mniejszą skalę. Tzw. „mały ZUS” umożliwi zmniejszenie wysokości składek opłacanych przez przedsiębiorców osiągających przychody nieprzekraczające 2,5-krotności minimalnego wynagrodzenia (czyli obecnie 5,2 tys. zł). Przedsiębiorcy spełniający te wymagania będą mogli płacić obniżone, proporcjonalne do przychodu składki na ubezpieczenie – łączna kwota składek na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne spadnie z ok. 1.232 zł do ok. 660 zł.</p> <p>Ministerstwo Finansów: Ustawa z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. poz. 1448) wprowadziła dla podatników możliwość corocznego jednorazowego rozliczenia nakładów na środki trwałe do wysokości 100.000 zł, przy minimalnej wartości nakładów w wysokości 10.000 zł. Mechanizm ten wszedł w życie z dniem 12 sierpnia 2017 r. z możliwością zastosowania do środków trwałych nabytych od 1 stycznia 2017 r. i dokonanych od tego dnia wpłat na poczet nabycia tych środków.</p> <p>Procedowany projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz ustawy Prawo celne (ostatecznie uchwalony przez Sejm 20 lipca 2018 r.; część regulacji weszła w życie 19 września 2018 r., a pozostałe rozwiązania wejdą w życie w dniu 1 stycznia 2019 r.) zostaną wprowadzić regulacje upraszczające i ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie wyrobów akcyzowych poprzez zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorców, w dalszej perspektywie ograniczenie ponoszonych przez nich kosztów oraz czasochłonności obsługi podmiotów przez organy podatkowe.</p> <p>Ministerstwo Sprawiedliwości: W listopadzie 2017 r. do uzgodnień międzyresortowych skierowano projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw (UD309). Projekt nowelizacji przewiduje zmiany przepisów k.p.c. polegające m.in. na wprowadzeniu odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych, w którym przewidziano: skrócenie niektórych terminów wiążących strony, wprowadzenie ściślejszych niż w „zwykłym” procesie ograniczeń czasowych w powoływaniu twierdzeń i dowodów, ograniczenie wpływu spraw, które można rozwiązać w drodze negocjacji, wprowadzenie możliwości nadawania wyrokowi waloru tytułu zabezpieczenia przed jego uprawomocnieniem, zapewnienie prymatu dowodu z dokumentu oraz wprowadzenie tzw. umowy dowodowej.</p>
<p>2. Zagwarantowanie, by ucziwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę.</p>	<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości: Pilotażowy projekt „Early Warning Europe”. W ramach wsparcia na rzecz MŚP finansowanego z Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME), PARP przeprowadza wczesną diagnozę przedsiębiorstwa i charakteru występujących w nim trudności. Część przedsiębiorców jest skierowana do mentorów – doświadczonych przedsiębiorców, którzy będą dla nich wsparciem w przewyżczeniu kryzysu. Konsultanci wspólnie z przedsiębiorcą wskazują obszary problemowe i proponują dalsze działania. Praca z konsultantem trwa około 10 godzin. Jej efektem są: zidentyfikowanie problemu, lub opracowanie diagnozy i skierowanie przedsiębiorcy do dalszej pracy z mentorem, lub opracowanie diagnozy i skierowanie przedsiębiorcy do doradcy, który pomoże przeprowadzić restrukturyzację lub, w skrajnym przypadku, zasugeruje zamknięcie firmy.</p>

<p>3. Opracowywanie przepisów zgodnie z zasadą „najpierw myśl na małą skalę”.</p>	<p>Ministerstwo Finansów: Ustawą z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. poz. 2175) wprowadzono szereg udogodnień, m.in.: (1) rezygnację z obowiązku zawiadamiania naczelnika urzędu skarbowego o fakcie, że prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów zostało powierzone biurowi rachunkowemu, jeżeli przedsiębiorca zawarł umowę z biurowi rachunkowym na prowadzenie tej księgi; (2) zniesienie obowiązku wpłacania zaliczek na podatek dochodowy, jeżeli kwota zaliczki podlegająca wpłacie nie przekracza 1.000 zł; (3) zmianę terminu zawiadomienia o rezygnacji z opodatkowania dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej według jednolitej 19% stawki podatku z 30 listopada roku poprzedzającego rok podatkowy na 20 stycznia roku podatkowego. Rozwiązania z ww. ustawy weszły w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. 9 stycznia 2018 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków udzielania zwolnień z podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną, pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego, pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną oraz pomoc na infrastrukturę lokalną (Dz. U. poz. 45). Nowelizacja wprowadza ułatwienia dla MŚP w odniesieniu do dotychczas istniejących w programie przeznaczeń pomocy, polegające na podwyższeniu progów pomocy na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz pomocy inwestycyjnej na infrastrukturę sportową i rekreacyjną. Nowelizacja rozszerza stosowanie rozporządzenia na nowe przeznaczenia, tj. pomoc na infrastrukturę portową i infrastrukturę portów lotniczych.</p>
<p>4. Sprawienie, by organy administracji publicznej lepiej reagowały na potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw.</p>	<p>Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej: Wprowadzenie systemu informowania uprawnionych z prawa ochronnego na znak towarowy o upływającym 10-letnim okresie ochronnym. Obecnie na skutek braku uiszczenia opłaty za kolejny okres ochronny wygasa z mocy ustawy ok. 6 tys. praw wyłącznych na znaki towarowe. Rezultatem wprowadzenia ww. systemu powiadomień będzie pomoc uprawnionym z praw wyłącznych na znaki towarowe, w szczególności MŚP, w terminowym dokonywaniu opłat za kolejne okresy ochronne. To z kolei uchroni ich przed dodatkowymi kosztami, które muszą ponosić uprawnieni w przypadku uchybienia terminu opłaty (opłata powiększona o 30% oraz, w przypadku znaków towarowych, dodatkowo zwiększenie opłaty za wniosek o przedłużenie ochrony) oraz przed wygaśnięciem ochrony znaku towarowego, a tym samym koniecznością ponownego rozpoczęcia procedury zgłoszeniowej, a co za tym idzie utratą daty pierwszeństwa do zgłoszenia i zwiększonym ryzykiem wniesienia sprzeciwu wobec zgłoszonego znaku.</p>
<p>5. Dostosowanie instrumentów polityki publicznej do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz lepsze wykorzystanie możliwości pomocy państwa dla MŚP.</p>	<p>Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (wcześniej Ministerstwo Rozwoju): 6 czerwca 2018 r. rozpoczęto konsultacje koncepcji nowego prawa zamówień publicznych. Proponowane zmiany mają stanowić ramy dla wydajnego dysponowania pieniędzmi publicznymi. Ich celem jest także poprawa jakości procesów zamówień publicznych oraz zwiększenie ilości zamówień realizujących strategiczne cele państwa (społecznych, innowacyjnych, zielonych). Ważnym elementem jest także zwiększenie udziału w zamówieniach firm z sektora MŚP m.in. poprzez uczynienie procedur bardziej przyjaznymi dla przedsiębiorców. Pakiet działań, który ma na celu zwiększenie udziału MŚP w zamówieniach obejmuje m.in.: zamówienia zastrzeżone dla MŚP, częściowe płatności i zaliczki, integrację rejestrów umożliwiającą zmniejszenie liczby dokumentów jakie mają przedłożyć zamawiającym wykonawcy ubiegający się o udzielenie zamówienia. 30 czerwca 2018 r. weszła w życie ustawa z 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji. Dzięki temu doszło m.in. do całkowitego odejścia od ograniczeń terytorialnych przy stosowaniu instrumentu zwolnień podatkowych z zachowaniem zasad dotyczących przeznaczenia terenów oraz wyznaczania okresu korzystania ze zwolnienia podatkowego w zależności od intensywności pomocy publicznej w regionie dozwolonej przez Unię Europejską. Otwarto możliwość uzyskania wsparcia dla mikro-,</p>

	<p>małych i średnich przedsiębiorców poprzez zapewnienie większego napływu inwestycji w rejonry słabiej rozwinięte, które na obecnym etapie rozwoju nie są w stanie sprostać wygórowanym wymaganiom dużych inwestorów jak np. infrastruktura czy dostępność zasobów ludzkich.</p> <p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości: Zamówienia publiczne dla MŚP – specjalistyczne działania szkoleniowe i doradcze skierowane do mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, dotyczące rynku krajowych i zagranicznych zamówień publicznych lub zamówień publicznych organizacji międzynarodowych. W ramach projektu prowadzona jest bieżąca analiza rynku międzynarodowych zamówień publicznych oraz zamówień publicznych organizacji międzynarodowych pod kątem możliwości udziału polskich przedsiębiorstw z sektora MMŚP. Na tej podstawie jest opracowywany program szkoleniowy pokazujący możliwości oraz zasady i warunki ubiegania się o zamówienia. Prowadzony jest także monitoring udziału przedsiębiorców objętych projektem w międzynarodowym rynku zamówień publicznych. Projekt obejmuje też wsparcie doradcze dla przedsiębiorców ubiegających się o konkretne zamówienia publiczne.</p>
<p>6. Ułatwianie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego sprzyjającego terminowym płatnościom w transakcjach handlowych.</p>	<p>Bank Gospodarstwa Krajowego: Utworzenie 1 stycznia 2018 r. Krajowego Funduszu Gwarancyjnego (KFG), w którym gromadzone są środki wynikające z nowego modelu finansowania kosztów i wydatków związanych z udzielaniem przez BGK gwarancji. Stworzony został montaż finansowy środków uwolnionych z instrumentów finansowych programów operacyjnych szczebla centralnego obecnej i minionej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, środków realokowanych z kapitałów BGK oraz ewentualnej, dobrowolnej partycypacji interesariuszy w dowolnym przedziale czasowym. Efektem utworzenia KFG jest wdrożenie od 1 lipca 2018 r. nowego systemu gwarancyjnego dla MŚP jako trwałego, systemowego instrumentu wsparcia rozwoju MŚP przy wykorzystaniu gwarancji spłaty kredytów.</p> <p>Uzyskanie 31 maja 2018 r. pozytywnej decyzji Europejskiego Funduszu Gwarancyjnego w sprawie wniosku BGK o regwarancję w ramach programu Kreatywna Europa – instrument gwarancyjny dla Sektorów Kultury i Kreatywnych („CCS”), którego podstawowym zadaniem jest poprawa dostępu do finansowania MŚP działających w tych sektorach.</p>
<p>7. Pomaganie MŚP w szerszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez jednolity rynek.</p>	<p>Polski Komitet Normalizacyjny: Rozwój portalu internetowego Wiedza (wiedza.pkn.pl) oferującego MŚP podstawowe informacje z zakresu normalizacji, bezpłatną wyszukiwarkę norm oraz bezpłatne Newslettery z trzech bloków tematycznych portalu i Newsletter norm. Dzięki takim funkcjonalnościom użytkownicy otrzymują na bieżąco informacje m.in. o nowych artykułach, szkoleniach oraz nowych normach z interesującego ich zakresu.</p> <p>Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej: Urząd Patentowy kontynuuje współpracę z Urzędem UE ds. Własności Intelektualnej (EUIPO) w zakresie rozwijania narzędzi informatycznych, które przyczyniają się do ułatwienia dokonywania zgłoszeń oraz poprawy efektywności ochrony praw własności przemysłowej, szczególnie w obszarze znaków towarowych i wzorów przemysłowych, na Wspólnym Rynku. Dzięki tym narzędziom użytkownicy systemu ochrony znaków towarowych i wzorów przemysłowych mają zapewniony łatwy dostęp do informacji niezbędnych do prawidłowego dokonywania zgłoszeń znaków towarowych i wzorów przemysłowych, zarówno w trybie krajowym, jak i unijnym, co ma szczególne znaczenie dla firm z sektora MŚP.</p>
<p>8. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji.</p>	<p>Agencja Rozwoju Przemysłu: Projekt „Sieć otwartych innowacji” – celem projektu jest budowanie kultury otwartych innowacji, czyli zachęcanie przedsiębiorców do rozwoju w oparciu o zewnętrzne, gotowe do wdrożenia innowacyjne rozwiązania technologiczne (idea otwartych innowacji). Przyczynić ma to się do zyskania przewagi konkurencyjnej oraz wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki. ARP realizuje cele projektu m.in. poprzez organizowanie naborów wniosków i</p>

	<p>udzielenia grantów przedsiębiorcom z sektora MŚP na zakup technologii (transferu) w formie wartości niematerialnych i prawnych. Przedsiębiorcy składają wnioski w ramach otwartych konkursów. W ramach projektu przedsiębiorcy mogą również ubiegać się o dofinansowanie usług doradczych związanych z przygotowaniem się do transferu technologii. W okresie X-XI 2017 r. przeprowadzony został pilotażowy nabór wniosków, w ramach którego złożonych zostało 13 wniosków, z czego ostatecznie zostały podpisane 2 umowy (w trakcie jest procedowanie procesu podpisania 3 umowy). 29 czerwca 2018 r. rozpoczęty został nabór ciągły, w ramach którego przyjmowane będą wnioski aż do wyczerpania alokacji Projektu.</p> <p>Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej: 3 maja 2018 r. Komisja Europejska zaakceptowała zmiany w dokumencie „Program Operacyjny Inteligentny Rozwój”, które obejmują m.in. umożliwienie Urzędowi Patentowemu realizację projektu systemowego ukierunkowanego na kształtowanie praktycznych umiejętności przedsiębiorców w zakresie wykorzystania ochrony własności intelektualnej, w tym przemysłowej. Celem projektu „Usługi IP dla biznesu” będzie wzrost świadomości MŚP w zakresie ochrony dóbr niematerialnych oraz wskazanie możliwości czerpania korzyści z tej ochrony. Projekt stanowi kolejny etap w budowaniu społecznej świadomości w zakresie ochrony własności intelektualnej – dotychczasowe efekty organizowanych przez Urząd przedsięwzięć jak np. konferencji, seminariów, szkoleń zostaną wzmocnione usługą „szytą na miarę”. Usługa ta obejmować będzie: wizytę w siedzibie przedsiębiorcy, wywiad z właścicielem firmy (uzyskanie informacji m.in. o dotychczasowej działalności przedsiębiorstwa, prowadzonych pracach badawczo-rozwojowych, planach eksportowych itd.), opracowanie raportu zawierającego rekomendacje w zakresie ochrony własności intelektualnej przedsiębiorstwa, przekazanie i omówienie raportu oraz wskazanie możliwości skorzystania z innych form wsparcia. Aktualnie Urząd Patentowy RP prowadzi prace przygotowawcze związane z uruchomieniem projektu.</p> <p>Narodowe Centrum Badań i Rozwoju: Projekt „Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa tzw. Szybka Ścieżka” jest finansowane z budżetu Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR). W ramach konkursu finansowane są badania przemysłowe i prace rozwojowe prowadzone przez MŚP oraz duże przedsiębiorstwa. Oddzielny nabór organizowany jest dla MŚP oraz dla dużych przedsiębiorstw. Od lipca 2017 r. m.in. zakończono nabór ocenę wniosków i procedury odwoławcze w konkursie pt. „Szybka ścieżka dla MSP - małe projekty”.</p> <p>Polska Agencja Inwestycji i Handlu Spółka Akcyjna Uruchomienie programu Polskie Mosty Technologiczne – grant dla innowacyjnych MŚP. Program realizowany w ramach dwóch etapów – stworzenie strategii eksportowej oraz etapu drugiego – zagranicznego, umożliwiającego wdrażanie strategii przy pomocy Zagranicznych Biur Handlowych. Pierwszy nabór, obejmujący Stany Zjednoczone, Kanadę i Meksyk, zakończył się w lipcu 2018 r..</p>
<p>9. Umożliwienie MŚP przekształcania wyzwań związanych z ochroną środowiska na nowe możliwości.</p>	<p>Ministerstwo Środowiska: Podjęto działania mające na celu wznowienie w 2018 r. programu „Greenevo - Akcelerator Zielonych Technologii”. Celem Programu jest realizacja zadań Ministra Środowiska z zakresu ochrony środowiska poprzez podniesienie konkurencyjności rynkowej rozwiązań ekologicznych w sektorze technologii przyjaznych dla środowiska. Zasadniczym celem zadania, finansowanego ze środków NFOŚiGW, jest transfer innowacyjnych technologii środowiskowych, oferowanych przez polskich, małych i średnich przedsiębiorców.</p>
<p>10. Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków.</p>	<p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości: Do końca 2019 r. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości realizuje Branżowy Program Promocji sektora IT/ICT finansowany ze środków Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój. Celem programu jest prezentacja polskiej oferty produktów i usług ICT wśród partnerów zagranicznych oraz promocja Polski jako kraju wytwarzającego zaawansowane technologie i usługi, oferującego interesujące i</p>

	<p>innowacyjne rozwiązania, posiadającego potencjał do rozwoju na arenie międzynarodowej.</p> <p>W sumie, w ramach realizacji programu, PARP zorganizuje polskie stoiska informacyjno-promocyjne na 19 wiodących targach i konferencjach zagranicznych – w tym na wydarzeniach dedykowanych startupom – w Brazylii, Japonii, Korei Południowej, USA, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Izraelu, Niemczech, Austrii, Portugalii i Hiszpanii. W 2017 r. PARP zorganizował 7 stoisk informacyjno-promocyjnych na międzynarodowych wydarzeniach targowych i konferencyjnych dla branży IT/ICT, na których swoją ofertę promowało ok. 200 polskich firm, a także zorganizowano polskie stoisko narodowe na targach MEDICA (13-16.11.2017 r. Dusseldorf, Niemcy), na którym prezentowana była oferta 23 firm z branży technologii medycznych. Wydano także raport nt. sektora ICT w Polsce wraz ze streszczeniami w językach krajów, w których organizowane są stoiska promocyjne.</p>
--	---

II. Wdrażanie obszarów priorytetowych SBA na szczeblu regionalnym

MŚP często cechują się wysokim stopniem integracji z regionem, angażując się w działania na wielu płaszczyznach życia społecznego. Wiele działań, których realizacja na szczeblu centralnym jest utrudniona, mogłaby zostać podjęta na szczeblu regionalnym. Dlatego też niezwykle istotne w dalszym, skutecznym wdrażaniu SBA w Polsce jest zaangażowanie regionów. Poniżej zaprezentowane zostały wybrane działania z 16 województw, jako dobre praktyki.

Obszar priorytetowy	Opis przedsięwzięć
<p>1. Tworzenie warunków, w których przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa rodzinne mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego: W ramach finansowania z Funduszu Pracy, wspierano osoby bezrobotne zainteresowane podjęciem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej poprzez przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, refundowanie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczących podjęcia działalności gospodarczej przez powiatowe urzędy pracy. W 2017 roku przyznano środki z Funduszu Pracy na działalność gospodarczą 1 282 bezrobotnym, a dofinansowanie z FP wyniosło 26,7 mln PLN.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego: Akademia Biznesu – organizacja spotkań uczniów z lokalnymi autorytetami biznesowymi – prezentacja sylwetek osób, które osiągnęły sukces zawodowy. Celem projektu było kojarzenie szkół zawodowych z przedsiębiorcami, zwłaszcza w wymiarze lokalnym, kształtowanie rynku pracowniczego zgodnie z potrzebami przedsiębiorców. W ramach projektu utworzone zostały w województwie trzy klasy patronackie.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego: Trwają prace nad uruchomieniem pierwszej pracowni FabLab Małopolska, która powstanie w Krakowie. W IV kwartale 2018 r. otwarte zostanie profesjonalne miejsce, w którym można będzie realizować swoje projekty. FabLab Małopolska będzie otwartym laboratorium, dostępnym dla osób indywidualnych i przedsiębiorców, chcących w szybki sposób stworzyć lub zweryfikować przyjęte założenia modelu czy wykonać prototyp. Założeniem FabLab Małopolska jest przede wszystkim stworzenie stacjonarnej przestrzeni dostępnej dla "środków makerskich". FabLab Małopolska stawia na współpracę z instytucjami oświaty, szkołami i uczelniami wyższymi. Stworzone zostaną pracownie stacjonarne, a w nich maszyny sterowane komputerowo, urządzenia do cyfrowej produkcji, drukarki 3D, obrabiarki CNC, wycinarki laserowe i plotery. Maszyny te pozwolą na tworzenie prototypów produktów, a także konstruowanie urządzeń elektronicznych np. robotów, dronów, modeli. W FabLabie prowadzone będą szkolenia i spotkania inicjujące współpracę twórców i kreatorów.</p>

<p>2. Zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę.</p>	<p>Nie dotyczy</p>
<p>3. Opracowywanie przepisów zgodnie z zasadą „najpierw myśl na małą skalę”.</p>	<p>Nie dotyczy</p>
<p>4. Sprawienie, by organy administracji publicznej lepiej reagowały na potrzeby MŚP.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego: W województwie działa sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich. Specjaliści zatrudnieni w PIFE udzielają m.in. przedsiębiorcom bezpłatnych konsultacji na temat możliwości wsparcia danego projektu przy wykorzystaniu środków europejskich. Punkty informacyjne, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów, organizują spotkania informacyjne i szkolenia z zakresu Funduszy Europejskich, realizacji projektów dofinansowanych ze środków unijnych.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego: Utworzono System Informacji Gospodarczej, polegający na uruchomieniu narzędzi wsparcia MŚP w zakresie podnoszenia poziomu ich innowacyjności, konkurencyjności oraz wspierających proces internacjonalizacji. W ramach zadania zakłada się opracowanie bazy wiedzy w zakresie usług i produktów dostępnych w regionie, uruchomienie systemu komunikacji z biznesem w postaci Live Chat oraz infolinii, stworzenie Hubu Innowacji, wspierającego przedsiębiorstwa z sektora MŚP. Jednym z elementów sytemu jest Centrum Innowacji Biznesowej – sieć mobilnych doradców.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego: Zastosowano rozwiązanie, zgodnie z którym w naborach realizowanych przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości (Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego) przedsiębiorca do podpisania umowy może dostarczyć oświadczenia w poniższym zakresie zamiast zaświadczeń. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości weryfikuje przedstawione oświadczenia i w przypadku wątpliwości/uznania, iż oświadczenia są niewystarczające wzywa do dostarczenia stosownego zaświadczenia.</p>
<p>5. Dostosowanie instrumentów polityki publicznej do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz lepsze wykorzystanie możliwości pomocy państwa dla MŚP.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego: Kontynuowany jest projekt pn. Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. w Katowicach, finansowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Zgodnie z obowiązującym aneksem do umowy o dofinansowanie wprowadzono nowy produkt – część środków zwróconych z inwestycji została w ramach kolejnego obrotu uruchomiona w formie poręczeń wadium. W związku z zaoferowaniem preferencyjnych warunków udzielenia poręczenia wadialnego MŚP będą miały możliwość udziału w zamówieniach publicznych bez angażowania środków własnych. W okresie od marca ubiegłego roku do marca bieżącego roku Fundusz Poręczeniowy udzielił poręczeń wadialnych na kwotę ok. 22 mln zł.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego: „System akredytacji mazowieckich instytucji otoczenia biznesu” ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu usług świadczonych przez IOB na rzecz MŚP. Dąży do identyfikacji instytucji stosujących określone standardy działania oraz posiadających odpowiednie kompetencje i zasoby dla skutecznego wsparcia rozwoju MŚP. System określa minimalne wymagania dotyczące realizacji usług dostosowanych do zindywidualizowanych potrzeb przedsiębiorców. Dzięki dostępowi do wysokiej jakości usług MŚP otrzymują szansę na uzyskanie profesjonalnego wsparcia swoich działań prowadzących do rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw. Akredytacja IOB jest jednym z elementów systemu wsparcia innowacyjności na Mazowszu. Do końca czerwca 2018 r. udzielono łącznie 10</p>

	<p>akredytacji.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego: Od 2018 r. Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy realizuje nowe projekty współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, działające na rzecz dostosowania instrumentów polityki publicznej do potrzeb MŚP, w tym m.in. ułatwienia MŚP udziału w zamówieniach publicznych.</p>
<p>6. Ułatwienie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego sprzyjającego terminowym płatnościom w transakcjach handlowych.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego: W marcu 2018 r. rozstrzygnięto konkurs w ramach Poddziałania 1.3.1 Wsparcie inkubacji przedsiębiorstw. Zakłada się, że MŚP będą mogły korzystać m. in. z usług rachunkowych, doradztwa finansowego i prawnego oraz pomocy w opracowaniu modelu biznesowego, biznesplanu, strategii rynkowej.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego: Władze regionalne systematycznie wspierają instytucje otoczenia biznesu poprzez dokapitalizowanie istniejących funduszy pożyczkowych oraz funduszu poręczeń kredytowych. Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze, której akcjonariuszem jest samorząd województwa lubuskiego, utworzyła w swojej strukturze Lubuski Fundusz Pożyczkowy. Fundusz ten działa od 2005 roku, a jego pozyskany kapitał wynosi obecnie 39,2 mln złotych. Od chwili powstania Fundusz wypłacił 710 pożyczek na kwotę 70,74 mln złotych, w tym w okresie od 1 lipca 2017 r. do 30 czerwca 2018 r. wypłacił 53 pożyczki na kwotę 7,5 mln zł</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego: Małopolska Science Fund Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych (FIZAN) jest w Polsce nowością, choć takie rozwiązania są bardzo popularne na Zachodzie. W najbliższych czterech latach MARR i AGH (instytucje tworzące FIZAN) przekażą do funduszu co najmniej 20 mln zł na rozwój innowacyjnych projektów. Za zarządzanie Funduszem będzie odpowiadać Origin Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. Fundusz inwestuje w projekty B+R w województwie małopolskim pozyskiwane na wczesnym etapie ich rozwoju. Projekty te pozyskiwane będą z AGH, a także w późniejszym terminie również z innych małopolskich uczelni i instytutów badawczych. Nowe projekty pozyskiwane będą w ramach długoterminowych umów o współpracy, na mocy których Fundusz uzyska na wczesnym etapie dostęp do projektów B+R, generowanych w tych uczelniach i instytutach badawczych. Fundusz inwestuje w projekty B+R w województwie małopolskim. Pod uwagę brane są projekty ze wszystkich sektorów i segmentów branżowych – kryterium doboru nie jest przynależność do określonej branży, ale perspektywy wzrostu oraz zgodność z aktualnymi regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami</p> <p>Łączna wielkość inwestycji Funduszu i koinwestorów w 1 projekt od fazy PoP do fazy Expansion wyniesie 17,25 mln zł. Przeciętna wartość inwestycji Funduszu i koinwestorów rozliczona na spółki portfelowe (od fazy Seed) wyniesie 11,75 mln zł. Założeniem Funduszu jest funkcjonowanie na zasadzie odnawialnej, czyli tzw. „evergreen”. Inicjalny budżet inwestycyjny Funduszu zakłada zainwestowanie większości środków w ciągu 4 lat, a następnie pracę nad rozwojem spółek portfelowych, aż do momentu wyjścia kapitałowego.</p>
<p>7. Pomaganie MŚP w szerszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez jednolity rynek.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego: Realizacja projektów w Poddziałaniu 1.4.2 Kompleksowe wsparcie rozwoju działalności przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych dla przedsiębiorstw posiadających plan rozwoju eksportu. Beneficjenci zostali zobligowani m.in. do: a) doradztwa i opracowania w zakresie wdrożenia nowych modeli biznesowych, b) poszukiwania partnerów na rynkach docelowych (analizy, opracowania), c) doradztwa w zakresie strategii finansowania przedsięwzięć eksportowych i działalności eksportowej.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego: Kontynuowano prace dotyczące animowania współpracy instytucji otoczenia biznesu</p>

	<p>na rzecz podnoszenia jakości oferty usług dla MŚP poprzez koordynację Regionalnego Systemu Usług. Obecnie w RSU zrzeszonych jest 14 instytucji otoczenia biznesu z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego: Organizacja Innovation Forum Media „Lower Silesia meets Babelsberg” – spotkanie dotyczyło szeroko pojętej digitalizacji mediów. Forum skierowane było do firm związanych z branżą filmową, jednostek badawczych, firm produkcyjnych oraz studentów. Jego głównym celem była wymiana doświadczeń oraz nawiązanie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami z Dolnego Śląska i Brandenburgii. Forum było okazją do wysłuchania prelekcji przedstawiających m.in. sytuacje dolnośląskiego rynku IT oraz dolnośląskich i brandenburskich firm i ich projektów.</p>
<p>8. Wsparcie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego: Utworzono Podkarpackie Centrum Innowacji Sp. z o.o., które pełni funkcję brokera innowacji prowadzącego transfer wyników prac B+R z jednostek naukowych do przedsiębiorstw oraz inicjuje współpracę między nimi. Podmiot ten m.in. inicjuje i prowadzi działalność doradczą dotyczącą komercjalizacji i urynkowania badań naukowych, aktywnej działalności pozyskiwania klientów i partnerów do prowadzenia prac badawczych i rozwojowych, wspierania prowadzenia działalności B+R w formie grantów dla zespołów badawczych oraz przedsiębiorstw, a także tworzenia środowiska kreującego powstawanie innowacji i nowych pomysłów w „protolab”.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego: Wsparcie 21 podmiotów poprzez dofinansowanie udziału w siedmiu wyjazdach na targi wystawiennicze lub misje gospodarcze. W trakcie targów urząd marszałkowski zapewnia powierzchnię wystawienniczą na terenie swojego stoiska oraz pośredniczy w nawiązywaniu kontaktów lub udostępnia swoją przestrzeń co-workingową na prowadzenie rozmów biznesowych.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego: Zorganizowano otwarty konkurs ofert na zadanie „Tworzenie mazowieckiego ekosystemu wspierania start-upów przez dofinansowanie programów akceleracji”, którego celem jest wybór programów akceleracji skierowanych do start-upów, których zakres działania jest zgodny z wybranymi obszarami inteligentnej specjalizacji Mazowsza. W wyniku programu akceleracyjnego młodzi przedsiębiorcy zdobędą nowe umiejętności i kompetencje oraz wsparcie mentoringowe, co pozwoli im na doprecyzowanie pomysłów biznesowych. Działania te wpłyną na przyspieszenie rozwoju ich firm/projektów biznesowych oraz zwiększą szanse na wdrożenie proponowanych rozwiązań na rynku. W ramach pierwszej edycji konkursu wpłynęły 4 oferty. Nabór trwał do 29 czerwca 2018 r.</p>
<p>9. Umożliwienie MŚP przekształcania wyzwań związanych z ochroną środowiska na nowe możliwości.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego: Wsparcie doradcze MŚP w zakresie biogospodarki – projekt polegający na uruchomieniu dwóch doradców zajmujących się m.in.: optymalizacją schematów działalności przedsiębiorstwa pod kątem biogospodarki (analiza i doradztwo w zakresie pełnego łańcucha wartości), zamknięciem obiegu produkcji, poszukiwaniem nowych technologii prośrodowiskowych.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego: Wsparcie dotyczy inwestycji ograniczających materiało- i energochłonność oraz związanych z odzyskiem surowców wtórnych. Skutkiem powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych mają służyć ekoinnowacje wdrażane w przedsiębiorstwach. Wzmocnienie zdolności przedsiębiorstw do tworzenia ekoinnowacji powinno przyczyniać się do powstawania innowacyjnych, „zielonych” produktów i usług, a tym samym zwiększać szanse zdobywania nowych rynków. Interwencja dotyczy inwestycji mających na celu poprawę jakości powietrza w sektorze MŚP poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych ze źródeł</p>

	<p>punktowych oraz wsparcie działalności monitoringowej i pomiarowej. Dofinansowaniem objęto projekty przedsiębiorstw polegające na wprowadzaniu, modernizacji instalacji i urządzeń (filtry, reduktory), a także systemów monitoringu powietrza.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego: We wskazanym obszarze wsparciem objęte były projekty dotyczące poprawy efektywności energetycznej (z uwzględnieniem OZE wykorzystywanych na potrzeby własne) MMŚP, mające na celu zmniejszenie zużycia i strat wody, energii elektrycznej, energii cieplnej.</p>
<p>10. Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków.</p>	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego: Urząd marszałkowski od lipca 2017 do czerwca 2018 roku zorganizował 6 wyjazdowych misji gospodarczych do: Chin i Korei oraz Kazachstanu, Hiszpanii, Francji, Rumunii i Niemiec. Uczestnikami misji byli przedsiębiorcy m.in. z branż meblowej, metalowej, budowy maszyn, wykonawcy robót budowlanych oraz sieci i instalacji elektroenergetycznych, teletechnicznych oraz wodnokanalizacyjnych, ponadto automatyki przemysłowej i IT. Misje, połączone z udziałem w konferencjach, warsztatach i wizytach w parkach technologicznych, umożliwiły lubuskim przedsiębiorcom zapoznanie się z nowymi technologiami oraz materiałami.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego: Urząd zorganizował wydarzenie pn. „West Pomerania Region – a new wave of creativity and innovation”. Głównym założeniem przedsięwzięcia było ukazanie Pomorza Zachodniego i firm z województwa, jako regionu innowacyjnego, w którym powstaje wiele pionierskich pomysłów na skalę światową. W prezentacji wzięły udział 4 firmy. Udział przedsiębiorców w tym prestiżowym, międzynarodowym wydarzeniu pozwolił zaprezentować zachodniopomorską przedsiębiorczość jako silną gospodarczo, konkurencyjną, otwartą na innowacje i nastawioną na rozwój. Wystąpienia firm niewątpliwie pozytywnie wpłynęły na budowanie, promowanie i umacnianie marki „Made in West Pomerania” na arenie międzynarodowej.</p> <p>Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego: Projekt: <i>Business in Malopolska – support and development for your company oraz Power up your Business in Malopolska</i> w latach 2016-2018. Celem projektu jest zwiększenie wsparcia działalności eksportowej małopolskich przedsiębiorstw, szerokie wsparcie procesu inwestycyjnego w Małopolsce oraz wzmacnianie znaczenia gospodarczej marki „Business in Małopolska” na arenie krajowej i międzynarodowej poprzez profesjonalną, ukierunkowaną na kluczowe branże Województwa Małopolskiego promocję gospodarczą. W ramach projektu zrealizowano następujące działania mające na celu umiędzynarodowienie firm:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Udział w targach iFood Mashhad, Iran - targi specjalizują się w dziedzinie żywności i przetwórstwa. W wydarzeniu bierze udział ponad 207 wystawców oraz ponad 12 tys. odwiedzających; – Udział w Targach Expo Real w Monachium; – Expo Future Energy Astana, Kazachstan - to największe międzynarodowe targi zrzeszające wystawców z całego świata, z ponad 100 krajów. Tematem przewodnim wydarzenia była przyszłość energetyczna, celem wsparcia wysiłków w poszukiwaniu zrównoważonych rozwiązań energetycznych, aby zaspokoić rosnący globalny popyt; – Udział w Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju - 5-7 września 2017 r. – Organizacja spotkań informacyjnych dla małopolskich przedsiębiorców na temat rynku azerbejdżańskiego w Krakowie, Chrzanowie i Tarnowie oraz na temat rynku hiszpańskiego w Krakowie i Tarnowie.